

Doktori (PhD) értekezés-tervezet

Mátyás Botond Hunor főhadnagy

2025

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Hadtudományi Doktori Iskola

Mátyás Botond Hunor főhadnagy

**A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály felállítása és harctéri
alkalmazása**

Doktori (PhD) értekezés-tervezet

Témavezető:

Prof. Dr. Csikány Tamás dandártábornok

Budapest, 2025.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Előszó.....	5
1.1.	Historiográfia.....	7
1.2.	A tudományos probléma megfogalmazása és a kutatási célok, módszerek.	8
1.3.	Hipotézis.....	9
1.4.	Tudományos célok.....	10
1.5.	Tudományos módszerek.....	11
1.6.	Köszönetnyilvánítás.....	12
2.	A rohamtüzérség szerepe és harctéri jelentősége.....	14
3.	A rohamtüzérség szükségességének kialakulása a hadtudományi szakirodalomban.....	21
4.	Magyarország belépése a második világháborúba.....	36
5.	Az 1. rohamtüzér osztály felállítása	38
5.1.	Az első rohamtüzérek kiválasztása	38
5.2.	A rohamtüzér kiképzés helyszínei.....	40
5.3.	Az első rohamtüzér tiszti tanfolyam	43
5.4.	Az 1. rohamtüzér osztály állományának feltöltése	52
5.5.	A 40/43M Zrínyi-II rohamtarack rendszeresítése és bemutatása.....	55
6.	Az 1. rohamtüzér osztály kiszállítása a keleti hadműveleti területre és harctéri alkalmazása.....	74
7.	Az 1. rohamtüzér osztály a főváros védelmében.....	93
8.	Az 1. rohamtüzér osztály szervezettség és vezettség szerinti értékelése.....	100

9.	Hadtörténelmi tanulságok egy új csapatnem megszervezéséről.....	106
10.	A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály tiszti kara.....	111
11.	A rohamtüzér tisztek életrajzaiból levonható következtetések.....	180
12.	Összegzett következtetések.....	195
13.	Új tudományos eredmények.....	199
14.	Ajánlások.....	200
15.	A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága.....	201
16.	Levéltári források	202
17.	Felhasznált irodalom.....	207
18.	Képmelléletek.....	214

1. ELŐSZÓ

„Nem tudtuk elképzelni, hogy a fejünk felett lóg már a „Damoklész” kardja és hiába minden „ész, erő és akarat”! Fiatalok voltunk, lelkesek és kitűnően felszerelve a legkorszerűbb fegyverekkel, Zrínyikkel, Botondokkal! Azt hittük: vagy elesünk a harcmezőn, akkor úgymint mindegy, vagy becsületesen harcolva megmaradunk; túléljük az átmeneti időket, az esetleges hadifogságot. Utána mint tisztességes magyar emberek, jól képzett tisztek, tagjai maradunk a Honvédségnek. Előttünk állott az első világháború utáni összeomlás és az azt követő kibontakozás. A „becsülettel élünk és halunk” fogadalmunkat komolyan vettük. Emelt fővel, mosolygó szemmel szerettünk volna egymással találkozni sok-sok év után is. Aki nem csak szavakban, de tetteinkben is magyarok voltunk akkor, amikor lényegesen nehezebb volt a ráánkényszerített harcot vállalni, mint beteget jelenteni, civil ruhát húzni! Avagy kétkulacsos kalandor politikusokkal titokban tárgyalni és a kétes kimenetelű jövőnket egyengetni. Mi nem foglalkoztunk vagyongyűjtéssel, senkit nem bántottunk vagy kínoztunk. Az anyagi előnyöket elutasítottuk, reményünk sem volt egy gyors előrejutásra. Mi csak a kötelességünket teljesítettük. Valamilyen megmagyarázhatatlan belső akaratnak engedve hittük azt, hogy a tisztességünknek is lesz jutalma. Ha egy bajtársunkkal találkozunk: nem kell lesütött szemmel az utca másik oldalára átmennünk, felhúzott gallérunk mögé rejtett arccal, köszönés nélkül arrébb állnunk. Bennünket könnyű volt kiismerni és kijátszani, mert mi egyenesek és cselekedeteinkben előre kiszámíthatók voltunk és maradtunk! Csak ennyit reméltünk!”¹

Jelen doktori értekezés célja bemutatni a második világháborús magyar rohamtüzérség megszervezésének okait és folyamatát, valamint az 1. rohamtüzér osztály harctéri alkalmazását. A történész kollégák joggal kifogásolhatnák, hogy a munka kizárólag a magyar levéltári anyagokra épül, hiányoznak a szövetséges hadseregek forrás csoportjai, ahogy a szovjet iratanyag is. Ennek oka, hogy az 1. rohamtüzér osztály a Kárpátoktól keletre eső hadműveletek alatt magyar kötelékben harcolt, csak a budapesti ostrom során alkalmazták a rohamlövegeket német csapatok támogatására. A budapesti harcok német forrásanyaga azonban megsemmisült, így bár a németországi rohamtüzér tanfolyamokról lehet némi anyagot találni, az érdeemben nem

¹ Buszek Lőrinc hadnagy visszaemlékezései I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

változtatna a munka tartalmán. A szovjet iratanyag hiánya sajnos nyelvi korlátokkal magyarázható, hiszen nem értek oroszul. Jelen értekezés célja és rendeltetése a katonai szakirodalom gazdagítása, ugyanakkor nem titkolt szándékom a méltánytalanul elfeledett csapatnemet újra beilleszteni a hazai hadikrónikába.

A kutatás során számomra nagyon fontos volt a személyes motiváció. Történész kollégák joggal tehetik ezt szóvá, hiszen az objektivitás, a kutatott téma kívülről szemlélése elvárt követelmény minden történeti munkánál. Mégis úgy gondolom, megosztom a tisztelt olvasóval azt a lélektani hátteret, ami a kutatás és a mű megírása során hajtott. Emlékszem arra a pillanatra, amikor az objektív kutatásból küldetés vált. Arra a momentumra, amikor elkezdtem kötelességemnek érezni az 1. rohamtüzér osztály történetének és katonáinak bemutatását. A Rohamtüzér Bajtársi Kör iratanyagát néztem át 2018 decemberében. Nem tartottam túlzottan releváns iratanyagnak, csak amolyan érdekességnek. A bajtársi kör az 1990-es évek első felében működött aktívan. Fő célkitűzése a rohamtüzérség történetének feldolgozása és az elhunyt bajtársak emlékének ápolása volt. Az 1994. júliusi összejövetel alkalmával elhatározták, hogy a rendelkezésükre álló források alapján összeállítják és könyv formájában megjelentetik a csapatnem történetét. Az októberi ülésen elkészült a tartalomjegyzék, 1995 januárjában pedig kijelölték az egyes fejezetek megírásáért felelős személyeket. Az 1996. február 15-én keletkezett jegyzőkönyv már az alábbi bejegyzést tartalmazza: „Az elmúlt majdnem két év bebizonyította, hogy az eddigi módszerrel a tanulmány a mi életünkben nem készül el.”² 1998. január 12-én pedig ezt: „Összejöveteleink már nem emlékeztetnek a múltbéli „értekezletekre”, mert a főprogram: beszélgetés poharazgatás közben.”³ 1999 októberében Mányoki István összegyűjtötte a bajtársi kör tagjaitól az elkészült anyagokat, azokat rendszerezte, és átadta a Hadtörténeti Levéltárnak. A jegyzőkönyvekben található utolsó bejegyzés így szól: „Ezzel befejeződik a Bajtársi Kör rohamtüzér gyűjteményének bővítésére kezdeményezett tevékenysége.”⁴

A jegyzőkönyvekben eleinte érezhető lelkesedés és lendület szépen lassan elfogyott, és átadta helyét a csalódott beismerésnek, hogy az ügy, mely az egykori rohamtüzérek számára oly fontos volt, hogy a nyilvánosság elé tárják saját és hősi halált halt bajtársaik történetét, nem valósul meg. Ekkor tűztem ki magam elé a célt, hogy azt a munkát, amit ők elkezdtek és életükben már nem fejezhettek be, az egykori kiváló honvédtisztek iránti tiszteletből – legjobb tudásom szerint – befejezem én.

² 10. sz. Rohamtüzér Híradó I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

³ 18. sz. Rohamtüzér Híradó I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

⁴ 20. sz. Rohamtüzér Híradó I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

1.1. HISTORIOGRÁFIA

A második világháborús rohamtüzérség története a mai napig feldolgozatlan, csak egyes résztémákról jelent meg szakirodalom. Ilyen például a magyar fejlesztésű és gyártású 40/43M Zrínyi-II rohamlöveg haditechnikai jellemzői. Erről Bonhardt Attila jelentetett meg monográfiát 2015-ben magyarul *Zrínyi-II rohamtarack. A Magyar Királyi Honvédség páncélosai*,⁵ Kerekes András pedig angolul egy tanulmányt a Hadmérnök folyóiratban *The role and creation of the Royal Hungarian assault artillery, and the Zrínyi-II assault howitzer*⁶ címmel.

Ugyancsak Bonhardt Attila publikálta Billnitzer Ernő altábornagy, a rohamtüzér csapatok felügyelőjének önéletrajzi írását, mely a Hadtörténelmi Levéltárban kéziratban maradt fenn. Kéziratában Billnitzer ismertette a rohamtüzér osztály állományát, szervezetét, a rohamtüzér osztályok békehelyőrségeit és parancsnokainak nevét, illetve néhány oldalas terjedelemben a harcok során betöltött szerepüket, részvételüket az ország védelmében.⁷

Barankay József százados, a rohamtüzérség megszervezésével megbízott tiszt életrajza – magas katonai kitüntetése okán – Illésfalvi Péter, Kovács Vilmos és Maruzs Roland közös művében található meg, mely „Vitézségért”. *A Magyar Tiszti Arany Vitézségi Éremmel kitüntetettek a második világháborúban* címmel jelent meg.⁸

A rohamtüzérség harctéri szerepvállalásáról Számvéber Norbert a Magyar Királyi Honvédség páncélos csapatainak történetéről szóló – alaplúnak számító – könyveiben rengeteg értékes információt lehet találni.⁹ Az 1. rohamtüzér osztály harctéri alkalmazásáról Kováczházy Miklós jelentetett meg tanulmányt 2014-ben a Haditechnika folyóiratban.¹⁰ Gasparovich László *A rettegés ötven napja* című, 1999-ben kiadott könyve, mely a főváros ostromáról szól, több ízben foglalkozik a rohamlövegek szerepével, de sajnos az esetek nagy részében igen pontatlan, túlzó, vagy a szerző nem kellően ellenőrzött forrásból dolgozott.¹¹

A rohamlöveg, mint haditechnikai eszköz feladatköréről és a kísérő tüzérség fontosságáról a magyar hadtudományi szakirodalomban komoly és pezsgő vita alakult ki a két világháború között, erről külön fejezetben esik majd szó.

⁵ BONHARDT 2015b.

⁶ KEREKES 2015.

⁷ BILLNITZER 2017.

⁸ ILLÉSFALVI–KOVÁCS–MARUZS 2011.

⁹ SZÁMVÉBER 2018.

¹⁰ KOVÁCSHÁZY 2014.

¹¹ GASPAROVICH 1999.

1.2. A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA ÉS A KUTATÁSI CÉLOK, MÓDSZEREK

A kutatás elején le kellett szűkítenem, hogy melyik rohamtüzér osztály történetét dolgozom fel, hiszen a teljes csapatnem túl nagy témát jelentett volna. Az egyik ok, amiért az 1. rohamtüzér osztályt választottam, hogy a levéltárban hamar szemet szűrt a felállított nyolc rohamtüzér osztály iratanyai közti mennyiségi különbség. Az 1. rohamtüzér osztály fennmaradt iratanyaga többszörösét teszi ki a többi hét rohamtüzér osztályénak, és még így is nagyon töredékes és kevés. A 7. sümegi és 13. csongrádi rohamtüzér osztályoknak például szinte semmi levéltári anyaga nem maradt fenn. A másik szempont az volt, hogy az 1. rohamtüzér osztályt szervezték meg először, majd ez szolgált mintaként a többi felállításakor. A későbbi rohamtüzér osztályok tiszti karát is Hajmáskéren képezték ki, az 1. rohamtüzér osztály bázisán, ahol később külön rohamtüzér kiképző központot is létrehoztak. Szintén ezt a katonai szervezetet töltötték fel először a hazai fejlesztésű és gyártású 40/43M Zrínyi-II rohamlöveggel, és ezt vezényelték először a keleti hadműveleti területre, ahol a csapatnem – ennek az alakulatnak a révén – átesett a tűzkeresztségen. Így véleményem szerint az 1. rohamtüzér osztály a legalkalmasabb arra, hogy a második világháborús magyar rohamtüzérség szervezési, működési és harcászati jellegzetességeit vizsgáljuk.

A források tekintetében további nehézséget okozott, hogy a Honvéd Vezérkar főnöke által kiadott iratanyag is igen hiányos, valamint azoknak a magasabb egységeknek a forrásanyaga is jórészt megsemmisült, melyek alárendeltségében az osztály harcolt. A főváros ostromának utolsó fázisában az 1. rohamtüzér osztály anyagát elásták, hogy megmaradjon az utókornak, azonban később nem került elő, így nagyon megnehezítette a kutatást a forráshiány.

1.3. HIPOTÉZIS

Amikor elkezdtem az 1. rohamtüzérsztályal kapcsolatos kutatást, több hipotézist is megfogalmaztam:

Az egykori rohamtüzér tisztek visszaemlékezéseit olvasva és a rohamtüzér tisztek által kiérdemelt kitüntetések alapján a rohamtüzérség egy kiemelkedő harcértéket képviselő, elit csapatnemnek látszik. **Hipotézis:** Feltételeztem, hogy a rohamtüzérség a Magyar Királyi Honvédség egyik legütőképesebb csapatneme volt.

A naplók és emlékiratok alapján a rohamtarackok többsége nem harc közben semmisült meg, hanem műszaki okok miatt kellett megrongálva hátrahagyni, közben viszont a rohamtüzérek nagy számú szovjet páncélost és más, gyalogságra kiemelten veszélyes célpontot semmisítettek meg. **Hipotézis:** Bizonyítani szándékozom a rohamtüzérség magas fokú harcértékét.

A fennmaradt forrásokban az osztályparancsnok személyét erős rajongás és tisztelet övezi. **Hipotézis:** Feltételeztem, hogy a rohamtüzérség későbbi eredményes harctéri tevékenységére hatással volt Barankay József százados személye, akit a csapatnem megalakításával bíztak meg.

Komoly szűrést végeztek a rohamtüzérséghez jelentkezők körében, így azoknak, akiket az a megtiszteltetés ért, hogy a rohamtüzér jelvényt viselhették, bizonyítaniuk kellett rátermettségüket. **Hipotézis:** Feltételeztem, hogy a harctéren tanúsított bátorság és vitéz magatartás háttérében a rohamtüzér tisztikar és legénység kiválasztásakor alkalmazott magasabb követelményrendszer alkalmazása állt.

1.4. TUDOMÁNYOS CÉLOK

A doktori disszertáció megírásával az volt a célom, hogy a lehető legalaposabban, az elérhető forrásanyag felhasználásával feldolgozzam az 1. rohamtüzér osztály történetét az első tisztek kiválasztásától az osztály megszűnéséig. Célom volt továbbá, hogy bemutassam a tiszti állományt a rohamtüzér osztályhoz akár csak rövid ideig tartozó személyek életrajzainak felvázolásával, hiszen a személyes történetekből is lehet következtetéseket levonni. Munkámnak fontos eleme, hogy mintegy esettanulmányként az olvasó elé tárjam, hogy a Magyar Királyi Honvédségnél miként rendszeresítettek egy új csapatnemet. Nem utolsó sorban megvizsgáltam, hogy miként alkalmazták a rohamtüzérséget a harctéren, tehát azon túl, hogy a kezdetekkor milyen szerepkört szántak az új csapatnemnek, a valós harci körülmények között hogyan alkalmazták a parancsnokok és döntéseiknek milyen következményei lettek.

1.5. TUDOMÁNYOS MÓDSZEREK

A kutatás során törekedtem az 1. rohamtűzér osztályról fellelhető teljes forrásanyag felkutatására és feldolgozására. Ennek során először a Honvédelmi Minisztérium (HM) Hadtörténeti Intézet és Múzeum (HIM) Hadtörténelmi Levéltárban található Rohamtűzér gyűjteményt néztem át. Ez a forráscsoport az egykori Rohamtűzér Bajtársi Kör tagjai által összegyűjtött iratokat, valamint az egykori rohamtűzérek által megírt visszaemlékezéseket tartalmazza. A Rohamtűzér gyűjtemény alapján rekonstruáltam első körben az osztály tiszti állománytábláját.

Ezt követően a HM HIM Központi Irattár anyagából kerestem ki a rohamtűzér tisztek személyi anyaggyűjtőit, melynek során további személyek és események kerültek napvilágra. Ebben segítettek a személyi anyaggyűjtőkben található önéletrajzok, melyeknek részét képezte a harcokban való szerepvállalás és az egykori bajtársakkal való kapcsolattartás.

Sajnos a tiszteken kívül szinte egyáltalán nem ismerjük az osztály személyi állományát. A naplók és visszaemlékezések említenek egy-egy altisztet, vagy legénységi állományú katonát, de ők is többnyire hősi haláluk kapcsán kerültek szóba. Hozzá kell tenni azt is, hogy a HM (HIM) által közzétett hősi halott adatbázisnak köszönhetően az elesett katonák listája nagy pontossággal összeállítható.

Az osztály személyi állománya részben megjelenik a rendszerváltás után megszervezett Rohamtűzér Bajtársi Kör jegyzőkönyveiben is, azonban ezek esetében is látszik, hogy főként a tiszti kar tartotta egymással a kapcsolatot, a legénység csak igen elenyésző arányban képviseltette magát.

A kutatás utolsó fázisában egykori rohamtűzér tisztekkel készült interjúk magnószalagra rögzített felvételeit tanulmányoztam, amiből újabb személyek kerültek elő, így nagy valószínűséggel sikerült a teljesség igényével összeállítani az 1. rohamtűzér osztály állományába tartozó tiszti kart.

Disszertációmban feldolgoztam a két világháború közti hadtudományi szakirodalmat, a Magyar Katonai Közlöny és Magyar Katonai Szemle hasábjain megjelent, rohamtűzérséggel kapcsolatos tanulmányokat. Ez a munka igen időigényes és hosszadalmas volt, ugyanis a folyóiratok teljes anyagát át kellett nézni, nehogy akár egy cikk is kimaradjon.

1.6. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Mindenekelőtt köszönetet szeretnék mondani konzulensemnek Dr. Csikány Tamás dandártábornok úrnak, aki nyomon követte a kutatás előrehaladását és rendszeresen hasznos tanácsokkal látott el. A tapasztalt kutató szemléletmódja több alkalommal segített újabb lendületet adni, amikor elakadtam volna a munkával és olyan szempontokra, kutatói kérdésekre is felhívta a figyelmemet, melyekre magamtól nem biztos, hogy gondoltam volna.

Szintén köszönöm Dr. Töll László ezredes úrnak és Dr. Maruzs Roland alezredes úrnak, hogy nagy szerepet játszottak a kutatás elkezdésében. Katonai pályám elején hadisírgondozóként példaként nézhettem fel rájuk úgy katonai, mint kutatói tekintetben. A katonahősök iránti tisztelet nagyban befolyásolta ennek a disszertációnak a megszületését.

Szeretném megköszönni a támogatást a levéltári kutatás során Dr. Bonhardt Attila ezredes úrnak, majd nyugállományba vonulását követően Dr. Számvéber Norbert alezredes úrnak, a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Hadtörténelmi Levéltár és Térképtár vezetőinek, illetve a levéltár dolgozóinak, akik rendelkezésemre bocsátották az intézményben fellelhető, rohamtüzérséggel kapcsolatos teljes anyagot.

Nem kevésbé tartozom hálával a HM HIM Központi Irattár vezetőjének, Dr. Bolla Viktória alezredes asszonynak, valamint munkatársának, Gál Attilának, akik sokat segítettek a személyi anyaggyűjtők és a sebesülési, valamint veszteségi kartonok kutatása során. Sokszor együtt próbáltuk megkeresni a tűt a szénakazalban, és a legtöbbször siker koronázta ezt a keresést.

Hatalmas köszönettel tartozom Palásthy András úrnak, aki az 1985-től 2006-ig terjedő évek során felkutatta az egykori rohamtüzéreket és interjúkat készített velük a kiképzések és a harcok során szerzett emlékeikről. Olyan értékes forrásanyag született ennek az interjú kutatásnak az eredményeképpen, ami – a rohamtüzér osztályok iratanyagainak elpusztulása miatt – pótolhatatlan információkat tartalmaz a rohamtüzérség múltját illetően. Palásthy András a beszélgetéseket diktafonnal rögzítette, majd a felvételeket Kátay Aladárné és Molnárné Kovács Mária gépelték le, így a már kutathatatlan eredeti hangfelvételek írott formában megőrződtek. Az összegyűjtött emlékek alátámasztják és sokszor kiegészítik, pontosítják a fennmaradt hivatalos anyagokat, parancsokat, hadműveleti naplókat.

Végül, de nem utolsó sorban nagy hálával tartozom feleségemnek és családomnak a támogatásért, és hogy elviselték a kutatással együtt járó távolléteimet. A megszállott kutatói kíváncsiság sokszor nagyobb terhet ró az ember környezetében élőkre, mint magára a kutatóra. Ezért nem lehet elég hálásnak lenni.

2. A ROHAMTÜZÉRSÉG SZEREPE ÉS HARCTÉRI JELENTŐSÉGE

Az első világháború tapasztalatai alapján minden európai hatalom katonai gondolkodásában kialakult a vélemény, hogy a tábori tüzérség már nem tudja tökéletesen támogatni a gyalogság rohamát. A fogatolt és vontatott tábori tüzérség a harci helyzet folyamatos változása, az összeköttetés hiányossága és a tűzvezetéshez szükséges idő elégtelensége miatt nem tudott időbeni, megfelelő tüzet vezetni. Ebből kifolyólag merült fel a kísérőtüzérség kialakításának gondolata, mely közvetlen tűzvezetéssel képes támogatni az előretörő, vagy védelemben harcoló csapatokat. Szinte hasonló módon képelték el a probléma megoldását a különböző országok haderejének katonai gondolkodói. Az első világháborús somme-i brit páncélos egység korábbi parancsnoka, John F. C. Fuller elképzelése nyomán a britek az 1920-as években hadgyakorlatok során kísérleteztek a kísérőtüzérség rendszeresítésével.¹² Az amerikai Liddell Hart a brit Army Quarterly folyóiratban írt a hadsereg gépesítéséről, mint a modern haderő alapjáról. Ennek egyik legfontosabb állomásaként tekintette a tüzérség gépesítését.¹³ A német Erich von Manstein ezredes 1935-ben levelet írt Ludwig Beck tábornoknak, a német vezérkar akkori főnökének, melyben javasolta önjáró tüzérség felállítását, mely a harckocsiktól eltérően nem önálló harcfeladatra vethető be, hanem a gyalogság közvetlen tűztámogatására szolgál.¹⁴ A szovjet stratégaszeni, Mihail Nyikolajevics Tuhacsevszkij a „mély hadművelet” elméletének kifejtésekor fontos szerepet szánt az úgynevezett tüzérségi harckocsinak, mely páncélozottsága folytán nehezen sebezhető, de motorizáltsága miatt lépést tud tartani a támadó csapatokkal, és tűzerejével támogatja azok harcát.¹⁵ Szintén ebbe a csoportba tartozik az a Billnitzer Ernő, aki 1943-tól a magyar rohamtűzér alakulatok főparancsnoka lett.¹⁶

A mobilizált tüzérség¹⁷, vagy ahogy később elnevezték, a rohamtüzérség rendeltetése a gyalogság rohamának hathatós és folyamatos tűztámogatása, a kísérőtüzérség feladatkörének

¹² FULLER 1923. 160-167.

¹³ HART 1924. 41.

¹⁴ Erich Manstein 1936. június 8-án keltezett levele Ludwig Beck tábornoknak, a német vezérkar akkori főnökének I. ANDERSON 2016. 11-16.

¹⁵ ÖLVEDI 1969. 22.

¹⁶ BILLNITZER 1934. 76-80.; BILLNITZER 1938. 59-64.; BUSZEK é. n. 2.

¹⁷ Az az 1920-as évek katonai terminológiájában használt kifejezés. Később, a 30-as években a mobilizált tüzérségen fogatolt, vagy emberi erővel mozgatott tüzérségi eszközt, a mechanizált tüzérségen robbanómotor által hajtott, önjáró tüzérséget értettek.

betöltése volt. A tábori tüzérségi felügyelő által a rohamtüzérség felállítása kapcsán 'A tábori tüzérség „Emlékeztető” című löiskolai segédlet' kiegészítésére kiadott anyagban a rohamtüzérség a folyó háború tapasztalatai alapján szervezett új, alkalmi tüzér csapatnem. Mivel a támadás sikerének titka még roham alatt sem a lökő erő, hanem a körülményekhez alkalmazkodni tudó, rugalmas, mozgékony, pontos és hatalmas tüzerő, amit általában a nehéz gyalogsági tüzérfegyverek fejtenek ki, a tábori tüzérség tüze nem elégséges. A tábori tüzérség és a gyalogsági nehézfegyverek tüzét felfokozza a döntő helyen bevetett rohamtüzérség.¹⁸ Feladatainak meghatározása szerint a rohamlöveg nyílt tüzelőállásból vezet meglepetésszerű tüzet az ellenségre, majd ezt követően állást változtat, és új célpontot küzd le.¹⁹ A rohamlövegek feladata felszámolni azon – gyalogságot veszélyeztető – erődítéseket, vagy páncélozott célokat, melyek az előkészítő tüzérségi tűzben nem pusztultak el.²⁰ Kifejezetten alkalmas ellenállási fészkek, lövegek, figyelők, élőerő, harckocsik megsemmisítésére. A tábori tüzérségi felügyelő utasításában azt írta, hogy német vélemény szerint a rohamlöveg annyira súlypontfegyver, hogy földi zuhanóbombázó erőnek fogható fel.²¹ A rohamlöveg előretörésével magára vonja az ellenség elhárító tüzét és nagy vérveszteség kockázatát vállalva segíti diadalra a gyalogsági rohamot a legkritikusabb pillanatban.²²

A rohamlöveg feladatának ellátása érdekében speciális kialakítású, magas páncélvédettségű, jó manőverező képességű, alacsony felépítményű, lövegtorony nélküli, önjáró harceszköz, melynek páncéltestébe tábori tüzérségi eszköz került beépítésre, ezzel közvetlen irányzású tűzzel támogatja a gyalogság harcát. Mivel lövegtoronnyal nem rendelkezett a harcjármű, így védelmét nem önmagának kellett ellátnia, hanem a kísérő gyalogságnak. Ez a fő tényező, ami a rohamtüzérséget megkülönbözteti a harckocsizó fegyvernemtől. A rohamlöveg járószerkezetén fordul a megfelelő irányba és tüzeléshez meg kell állnia. A legkedvezőbb lőtávolság 100-1000 méter között volt.²³ A rohamtüzérség kiemelkedő hatékonyságának az okai között említhetjük a hatalmas, gyors, rugalmasan vezethető és pontos tüzerőt. A nagyfokú mozgékony, a meglepetés ereje a harctéren kulcsfontossággal bírt az ellenséges erők lerohanásakor. A rohamlövegnek magas szinten páncélozottnak kellett lennie, hiszen a tűzvonalban való megjelenésekor az ellenséges tüzérség, páncélosok és nehézfegyverek koncentrált tüzét kellett elviselnie, hogy a képzett

¹⁸ M.kir.honvéd tábori tüzérségi felügyelő 722.szám/eln.-1943. Melléklet A rohamtüzérség. 1.

¹⁹ Csanády 1978. 1/1.

²⁰ 12491. szám/eln.I.-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény; vö. Billnitzer é. n. 1-2.; Kerekes 2015. 76.

²¹ M.kir.honvéd tábori tüzérségi felügyelő 722.szám/eln.-1943. Melléklet A rohamtüzérség. 3.

²² M.kir.honvéd tábori tüzérségi felügyelő 722.szám/eln.-1943. Melléklet A rohamtüzérség. 1.

²³ M.kir.honvéd tábori tüzérségi felügyelő 722.szám/eln.-1943. Melléklet A rohamtüzérség. 2.

kezelőszemélyzet biztonságban legyen. Az alegység szintű alkalmazás pedig elsöprő erőt jelentett, hiszen legalább üteg szinten alkalmazva vethették (volna) harcba a rohamtüzéreket, így tíz eszköz egyidejű tüze támogatta az előretörő gyalogságot. Az eddigiekhez járult még a magas erkölcsi erő, melyet a rohamtüzérek rohamtüzér szellemnek neveztek, vagyis megvetendőnek tartották a megadást és a rohamlövegek hátrahagyását.²⁴ A rohamtüzérség kizárólag gyalogságtámogató csapatnem, önálló harcfeladat megoldására nem alkalmas. A rohamtüzérség harctéri jelenléte a Magyar Királyi Honvédségben új és szokatlan dolognak számított, így a parancsnokok nem is feltétlenül tudták helyesen alkalmazni ezeket az eszközöket. Gyakran kezelték őket harckocsiként, ami a ritka és igen értékes technika elpazarlásához vezetett. „Sajnos mi még a kezdettől fogva, mondom az első bevetéstől fogva híre hamva sem volt a gyalogságnak, tehát mi mint páncélosok működtünk és mindig majdnem mindig [...] még ha el is indultunk együtt, mindig lemaradtak.”²⁵

A támogatott gyalogság nem kapott kiképzést arra, hogy hogyan rohamozzon rohamlövegekkel együtt. Mivel a harctéren a rohamlövegek jelentették az ellenség nehézfegyverei számára a legnagyobb veszélyt, így megjelenésük pillanatától minden tüzefegyver ezeket célozta. Ahogy Buszek Lőrinc hadnagy írja visszaemlékezésében, „Ennek előnyeit a támadó gyalogság tulajdonképpen szerencsésen kihasználhatta volna a maga javára, ahogy azt a két fegyvernem együttműködésének harcászati módszertanaként terjesztettük, ha emberei a támadó rohamlövegek térközeiben eloszolva nyomultak volna előre, ahol a tüzérség lényegesen kisebb volt, mint a rohamlövegek közelében. Tapasztalataink szerint azonban a gyalogság erre a magatartásra nem volt kiképezve.”²⁶

A rohamtüzéreknek is komoly nehézséget okozott, hogy az új csapatnemről és az új haditechnikai eszközökről sem a harctéri előljárók, sem a gyalogság nem rendelkezett megfelelő ismeretekkel, így nem tudtak hatékonyan együttműködni, illetve minden támadás előtt fel kellett készíteni az együttműködő gyalogságot arra, hogyan mozogjanak a rohamlövegekkel összhangban. Az 1. rohamtüzér osztályt 1944. április 27-én vetették először harcba, de csak július 13-15-én tartottak közös kiképzést a gyalogsággal, hogy megtanulhassák a rohamtüzérek harcászataát. Sándor Dénes főhadnagy is kitért emlékiratában arra, hogy a gyalogság nem tudta, hogyan kellene a rohamtarackok közelében mozogniuk. A gyalogság jellemzően a rohamlövegek mögött próbált előre haladni, azonban a Zrínyik megjelenésekor az

²⁴ 12491. szám/eln.I.-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény; M.kir.honvéd táborigaznád tüzérségi felügyelő 722.szám/eln.-1943. Melléklet A rohamtüzérség. 2.

²⁵ Interjú Regős 1994/I. 5.

²⁶ BUSZEK é. n. 3-4.

ellenséges nehézfegyverek tüze éppen rájuk koncentrálódott, ami a kísérő gyalogság körében komoly pusztítást végzett. Sokkal hatékonyabb lett volna, ha a rohamlövegek közti területen elszórva, szökellve törtek volna előre, így kevesebb ellenséges tüzet kaptak volna.²⁷

Az 1. üteg csak később, 1944 júniusában követhette az osztály többi részét a keleti hadműveleti területre, mivel június elején a kormányzó részvételével képesség bemutatót tartottak Hajmáskéren a honvédség vezetése számára.²⁸ Persze ezen a bemutatón nem tudtak részt venni azok a magas beosztású parancsnokok, akik alárendeltségébe az 1. rohamtüzér osztály akkoriban tartozott, hiszen őket nem rendelték vissza a harctérről.

A rohamlöveg elsősorban támadó fegyver volt, legalábbis kifejlesztésekor és rendszerbe állításakor támadó szerepkörbe szánták. Ennek megfelelően a harcászati szabályzatok, illetve a kiképzésről szóló visszaemlékezések alapján az alábbi alkalmazási módokat írták elő:

Támadáskor a kijelölt alegység (üteg vagy osztály) tűzlépcső a készenléti helyen gyülekezett, míg az osztály-, üteg- és szakaszparancsnokok, valamint szükség és lehetőség szerint a lövegvezetők terepszemlét hajtottak végre. Ezután egyeztettek a támadásra kijelölt harccsoport parancsnokaival és megbeszéltek a támadás menetét, majd a rohamlövegeket rohamállásba vitték. Amikor az előkészítő tüzet a tüzérség előre helyezte, a támadásra kijelölt gyalogos egységekkel együtt kitörtek a rohamállásból a tüzelőállásba, ahonnan a legalkalmasabb célok (erődítések, páncéelhárító eszközök, harckocsik, géppuskafészek, nagyobb gyalogsági csoportosulások) ellen tüzet vezettek, majd a gyalogsággal együtt rohamozva törtek előre. Roham közben a rohamlövegek közvetlen tűzvezetéssel támogatták a gyalogság harcát. A tűzvezetést rádión keresztül a szakaszparancsnokok (3 löveg) és ütegpáncsnokok (10 löveg) irányították.²⁹ Alapvetően a szakaszparancsnokok jelölték ki a tűzfeladatokat, de ha szükséges volt komolyabb tűzösszpontosítás, akkor az ütegpáncsnok összevonta mind a 10 rohamlöveg tüzeit.³⁰ Ilyenkor a rohamtüzér üteg, vagy osztály vonalban állt fel, majd a rohamlövegek egymás tűzfedezete mellett legyezőszerűen törtek előre. Ezt szakaszonként hajtották végre úgy, hogy amíg egy szakasz terepszakaszról terepszakaszra haladt előre, addig az üteg másik két szakasza álló helyzetben tűzfedezetet biztosított számára. A szárnyakon elhelyezkedő szakaszok esetében ezt a harcmodort a szakaszon belül is

²⁷ SÁNDOR é.n. 6–7.

²⁸ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 53230.szám/el.n.5.vkf.-1944 Rotü. és gyal. együttműködésének és a sorozatvető tü. működésének bemutatása Hajmáskéren.

²⁹ 12491. szám/el.n.I.-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

³⁰ M.kir.honvéd tábortüzérségi felügyelő 722.szám/el.n.-1943. Melléklet A rohamtüzérség. 4.

alkalmazni kellett, vagyis egyszerre csak egy rohamtarack támadott, a másik kettő biztosította. A szárnyakon a szigorúbb biztosítást a magasabb veszélyeztettség indokolta.³¹

Védelemben való alkalmazás kizárólag támadó jellegű lehetett, vagyis készenlétbe helyezve kellett tartani a rohamtüzéreket, hogy a védőkörlet támogatására ellentámadást tudjanak végrehajtani. Helytelen és nem volt engedélyezett a rohamtarackokat mozdulatlan, statikus tüzérségi eszközként használni, hiszen ilyenkor alkalmazásának legértékesebb tényezőjétől, a nagyfokú manőverező képességtől és lendületes elsöprő képességétől fosztották volna meg azokat.³² A statikus tüzérségként való alkalmazásra az egyetlen kivételt jelenthette az az eset, amikor a sikeres támadás vagy ellentámadás eredményeként a tábori tüzérség lemarad a gyalogságtól. Ilyenkor a rohamlövegek egy peremvonal mögül látják el a támogató tüzérségi feladatokat addig, amíg a tüzérség a lehető leggyorsabban felzárkózik és visszaveszi szerepkörét. A rohamtüzérséget ilyenkor azonnal ki kell vonni, nehogy a ritka és értékes technika pusztuljon.³³

Különösen hatékony harceszközt jelentett a rohamlöveg az ellenség üldözésénél, valamint visszavonulásnál, hiszen ügyes vezetővel a hatalmas tűzerővel bíró rohamtarack igen jól tudta támogatni a harcoló erőket.³⁴

Beásott gyalogság elleni támadás esetén repeszgránátot alkalmaztak, melynek késleltetőjét úgy kellett beállítani, hogy a gránátok az ellenséges gyalogság állásai felett robbanjanak, így a repeszhatás végzett a katonákkal.³⁵

Megerősített, gyalogság által védett település elleni támadáskor (ahogy azt Bohorodchanyánál – ma Ivano-Frankivszk megye, Ukrajna – is történt) a megszokott harceljárás szerint páncéltörő gránáttal felgyújtották a település szélén álló házak zsúpfedelét, majd az égő házakból kimenekülő gyalogság ellen repeszgránátokat használtak.³⁶

Arra azonban ügyelni kellett, hogy a rohamtüzérek a harccselekmény megvívása után a főellenállási vonalból ki kellett vonni pihentetésre, lőszer- és üzemanyag utánpótlásra, valamint a rohamlövegek karbantartására.³⁷

A rohamlövegeket csak üteg, vagy osztályszintű kötelékben lehetett bevetni, hogy ne aprózzák el a magas harcértéket képviselő fegyver adta harctéri előnyt. Hozzá kell tenni

³¹ BUSZEK é. n. 19/2.

³² 12491. szám/el.n.I.-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény; M.kir.honvéd tábori tüzérségi felügyelő 722.szám/el.n.-1943. Melléklet A rohamtüzérség. 4.

³³ M.kir.honvéd tábori tüzérségi felügyelő 1693.szám/el.n.-1943. Rohamtü. alkalmazásának módosulása.

³⁴ 12491. szám/el.n.I.-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

³⁵ BUSZEK é. n. 19/2.

³⁶ BUSZEK é. n. 19/2.

³⁷ 12491. szám/el.n.I.-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

azonban, hogy a magyar rohamtüzérség történetében sosem fordult elő, hogy osztályköteléket vetettek volna be, minden esetben valamelyik üteg támogatta a gyalogság harcát.³⁸

A rohamlövegek magas szintű páncélvédeltségének köszönhetően az ellenséges páncéltörőfegyverek többsége nem tudott kárt tenni bennük. Ahogy azt a tapasztalatok mutatták, a legnagyobb veszélyt a láncfal sérülése, valamint motorikus meghibásodás jelentette. A támadás sikeressége esetén az elakadt, vagy megbénult rohamtarackokat ki lehetett vontatni, és könnyen javíthatók voltak, azonban visszavonulások alkalmával sok rohamlöveget volt kénytelen legénysége hátra hagyni.³⁹

Sajnos a forráshiány miatt nem tudtam vizsgálni a magyar rohamtüzérek hatékonyságát, de talán nem nagy vétek párhuzamot vonni a német tapasztalatok ismertetésével. Thomas Anderson vizsgálta ezt a kérdést a német rohamtüzérségről írt művében. Tizenegy német rohamtüzér osztály esetében hasonlította össze a kilőtt ellenséges és az elvesztett saját eszközök számát 1943 augusztusában. A 912. rohamtüzér osztály 21 ellenséges technikai eszközt semmisített meg, vesztesége nulla. A 226. rohamtüzér osztály 10 ellenséges eszközt pusztított el, és két rohamlöveget veszített. A 184. rohamtüzér osztály mérlege 27 kilőtt ellenséges harcjármű, míg vesztesége nem volt. A 190. rohamtüzér osztály 17 ellenséget lőtt ki veszteség nélkül. A 185. rohamtüzér osztály 87 ellenséges eszköz elpusztítása mellett 4 saját löveget veszített. A 189. rohamtüzér osztály 76 szovjet technikai eszközt semmisített meg és nem volt vesztesége. A 270. rohamtüzér osztály 62 kilőtt ellenséggel szemben 2 saját eszközt veszített. A 600. rohamtüzér osztály 18 harcjárművet pusztított el 1 saját veszteség mellett. A 904. rohamtüzér osztály 55 kilőtt ellenséges eszközt jelentett 7 saját rohamlöveg elvesztése árán. A 191. rohamtüzér osztály rohamtüzérei 7 harcjárművet semmisítettek meg, és 1 saját eszközt veszítettek el. A 210. rohamtüzér osztály mérlege 43 kilőtt szovjet harceszközhöz képest 1 saját veszteség. Összesítve ez a tizenegy alakulat a jelentések szerint megsemmisített egy hónap alatt 423 szovjet haditechnikai eszközt, amíg 18 rohamlövegük semmisült meg. Ez 2350 százalékos pusztítási arányt jelent.⁴⁰ Az adatokat Számvéber Norbert alezredes úrral történt egyeztetés alapján fenntartásokkal kell kezelni, hiszen a németek nem jelentettek veszteségként olyan rohamlöveget, ami nem égett ki, még akkor sem, ha amúgy teljesen harcképtelenné vált. Ugyanakkor a szovjeteknek okozott veszteség esetében igen eltúlozták az okozott veszteségeket. Így a számok a német rohamtüzér osztályok harctéri hatékonyságára sem szolgálnak hiteles információként, abból a magyar fegyvertársak eredményességére sem szabad

³⁸ MÁNYOKI é. n. 1.

³⁹ BUSZEK é. n. 4.

⁴⁰ Anderson 2016.

párhuzamot levonni. Ennek ellenére mindenképpen érdekes, hogy a rohamlöveg, melynek rendszerbe állítását több évtizednyi tudományos vita előzte meg, gyakorlott kezekben igen hatékornak bizonyult.

ÖSSZEGZÉS

Összefoglalásként elmondható, hogy a rohamlöveg egy, a második világháború idején igen korszerűnek számító harcjármű volt, ami – megfelelő felkészítés és kiképzettség esetén – a gyalogsággal való kölcsönös támogatás és biztosítás révén komoly átütő erőt tudott jelenteni a támadás legvégső fázisa, a roham idején.

3. A ROHAMTÜZÉRSÉG SZÜKSÉGESSÉGÉNEK KIALAKULÁSA A MAGYAR HADTUDOMÁNYI SZAKIRODALOMBAN

A trianoni békediktátum következtében nem maradt más mód arra, hogy a magyar tiszti kar lépést tarthasson a nemzetközi fejlesztésekkel, mint elméleti síkon, tudományos szintén foglalkozni a modernizáció lehetséges irányával. Ahogy dr. Wagner János őrnagy írta 1934-ben megjelent cikkében, „*nekünk kizárólag más hadseregekben végzett kísérletek [sic!] eredményeiről kiszivárgott adatok állanak rendelkezésünkre és így sajnós csak elméleti megfontolás és elképzelés alapján szólhatunk e fontos kérdéshez.*”⁴¹ A magyar katonai szakfolyóirat, a Magyar Katonai Közlöny (majd 1930-tól Magyar Katonai Szemle) kiadása az első világháború alatt szünetelt, majd 1920-ban indult újra. Ez vált hát a hadtudományi vita fő fórumává. A békeszerződés általi korlátozások eredményeképpen a két világháború között igen élénk és gyümölcsöző tudományos élet zajlott a katonai szakfolyóirat hasábjain, ami fontos és érdekes forrásként szolgál a két világháború közti katonai gondolkodásról.

A rohamtüzérség történetének előzményeként lehet tekinteni arra, hogy mi módon képzelték el a kor tüzérsztrójei az első világháború során felismert fegyvernemi hiányosságok kiküszöbölését. A Nagy Háború harcterein ugyanis azt a tapasztalatot szűrték le, hogy a tábori tüzérség nem tudja minden esetben hatásos tűzzel támogatni a gyalogságot támadás közben. A kritikus időszakban, amikor a támadó gyalogság már 200 méterre megközelítette az ellenséges állásokat, a tüzérségnek hátrébb kellett helyeznie a tüzet, nehogy a saját gyalogságot is pusztítsa. A tüzérségi előkészítést túlélő nehézfegyverek ekkor megszólaltak, és a rohamozó gyalogság körében óriási pusztítást végeztek. Erre a problémára a kísérő tüzérség megalakításában látták a megoldást Európa számos országában. A Magyar Katonai Közlönyben, illetve a Magyar Katonai Szemlében zajlott a kísérő tüzérség témakörében a hadtudományi vita, mely végül a rohamtüzér csapatnem megalakításának elméleti megalapozásához vezetett.

Bangha Imre tüzértörzskari őrnagy az első világháború során megjelent új haditechnikai eszköz, a harckocsi elleni hathatós védekezés érdekében felvetette, hogy a tüzérséget mobilizálni kell. Ennek oka az, hogy a harckocsik a gyalogság vonalát gyorsan áttörik, így a

⁴¹ WAGNER 1934. 44.

tüzérek védtelenül maradnának. Javasolta, hogy a lófogatolás helyett helyezték a lövegeket motorizált járművekre, vagy legalább gépi vontatással lássák el őket.⁴²

1921-ben S. néven publikált egy tüzértiszt, aki rámutatott, hogy szükséges olyan tüzérségi elem kikülönítése a gyalogsághoz, ami folyamatosan kíséri a támadó erőket, és szükség esetén közvetlen irányzással semmisíti meg az ellenséges nehézfegyvereket és erődítéseket. A kísérő csoport állna nehézgéppuskásokból, könnyű aknavetőkből, közepes aknavetőkből és hegyiágyúkból. Ennek a kísérő tüzércsoportnak szoros kapcsolatot kell fenntartania a támogató tüzérséggel, akik nagyobb romboló erővel rendelkezve, a kísérő csoport által megjelölt célokat megsemmisítik. S. meglátása szerint gyalogezredenként egy négy hegyiágyúból álló ütegre, és egy négy, 14 centiméteres aknavetőből álló ütegre lenne szükség.⁴³

Ferjentsik Ottó vezérkari szolgálatot teljesítő (a továbbiakban: vkszt.) ezredes a támadás helyes végrehajtásának elemzésekor részletesen kitért a tüzérség szerepére. Véleménye szerint teljesen elképzelhetetlen, hogy egy modern hadsereg a gyalogsággal együtt mozgó tüzérség nélkül hajtson végre támadást. Mivel a támogató tüzérség nem képes olyan tökéletes tűzhengert löni, ami teljesen elpusztítaná az ellenséges tűzgépeket (sic!), ezért szükség van a gyalogezredek szerves részét képező gyalogsági kísérő ágyúkra.⁴⁴

Demény Géza vkszt. ezredes 1922-ben a tüzérfelderítő és ügynevezett tüzérközvetítő járőrök fontosságát hangsúlyozta. A gyalogsággal való összeköttetést ezen csatornák segítségével lehet biztosítani, így a tüzérosztály parancsnoka rendelkezni fog azokkal az információkkal, melyek szükségesek a hatásos tűz lövéséhez.⁴⁵

Rákosi Béla tüzér százados a gyalogsági támadás tűzzel való támogatására azzal a javaslattal állt elő, hogy gyalogsági ágyút, gyalogsági aknavetőt, valamint rohamkocsiba beépített rohamkocsi-löveget kell rendszerbe állítani. Szerinte a hegyi ágyúk alkalmazása kísérőtüzérségként nem megoldás, hiszen a hegyi ágyú nem erre a feladatra lett kifejlesztve, így nem is tökéletesen alkalmas. Javasolta egy teljesen új közelharclöveg megalkotását, melyet kizárólag közelharcra, közvetlen irányzással lehet használni. A gyalogsági ágyú és gyalogsági aknavető a gyalogsághoz kell, hogy tartozzon, míg a rohamkocsi-lövegeket 6-8 lövegből álló üteggént hadosztályközvetlen elemként kell besorolni. A gyalogsági aknavetővel szemben támasztandó követelményként írta, hogy rohamkocsik és páncélgépkocsik elleni

⁴² BANGHA 1920. 88-97.

⁴³ S. 1921a. 54-58.; S. 1921b. 258-263.; S. 1921c. 690-695.

⁴⁴ FERJENTSIK 1921. 417-438.

⁴⁵ DEMÉNY 1922. 129-136.

alkalmazhatósága érdekében szükséges megoldani a kerekas lövegtalpra való szerelhetőségét, így alacsony röppályán is tüzelhetne. Javasolta továbbá, hogy jelentések hátrajuttatásához „jelentő-aknával” is lássák el. A rohamkocsi-löveggel szembeni elvárásként fogalmazta meg, hogy a gyalogság előretörését közvetlenül tudja támogatni az azt veszélyeztető erődítések és ellenséges erők pusztításával. Mivel nagyon hatásos és az ellenség által veszélyeztetett (megjelenésekor fő célponttá válik) eszköz, nem szabad szétforgácsolni, hanem csak tömegesen vethető be a legszükségesebb terepszakaszokon. Mivel az ellenségnek fő célpontja lesz ez az eszköz, így mozgékonynak és jól manőverezhetőnek kell lennie. Kiegészítésként rohamkocsi-elhárító löveg hadrendbe állítását is szorgalmazta, mely egyben alkalmas lenne repülőelhárításra is. Ennek a feladatnak a megoldására javasolta, hogy a légvédelmi ágyút tegyék alkalmassá alacsony röppályájú tüzelésre, így rohamkocsielhárításra is megfelelő lehet.⁴⁶

Módy Zoltán vkszt. ezredes a francia hadsereg példáján keresztül mutatta be 1923-ban megjelent cikkében a gyalogságot kísérő tüzérség fontosságát. A francia hadsereg 37 mm-es gyalogsági ágyút, 81 mm-es aknavetőt, valamint a tüzér csapatoktól kikülönített kísérő tüzérségi eszközöket alkalmaz, mivel a kísérő tüzérséggel szemben támasztott elvárásoknak nem tudott megfelelni egyetlen fegyver sem. A francia szabályzat szerint minden esetben, amikor a gyalogság és a tüzérség összeköttetése nem szavatolható, kísérő tüzérséget rendeltek a támadó gyalogság mellé, melynek feladata az ellenállási fészkek, közeli lövegek és harckocsik leküzdése volt. Módy szerint a német hadsereg példája nyomán az tűnik ki, hogy ők nem használnak kísérő tüzérséget, hanem a gyalogsági ágyúra és az aknavetőre bízták az ellenséges nehézfegyverek és harckocsik pusztítását. Következtetésként leszögezte, hogy a magyar honvédség nem rendelkezik annyi löveggel és aknavetővel, mint a németek, illetve a rendszeresített eszközök sem olyan korszerűek. Ebből kifolyólag a magyar hadsereg nem hagyatkozhat a német példára, hanem szükség van modern kísérőtüzérség kialakítására.⁴⁷

Badinszky László a világháború során megszületett három új tüzérségi eszköz, az aknavető, a kísérő löveg (gyalogsági ágyú) és a „tankelhárító” löveg témakörét vizsgálta. Mivel a gyalogságnak a világháborús tapasztalatok alapján szorosabb tüzérségi támogatásra volt szüksége, így vagy közvetlen támogatás kell a támadás során, vagy javítani kell az összeköttetés és a kommunikáció hatékonyságán. A szerző véleménye szerint az összeköttetés javításánál sokkal hatásosabb a kísérő tüzérség jelenléte a támadás során. Értékezése szerint a legideálisabb az lenne, ha sikerülne a három vizsgált eszköz helyett kifejleszteni egy olyan löveget, mely

⁴⁶ RÁKOSI 1922. 304-314.

⁴⁷ MÓDLY 1923. 292-303.

mindegyik feladatot kiválóan ellátná. Badinszky szerint erre a célra egy kis űrméretű, 40-50 milliméteres, nagy kezdősebességű és átütőerejű löveg lenne alkalmas, mely páncéltestbe lenne építve ugyan, de védelmét elsősorban nem a páncélzat, hanem mozgékonyasága adná.⁴⁸

Friedrich Heigl osztrák őrnagy a *Militärwissenschaftliche und Technische Mitteilungen* folyóiratban német nyelven megjelent tanulmányát Ajtay Endre fordította magyarra. Heigl őrnagy a tüzérségi eszközök világháborús fejlődése kapcsán áttekintette a lövegek alkotóelemeinek korszerűsítését, majd a lövegtípusok változását mutatta be. Értekezése zárásaként arra a következtetésre jutott, hogy „valószínű azonban, hogy a jövő a motoros lövegeké.”⁴⁹

Vitéz Marton Gábor ezredes fordította le és magyarázta Buchalet francia tüzérezredes cikkét, ami a *Revue d'Artillerie* 1927. júliusi számában jelent meg. Buchalet szerint senki nem vonja kétségbe, hogy szükség van olyan tüzérségi eszközre, ami a támogató tüzérséggel ellentétben közvetlenül kíséri a gyalogságot és leküzdí azokat az erődített célokat, amik az előkészítő tűzben nem pusztultak el. Buchalet ezt a feladatot főleg aknavető alkalmazásával látta megoldhatónak.⁵⁰

G. néven írt ismertetőt egy szerző a már említett John F. C. Fuller brit ezredes és Hans Seisser német alezredes tanulmányáról, melynek témája a motorizálás hatása a modern háborúra. A külföldi szerzők nyomán az író arra jutott, hogy a jövő háborújában a harckocsi fogja játszani a fő szerepet, és a gyorsan mozgó csapatok fogják kivívni a győzelmet. Mivel a harckocsi gyorsan tör előre, szükség van a tüzérség motorizálására is, ami folyamatosan tudja követni a harcoló egységeket, és támogatni a mozgó háborúban a csapatokat. Emellett a harckocsik által vívott háborúban új feladatként jelenik meg a páncélelhárítás, ami szintén a motorizált tüzérségre hárul.⁵¹

Dr. Friedrich Heigl osztrák őrnagy 1928-ban a páncélelhárítás témakörét boncolgatva érintette a gyalogsági lövegek kérdését, melyek feladatrendszere – a világháborús tapasztalatok alapján – kiegészül a „tankelhárítással” is. Heigl őrnagy főleg a rendszerbe állított eszközök ismertetését adta közre, nem bocsátkozott jövendölésekbe. Így szerinte a kisűrméretű,

⁴⁸ BADINSZKY 1926. 237-243.

⁴⁹ HEIGL 1927. 571-585.; HEIGL 1927b. 639-659.; HEIGL 1927c. 742-759.; HEIGL 1927d. 933-938.

⁵⁰ MARTON 1927. 180.

⁵¹ G. 1927. 923-933.

önműködő, hosszúcsövű gyalogsági lövegek a legalkalmasabbak a harckocsik elleni védekezésre.⁵²

Czigler István a harckocsidandár tüzérségi támogatásáról írt rövid tanulmányt. Kiinduló pontként feltételezte, hogy hamarosan kifejlesztenek egy megfelelő „tankelhárító” ágyút, mely alacsony kialakítású, 60 fokos oldalirányú pásztázó képessége van, és a páncéltörő gránátot nagy csőtorkolati sebességgel, alacsony röppályán lövi ki, így a harckocsiknak hatásos ellenszere. Ebben az esetben szükség lenne olyan tüzérségi eszközre, mely közvetlenül kíséri a páncélosok támadását, hiszen megosztott tűzvezetéssel nem lehet elég gyorsan elpusztítani a felbukkanó lövegeket. A kísérő tüzérségi ágyú kezelő személyzetének megóvása érdekében az eszközt páncélozni kellene, azonban ez hasonlatossá tenné a harckocsihoz. Mivel így az önjáró löveg a harckocsi feladatait – a gyalogság pusztításán kívül – el tudná látni, hatásosabb lenne a nagy harckocsi helyett több kisebb eszköz (önjáró lövegek és páncélozott géppuskák) rendszeresítése, hogy az ellenséges „tankelhárítóknak” is nehezebb legyen a dolga.⁵³

Suhay Imre tábornok a motorizálás kérdésköre kapcsán vetette fel az önjáró tüzérség kifejlesztésének lehetőségét, de el is vetette, mivel szerinte csak jól kiépített utakhoz kötve tudna mozogni.⁵⁴

Markó Árpád Gustav Däniker svájci százados Allgemeine Schweizerische Militärzeitungban megjelent tanulmányáról írt alapos ismertetőt. Ezek szerint Däniker a kísérő tüzérség problémakörének megoldására egy könnyű ágyútarackot javasolt rendszerbe állítani, mely könnyen szét- és összeszerelhető, és alkalmas erődítmények, tűzfészek és harckocsik leküzdésére, hogy így biztosítsa a gyalogsági támadás sikerét. Däniker százados is felvetette annak lehetőségét, hogy a kísérő gyalogsági ágyút lánctalppal lehetne felszerelni és páncéllal védeni, viszont el is vetette ezt a gondolatot, hiszen szerinte így harckocsi jönne létre, ami nem lenne képes a célként kitűzött feladat megvalósítására. Szerinte kizárólag ember, vagy ló által vontatott ágyú lehet a megoldás, legkiválóbb pedig egy 50 mm-es űrméretű löveg, ami harckocsik ellen is hatásos.⁵⁵

1929-ben Mayer-Csejkovics Károly nyugállományú vkszt. ezredes a jövő háborújáról írt tanulmányt. Véleménye szerint mozgó háborúban a gyalogságot folyamatosan kísérő

⁵² HEIGL 1928. 277-298.

⁵³ CZIGLER 1928. 492-496.

⁵⁴ SUHAY 1928. 583-592.

⁵⁵ MARKÓ 1928. 1064-1073.

tüzérségi eszköz feladatkörének ellátására egy 20-30 milliméter űrméretű gépágyú lenne képes.⁵⁶

Suhay Imre tábornok lefordította és értelmezte Liddell Hart brit százados munkáját az 1928. évi brit páncélos hadgyakorlatról. Hart már evidenciaként tekintett a páncélos csapatok mellé szervezett önjáró tüzérségre. A gyakorlaton a gépi vontatású tábori tüzérség mellett önjáró 18 fontos tarackok támogatták az előretörő harckocsik hadműveleteit.⁵⁷

Cziegler István a tüzérségi tűz pontosítását látta megoldásnak a gyalogság megfelelő támogatásának érdekében. Véleménye szerint a tűzmegfigyelés ennek a kulcsa. Minden hadosztály tüzérparancsnoknak rendelkeznie kell hang- és fénymérő századdal, tüzérrepülőkkal és léggömbökkel, valamint tökéletesíteni kell a kommunikációt. Ráadásul az egyes ütegek tüzeinek megkülönböztetése érdekében felvetette, hogy a gránátokat festékkel lehetne megjelölni, így a detonáció során szín alapján lehetne elkülöníteni az ütegek tüzét.⁵⁸

Gerbert Károly altábornagy ugyancsak az 1928. évi brit hadgyakorlatok kapcsán értekezett a korszerű páncélos csapatok összetételéről. Következtetései alapján a közepes- és könnyű harckocsikkal rendelkező gépesített dandárnak szerves részét kell képeznie egy gépesített tüzérosztálynak, mely 24, a szerző szóhasználata szerint támogató lövegharckocsiból állna. Ezek 10-12 tonnás, 80-90 milliméter űrméretű ágyúval felszerelt „hernyótalpas” harcjárművek, melyek négy, egyenként hat lövegből álló ütegbe lennének szervezve. A dandár gyors mozgásából és a lövegharckocsik jelenlétéből fakadóan tábori tüzérség támogatása nem is jöhet szóba.⁵⁹ A páncélosdandár harcászatiának kifejtésekor leszögezte, hogy a lövegharckocsi a harckocsikhoz hasonlóan, közvetlen irányzással kell, hogy tüzeljen. Gerbert altábornagy ezeknek a gépesített tüzérségi eszközöknek a harckocsik harcának támogatását tűzte ki feladatául, ugyanis harcérintkezéskor a lövegharckocsik hátramaradnának, és az arcvonalon áttörő ellenséges páncélosok kilövése lenne a dolguk.⁶⁰

1930-ban Cziegler István újabb tanulmányt jegyzett, melyben korábbi véleményével ellentétes nézeteket képviselt. Belátta, hogy a harckocsik elleni harchoz olyan gyalogságot kísérő löveg szükséges, ami képes tartani a sebességet a páncélosokkal, így a célra önjáró löveg a legalkalmasabb. A harckocsielhárítás során a tüzeik számára kritikus fontossággal bír a

⁵⁶ MAYER-CSEJKOVICS 1929. 23-42.

⁵⁷ SUHAY 1929. 190-195.

⁵⁸ CZIEGLER 1929. 890-893.

⁵⁹ GERBERT 1929a. 973-984.

⁶⁰ GERBERT 1929b. 1201-1213.

türelem, valamint a lövegükben való bizalom. Ehhez egyedül az alapos kiképzés tudja a legénységet hozzásegíteni. Munkája végén szorgalmazta, hogy el kell kezdeni a harckocsielhárító tüzérek képzését a honvédségben is. Bár a korlátozások nem engedték a lövegek modernizálását, az elavult eszközökkel is meg lehet kezdeni a kiképzést, hogy később – az alapok birtokában – már csak a modern lövegre való átképzéssel kelljen foglalkozni.⁶¹

Riedl Lajos nyugállományú altábornagy a gyalogságot közvetlenül kísérő tüzérséget két kategóriára bontotta. A gyalogsági löveg két könnyen mozgatható alkatrészből állna, amit a gyalogosok magukkal tudnának vinni, akár kúszva is. Minden gyalogos vinne magával hozzá 2-2 gránátot. A löveg 35-40 milliméter űrméretű, és 5-600 méter lőtávolságú lenne, és gyalogzászlóaljanként 4 darabra lenne szükség. A gyalogságot kísérő löveg lóvontatású, de szükség esetén emberi erővel is mozgatható, 55-65 milliméter űrméretű és 2000-2500 méter hatásos lőtávolsággal rendelkezne. Gyalogezredenként egy ütegre lenne szükség a szerző szerint. Ezeken kívül olyan önműködő, harckocsik elleni lövegekre is szükség lenne, amik az arcvonalban saktáblaszerűen lennének elhelyezve, és kifejezetten a támadó ellenséges páncélosok megsemmisítése lenne a feladatuk.⁶² A gyalogságot kísérő tüzérségnek akkor van a legfontosabb feladata, amikor a roham sikere folytán a gyalogság előretört, és túlhaladt a tábori tüzérség lőtávolságán. Ekkor a kísérő tüzérségnek kell biztosítania a gyalogságot esetleges ellentámadással szemben.⁶³

Horváth László vkszt. ezredes 1931-ben a harckocsi harcászati alkalmazásával, valamint a harckocsi kötelékek összeállításával foglalkozott. Véleménye szerint a páncélos dandár szervezeti felépítésébe „hernyóvontatású” tüzérséget kellene beosztani. Azonban, ahogy a gyalogság is, ezek is hátráltatnák a kötelék előrenyomulását, hiszen – okfejtése szerint – ezek utakhoz vannak kötve. A tüzérség motorizálását ő csupán motoros vontatóeszkővel vélte megvalósíthatónak. A harckocsik támadását a tüzérség támogatja az ellenséges vonal áttörésében, utána viszont lemarad, és a harckocsik tüzérségi tűztámogatás nélkül harcolnak tovább.⁶⁴

Kováts Kálmán őrnagy fontosnak érezte felhívni a figyelmet a tüzérség és a gyalogság harcának megfelelő összehangolására. Mivel a világháború emléke egyre halványult, és az akkori csapatisztek egyre nagyobb része távozott a honvédségtől, meglátása szerint, kezdett

⁶¹ CZIEGLER 1930. 436-448.

⁶² RIEDL 1930a. 548-565.

⁶³ RIEDL 1930b. 1051-1063.

⁶⁴ HORVÁTH 1931. 17-31.

feledésbe merülni a gyalogság tüzérségi tűztámogatásra való utaltsága is. Ennek kapcsán szorgalmazta a tüzérparancsnokok szakmai véleményét alaposabban megfontolni.⁶⁵

Gerbert Károly nyugállományú altábornagy újabb tanulmányt jegyzett a páncélos seregtettek harcászataról, melyben bemutatta az európai nagyhatalmak által képviselt irányokat a páncélos csapatok fejlesztése és alkalmazása terén. Ezek alapján egyedül a britek gondolkodtak abban, hogy a harckocsik mellé motorizált tüzérséget kell beosztani, a többi nemzet a harckocsit önállóan harcoló fegyverként kezelte. A cikk zárásaként a szerző igyekezett tanulságot levonni, melyben motor vontatású tüzérség mellett foglalt állást, azonban azokat nem kísérő tüzérségként javasolta alkalmazni, hanem egy napi lemaradással követnék – a gyalogsággal együtt – az előretörő páncélosokat.⁶⁶

Hazai Imre százados a gyalogsági ágyú alkalmazásának gyakorlati tapasztalatairól írt értekezést, melyben részletesen taglalta a löveg legmegfelelőbb elhelyezésének, az ágyúparancsnok pozíciójának és az ágyúkezelőkkel való kommunikációjának kérdéseit. Munkája végén a fogatolt vontatást dicsérte, és elvetette az önjáró, vagy gépi vontatású gyalogsági ágyú alkalmazásának lehetőségét.⁶⁷

Csatay Lajos alezredes a tábori tüzérség modernizálásának lehetséges irányairól értekezett. Véleménye szerint a repülők elterjedése miatt az egyik legfontosabb követelmény egy modern löveggel szemben a mozgékonyság és a rejthetőség, valamint a harckocsik megjelenése miatt a nagyfokú oldalpásztázó képesség. Ezen szempontok figyelembe vételével az olyan önjáró löveget tartotta legalkalmasabbnak, mely hat-kerekes lövegtalpára könnyen lehetne „hernyótalpat” felszerelni. Úgy gondolta, hogy a tábori tüzérség löveganyagának minden más irányú fejlesztése csak átmeneti megoldásnak tekinthető.⁶⁸

Deák András százados a tüzérségi vontatók kérdéskörének szempontjából elemezte az európai fejlesztési irányokat. A fogatolt, gépi- és hernyótalpas vontatásokat összehasonlítva arra a következtetésre jutott, hogy leginkább a lófogatolású és – bizonyos esetekben – a kerekes terepjáró gépkocsi általi vontatás felel meg a tüzérség igényeinek.⁶⁹

⁶⁵ KOVÁTS 1931. 19-29.

⁶⁶ GERBERT 1931. 14-25.

⁶⁷ HAZAI 1931. 41-50.

⁶⁸ CSATAY 1931. 117-132.

⁶⁹ DEÁK 1931. 147-150.

Tarnay József nyugállományú ezredes Adolf Fischer német ezredes szacikkét elemezte munkájában. Több pontban kritizálta Fischer véleményét a kísérő tüzérség szerepében alkalmazandó löveg kapcsán, és arra jutott, hogy több fajta eszközt kell rendszeresíteni az egyes tűzfeladatok teljesítésére. Ilyeténképpen réstörő-, harckocsi-elhárító- és közvetlenül támogató lövegek tartoznának a szervezetenként a gyalogezredek kötelékébe tartozó kísérő tüzérsztyályok alá.⁷⁰

Németh József vkszt. őrnagy a gyorsan mozgó csapatokról írt munkájában arra az álláspontra helyezkedett, hogy tüzérségi eszközt páncéltestbe építeni értelmetlen, hiszen a tüzérség nagy hatótávolsága miatt az ellenséges gyalogsági tűz hatótávolságán kívülről is tud hatást kiváltani.⁷¹

Peremartoni Virágh László százados a tüzérség motorizálásáról jelentetett meg írást. Összehasonlítva a lófogatolást és a gépi vontatást, a motorizálás pártjára helyezkedett. Ezen kívül foglalkozott az önjáró löveg kérdésével is. Arra jutott, hogy bizonyos különleges lövegek esetében hasznos lehet ez a megoldás, de a tüzérség általános használatára nem alkalmas.⁷²

1932-ben Rákosi Béla őrnagy a tábori tüzérségre háruló aktuális harcfeleladatokról írt tanulmányt. Véleménye szerint a harckocsik elterjedése és így a harc mozgékonyabbá válása szükségessé teszi önjáró lövegek kifejlesztését. Ezeknek főleg a harckocsielhárítás lesz a feladatuk, és így részben kiváltják a gyalogsági ágyúk feladatkörét. Ilyen önjáró lövegekből álló üteg kerülne szervezetenként minden gyalogezredhez, valamint egy, vagy kettő közvetlenül a gyaloghadosztyályokhoz.⁷³

Árvey Viktor őrnagy a harckocsik és tüzérség együttműködésének módozatait vizsgálva a harckocsi két lehetséges szerepét írta le. Egyik esetben a páncélosok a gyalogság harcát segítik, ilyenkor tábori tüzérség tudja támogatni a támadást. A másik esetben, amikor a harckocsik önálló harcfeleladatot látnak el, a „messzehordó” tüzérség mellett támogató tüzérség beosztása is fontos. Ezek a lövegek traktorvontatásúak, vagy önjáróak lehetnek.⁷⁴

Osztovcics Ferenc vkszt. százados 1933-ban, a gyalogsági támadás tüzérségi támogatása témájú munkájában hosszasan foglalkozott azzal, hogy hogyan kell a tüzérségi tűzhenger

⁷⁰ TARNAY 1931. 144-153.

⁷¹ NÉMETH 1931. 29-49.

⁷² VIRÁGH 1931. 43-60.

⁷³ RÁKOSI 1932. 33-44.

⁷⁴ ÁRVEY 1932. 121-126.

lövését és a gyalogság támadását legmegfelelőbben összehangolni. Azt azonban kijelentette, hogy a legtökéletesebb tüzhenger mellett is szükség van kísérő lövegekre, melyek a gyalogsági támadással együtt haladva küzdik le az esetlegesen sértetlenül maradó ellenséges erődítéseket és nehézfegyvereket.⁷⁵

A már említett Billnitzer Ernő őrnagy 1934-ben a gyalogsági- és lovassági ágyú szerkezetéről értekezett. Egy olyan löveg megalkotását javasolta a gyalogság és a lovasság részére, mely könnyen elemeire szedhető; kis tömegű, így akár gyalog is mozgatható; alacsony felépítésű a jó rejthetőség érdekében. Ezen gyalogsági- és lovassági ágyú mellett fontosnak tartotta harcokcsiba épített löveg kialakítását, mely a gyalogsággal tartva elhárítja a gyalogságra és az önmagára veszélyes ellenséges célokat.⁷⁶

Gerbert Károly nyugállományú altábornagy következő tanulmányában a páncélosok alkalmazási lehetőségeit vizsgálta. A harcokcsitípusok között említette a tüzérségi harcokcsit, amit csak a britek fejlesztettek, valamint az oroszok tartják szükségesnek. Véleménye szerint a motorizált tüzérségi vontatók fejlődése feleslegessé teszi ezt az eszközt. A gyalogság támogatását abban az időszakban, amikor az ellenséges állásokba rohammal betör, és a saját erők veszélyeztetése miatt a tüzérség nem tudja segíteni, a harcokcsik feladatának tekintette.⁷⁷

Vitéz Elekes Antal őrnagy a páncélos csapatok tüzérségi támogatásának kérdéskörével foglalkozott. Munkájában amellet érvelt, hogy páncélosokat csak olyan tüzérség tud hatékonyan támogatni, ami nyílt tüzelőállásból, közvetlen irányzással vezet tüzet az ellenséges célokra. Mivel ezt a tábori tüzérség csak hosszas előkészületek után és saját életét veszélyeztetve tudná megtenni, szükséges motorizált aljzatra épített tüzérségi löveg megalkotása. Ez az eszköz nem rendelkezne forgó lövegtoronnyal, hanem a menetirány változtatásával tudná célba venni az ellenséges eszközt. A lövegek közti kommunikáció nehézsége okán a tűzvezetés nem lehet az ütegparancsnok által meghatározott, hanem a lövegek személyzetének önállóan kellene a célokat felderíteni, meghatározni és leküzdeni. A lövegek a harcokcsik mögött törnek előre, kissé lemaradva, mivel jóval gyengébben páncélozottak, mint a harcokcsik. Kiegészítésül, a távolabbi célok leküzdésére gépi vontatású lövegekre is szükség lenne, melyek felváltva lőnének és változtatnának állást, hogy tartani tudják a páncélosok sebességét.⁷⁸

⁷⁵ OSZTOVICS 1933. 49-59.

⁷⁶ BILLNITZER 1934. 76-80.

⁷⁷ GERBERT 1934. 34-53.

⁷⁸ ELEKES 1934. 135-145.

1935-ben vitéz Elekes Antal őrnagy újabb tanulmányt jelentetett meg, melyben a szegényebb országok által rendszeresíthető gyorscsapatok tüzérségi támogatásával foglalkozott. Eszerint a főleg kerékpáros és gépesített gyalogságból álló seregtesteknek zászlóaljanként közvetlen alárendeltségbe tartozó könnyű tüzérségi üteggel kell rendelkezniük, mely önállóan támogatja az előretörő gyorscsapat harcát, központi irányítás nélkül.⁷⁹

Vitéz Heszlényi József ezredes a motorizált seregtestek tüzérségéről írt cikket. Véleménye szerint a motorizált, vagyis gépesített csapatok számára a gépi vontatású könnyű és közepes tüzérség (tarackos és ágyús ütegek) a megfelelő, míg a mechanizált, vagyis páncélos alakulatok harcászati szükségleteinek az önjáró tüzérség felel meg legjobban. Mivel a harckocsik saját ágyúval rendelkeznek, így nem szükséges erős tüzérség beosztása. Harckocsi-zászlóaljanként egy önjáró könnyű tarackos osztály és 1-2 önjáró közepes ágyús üteg alárendelését javasolta.⁸⁰

Mersich Jenő vkszt. százados büszke gyalogsági tisztként elvetette, hogy lenne létjogosultsága a gyalogságot kísérő lövegeknek. Véleménye szerint a gyalogság saját fegyvereivel (kiegészítve korszerű eszközökkel) képes a rohamtávolság legyőzésére, a többi fegyvernem feladata csak a körülmények kedvezőbbé alakítása lehet.⁸¹

1937-ben Saáry István őrnagy külön vizsgálta a gyalogság és a lovasság harcát támogató kísérő lövegek kérdéskörét. Arra az eredményre jutott, hogy a gyalogság számára kísérő löveggé a korábban alkalmazott 37 mm-es hegyi ágyú nem alkalmas. Helyette a gyalogság szervezetszerű alárendeltségébe egy 25 mm-es löveg tartozna, valamint a támadó gyalogsági vonal mögött közvetlenül haladna előre egy tüzérségi kötelékbe tartozó 47 mm-es egységlöveg. A lovasság esetében a lovas tüzérosztályok alá kellene szervezni egy-egy újabb üteget, melynek löveganyagát négyfogatú hegyiágyú képezné, és önálló szakaszonként közvetlenül a kisebb harccsoportokat kísérnék.⁸²

1938-ban Billnitzer Ernő alezredes a gyalogság számára rendszeresítendő löveg és harckocsielhárító eszköz kérdéskörét vizsgálta. Véleménye szerint 47 milliméteres gyalogsági löveget kellene rendszeresíteni, mely a gyalogság szervezeti alárendeltségébe tartozna. Mivel ez a löveg sem oldana meg minden kívánalmat, mely a gyalogság részéről felmerül, így harckocsik ellen 20 milliméteres nehéz puskát is kellene a gyalogosoknak adni. Emellett, olyan

⁷⁹ ELEKES 1935. 69-77.

⁸⁰ HESZLÉNYI 1935. 144-160.

⁸¹ MERSICH 1935. 10-26.

⁸² SAÁRY 1937. 54-63.

célokra, melyeket a támogató tüzérség nem lőhet a saját erők veszélyeztetése nélkül, 81 milliméteres aknavetőt kellene rendszerbe állítani gyalogsági nehézfegyverként. Továbbá spanyol mintára kis kézi gránátvetőt is javasolt. Tehát a gyalogság részéről felmerült kívánalmak kielégítésére több, különböző eszköz rendszeresítését látta megoldásnak.⁸³

Zugi Aladár vkszt. százados azzal a javaslattal állt elő, hogy úgynevezett gépcsoportokat kellene szervezni a gyalogság támogatására. Az ötletet francia mintára dolgozta ki azzal a különbséggel, hogy a franciák harcokcsik tömeges alkalmazására vonatkoztatták a kifejezést. Zugi százados szerint a gépcsoportoknak 2-4 géppuskából, 1-2 gyalogsági ágyúból és két aknavetőből kellene állni.⁸⁴

1939-ben vitéz Kováts Kálmán a szovjet tüzérség struktúrájáról jelentetett meg ismertetőt. Ahogy írta, a szovjetek gyalogzászlóaljanként két tüzér szakaszt szerveztek kísérő tüzérség gyanánt, az egyik aknavetővel, a másik vagy 37 milliméteres gyalogsági ágyúval, vagy 47 milliméteres önjáró löveggel van felszerelve.⁸⁵

1940-ben vitéz Benke József tábornok a jövő háborújáról írt. Meglátása szerint a jövő háborúját a szárazföldön olyan páncélos seregek fogják vívni, melyeket önjáró tüzérség és gépesített gyalogság kísér. Olyan kis országok, mint Magyarország, akik nem képesek anyagilag ilyen harcokcsi hadsereget felállítani, főleg azok elhárítására kell, hogy felkészüljenek. Ennek érdekében gyalogezredenként szervezni kell egy hatlöveges gép- vagy lóvontatású (de terepen vágóban is mozogni képes) páncéljármű elhárító századot, hadosztályonként plusz egy gépvontatású századot, hadtestenként pedig még két-három századból álló osztályt (ebből egy önjáró, hernyótalpas aljzatú „tankvadász”).⁸⁶

Vitéz Bokross László alezredes tanulmányában amellet érvelt, hogy kis országok esetében tüzérséget szervezetileg közvetlenül a gyalogság alá rendelni felesleges, hiszen az drága, és a meglévő tüzerő elaprózását vonná maga után.⁸⁷ Szalay Tibor százados hasonló álláspontra helyezkedett azzal kiegészítve, hogy a zászlóaljat is olyan nehézségek elé állítaná egy tüzérségi üteg, melyek harcában nagyban gátolnák.⁸⁸

⁸³ BILLNITZER 1938. 59-64.

⁸⁴ ZUGI 1938. 30-39.

⁸⁵ KOVÁTS 1939. 44-59.

⁸⁶ BENKE 1940. 31-41.

⁸⁷ BOKROSS 1940. 638-642.

⁸⁸ SZALAY 1940. 361-364.

Vitéz Horváth Sándor tábornok a páncélos seregtestek szervezésének témakörében publikált. Ennek keretében kifejtette, hogy páncélos hadosztályoknak olyan tüzérségi támogatásra van szükségük, ahol a tüzérség képes ugyanazzal a sebességgel haladni, mint a harcokcsik. Mivel azonnali tűztámogatásra van szükség a gyors mozgás miatt, így a megosztott tűz nem jöhet szóba, csak a közvetlen irányzás. Így a tüzéreknek ott kell lenniük a harctéren, ami feltételezi, hogy lánctalpas önjáró lövegük legalább gyalogsági fegyverekkel szemben megfelelően van páncélozva.⁸⁹

1941-ben Praznovszky Kálmán főhadnagy a gyalogság korszerű fegyverzeti anyagával foglalkozott cikkében. Elsőként említette a gyalogságot támogató tüzérség fontosságát, és javasolta, hogy a gyalogságot szereljék fel aknavetőkkal, és nyílt állásból tüzelő gyalogsági ágyúkkal, rohamtüzérséggel. „Roham előtt helyi ellenállások leküzdése és a gyalogság közvetlen támogatása a mélységi övben, kívánatosá teszi a rohamtüzérség felállítását. A mai háború tanulságai azt bizonyítják, hogy nem szerénytelen a gyalogság, amikor ezt kéri.”⁹⁰

1943-ban Láng Dénes főhadnagy a gépesített tüzérség fejlődési lehetőségeiről írt tanulmányt. Véleménye szerint a 100 milliméteresnél nem nagyobb lövegeket páncéltestbe fogják építeni, melyek így a terepen állandó készenlétben tudják kísérni a gyalogságot. Ezek a páncélozott lövegek közvetlen irányzással tüzelnek, elsősorban az ellenséges harcokcsik ellen hatásosak. Mivel a lőszert a páncéltesten belül kell tárolni, így indokolt a kis űrméret, a páncéltörés miatt pedig a nagy kezdősebesség.⁹¹

Vitéz Góthay Artúr ezredes a megalakult rohamtüzérségről írt rövid ismertetőt. Ahogy írta, az első világháború óta fennálló igény lett kielégítve az új csapatnem megszületésével. A gyalogságot közvetlenül kísérő rohamlövegek leküzdik azokat a tábori erődítéseket, nehézfegyvereket, harcokcsikat, melyek a támadó gyalogságra veszélyt jelentenének. A rohamtüzérség kifejezetten arra való, hogy súlyt képezzen egy támadási ponton, és így osztály, vagy üteg keretben alkalmazva magával ragadja a támadó gyalogságot. A lövegek lépcsőzetesen haladnak előre, lövéshez megállnak, és egymást védve törnek előre. A rohamlövegek harcokcsielhárító eszközökkel szembeni védelmét a kísért gyalogság látja el.⁹² Egy másik cikkében a páncélos seregtestek tüzérsége témakörét fejtegette. Véleménye szerint a gépesített lövészezredek támogatását gépi vontatású ütegek, míg a harcokcsiezredekét önjáró

⁸⁹ HORVÁTH 1940. 311-324.

⁹⁰ PRAZNOVSZKY 1941. 568-579.

⁹¹ LÁNG 1943. 593-597.

⁹² GÓTHAY 1943a. 51-52.

tüzérütegek látnák el megfelelően. Ilyen szerepben az önjáró lövegek nem rohamtüzér és páncélvadász feladatokat látnának el, hanem a páncélos ezred mozgékony tüzérségi támogatói.⁹³

ÖSSZEGZÉS

A fentiekben időrendben ismertett tanulmányok mindegyike azzal a céllal született, hogy gyakorlati tapasztalatok hiányában elméleti úton találjon megoldást a kor tüzérségének egyik legnagyobb problémájára. A vizsgált időszakban a meghatározott témában 49 tanulmány jelent meg, ezek nagy része 1927 és 1935 között. A gyalogsági roham tüzérségi támogatását a szerzők az alábbi módokon látták megoldhatónak:

Megoldási javaslat	Cikkek száma
Önjáró löveggel	21 (+2 elveti)
Gyalogsági ágyúval	10
Gépesített vontatású löveggel	3
Lófogatolású löveggel	2
Gyalogsági ágyúval és nehézfegyverekkel	2
Gyalogsági ágyúval és önjáró löveggel	2
Tüzér felderítőkkal	2
Aknavetővel	1
Gépagyúval	1
Kiképzés javításával	1
Elvetette a kísérő tüzérség gondolatát	2

⁹³ GÓTHAY 1943b. 239-242.

Az önjáró löveg gondolata 1926 előtt csak egyszer jelent meg, majd ezt követően egyre gyakrabban. Ennek oka valószínűleg abban rejlik, hogy a britek 1926-ban kezdtek el nyilvános hadgyakorlatokat tartani olyan mechanizált és motorizált dandárok bevonásával, melyeknek részben önjáró lövegek biztosították a tüzérségi támogatást. 1939-től kizárólag olyan cikkek jelentek meg, amelyek az önjáró tüzérség alkalmazását vizsgálták. Ennek háttérében a második világháborús német sikerek állhatnak, valamint az, hogy 1940-től a németek hatékonyan alkalmaztak rohamlövegeket a harctéren. Ugyancsak érdekes, hogy az 1938-ban meghirdetett győri fegyverkezési programot követően kevesebb tanulmányt publikáltak a tüzértisztek. Ez valószínűleg azzal magyarázható, hogy megszűnt az elméleti síkra való kényszerítés állapota, és a szakemberek elkezdhettek a gyakorlati fejlesztésekkel foglalkozni.

A korszakban megjelent 49 cikk közül 16 foglalkozott az európai hatalmak által képviselt fejlődési irányokkal. Főleg a Franciaországban, Nagy-Britanniában és Németországban lezajlott haderőfejlesztésről és újan kiadott szabályzatokról értekeztek a szerzők, de születtek munkák, melyek az osztrák, svájci, spanyol vagy szovjet elképzeléseket és modernizációs törekvéseket ismertették. Ez alapján tanulságként levonható, hogy legalább azon tisztek, akik fogékonyak voltak a tudományos vitára, érdeklődve fordultak a külföld felé, és igyekeztek elsajátítani a más országok által elért eredményeket.

A szerzők közül mindösszesen ketten zárkoztak el a kísérő tüzérség gondolatától, és még ketten vélekedtek úgy, hogy a hagyományos lófogatolású vontatás a helyes út a jövő hadviselése számára. A többiek az újítás, a modernizáció pártján álltak. A cikkek alapján az a kép látszik, hogy a kor tüzértisztjeit komolyan foglalkoztatta az a kérdés, hogy mi módon lennének képesek leghatásosabban megfelelni a tőlük elvárt harcászati feladatoknak. A tanulmányok íróinak nagy többsége fiatal tisztként harcolt az első világháborúban, és harctéri tapasztalataik alapján igyekeztek megoldást találni a kísérő tüzérség leghatékonyabb alkalmazásának kérdésére.

4. MAGYARORSZÁG BELÉPÉSE A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBA

A trianoni békediktátum az ország területének kétharmadát és lakosságának mintegy 65 százalékát csatolta el. Ezen kívül a gazdaság hagyományos struktúráját is tönkretette, valamint jóvátételre kötelezte Magyarországot, és katonailag is gúzsba kötötte a vesztes országot. Az általános védkötelezettség helyett 35.000 fős önkéntes, toborzott hadsereg fenntartását engedélyezte a békeszerződés. Ráadásul megtiltották a modern, korszerű fegyverek hadrendben tartását. Nem lehetett légierő, harckocsizó- és vegyi csapatok, nehéz- és légvédelmi tüzérség az engedélyezett hadrendben. A tüzérség esetében pontosan megszabták a lövegek darabszámát és technikai paramétereit.

A tüzérségi eszközök (tábori ágyú, tábori tarack, hegyiágyú) számát a honvédség létszámához kötötték oly módon, hogy ezer főre viszonyítva három löveget engedélyeztek, melyek űrmérete nem haladhatta meg a 105 millimétert.⁹⁴ Mivel a honvédség személyi állománya nem haladhatta meg a 35.000 főt, így a tüzérségi eszközök száma sem lehetett több 105 darabnál. Egy tüzérezred 8 négylöveges ütegből állt fel, így összesen három és fél tüzérezred lövegállományát állíthatta ki az ország. Az engedélyezett lőszer mennyiség eszközönként ezer lövés volt. Ezek a megkötések szoros keretek közé szorították a tüzér fegyvernemet, és kizárták, hogy a győztes hatalmak által rohamosan fejlesztett haditechnikai újításokból a Magyar Királyi Honvédség is részesüljön.

Az 1920-as években a békeszerződés értelmében a Szövetséges és Társult Hatalmak részéről létrehozott Szövetségek Közi Katonai Ellenőrző Bizottság tartotta figyelemmel, hogy Magyarország betartja-e a katonai korlátozásokat. A 30-as évektől fokozatosan játszották ki a bizottságot és rejtetten elkezdődött a minőségi és mennyiségi fejlesztés is. Mivel Németország egyre inkább erősödött politikailag és katonailag egyaránt, így egyre kevésbé tartották be a békeszerződések feltételeit.⁹⁵

Az Európában az 1930-as években lezajlott politikai változások, és a háború előszeleként érezhető események hatására a magyar kormányzat eltökélte, hogy a honvédséget

⁹⁴ 1921. évi XXXIII. tv. 104-119. cikkely. forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=92100033.TV> (letöltve: 2022.01.25. 17:13)

⁹⁵ Bonhardt 2015b. 3.

alkalmassá teszi az elsőszámú külpolitikai cél, a revízió megvalósítására. A második világháború előestéjén kezdődött el a magyar hadtörténet egyik dinamikus haderőfejlesztési programja, a győri program. A trianoni békediktátum által lekorlátozott számú és erejű magyar haderőt ezzel, az 1938-ban meghirdetett kezdeményezéssel kívánta a kormányzat felkészíteni a küszöbön álló, új európai háborúra. Nagyon fontos megjegyezni, hogy a magyar haderő fejlesztése nem egy nagyhatalom ellen viselt háború megvívását célozta, hanem a Magyarországgal hasonló súlycsoportba tartozó kivant országokkal szembeni hatékony fellépést a revízió érdekében. Az ország német szövetségben lépett be a második világháborúba, és immár a Szovjetunióval szembenálló hadviselő féllé vált. A keleti nagyhatalommal a magyar haderő természetesen nem tudta hatékonyan felvenni a harcot. A Magyar Királyi Honvédség kötelékében éppen a modern háborút eldöntő – légierő haderőnem alá tartozó, valamint a páncélos és tüzér – fegyvernemek voltak hiányosak, melyeket a győri program során – később – kezdtek el fejleszteni.

ÖSSZEGZÉS

A második világháború harci eseményei megmutatták, hogy a haditechnikai lemaradást nem tudják ellensúlyozni a katonai erények, a katona az alkalmas fegyver nélkül nem képes feladatát teljesíteni. Elengedhetetlen tehát a hadsereg állandó fejlesztése, a korszerű haditechnika hadrendbe állítása. A második világháború során jelent meg a rohamtüzérség mint korszerű és ütőképes csapatnem. A keleti hadszíntéren szerzett tapasztalatok vezették a katonai döntéshozókat, hogy német mintára a Magyar Királyi Honvédség szervezetén belül megszervezzék ezt az új tüzér csapatnemet.⁹⁶

⁹⁶ MÁTYÁS 2020. 208–221.

5. AZ 1. ROHAMTÜZÉR OSZTÁLY FELÁLLÍTÁSA

„A Rotü szellem szerint mi nem végezhetünk félmunkát. Egész életünk rendkívüli körülmények közt zajlott le, és mi néhányan emberileg elkerültük önmagunk megbecsztelenítését. Az elmúlt évtizedek igazolják, hogy emberségünket fogadjuk el alapigazságnak.” (Garád Róbert levele Wáczek Fedor főhadnagynak)

5.1. AZ ELSŐ ROHAMTÜZÉREK KIVÁLASZTÁSA

A kassai VIII. hadtest parancsnoksága javaslatot dolgozott ki 1941. február 25-én, hogy a Wehrmacht által alkalmazott mintára lánctalpas harckocsialvázra épített löveget kellene rendszeresíteni a gyalogság harcának támogatására. Ezt a javaslatot a Honvéd Vezérkar még nem vette figyelembe az 1941. október 1-jén életbe lépett új hadrendben.⁹⁷

Ezt követően a Honvédelmi Minisztérium 3/b. osztálya vetette fel a gondolatot 1942 júliusában, hogy a honvédséget önjáró tüzérséggel kellene felszerelni, mely tudja követni akár a harckocsik lendületes támadását is, valamint tervezetten 105 milliméteres lövegével hatékony tűztámogatást is tud biztosítani.⁹⁸ Ezzel kezdődött meg a magyar rohamtüzérség felállításának története. A rohamlöveg kifejlesztésének folyamatával az 5.4. fejezetben foglalkozom, először a személyi állományról esssen szó.

Mivel a rohamtüzérség új csapatnemként jelent meg a Magyar Királyi Honvédség hadrendjében, így kézenfekvő, hogy felállításához tapasztalatokat kellett szerezni a német szövetségesektől. Ennek érdekében a honvédelmi vezetés 1943. január 12-én a harctéren szerzett sebesüléséből éppen felépült vitéz nemes barankai Barankay József századost, valamint Gömbös Gyula korábbi miniszterelnök fiát, vitéz jákfai Gömbös Ernő főhadnagyot küldte a németországi Jüterbogba, a rohamtüzér kiképző táborba rohamtüzér tanfolyam elvégzésére. Ugyancsak a jüterbogi kiképző táborban vett részt német tüzér tiszti tanfolyamon

⁹⁷ Bonhardt 2015b. 3.

⁹⁸ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 3825.eln.1.vkf-1942. 1. HL Rohamtüzér gyűjtemény

dunaszentgyörgyi Wáczek Fedor főhadnagy és Becsey Gábor hadnagy is, ugyanis a Honvéd Vezérkar főnökének döntése eredményeként a szövetséges német haderővel való sikeres harctéri együttműködés érdekében, valamint a harcászati eljárás módok egységesítése érdekében a 2. magyar hadsereg tüzér alakulataitól – több váltásban – 40 fős honvéd tábori tüzértiszti csoportok tanultak Németországban. Barankay százados 1937 és 1941 között a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia nevelőtisztje és tüzér oktatója volt, így tanította a két tisztet, akik találkozáskor egykori tanárjukkal, érdeklődést mutattak a rohamtüzérség iránt. A rohamtüzér tanfolyam 1943. február 24-i befejezését, és hazatérésüket követően Barankay századost bízták meg végül a felállítandó rohamtüzérség megszervezésével, aki kérte, hogy Gömbös főhadnagy, Wáczek főhadnagy, Guthy Béla főhadnagy és Becsey hadnagy kerüljenek át a rohamtüzérség állományába. Barankay százados a frissen összeállt kiképző keret számára első feladatként a további személyi állomány kiválogatását és a speciális harcmodorra való kiképzését határozta meg. Gömbös főhadnagy lett a harckocsivezető kiképző, Wáczek főhadnagy a lövésszaki és harcászati kiképző, Guthy főhadnagy a híradó kiképző, valamint Becsey hadnagy a gépkocsizó kiképző.⁹⁹

Eszerint alakult meg Barankay József százados parancsnoksága mellett 1943. március elején a rohamtüzér kiképző keret. Állomáshelyül a hajmáskéri tüzér laktanyát jelölték ki számukra. Barankay százados és Gömbös főhadnagy elfoglalták a megjelölt körleteket és elkezdtek a szükséges anyagok és járművek beszerzését. Eközben Wáczek főhadnagy és Becsey hadnagy a budapesti Weiss Manfréd Gyárba utazott, és négy héten át tanulmányozták a 40/43M Zrínyi-II rohamlöveg gyártását, valamint megtanultak harckocsit vezetni egy gyakorló Turánon a tényleges harckocsi gyakorló pályán.¹⁰⁰ Guthy Béla főhadnagy Budaörsön vett részt egy hathetes tüzér híradó tanfolyamon.¹⁰¹ Amikor mindenki végzett a szükséges ismeretek megszerzésével, bevonultak Hajmáskérre. A rohamtüzér kiképző keret állománya 1943. március végén a fent említett 5 tiszt, valamint rajtuk kívül 10 tisztjelölt, 2 altiszt és 12 fő legénység volt. A járműparkot 2 darab Turán harckocsi, 2 darab személygépkocsi, 3 O.D. Rex oktatógépkocsi és egy Botond terepjáró rajkocsi alkotta.

Barankay ekkor feladatul szabta az állománynak, hogy tegyenek javaslatot a tiszt állomány összeállítására, majd készítsenek elő egy rohamtüzér tiszt tanfolyamot, kezdjék el a

⁹⁹ CSANÁDY 1978. 1/1–1/3.; SCHWEIZ 1987. 1967-1968.

¹⁰⁰ A harckocsi vezető gyakorlatokon részt vett két tisztjelölt is, Egerszeghy Károly zászlós és Patay Gyula hadapród őrmester l. CSANÁDY 1978. 1/3.; ROHAMTÜZÉREK é.n. 12-13.

¹⁰¹ Guthy Béla életrajza l. HL Rohamtüzér gyűjtemény

szükséges szabályzatok, kiképzési tervek és segédletek kidolgozását, az 1. rohamtűzér osztály állománytáblájának megtervezését, a szükséges anyagok összeírását és mielőbbi igénylését, valamint egy, a hatékony munkát elősegítő ütemterv elkészítését.¹⁰²

Barankay százados meghívta egykori tehetséges tanítványait Hajmáskérre egy rohamtűzér lögyakorlati bemutatóra, ahol igyekezett meggyőzni a résztvevőket, hogy jelentkezzenek a rohamtűzérséghez és vegyenek részt a későbbi tiszti tanfolyamon.¹⁰³

Komoly támogatást nyert az alakulóban lévő rohamtűzér keret 1943 júliusában, amikor kinevezték Billnitzer Ernő ezredest a magyar királyi honvéd rohamtűzér kiképző tábor parancsnokává.

5.2. A ROHAMTÜZÉR KIKÉPZÉS HELYSZÍNEI

Az első világháborút lezáró béke a katonai képzési rendszer változását is magával hozta. A hadapródiskolákat meg kellett szüntetni, míg a katonai reáliskolákat a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium alá szervezték, de továbbra is a honvédség felügyelte rejtetten az oktatást. Ezekre az intézményekre feltétlenül szükség volt, hiszen a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia fő utánpótlásforrását jelentették. A tüzértisztek képzése a két világháború között kizárólag a Ludovika Akadémián történt. Az 1920-as években évente 40 hadnagyot avattak a tüzérséghez, majd a korlátozások lazulásával ez a szám folyamatosan növekedett. A tüzérfelügyelőség Hajmáskéren hozott létre kiképző központot, ahol 1920-tól széles körű kiképzési rendszer szerint oktatták a tüzéreket. A 2-4 hónapos tüzér-lőiskolai tanfolyam lényege a lövéstani képzés volt, mely a tüzértisztek előmenetelénél is követelményként merült fel. Ezen a képzésen a résztvevők elsajátították az új eljárásokat és eszközöket. Alapkövetelmény volt a tüzértisztekkel szemben a lovaglótudás, melynek érdekében szintén rendeztek szaktanfolyamokat. Tartottak továbbá felderítő és mérő-, összekötő szaktanfolyamokat, valamint anyag- és lőszerismertető képzéseket. Ezek a képzések nagymértékben járultak hozzá a tüzértisztek szakmai tudásának elmélyítéséhez. A tüzérképzés ezen fellegvára szolgált első kiképzőhelyül a rohamtűzérség számára is.¹⁰⁴ A hajmáskéri laktanyában először az E/1- es épületben helyezték el a rohamtűzér tiszt-jelölteket, majd az E/53-as épületben voltak a

¹⁰² CSANÁDY 1978. 1/3.

¹⁰³ Interjú Mányoki 2006/I. 2.

¹⁰⁴ Kovács 2014. 207-208.

rohamtüzér kiképzőkeretnek az irodái, és ez az épület szolgált a „Zrínyi” Rohamtüzér Kiképző Központ Parancsnokság főhadiszállásaként is (lásd 1. képmelléklet).¹⁰⁵

Sok rohamtüzért iskoláztak be a német rohamtüzérség kiképző központjába, Jüterbogba is. A német Tüzér Oktató Ezred, mely Jüterbogban állomásozott, 1936-ban kapott parancsot az új csapatnem felállítására. A jüterbogi tüzér iskola sok hasonlóságot mutatott a hajmáskérivel. A 19. században hozták létre egy kisvárosban, mely rövid idő alatt az ország egyik legnagyobb helyőrségévé vált. Az iskola mellett hatalmas gyakorlótér szolgált bázisul a különböző alakulatok kiképzéséhez. A rohamtüzér csapatnem felállításának kezdeti fázisaként üteg szintű szervezetet hoztak létre, melynek a technikai és szervezeti kérdések kidolgozása volt az első feladata. Szervezési struktúráként a tüzérségnél használt rendszert választották.¹⁰⁶ Ide küldték tanulmányútra Barankay József századost és társait, akik a német mintát vették alapul a magyar rohamtüzérség megszervezésekor.

1943 júliusában a Berlinton nyugatra fekvő Burg bei Magdeburgba telepítették át a Tüzér Oktató Ezredet, mivel a helyőrség nagy gyakorlóterülete és fekvése okán alkalmasabbnak bizonyult Jüterbognál. Ugyanekkor helyezték át Burgba az 500. Rohamtüzér Kiképző Zászlóaljat, melynek Tüzér Oktató Ezredbe történt beolvadását követően létrejött a Rohamtüzér Iskola közvetlenül a burgi repülőtér mellett. „Magdeburg mellett van egy szép kis város Burg bei Magdeburg. Ott volt a Neue Kasserne, az volt a nagy Német Birodalom rohamtüzér-kiképzőközpontja. Hát ott rendkívül híres alakok voltak, akiknek az életrajzát, arcképét a Signal, az akkori német katonai propaganda lap ismertette. Hát maga a parancsnok, a Hoffmann-Schönborg ezredes 26 éves volt és ezredes, akkor ott volt a Harberg, ott volt a Jaschke. Jaschke az foglalkozott a magyarokkal és még egy jó néhány ilyen nevezetes alak.”¹⁰⁷ A rohamtüzérség további fejlesztésének színtere Burg lett, ami jól felszerelt műhelyekkel is rendelkezett, így nem csak javító, de kísérleti fejlesztő munkát is tudtak végezni. Az iskola foglalkozott a csapatoktól visszaérkezett tapasztalati javaslatokkal is, valamint kiképzési segédleteket és típusismertetőket is készítettek a harcoló csapattestek számára. Az iskola folyamatosan tartotta a kapcsolatot a legnagyobb német rohamlőveggyártókkal, az Alkett (Altmärkische Kettenwerk GmbH.) és MIAG (Mühlenbau und Industrie AG) gyárakkal.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Interjú Mányoki 2006/I. 3.

¹⁰⁶ Anderson 2016. 45-46.

¹⁰⁷ Interjú Zálnoky 1986. 3.

¹⁰⁸ Anderson 2016. 177-180.

1944-től a magyar rohamtüzér tisztek és legénység felkészítésében is komoly szerepet kapott a burgi kiképző központ. Hat hetes tanfolyamok során itt oktatták a különböző típusú rohamlővegek vezetését, a löveg irányzását, tűzvezetését, harcászataát.¹⁰⁹

Garád Róbert hadnagy visszaemlékezése szerint „kezdtek a vezetéssel, tudod, a járművek vezetésével. Akkor kaptunk ilyen német, nem egyenruhát, hanem ilyen szerelőruhát, és akkor az első napokban ilyen kocsikat vezettünk. Ilyen harcokocsikat. Amikor az ment, amikor látták... terepen volt ez mind, akkor az ottani járműállományba minden fajta gépkocsival megint jártuk a környéket. Aztán voltak lögyakorlatok nagyon sok.”¹¹⁰

Hanák Sándor százados, a szigetvári 10. rohamtüzér osztály parancsnoka is részt vett a burgi tanfolyamon. „Mindent végig kellett csinálnunk, amit végig kell csinálni egy rohamtüzérnek. Tehát a töltőkezelőtől elkezdve a lövegvezetőig, ütegparancsnokig mindent, éles lőszerrel, ott a lőtéren végre kellett hajtani. És ezt mind végigcsinálta mindenki.”¹¹¹

¹⁰⁹ Interjú Doóry 1987/I. 5.; Interjú Éder 1986/I. 1.

¹¹⁰ Interjú Garád 1987/I. 4.

¹¹¹ Interjú Hanák 2006/I. 5.

5.3. AZ ELSŐ ROHAMTÜZÉR TISZTI TANFOLYAM

Az 1943. április közepére felállt törzsállomány kemény munkájának eredményeképpen 1943. július 18-a és augusztus 31-e között zajlott le az első rohamtűzér tiszti tanfolyam.¹¹² A tanfolyamon a tűzér alakulatoktól önként jelentkezett, harminc évnél nem idősebb, nőtlen tisztek vehettek részt. A jelentkezők életkorát később 42 évre emelték fel (lásd 2. képmelléklet).

A szervezés alaposágára példa, hogy minden beérkező tisztet gépkocsi várt a hajmáskéri vasútállomáson, ahol névre szóló borítékban kapták meg a szükséges tudnivalókat, mint az elhelyezési körlet szobabeosztását, a tanfolyam részletes levezetési tervét, a másnapi jelentkezés rendjét, a parancsnok és a kiképző tisztek neveit, valamint az öltözeti utasítást. Az első rohamtűzér tiszti tanfolyamon – szolgálati sorrendben – az alábbi tisztek vettek részt:¹¹³

vitéz Henkey-Hönig József százados

vitéz nemes harasztosi Török Pál százados

Sándor Dénes főhadnagy

Kulifay András főhadnagy

Mányoki István hadnagy

vitéz nemes nagylaki Rátz Tibor hadnagy

Röder Vilmos hadnagy

nemes winkelsteini Kőszeghy Barnabás hadnagy

nemes Csáthy Iván hadnagy

vitéz nemes Vértesy László hadnagy

Dr. Zálnoky Jenő tartalékos hadnagy

¹¹² M.kir.honvéd vezérkar főnöke 5374.eln.1.vkf-1943. 1. HL Rohamtűzér gyűjtemény

¹¹³ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 59107.eln.5.vkf-1943. 1. HL Rohamtűzér gyűjtemény; vö. A névsor tekintetében az egykori rohamtűzérek visszaemlékezései között vannak eltérések. Sándor Dénes főhadnagy nem említi a vezérkar főnöki parancsban szereplő Rátz Tibort és Buszek Lőrincet, míg felsorolja Bakó Barnabás századost, Silley Arnold főhadnagyot, Bodnár József zászlóst, Egerszeghy Károly zászlóst és Hetey Sándor zászlóst. 1. SÁNDOR é.n. 2.; ROHAMTŰZÉREK é.n. 13.; Ágotay István hadnagy a vele készült interjúban azt említette, hogy őt is hívta Barankay százados és részt is vett az első rohamtűzér tiszti tanfolyamon l. Interjú Ágotay 1992. 1.

Névery László zászlós

Fóris Dezső próbaszolgálatos zászlós

Buszek Lőrinc próbaszolgálatos zászlós

A rohamtüzérség állományába 113 tiszt és tisztjelölt jelentkezett önként, közülük a résztvevőket főleg Barankay százados válogatta ki, aki – mivel négy évig nevelőtiszt és az 1. akadémikus ütegnél a Tüzérmérő szolgálat tantárgy oktatója volt a Ludovika Akadémián, valamint az alantostizti tanfolyamon – ismerte az utolsó évfolyamokon végzetteket. Ez szám szerint azt jelenti, hogy a tanfolyamon résztvevő, és később rohamtüzér tisztté vált 10 fő hivatásos közül 8 főt tanított Barankay 1937 és 1941 között, Török Pált pedig akadémikus korukból ismerte. Egyedül Henkey-Hönig József századoshoz nem fűzte személyes ismeretség, valamint a négy tartalékoshoz.¹¹⁴

Mivel az új rohamtüzérség különösen értékes, és ritka harceszközökkel lesz ellátva, így különösen fontos és elvárt követelmény volt, hogy az arra legalkalmasabbak kerüljenek az új csapatnem soraiba. Már ekkor gondolni kellett továbbá a harcok során keletkező személyi veszteség pótlására is. Bár a szigorú válogatás indokolt volt, és a hadvezetés is támogatta annak szükségességét,¹¹⁵ mégis többször szemrehányást tettek Barankaynak, hogy kiválogatja a tűzértisztek színe virágát.¹¹⁶

„Na most, ez a kiképzés ez ott nagyon kemény műszaki és elméleti feltételek közt zajlott. Ezek a tisztek úgy általában 8-10 egy-egy csoportban, ugye nem tudom, nyolc vagy kilenc hadosztályt kezdtek később összeállítani, de ott a kiképzésnél a magtisztek, tehát akik a csoporthoz tartoztak, azok végigcsinálták mindazokat az alapkiképzési módozatokat, amit később a legénységgel csináltunk. Tehát először az egész állomány tiszt volt. Csak tisztból állt. És amikor a tisztek a kiképzést végigcsinálták, akkor ikresedtek, vagy sokasodtak, és akkor megalakultak ezek az osztályok ugye külön-külön.”¹¹⁷

¹¹⁴ HL V. fondfőcsoport Barankay József személyi anyaga

¹¹⁵ A honvéd vezérkar főnökének 1943/44. évre kiadott Kiképzési rendelete szerint a hadtest parancsnokságoknak figyelemmel kellett lenniük arra, hogy a rohamtüzérséghez történő vezényléseknél lelkiismeretesen járjanak el, nehogy hátrányt szenvedjen a gyalogság ütőképességének emelése terén tett erőfeszítés I. M.kir.honvéd vezérkar főnöke 60000.szám/eln.5.vkf.1943. 3.

¹¹⁶ CSANÁDY 1978. 3/2.; vö. M.kir.honvéd légvédelmi erők parancsnoksága 28016.szám/el.n.vk.-1943. A légvédelmi erők parancsnoka a Honvéd Vezérkar főnökéhez fordult a légvédelmi tűzértisztek elvezénylése miatt (önként jelentkeztek rohamtüzérnek), ugyanis az elvezénylések akadályozzák a légvédelmi feladatok ellátását. Kérte továbbá, hogy ha újra felmerülne hasonló elvezénylés, előtte keressék fel a Légvédelmi Erők Parancsnokságát.

¹¹⁷ Interjú Garád 1987/I. 1.

A kikézésnek szigorú napirendje volt. Az ébresztőt követően minden nap végig kellett menni a rohampályán. Ez egy körülbelül 400 méter hosszú akadálypálya volt. Első nap a kiképző keret tagjai bemutatták az akadályokat, elmondták, hogy hogyan lehet azokat leküzdeni és be is mutatták a helyes végrehajtást. „Ez volt tulajdonképpen a rohamtüzéreknek a csuklógyakorlata.”¹¹⁸

„Nagyon-nagyon kemény és hosszú tanfolyam volt, ami már másnap hajnalban azzal kezdődött, hogy sorakozó az E1 előtt. Megjelent a Barankay tréningruhában, futás, 2 kilométer futás [...] Ott volt egy rohampálya, olyasmi, mint amilyen az ejtőernyősöknek. Csak olyan nagy ugrások nem voltak. Hát bizony én akkor is elég kövér voltam, megéreztem a dolgokat. De aztán belejöttem éppen úgy, mint a többiek. A többiek, azok jó sportolók voltak az én kivételével. Na aztán elmúlt egynéhány nap örökös izomláz. Minket arról ismertek meg, úgy mondták, Hajmáskérről a rohamosok, akik mindig koszosak és akik mindig alig tudnak mozogni. Ki voltunk készülve.”¹¹⁹

A tanfolyam ismeretanyagának összeállításakor kiindulópontként, mintegy minimumként tekintettek a tüzérségi ismeretekre, vagyis ezen tudásanyag birtoklását eleve feltételezték a jelentkező tisztek részéről, azt csupán bővítették a rohamtüzérségnél szükséges, speciális tudnivalókkal.¹²⁰ Mátyóki István elmondása alapján a rohamlöveg vezetését és kezelését a Zrínyi prototípusán tanulták, illetve, hogy a lovakhoz szokott tábori tüzér tisztek belejőjenek a harcjármű vezetésébe, egy Turán és egy Toldi harckocsi is rendelkezésre állt, mivel annak sebességváltója megegyezett a Zrínyiével. Ekkor még csak egy vasból készült Zrínyi rohamlöveg állt rendelkezésre, hiszen a Weiss Manfréd Gyár csak augusztusban szállította az első öt páncélból készített darabot, így a kikézés főként harckocsikkal folyt.¹²¹ „A Zrínyi rohamlövegnek a vezetése az olyan végtelenül egyszerű volt, hogy beültettek bennünket, elmagyarázták, mellénk ültek, és már tudtunk is vezetni. [...] Volt elsősorban vezetési gyakorlat, annak volt egy vezetési pályája. Abban az is elő volt készítve, le kellett csúsznunk egyes sebességgel, akkor ennek a pályának az alján el kellett fordítani a rohamlöveget, és utána elég meredeken fel kellett menni.”¹²² A tanfolyamnak nem volt része a

¹¹⁸ Interjú Mátyóki 2006/I. 6.

¹¹⁹ Interjú Zálnoky 1986. 2.

¹²⁰ CSANÁDY 1978. 3/2.

¹²¹ CSANÁDY 1978. 2/7.

¹²² Interjú Mátyóki 2006/I. 3, 7.

motorkerékpár, gépkocsi és traktor vezetése, ebből a 1944. január-februárban kellett katonai jogosítványt szerezni a rohamtüzér tiszteknek a 101. gépkocsizó tanezrednél.¹²³

A tanfolyam ismeretanyagának része volt a rohamtüzérség harcászata és szervezete, és a rohamlöveg ismerete is. A közelharcot külön tanpályán gyakorolták a kiképzendők. Ehhez vasúti sínre helyezett, csörlőn vontatott szovjet harckocsimakettet készítettek fából, és itt lehetett gyakorolni a harckocsi elleni közelharcot kézigránáttal. „És akkor ez a másik pálya, ahol a távbecslést kellett megtanulnunk, úgyhogy a főfigyelőből becsülni kellett tudni azt, hogy ez 150 méterre van, ez 300 méterre van, 500 méterre, 1 kilométerre, ezt a Barankay tervezte meg, az ő elképzelése szerint. [...] Volt ilyen ütegparancsnok-kiképző pálya, ahol löni nem lőttünk, teodolit volt ott, szögtávcső volt ott, vezényelni kellett, és ilyen gömbökkel kellett jelezni, hogy hova ment a lövés azokkal a löelemekkel, amiket a kiképzendő rohamtüzér tiszt vezényelt ezen a megfelelő méretarányban lekicsinyített táblából. [...] Közvetlen irányzást a lőpályán gyakoroltuk, a vas Zrínyivel is.”¹²⁴ Tanulmányi utat szerveztek a tanfolyamon résztvevők számára a Weiss Manfréd Gyárba is, hogy megtekinthessék a gyártás alatt álló rohamlöveget, valamint a gyár szakembereitől kapjanak tájékoztatást annak képességeiről és paramétereiről.¹²⁵

„Van ott Hajmáskéren egy szikla szakadék, egy olyan sziklás völgy, ott volt a nagy lövöldözés és hát rettentő marhaságokat csináltunk. Minél vadabb dolgokat. Ami a harckocsivezetést, a rohamlövegvezetést illeti, hát egy rohamlöveg volt akkor csak még, de voltak harckocsik, közepes Turánok, Toldi is volt egy-kettő. Akkor, mit tudom én, mint mikor a sílesiklóknak szlalomozni kell, úgy kellett nekünk is, de nem kidönteni semmit. Dög meleg volt, de megszoktuk. Egyre tágasabb lett belülről a Zrínyi. Egyre jobban elfértünk benne, kezdett otthonossá válni. De úgy képzeld el, hogy az embernek a fenéke alatt is lőszer volt, a válla mögött lőszer volt, háta mögött lőszer volt, száz szónak is egy a vége, megszoktuk.”¹²⁶

A híradó ismereteket Guthy főhadnagy oktatta, „morzézni is meg akartak bennünket tanítani, de az nem ment.”¹²⁷

Még a tanfolyam zárását megelőzően, 1943. augusztus 13-án adta ki a Honvéd Vezérkar főnöke újabb parancsát, melynek értelmében a tábori tüzér alakulatoknak tartalékos tiszti és

¹²³ BUSZEK é.n. 11.

¹²⁴ Interjú Mányoki 2006/I. 7-8.

¹²⁵ Interjú Bozsoki 1985. 8.

¹²⁶ Interjú Zálnoky 1986. 3.

¹²⁷ Interjú Mányoki 2006/I. 6.

tisztjelölti állományuk körében is fel kellett mérni a rohamtüzérséghez jelentkezni kívánók számát, és lehetőséget kellett biztosítani ezen tartalékosok átképzésre való jelentkezésére is (lásd 3. képmelléklet).¹²⁸

Ennek oka az volt, hogy a hadvezetés látta a rohamtüzérség szervezésének sikerességét, és további hét rohamtüzér osztály felállítását határozták el,¹²⁹ valamint fel kellett tölteni ezeket az osztályokat a békeállományon túli, hadi állománnyal is, hogy azokat minél előbb bevethessék a szovjetek elleni harcok során.

A tanfolyamra jelentkezett tisztek közül mindenki sikeresen végezte el azt. A tanfolyam végeztével még egyszer felkínálták, hogy aki meggondolta magát, és a rohamtüzérségnél várható magas veszteségi arány és az ott elvárt kiemelkedő harci szellem miatt visszalépne, az korábbi alakulatához visszatérhet. Ezzel a lehetőséggel senki sem kívánt élni.¹³⁰

A tanfolyamot sikeresen elvégzett hallgatók köréből, valamint a kiképző keret tagjaiból állt fel 1943. augusztus 1-jén a magyar királyi 1. rohamtüzér osztály, valamint a későbbi tanfolyamokat oktató kiképző keret. A rohamtüzér osztály tiszti állománytáblájának feltöltését személyesen Barankay százados végezte a frissen végzett rohamtüzér tisztekből. Ez az alábbiak szerint nézett ki:

Osztályparancsnok: Barankay József százados

Segédtiszt: Vértesy László hadnagy

Törzsüteg parancsnok: Guthy Béla főhadnagy

Osztály felderítő tiszt: Mányoki István hadnagy

Osztály gépkocsitiszt: Becsey Gábor hadnagy

Osztály híradótiszt: Kocsner László zászlós

Osztály orvosfőnök: Dr. Parczer József o. főhadnagy

Gazdasági hivatal főnök: Móricz Ferenc gh. főhadnagy

¹²⁸ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 59622.eln.5.vkf-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

¹²⁹ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 10563.eln.1./a.-1944. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

¹³⁰ CSANÁDY 1978. 3/4.

Gépkocsi szertiszt: Takács Károly főhadnagy

Tűzér szertiszt: Kálmán Elemér főhadnagy

1. üteg parancsnok: Sélley-Rauscher Aurél százados

Elsőtiszt: Sándor Dénes főhadnagy

Gépkocsitiszt: Kőszeghy Barnabás hadnagy

1. szakaszparancsnok: Rákosi Béla hadnagy

2. szakaszparancsnok: Forintos István zászlós

2. üteg parancsnok: Kulifay András főhadnagy

Elsőtiszt: Róder Vilmos hadnagy

Gépkocsitiszt: Zálnoky Jenő hadnagy

1. szakaszparancsnok: Buszek Lőrinc hadnagy

2. szakaszparancsnok: Molnár József zászlós

3. szakaszparancsnok: Patay Gyula zászlós

3. üteg parancsnok: Wáczek Fedor főhadnagy

Elsőtiszt: Rátz Tibor hadnagy

Gépkocsitiszt: Névery László zászlós

1. szakaszparancsnok: Csáthy Iván hadnagy

2. szakaszparancsnok: Molnár Tibor Lóránt zászlós

3. szakaszparancsnok: Egerszeghy Károly zászlós

Tisztjelöltek, akiknek a pontos beosztása nem ismert:

Városcy Péter hadapród őrmester

Patay Gyula hadapród őrmester

Buday Zoltán hadapród őrmester

Kelemen Béla hadapród őrmester

Szabó Béla hadapród őrmester

Az osztály számára szükséges gépjárművek és más szakanyagok az igénylések tekintetében elsőbbséget élveztek, így havonta 3-4 40/43M Zrínyi-II rohamlöveg, kiképzési célra Turán és Toldi harckocsik, anyagszállításra Botond, Opel Blitz és Klöckner teherautók, Krupp és Mercedes gépkocsik, BMW-700, Puch és Gilera motorkerékpárok érkeztek.¹³¹

A megszervezett, hadrendi elemként működő rohamtüzér osztály feladata volt a sorállomány számára szóló kiképzés szervezése. A rohamtüzér osztály mellett a kiképzett rohamtüzér tisztekkel felállt egy kiképző keret is, ugyanis Barankay József százados – a hadvezetőség döntése alapján – újabb hét rohamtüzér osztály felállítására kapott parancsot.¹³²

A Honvéd Vezérkar főnökének 1943-44. évi Kiképzési rendelete értelmében a hét rohamtüzér osztály állományának alapképzését le kellett folytatni 1943. október 1. és 1944. február 29. között, majd 1944. márciusában fel kellett állítani az új rohamtüzér osztályokat és minden helyőrségben fel kellett készülni gyalogsággal való együttműködési gyakorlatra. Április hónapban mind a hét tüzérosztálynak végre kellett volna hajtania ezeket az együttműködési gyakorlatokat, melyeket a magasabb csapattest parancsnokok és vezérkari tisztek szemléltetnek volna meg. Mivel a Zrínyi rohamlöveg anyag gyártása lassú ütemben zajlott, így a felkészülés érdekében Toldi és Turán harckocsik átadását rendelte el a Honvéd Vezérkar főnöke. A rohamtarackok kímélésére külön felhívta a parancs a figyelmet, így azok 1944. október 1-ig csak 1500 kilométert tehettek meg lánctalpon, helyőrségek között vasúti szállítás volt engedélyezett.¹³³ Együttműködési gyakorlat megtartásáról csupán az 1. rohamtüzér osztály

¹³¹ CSANÁDY 1978. 4/1.

¹³² SÁNDOR é. n. 2–3.; Interjú Mányoki 2006/I. 9.

¹³³ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 60000.szám/el.n.5.vkf.-1943. 5/1. melléklet

esetében van forrás, a többi rohamtüzér osztály – löveganyag hiányában – vagy nem tartott ilyet, vagy forrás nem maradt fenn róla.

1944. március 24-én kiadott parancs értelmében a rohamtüzérséghez későbbiekben kerülő személyi állomány rohamtüzér kiképzését az április 1-jével létrejövő 7., 10., 13., 16., 20., 24. és 25. rohamtüzér osztályok helyőrségében állomásozó tábori tüzérosztályok támogatásával az osztályoknak, illetve a pótkereteknek kellett végrehajtani.¹³⁴ Közben május 20-án keltezett parancssal a honvédelmi miniszter rendszeresítette és azonnali hatállyal felállította a rohamtüzérség kiképzésének egységes irányítása és vezetése céljából a Magyar Királyi Honvéd Rohamtüzér Kiképzőtábor Parancsnokságot. A parancsnokság hatáskörébe tartozott a rohamtüzér alakulatok szakkiképzésének egységes irányítása, vezetése, a tartalékos tisztek képzése és átképzése, kihelyezések, együttműködési gyakorlatok és lögyakorlatok szervezése, valamint a rohamtüzér eljárásrendek korszerűsítésére vonatkozó javaslatok és előterjesztések kezdeményezése.¹³⁵ A március 24-én kiadott parancsot június 4-én módosították, és az újoncok kiképzését a Hajmáskéren felállított rohamtüzér kiképző tábor hatáskörébe utalták.¹³⁶ Természetesen a rohamtüzérek képzése ezt követően is folyamatos volt, több rohamtüzér tiszti és legénységi tanfolyamot is tartottak Hajmáskéren, valamint 1944. április 23. és június 3. között a németországi Burgban található német rohamtüzér központi iskolában szerveztek tanfolyamot magyar rohamtüzérek képzésére. Erre a tanfolyamra 16 tisztet, 24 lövegvezetőt és 8 szerelőt vezényelt Németországba a Honvéd Vezérkar főnöke.¹³⁷ Augusztus 11-én kiegészítette a Honvéd Vezérkar főnöke a Rohamtüzér Kiképzőtábor Parancsnokság felállításáról szóló rendeletét azzal, hogy a szervezet önálló parancsnokság, melynek parancsnoka csapattest parancsnoki fegyelmi fenyítő jogkörrel rendelkezik. Becsületügyekben a területileg illetékes hadtest parancsnokához van utalva. A kiképzőtábor parancsnokának a fegyelmi fenyítő hatalmát nem csak a hozzá közvetlenül beosztottakkal szemben gyakorolta, hanem a kiképző táborba tanfolyamra vezényeltekkel szemben is.¹³⁸

Mányoki István elmondása szerint a rohamtüzérek oktatása hasonló volt a modern „train the trainer” elven működő kiképzési rendszerhez, ugyanis a hajmáskéri Rohamtüzér Kiképzőtáborban a rohamtüzér osztályok tiszti karát, valamint az altisztek és legénység egy

¹³⁴ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 10563.eln.1./a.-1944. 1. HL Rohamtüzér gyűjtemény

¹³⁵ M.kir.honvédelmi miniszter 29204.szám/el.n.1./a.-1944 Rohamtüzér központi kiképző tábor felállítása

¹³⁶ M.kir.honvédelmi miniszter 41835.eln.1./a.-1944.; 29204.eln.1./a.-1944.

¹³⁷ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 53827.szám/el.n.5.vkf.-1944 Rotü. személyzet vezénylése Németországba

¹³⁸ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 62603.szám/el.n.1./a.-1944 A rotü.kik.tábor pk. fegy. fenyítő hatalma

részét készítették fel, akik visszatérve saját helyőrségeikbe, továbbadták megszerzett tudásukat.¹³⁹

¹³⁹ Interjú Mányoki 2006/I. 9-10.

5.4. AZ 1. ROHANTÜZÉR OSZTÁLY ÁLLOMÁNYÁNAK FELTÖLTÉSE

Miután a tisztikar felkészítése és beosztásba helyezése megtörtént, el kellett kezdeni feltölteni a rohamtüzér osztály állományát. Ezt főleg dunántúli tüzéralakulatok köréből önként jelentkezett legénységi katonákkal oldották meg. A Honvéd Vezérkar főnöke felhívására, bár a felső korhatárt 28 évben szabták meg, 113 tiszt és tisztjelölt, valamint 1812 legénységi állományú tüzér jelentkezett.¹⁴⁰ A tisztekhez hasonlóan a tábori tüzér legénység körében is önként jelentkezést hirdettek meg, melynek eredményeként 1812 fő kérelme érkezett a Honvéd Vezérkar főnökéhez.¹⁴¹ Ütegenként mintegy 50 újonc vonult be Hajmáskérre. A tisztikar úgy döntött, hogy tesztekkel mérik fel a jelentkező legénység alkalmasságát az értékes harceszköz használatára. Két lépcsős felmérést dolgoztak ki. Az első próba a hozzáállás és harci szellem volt. Ezt úgy mérték fel, hogy félkörbe állították az újoncokat, majd minden rohamtüzér beosztásról előadást tartott egy rohamtüzér a hozzá tartozó teljes felszerelésbe beöltözve, saját szavaival. Elmondta, hogy mi a feladata a rohamlövegben és azon kívül, majd közölte beosztásának előnyeit és nehézségeit. Ilyeténképpen beszámolt egy rohamlöveg-vezető, egy irányzó és egy rádiós, majd a kiszolgáló személyzetből egy gépkocsivezető, egy motorkerékpáros, egy rádiós, egy tisztilegény és egy szakács. Az összes ismertető végeztével egy éles lövészetel egybekötött harcászati bemutatót tartottak a katonák számára, hogy lássák a rohamlöveget bevetés közben. Ezt követően mindenki kapott egy papírt, amire fel kellett írnia, hogy milyen beosztásba szeretné kérni magát. Három beosztást kellett megnevezni, rangsorolva.¹⁴²

Ezután egy műveltségi felmérő következett. Összeállítottak a parancsnokok egy húsz kérdésből álló feladatlapot, melyen egyszerű matematikai, történelmi, aktuálpolitikai és Magyarországgal kapcsolatos műveltségi kérdések szerepeltek. A feladatlapok kiértékelését a hadapródokra bízta, akik pontozták a válaszokat, majd összegezték az eredményeket.

Wácsek Fedor főhadnagy visszaemlékezése szerint a végeredmény lesújtó volt, ugyanis a műveltségi tesztre hibátlan megoldás nem született. Szinte senki sem tudta, hogy ki a miniszterelnök, vagy hogy ki volt Kossuth Lajos. A beosztások kiválasztása még tragikusabb

¹⁴⁰ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 59622.eln.5.vkf-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

¹⁴¹ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 59622.eln.5.vkf-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

¹⁴² M.kir.honvédelmi miniszter 43000.eln.1./a.-1943. A felállítandó rohamtüzér osztályok állománytáblája.

eredményt hozott, ugyanis harcoló beosztásba, vagyis rohamlöveg személyzetébe csupán 3 fő, a harclépcsőbe 9 fő jelentkezett, a többiek mind szakácsnak, vagy tisztí legénynek akartak menni.¹⁴³ Ezek után le kellett vonni a megfelelő konklúziót, és az újoncok kétharmadát visszaküldték eredeti alakulataikhoz. Ezt a tisztek azzal magyarázták, hogy ha valakiben nincs meg a harci szellem, akkor az nem alkalmas rohamtűzérnek. A rohamtűzéség körében ugyanis általában nagy volt a harci veszteség, tehát nem engedhették, hogy olyan kerüljön az elit csapatnembe, aki ezt nem hajlandó vállalni.¹⁴⁴ Ezt a módszert minden bevonuló legénységi csoporttal megismételték. Győrik János honvéd, a 20. rohamtűzér osztály rohamlöveg irányzója úgy emlékszik, hogy „reggel leültettek bennünket félkörbe, és mindenki kapott egy irkalapot meg egy ceruzát, és akkor a tisztek különböző kérdéseket tettek fel nekünk. Az irkalapra rá kellett írni a nevünket, és a kérdésekre a választ ráírtam. És akkor összeszedték a papírokat, utána aztán délután, vagy másnap, már nem emlékszem pontosan, beosztottak bennünket. Én az irányzókhöz kerültem.”¹⁴⁵

A rohamtűzér osztály négy ütegből állt, három rohamütegből és a törzsütegből. A törzsüteghez tartozott a parancsnokság, a felderítőtisz, összekötőtisz, egészségügyi raj, rádiós szakasz, árkász szakasz, ütközetvonat és egy műhely szakasz.¹⁴⁶ A rohamütegek egyenként három rohamszakaszból, műhelyszakaszból és szállító szakaszból álltak. A műhelyek a járművek, a híradó- és fegyverzeti anyag kis- és középjavítását látták el. A szállító szakaszok feladata nehéz vontatóikkal és mélyrakodóikkal a menetképtelen rohamlövegek vontatása volt.¹⁴⁷ Egerszegi Károly, az 1. rohamtűzér osztály 3. ütegének gépkocsitisztje Palásthy Andrással készített interjúja során írta le a műhelyek felépítését és működését. A rohamlövegek meghibásodása esetén a legsürgősebb és egyszerűbb javítási feladatokat a rohamüteg állományába tartozó szerelők végezték el. „Az ütegnél Almási őrmester vezetésével két vagy három szerelő volt. Az ütegek megvoltak a harcokosi alkatrészei, amit egy külön kocsi, egy Klöcknek cipelt, később egy Rába-Botond, és megvoltak [...] a gépkocsikhoz is a legszükségesebb alkatrészek. Tehát azt mindig vittük magunkkal. Nekünk megvolt a két vagy három tagú, azt hiszem, szerelőgárdánk, ha baj volt, akkor... [...] Nekünk megvolt az önálló műhely részlegünk. Hát persze, mint ahogy mint mikor kint voltunk itt Sloboda Ungurskában

¹⁴³ CSANÁDY 1978. 4/6.

¹⁴⁴ BUSZEK é.n. 15.; CSANÁDY 1978. 4/7.

¹⁴⁵ Interjú Győrik 2006. 1-2.

¹⁴⁶ FABINYI é.n. 123.

¹⁴⁷ M.kir.honvéd tábortűzészeti felügyelő 722.szám/eln.-1943. Melléklet A rohamtűzéség. 7.

Ungurinál, mikor nagyobb baj volt, amit nem tudtunk megcsinálni, mert ahhoz nem volt alkatrészünk, [...] ezt persze be kellett vinni Stanislauba, az osztályműhelybe.”¹⁴⁸

Az osztály állománya békeidőben 600, hadiállományra feltöltve 800 főből állt, harcértékét pedig öt gyalogos zászlóalj értékének tekintették (lásd 4. képmelléklet).¹⁴⁹

Miután egy második forduló után sikerült feltölteni a légénységi állománytáblát is, megkezdődhetett a katonák kiképzése. Ennek során nem foglalkoztak az alakíasság oktatásával, vagy az alapvető katonai szocializációval, ugyanis úgy álltak hozzá, hogy ezeket az alapokat már a levante mozgalom megtanította az újoncoknak.¹⁵⁰ A tisztek képezték ki a katonákat, az altisztek és tisztsek szerepe pedig az volt, hogy jó példával járjanak elől. Ennek érdekében az ő kiképzésük néhány leckével előrehaladottabb volt, így segíthették az újoncokat. A tisztek a Ludovika Akadémia legjobb eredménnyel végzett akadémikusai közül kerültek ki. Minden ütegnél három ludovikás volt, valamint további 3-4 továbbszolgáló tartalékos tiszt vagy tisztjelölt. A légénység látta, hogy parancsnokaik is velük együtt hajtják végre a feladatokat, előttük mennek végig a rohampályán, és minden kihívást náluk jobb eredménnyel teljesítenek, így kialakult egy tisztelet a vezetettekben a vezetők irányába. A fegyelmi helyzet sokkal jobban alakult, mint más csapattesteknél. Fegyelmezésre, fenyítésre az első két hónap után szinte nem volt szükség. Az altisztek fegyelmezési módszereit visszaszorították, inkább az emberségességen volt a hangsúly, és egyénileg foglalkoztak minden katonával. Ha valaki nem teljesítette a rohamtüzérektől elvárt szintet, azt visszavezényelték eredeti alakulatához. Ezzel kialakult egy olyan szemléletmód a katonákban, hogy rohamtüzérnek lenni megtiszteltetés, ezért pedig érdemes küzdeni.¹⁵¹ Az újoncok beosztásba helyezésekor igyekeztek mindenkit a képességeihez leginkább illő feladatkörbe helyezni. Ehhez a kor legújabb pszichológiai eredményeit tanulmányozták és alkalmazták.¹⁵² A kiképzést követően, a kiképzett rohamtüzér légénység beosztásba helyezésével 1943. október 1-jén végül megalakult a magyar királyi 1. rohamtüzér osztály.¹⁵³

A Honvéd Vezérkar főnöke által kiadott 60000.szám/el.n.5.vkf.-1943 nyilvántartási számú rendelet 5/1. melléklete tartalmazta, hogy a teljes rohamtüzér állomány feltöltése érdekében egyes csapattestek milyen állománykategóriájú és szakképzettségű katonákat vezényeljenek a

¹⁴⁸ Interjú Egerszegi 1989. 1-2.

¹⁴⁹ Holott az öt gyalogzászlóalj mintegy 5000 katonát jelent l. BUSZEK é.n. 10.; vö. SÁNDOR é.n. 3.

¹⁵⁰ CSANÁDY 1978. 4/5.

¹⁵¹ CSANÁDY 1978. 4/5.; BUSZEK é.n. 13.

¹⁵² BUSZEK é.n. 13.

¹⁵³ M.kir.honvédelmi miniszter 43000/el.n.1.a-1943. l. HL Rohamtüzér gyűjtemény

rohamtüzérséghez. Az I., II., III., IV., V. és VI. hadtest, a 7. és 8. honvédkerület, a 2. páncélos hadosztály és az 1. lovas hadosztály állományából kellett motorkerékpáros hírvivőt, gépkocsivezetőt és gépkocsi szerelőt vezényelni, valamint a 2. páncélos hadosztálynak kellett még vezényelnie harckocsiszerelőket, gépkocsi szertiszteket és tiszthelyetteseket, illetve páncélos fegyvernembeli főtiszteket. A vezénylési utasítás összesen 522 főt foglalt magába, de hogy ne terheljék túlságosan a csapattesteket, két ütemben kellett végrehajtani, 1943. október 1-ig szól az első, 1944. március 1-ig a második határidő. A rohamtüzérséghez vezényelt a Honvéd Vezérkar főnöke még 50 fő csapattiszthelyettes-képző iskolát az 1943. évben végzett tiszthelyettest, 280 rohamlöveg vezetőt, 210 rohamlöveg rádiókezelőt, 280 rohamlöveg irányzót, 9 hivatásos tisztet és 9 továbbszolgáló zászlóst híradó kiképzésre, 9 árkász szakaszparancsnokot, 192 fő árkász tiszthelyettest és legénységi katonát, 9 hivatásos híradó tiszthelyettest, 32 továbbszolgáló híradó tiszthelyettest vagy szakaszvezetőt, 8 hivatásos rohamtűzér szertisztet, 32 hivatásos rohamtűzér szakaszszolgálati tiszthelyettest vagy szakaszvezetőt, 8 továbbszolgáló rohamtűzér szakaszszolgálati szakaszvezetőt, illetve 8 tartalékos szertiszt jelöltet.¹⁵⁴

5.5 A 40/43M ZRÍNYI-II ROHAMLÖVEG RENDSZERESÍTÉSE ÉS BEMUTATÁSA

Az új csapatnem felállításához szükség volt megfelelő és korszerű haditechnikai eszköz rendszeresítésére. A Haditechnikai Intézet javaslatára a Honvédelmi Minisztérium a Weiss Manfréd óriás hadiipari konszernt bízta meg egy modern, a Honvédség igényeinek megfelelő önjáró löveg tervezésével, majd gyártásával. A gyár mérnökei 1942 őszén láttak neki a rohamlöveg kialakításának, szeptemberben a famodellt mutatták be, majd 1942 decemberére elkészült az első Zrínyi-II rohamtarack.¹⁵⁵ A prototípus a H-801-es rendszámmal (prototípus jelölése) került ki Hajmáskérre, a megalakuló 1. rohamtűzér osztály helyőrségébe.¹⁵⁶ A Honvéd

¹⁵⁴ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 60000.szám/el.n.5.vkf.-1943 5/1. melléklet

¹⁵⁵ KOVÁCS 2014. 202.; FÁRI 2006. 450.

¹⁵⁶ Éder Miklós: A rohamtűzérség megalakulása (kézirat), 1. l. HL Rohamtűzér gyűjtemény A prototípus páncélteste nem acélból, hanem vasból készült, így sokkal kevésbé volt ellenálló az esetleges találatokkal szemben, ezért kizárólag kiképzési célokra lehetett használni, hadi felhasználásra alkalmatlan volt. Emiatt nevezték el a rohamtűzéreket humorosan Szarvasnak; A magyar rohamlöveg leírása és fejlesztési trendje 1. l. HL Rohamtűzér gyűjtemény

Vezérkar főnöke az 1942. december 28. és 1943. január 28. közötti időszakot jelölte kis a rohamlöveg csapatpróbájára. Erre a feladatra a hajmáskéri tábori tüzér központi iskolához vezényelte Bölönyi Béla századost a IV. gépkocsizó közepes tartalék pótszakasztól, vitéz Kalándy Imre századost az 1. harckocsiezredtől, 2 Turán harckocsi vezetőt és egy Turán parancsnoki páncélost. A csapatpróbát megosztott lőszerrel kellett végrehajtani, erre kiutaltak 250 éles és 250 vak lőszerrel. Javaslatot kellett tenniük, hogy megosztott vagy egyesített lőszerrel hatékonyabb-e a málházás, tüzelési gyorsaság és kezelhetőség. Értékelniük kellett az alkalmazott irányzó eszközök hatékonyságát és a csőszájfék működése során keletkező lökőhullám hatását a folyamatos célfigyelésre. Ki kellett térni a vizsgálatnak a pneumatikus elsütőszerkezet működésére, és hogy az elsütést követően a lőporgázok és a kivetett hüvely forrósága hogyan hat a küzdőtérben a légénységre. A csapatpróba során vizsgálni kellett a löveg horizontális és vertikális mozgásának elégségességét, a kezelőszerkezet, lőszerárolók és kibúvónyílások kényelmes elhelyezkedését, a lőszerjavadalmazás elégségességét, a híradóanyag alkalmasságát. Véleményezni kellett, hogy milyen célra lehet leginkább használni az eszközt, hogyan osszák el a feladatokat a személyzet között, milyen legyen a málházott lőszer aránya, van-e igény egyéb fegyverzetre, hogyan alakuljanak a szervezési viszonyok.

¹⁵⁷ A csapatpróba kiadott rohamlöveg vezetőségi bemutatójára 1943. január 21-én 10 órai kezdettel került sor, mely bemutatót a Haditechnikai Intézet parancsnoka és a tábori tüzér felügyelő közösen szervezték.¹⁵⁸ A bemutatón Ternegg Kálmán vezérőrnagy, a tábori tüzérségi felügyelő kifejtette, hogy „nemcsak a német haderő 4 éves háborús tapasztalatai, de a 2. magyar hadsereg addigi működése is nyilvánvalóvá tették, hogy a siker titka még a roham alatt sem annyira a lökőerő, mint inkább a jól szervezett, az adódó helyzetekhez rugalmasan és gyorsan alkalmazkodni képes, mozgékony tüzérő érvényesülésében rejlik. Kitűnik, hogy ezt a rugalmas és mozgékony tüzérségi tűztámogatást, még a nehéz fegyverekkel gazdagon felduzzasztott gyalogság is hiányolja az ellenségtől számított utolsó 100 méteren, illetve az ellenség mélységi övében, amikor is a tüzérség éppen a legsikeresebben előretört küzdő részek közvetlen támogatását százszázalékosan teljesíteni nem tudja, mert a kialakult helyzethez megszervezett tüzérségi tűz megteremtésére idő akkor már nincs. Pedig a mutatkozó siker kicsikarásához még az addigi tüzérségi tüzet is felülmúló azonnali és rugalmas támogatásra van szükség. Ennek hiányában a támadás vagy elakad, vagy súlyos véráldozatok árán kénytelen a saját tüzérségi előkészítést átvészelt és magukhoz tért, pontcélokat mutató ellenséges nehéz fegyvereknek, rejtett lövegeknek, reteszállásoknak stb. tüzet elviselni, vagy pl. harckocsikkal végrehajtott

¹⁵⁷ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 67655.szám/el.n.5.vkf.-1942. Zrínyi rohamlöveg csapatpróbájára int. 1-3.

¹⁵⁸ M.kir.honvédelmi miniszter 2390.szám/el.n.III.Csfség.-1943 „Zrínyi” rohamlöveg vezetőségi bemutatója

főlényes erejű ellentámadás miatt elért helyzetét feladni.”¹⁵⁹ Január 23-án a Honvéd Vezérkar főnöke meghosszabbította a rohamlöveg csapatpróbájára kijelölt határidőt február 5-ig, ugyanis a tesztek során a rohamlöveg többször meghibásodott és javításra a gyárba kellett szállítani. Az ebből fakadt időkiesés miatt nem volt lehetőség a megadott időpontig teljesen befejezni a csapatpróbát.¹⁶⁰ A csapatpróbák eredményeként több igény is felmerült. Kérték az egyesített lőszer rendszeresítését, mely műszakilag megoldott volt ugyan, de a hüvely gyártása kapacitási kérdés volt. A célzó távcső belülről való tisztíthatóságát is kérték, melyet a gyár meg is oldott. A csapatpróba kimutatta, hogy hóban és poros terepen a csőszájfékből kiáramló gázok nagyon felkavarják azokat és megnehezítik a kilátást, ezért kérték, hogy csak oldalra kerüljenek kifűvónyílások. Az elsütő szelep nagy hidegben befagyott, ezért annak fűtését javították, valamint egy elsődleges, elektro-pneumatikus elsütő szelepet építettek be. Az elsütést megakadályozó elektromágneses biztosító helyébe elektromos biztosító került. Kérte a csapat, hogy a lövegcső a tervezett vízszintes alatti 8° helyett 15°-kal legyen süllyeszthető, de ezt szerkezeti okok miatt nem tudta a gyár kivitelezni. Ezeken kívül több más, főleg kényelmi észrevételt tettek a csapatpróba tapasztalatai alapján, melyek nagy részét a gyár meg is fogadta és a kért változtatásokat eszközölte.¹⁶¹ Kritikával illette az új rohamtarackot Kovács Gyula vezérőrnagy, a 2. magyar hadsereg vezérkari főnöke és Major Jenő vezérőrnagy, a páncéloscsapatok felügyelője, akik alacsonynak ítélték a Zrínyi páncélvédettséget és rövid csöve és alacsony csőtorkolati sebessége miatt páncélozott célok elleni harcra alkalmatlannak tartották. Erre a Honvédelmi Minisztérium 3.b. osztálya úgy reagált, hogy a rohamlöveg a rendelkezésre álló erőforrásokból készült, és sokkal jobb lett, mintha nem készült volna semmi.¹⁶²

A tervek szerint a Zrínyi önjáró lövegnek két variánsát gyártotta volna a Weiss Manfréd Gyár. A rohamtarack mellett egy 75 milliméteres harckocsiágyúval felszerelt rohamágyút is terveztek, azonban ebből a prototípuson kívül több darab nem készült. A mintapéldány bemutatójára 1944. február 23-án került sor a nagytétényi lőtér bejárata előtti téren.¹⁶³ A két

¹⁵⁹ Bonhardt 2015b. 7.

¹⁶⁰ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 56377.szám/el.n.5.vkf.-1943. Zrínyi rohamlöveg csapatpróbájának meghosszabbítása.

¹⁶¹ M.kir.honvéd Haditechnikai Intézet 67655.szám/el.n.HTI.-1943. „Zrínyi rohamtarack” rendszeresítési javaslata. 7-10.

¹⁶² Bonhardt 2015b. 7.

¹⁶³ M.kir.honvédelmi miniszter 9777.szám/el.n.3.b-1944. Vezetőségi bemutató 1944.II. hó 23-án.; Éder Miklós visszaemlékezése alapján a harckocsiágyúval felszerelt Zrínyi-I prototípusból a tesztek követően kisserelték a löveget és visszakerült bele a 105 milliméteres tarack. Ugy tudta, hogy a vasból készült rohamlövet a Tiszabábolna környéki harcok során, vagyis a pótosztály bevetésekor lőtték ki a szovjetek I. Interjú Éder 1986/II. 2.

variáns ötletét a németek tapasztalatai alapján vették át, ugyanis a német rohamlővegek is rohamágyú és rohamtarack kivitelben készültek. A németek a két variánst 7:3 arányban használták, jóval több harckocsiágyúval felszerelt rohamlőveget készítettek.¹⁶⁴

A Honvéd Vezérkar 1. osztálya bizottságot küldött Németországba 1943. április 11-18. között a német harckocsi, rohamlőveg, páncélvadász és önjáró löveg gyártás tanulmányozására. A bizottság feladata az volt, a németektől tapasztalatokat szerezzen a hazai rohamlőveg gyártás beindítása kapcsán. Mivel a rohamlőveg gyártás megkezdése igen nagy jelentőségű, egyben súlyos anyagi áldozatokat kívánó és időigényes kérdés, annak megoldása előtt a bőséges haditapasztalattal rendelkező német hadvezetést kérték fel, hogy a rohamlőveg feladatai, alkalmazása, szervezése és kivitele tárgyában ossza meg nézeteit, valamint a már kifejlesztett típusokat hadgyakorlat és éleslövészet alkalmával mutassa meg.¹⁶⁵ A követséget Nádas Lajos vk. ezredes vezette és tagja volt vitéz Adonyi Ferenc vk. őrnagy és Szentpály Imre hadiműszaki törzskari őrnagy az 1. vkf. osztálytól, Bartholomeidesz Sándor hadiműszaki törzskari alezredes a Haditechnikai Intézettől és vitéz Kárpáthy Tibor őrnagy az I. páncélos hadtesttől. A küldöttség április 12-én érkezett meg Berlinbe, és miután jelentkeztek a magyar nagykövetségen, találkoztak Wilhelm von Leeb tábornaggal, a Waffenamt vezetőjével és Wilhelm Philipps vezérőrnaggal, a német fegyvergyártás felügyelőjével, majd Heinz Guderian vezérezredessel, a német páncélos csapatok felügyelőjével. Jártak a berlini „Alkett” gyárban, a kummersdorfi kísérleti telepen, majd a magdeburgi Krupp Gruson Műveknél, és megszemléltek a rendszeresített páncélozott harcjárművek gyártási folyamatát, valamint a fejlesztés alatt álló, vagy még csapatpróba alatt álló típusokat, mint a Pz-V. Párduc és Pz-VI. Tigris harckocsikat.¹⁶⁶ A rohamlővegek kapcsán a bizottság megállapítása az volt, hogy a németek igen kedvelik ezt a harcjárművet és ugyanannyit gyártanak belőle havonta, mint a Pz-IV. közepes harckocsiból, ami a német páncéloscsapatok gerincét alkotta abban az időszakban. A rohamlőveget korábban Pz-III. alvázra építették, de mivel annak torziós rugózása bonyolultabb a Pz-IV. lemeZRugózásánál, így átállnak a Pz-IV. alvázak használatára, ami a sorozatgyártást is nagyban fogja könnyíteni. A német rohamtüzér osztály felépítése megegyezett a magyarral, de ez feltehetőleg annak köszönhető, hogy Barankay százados a német mintát vette át. A németek a hosszúcsövű, harckocsiágyúval gyártott rohamágyút főleg páncélelhárításra és réslövésre, a

¹⁶⁴ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 1.osztály 5041.szám/el.n.1.vkf.-1943. A német pc.jmű. gyártást /:hk., rohamlőveg, pc.vadász, önjáró löveg:/ tanulmányozó bizottság utijelentése. /:1943.IV.11.-IV.18-ig.:/ 10.

¹⁶⁵ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 5674.szám/el.n.1.vkf.-1942. Rohamlőveg típusok megtekintésére bizottság kiküldése.

¹⁶⁶ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 1.osztály 5041.szám/el.n.1.vkf.-1943. A német pc.jmű. gyártást /:hk., rohamlőveg, pc.vadász, önjáró löveg:/ tanulmányozó bizottság utijelentése. /:1943.IV.11.-IV.18-ig.:/ 1-2.

rohamtarackot épületek, erődítmények, valamint élőerő ellen alkalmazták.¹⁶⁷ A páncélvadászokkal foglalkozó részben megjegyezték, hogy bár egyelőre még gyártanak korszerűtlen könnyűharckocsi alvázra épített harckocsielhárító lövegeket, de ezek idővel (az alvázak elfogyásával) egybe fognak formni a rohamlövegekkel.¹⁶⁸ A bizottság elsődleges feladata az volt ugyan, hogy a magyar rohamlöveggyártás beindításához szükséges tapasztalatokat szerezzon, fel kellett mérniük, hogy van-e olyan páncélos, ami minden elvárt feladatkörre megfelelően alkalmazható. A német tapasztalatok alapján a gyártás szempontjából a legegyszerűbb és legolcsóbb, ha ugyanazt az alvázat használják harckocsi és rohamlöveg gyártására. Olyan elképzelés is felmerült továbbá, hogy a rohamlöveg teljesen ki tudná váltani a harckocsik feladatkörét, így azokra nem is lenne szükség, a rohamlöveg gyártása pedig olcsóbb és gyorsabb. A bizottság úgy látta, hogy a rohamlövegek gyártását kell minél inkább felgyorsítani egészen addig, amíg gyalogos hadosztályonként rendelkezésre fog állni egy-egy 31 rohamlöveges rohamtüzér osztály. Ezzel együtt javasolták a Pz-IV. licenszének megvásárlását és a teljes hazai kapacitás rohamlöveg-gyártásra való átállítását (Turán gyártásának leállítását is egyben).¹⁶⁹ A németek javaslata láthatóan igen nagy hatással volt a bizottság jelentésére, de a döntéshozók végül a több típus gyártása mellett maradtak.

A magyar fejlesztésű rohamlöveg sorozatgyártására a Weiss Manfréd Gyár műszaki igazgatója, Korbuly János vezette a tárgyalásokat Denk-Doroszlai Árpád vezérőrnaggyal, a Honvédelmi Minisztérium anyagi csoportfőnökével (lásd 5. képmelléklet).¹⁷⁰ A tárgyalások eredményeként a gyár 40 darab Zrínyi-II rohamlöveg legyártására kapott megbízást, melyet gyorsított eljárással, az 1943. év végére kellett volna átadni a rohamtüzérség számára. A gyártás azonban lassabban haladt, és 1945 januárjában kerültek az utolsóként elkészült rohamlövegek a csapatokhoz.¹⁷¹

A gyár, Kovácsházy Ernő vezető harckocsikonstruktor vezetésével, idő- és anyagi takarékoság miatt az ekkor már gyártás alatt álló 40M Turán harckocsi alvázat, meghajtását, futóművét és erőátviteli rendszerét használta fel, annyi változtatással, hogy az alváz szélességét 40 cm-rel megnövelték.¹⁷² Az alváz alapja a csehszlovák licencből származó Skoda T-21

¹⁶⁷ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 1.osztály 5041.szám/eln.1.vkf.-1943. A német pc.jmű. gyártást /:hk., rohamlöveg, pc.vadász, önjáró löveg:/ tanulmányozó bizottság utijelentése. /:1943.IV.11.-IV.18-ig.:/ 9-10.

¹⁶⁸ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 1.osztály 5041.szám/eln.1.vkf.-1943. A német pc.jmű. gyártást /:hk., rohamlöveg, pc.vadász, önjáró löveg:/ tanulmányozó bizottság utijelentése. /:1943.IV.11.-IV.18-ig.:/ 10.

¹⁶⁹ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 1.osztály 5041.szám/eln.1.vkf.-1943. A német pc.jmű. gyártást /:hk., rohamlöveg, pc.vadász, önjáró löveg:/ tanulmányozó bizottság utijelentése. /:1943.IV.11.-IV.18-ig.:/ 14-18.

¹⁷⁰ Kovács 1997. 1.; KOVÁCSHÁZY 2013. 10.

¹⁷¹ Kerekes 2015. 81.; BÍRÓ 1996b. 44-45.

¹⁷² Kovács 2014. 202.; BÍRÓ 1996a. 67.; BÍRÓ 1997. 102.

harckocsi volt, azonban ez a technika már 1939-ben sem számított korszerűnek, így a Weiss Manfréd Gyar mérnökei több módosítást hajtottak végre rajta. Főleg a függőleges, szegecselt páncéltest, és a bonyolult, kis görgős, külső rugózású futómű számított elavult technológiának.¹⁷³ A futóművön a legszembetűnőbb változtatás a lánckerék elé beépített plusz egy támasztógörgő és a rugózás felfüggesztésének finomítása. Korszerű részegységnek számított a T-21-ről átvett sűrített levegős tengelykapcsoló, valamint a pneumatikus kormánymű és fékrendszer.¹⁷⁴ Bár a váltó, a kormányszervek és a fék is sűrített levegővel működtek, meghibásodás esetén mechanikusan is lehetett őket használni.¹⁷⁵ Az átalakítás eredményeként a Zrínyi-II rohamlőveghez használt alváz már a kor színvonalának és elvárásainak jobban megfelelt ugyan, mint a Škoda T-21-é, azonban továbbra is megmaradt komoly szervizigénye, ami miatt szükség volt jól képzett szerelőállományra, valamint a harcból való gyakori kivonásra.¹⁷⁶

A rohamlővegbe a Turánnál is használt 8 hengeres, 4 ütemű, vízhűtéses, 260 lóerős, benzin üzemű, száraz teknős kenésű „V” motort építették be, mely a Zrínyi-II-nek 3 km/h minimális sebességet, és 43 km/h maximális sebességet biztosított.¹⁷⁷ A minimális sebességnek azért volt különleges fontossága, mivel a tervezéskor az volt a cél, hogy a rohamlőveg hathatósan legyen képes a gyalogság kísérésére, vagyis nem előzhette meg annak felvonulását. A motor összes erőátviteli szervével együtt a kocsi hátuljába került beépítésre. A motor felül vezérelt, a belógó szelepeket a hengerfej fölött elhelyezett bütykös tengely vezérelte.¹⁷⁸ Billnitzer Ernő altábornagy szerint a rohamlőveg gyenge pontja a motor volt, hiszen nem volt elég a 260 lóerő a 21,5 tonnás rohamtarack meghajtására, így a motor gyengesége miatt nagy volt a Zrínyi-II szervizigénye.¹⁷⁹ A beépített váltó félautomata volt, vagyis az első „terep” fokozatba kuplunggal kellett váltani, majd második és harmadik sebességbe kuplung nélkül. Gyorsabb, országúti menet esetén a negyedik sebességbe újból kuplunggal, majd ötödik és hatodik sebességbe anélkül kellett váltani. Ugyanez volt az elv hátramenetben is, ahol szintén hat sebességfokozat volt.¹⁸⁰ A porlasztók, világító dinamók, üzemenyagszivattyúk,

¹⁷³ BONHARDT 2015a. 73.

¹⁷⁴ BONHARDT 2015a. 73.

¹⁷⁵ M.kir.honvéd Haditechnikai Intézet 67655.szám./eln.HTI.-1943. „Zrínyi rohamtarack” rendszeresítési javaslata. 3.

¹⁷⁶ Kovács 1997. 2.

¹⁷⁷ M.kir.honvédelmi miniszter 61241/el.n.1/a-1944 I. HL, Rohamtüzér gyűjtemény; Bonhardt 2015b. 4.

¹⁷⁸ M.kir.honvéd Haditechnikai Intézet 67655.szám./eln.HTI.-1943. „Zrínyi rohamtarack” rendszeresítési javaslata. 2.

¹⁷⁹ Billnitzer 2017. 65.; vö. A magyar rohamlőveg leírása 6. I. HL, Rohamtüzér gyűjtemény

¹⁸⁰ A magyar rohamlőveg leírása 5. I. HL, Rohamtüzér gyűjtemény; M.kir.honvéd Haditechnikai Intézet 67655.szám./eln.HTI.-1943. „Zrínyi rohamtarack” rendszeresítési javaslata. 3.

gyújtógyertyák és légsűrítők kettősen kerültek beépítésre, így minimalizálva a meghibásodás esélyét. A hűtőlevegő beömlő nyílása és a távozó levegő kifúvó nyílása is belövéstől védett volt, valamint a téli időjárási körülményekre tekintettel lemezekkel zárható.¹⁸¹

A rohamlöveg páncéltestének kialakításakor a tervezők levágták a Turán lövegtornyát, és a harcocsitestbe építették be a löveget. Ugyanekkor megnövelték a homloklemez vastagságát a Turánál gyártott 50 mm-hez képest 75 mm-re. A páncéltestet gyártó Ózdi Vasmű számára komoly kihívást jelentett a megrendelés teljesítése, ugyanis az országban korábban sosem gyártottak ilyen vastagságú homogén páncéllemezt, így a kivitelezéskor az eredeti 50 mm-es homlokpáncélhoz hozzázegecseltek egy 25 mm-es rátétlemezt.¹⁸² Az oldalsó- és hátsó páncélvastagság maradt a Turánál is használt 25 mm. Ennek köszönhetően szemből komoly kihívást jelentett bármely páncéltörő eszköz számára, melyben közrejátszott a felépítmény alacsonysága is, oldalról és hátulról azonban bármely harcocsigyű, vagy páncéltörő ágyú képes volt átütni.¹⁸³ A rohamtüzérség általános alkalmazási követelményeinek ez azonban kiválóan megfelelt, hiszen a rohamlöveg kizárólagosan támadó hadműveletek során, gyalogságtámogatásra bevethető eszköz volt, így nem volt elvi szükség a komolyabb oldal-, vagy hátulsó irányú védelemre.¹⁸⁴ Az oldalirányú védelmet tovább növelték 5 mm vastag köténylemezek felszerelésével, melyek főleg a kumulatív lövedékek ellen jelentettek védelmet, ugyanakkor a rohamlöveg meghibásodását is okozhatták, ha a rajtuk összetapadt sár a futóműbe került.¹⁸⁵

A vezető és a kezelők kilátását lövésbiztos kinézőnyílások és figyelőprizmák segítették, a felső páncéllapon pedig három nagy méretű ajtót helyeztek el a személyzet gyors ki- és beszállása érdekében. További egy kibúvónyílás került a fenéklapra is.¹⁸⁶

A rohamlöveg fő fegyverét az 1940M 105 mm-es tábori tarack képezte, mely már sorozatgyártás alatt állt.¹⁸⁷ A tarack rendszeresítését hosszas tárgyalások és tervezések előzték meg. Az első 105 mm-es tarackot a német 105 mm-es le. FH. 18 (leichte Feldhaubitze, vagyis

¹⁸¹ M.kir.honvéd Haditechnikai Intézet 67655.szám./eln.HTI.-1943. „Zrínyi rohamtarack” rendszeresítési javaslata. 2.

¹⁸² Billnitzer Ernő a rohamlövegbe épített motor gyengeségével magyarázza, hogy nem kapott a Zrínyi vastagabb páncélzatot, azonban vastagabb páncéltestet legyártása a korabeli magyar vasipar számára lehetetlen lett volna. Billnitzer 2017. 65.

¹⁸³ Kovács 2014. 203.; Kovács 1997. 2.

¹⁸⁴ M.kir.honvédelmi miniszter 12491. szám/eln.I.-1943. 1. l. HL Rohamtüzér gyűjtemény

¹⁸⁵ KERÉKES 2015. 81–82.; A magyar rohamlöveg leírása 6. l. HL, Rohamtüzér gyűjtemény

¹⁸⁶ M.kir.honvéd Haditechnikai Intézet 67655.szám./eln.HTI.-1943. „Zrínyi rohamtarack” rendszeresítési javaslata. 2-3.

¹⁸⁷ KOVÁCS 2014. 202.

könnyű tábori tarack) alapján állította hadrendbe a Honvédség, 37M 105 mm-es, a katonai köznyelvben „Göring” tarack néven. Mivel azonban a német fél elzárkózott a gyártási licenz átadásától, a svéd Bofors gyár 105 mm-es tarackjának tesztelése és átalakítása révén született meg a 40 M tarack. A tarack sorozatgyártását a MÁVAG diósgyőri lövegüzeme csak 1942-ben kezdte meg, és az első lövegek az év júliusában kerültek ki a gyárból, így a Zrínyi-II rohamlöveg tervezésekor a legmodernebb tüzérségi eszköz került beépítésre, melyből 41 darabot azonnali szállítással rendelt meg a Honvédség.¹⁸⁸ A lövegcsövet középsarkas lövegtalpon építették be a hátrasiklást és helyretolást biztosító berendezéseket tartó bölcsővel együtt. Az alsó lövegtalp tartotta az egész löveget és ebbe volt az oldalirányzógép is beépítve, a középsarokkal kapcsolódó felső lövegtalpon helyezkedett el a magassági irányzógép és ez hordozta a löveget, a bölcsőt és a szerelvényeket. A kezelőszemélyzet biztonsága érdekében a csőfart lehajtható, csövekből készült korláttal vették körül.¹⁸⁹ A löveg csöve egyfalú, a zár jobbra nyíló ékzár, a fék ellendugattyús rendszerű és a léghelyretoló terébe volt építve. A bölcsőre a csőcsap öntvényeket rászegcselték. A magassági irányzógép fogasíves.¹⁹⁰ A beépítésre került tarack vertikálisan -8 és +25°, horizontálisan pedig 11-11° elmozdulásra volt képes, amely alkalmassá tette a rohamlöveg megmozdítása nélkül is célkövetésre. A 2148 mm hosszúságú löveg kaliberhossza L/20, amiből az következik, hogy viszonylag alacsony volt a csőtorkolati sebessége. A rohamlöveg tervezésekor csupán csak 15,04 kg tömegű repeszgránát (471 m/s) és 17 kg tömegű romboló gránát (444 m/s) volt rendszeresítve, melyek közül egyik sem volt alkalmas az ellenséges harcokocsik homloklemezének átütésére.¹⁹¹ A gyártás kezdetére azonban már rendelkezésre állt az új, és kiváló harcászati adatokkal bíró 1942M páncéltörő gránát. A 105 mm-es páncéltörő gránát akár 80 mm vastagságú páncéllemez átütésére is képes volt, kumulatív hatáson alapuló rombolóerejének köszönhetően. Az új páncéltörő gránáttal főleg a rohamtüzérséget szerelték fel, a rohamlöveg által szállított 90 darab gránátból 48 darab páncéltörő volt.¹⁹² A löveg a csuklós zárógömbbel a páncéltest horizontális középpontjától jobbra, 150 mm-rel eltolva került beépítésre, így egy kissé aszimmetrikus harcjármű jött létre.¹⁹³

¹⁸⁸ KOVÁCS 2014. 166-169.; KERÉKES 2015. 82.

¹⁸⁹ Bonhardt 2015b. 5-6.

¹⁹⁰ M.kir.honvéd Haditechnikai Intézet 67655.szám./eln.HTI.-1943. „Zrínyi rohamtarack” rendszeresítési javaslata. 5.

¹⁹¹ BÍRÓ 1996a. 70.; Kovács 1997. 2-3.

¹⁹² KOVÁCS 2014. 182.; a rohamlöveg hivatalos lőszerkiszabata 52 gránát volt, vegyesen málházva, azonban szükség esetén – nem hivatalosan – az egyéni felszerelés rovására még 30 gránátot be lehetett málházni l. M.kir.honvédelmi miniszter 61241/eln.1/a-1944. l. HL Rohamtűzér gyűjtemény

¹⁹³ BÍRÓ 1996a. 68.

„A lőszer a küzdőtéren belül a két oldalsó fal mentén volt rakaszolva, ami tulajdonképpen azt jelentette, hogy osztott lőszer, külön volt a lövedék, és külön volt a töltet illetve a hüvely, illetve az már egységesített töltettel. Ugyanis tüzér szempontból ez a löveg osztott lőszerrel lő, ez a kettő külön volt és a távolságnak megfelelően adták mindig a töltetet [...] szakelbeszélés szerint, ami valószínű így is van, hogy állandóan egységesített töltettel, vagyis mind a négy töltet, illetve még a póttöltet ez összesen azt jelenti, hogy ötös töltettel lőttek. Annak ellenére, hogy ugye a távolságra nem volt rá szükség, de mivel páncélelhárításra is hivatott volt ez a fegyver, így bizony a lehető legmagasabb töltettel és ugye csapódóenergiával kellett tüzelni, hogy a T-34-esekkel hatásosan vették fel vele a harcot. [...] A tűzgyorsaság rovására ment, hogy külön kellett a két löszert betenni.”¹⁹⁴

A közvetlen tüzeléshez 43M rohamtarack irányzó távcsövet építettek be, melynek szállemezére a repeszgránát és a ködgránát közös távolságosztását, valamint a páncélromboló gránát távolságosztását vitték fel. A távcső anélkül volt ki- és beszerelhető, hogy kalibrációja változást szenvedett volna. A megosztott tűzhöz 40/43M lövegirányzék került beépítésre, melynek használata nyitott tető mellett, irányzéktoldó rúd kivételével volt lehetséges.¹⁹⁵

A lövegek közti híradást egy R-5a típusú harcokcsirádió biztosította, mely a Turánban és a Toldiban már megfelelőnek bizonyult. Ennek hatótávolsága 5-10 kilométer, távíró módban 10-15 kilométer volt. A kocsin belüli kommunikációhoz a kezelőszemélyzet kapott egy belső rádiót is.

Ahhoz, hogy igazán értékelni lehessen a magyar rohamlöveg fejlettségét és korszerűségét, a következőkben összehasonlítom két szövetséges és egy ellenséges, hasonló szerepkört és hasonló időben rendszeresített eszközzel.

A német StuG-III G német hadvezetés – Erich von Manstein tábornok javaslatára – már a világháború kitörése előtt dolgozott a rohamtüzér csapatnem felállításán.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Interjú Éder 1986/I. 8.

¹⁹⁵ M.kir.honvéd Haditechnikai Intézet 67655.szám./eln.HTI.-1943. „Zrínyi rohamtarack” rendszeresítési javaslata. 5.

¹⁹⁶ A magyar rohamtüzérségről 1. l. HL Rohamtüzér gyűjtemény; vö. Billnitzer 2017. 61., a rohamtüzérség volt parancsnoka memoárjában megemlíti, hogy a magyar katonai szaklapok is foglalkoztak a gyalogságot kísérő tüzérségi eszközök gondolatával, és elméleti szinten kialakult a rohamlöveg, vagyis olyan tüzérségi eszköz, mely motorral hajtott alvázra szerelt, páncélvédettséggel rendelkező fegyver

Mivel szempont volt már gyártás alatt álló alkatrészek felhasználása, valamint a tervezett rohamlőveg tömegének 20 tonna alatt tartása, így a Panzer III könnyű harckocsi alvázat használták fel a Sturmgeschütz (rohamlőveg) III megalkotásához. Ahogy később a Zrínyi-II-nél is, a német mérnökök elhagyták a lövegtornyot, és kezdetben 24 kaliberhosszú, 75 mm-es Sturmkanone 37 löveget építettek be a páncéltestbe, az alváz középvonalától kissé jobbra eltolva. Többszöri fejlesztés után született meg végül a StuG-III G, mely típusból 1944 augusztusában 40 darabot a magyar királyi 7. rohamtüzér osztály vett át.¹⁹⁷ Így a továbbiakban eltekintünk a G változat előtti rohamlővegektől, és csak a magyar rohamtüzérség által használt eszközt vizsgáljuk.

A frontpáncélzatot a korábban 50 mm-ről egy újabb 30 mm-es páncéllemez felerősítésével erősítették meg, így összesen 80 mm-t tett ki. Fokozták a homlokpáncél védelmi képességét azzal is, hogy csökkentették a lemez dőlési szögét, így az esetleges találatok nagyobb valószínűséggel pattantak le a páncélzatról, valamint 1944 tavaszától 15 mm-es betonréteggel erősítették a frontlemezét.¹⁹⁸ A rohamlőveg oldalsó és hátsó páncélja 30 mm vastag volt, melyhez további védelmet jelentett az 5-8 mm vastagságú köténylemezek felszerelése 1943-tól.¹⁹⁹

A StuG-III G fő fegyvere a hosszú csövű, 75 mm-es Sturmkanone 40 harckocsiágyú, mely 48 kaliberhosszúságával és csőszájfékével 770 m/s csőtorkolati sebességet produkált, és így páncéltörő lövedékkel képes volt átütni 1000 méter távolságból a 91 mm-es 30°-ban döntött, vagy a 109 mm-es függőleges páncéllemez. A löveg vertikálisan -5 és +20° közötti, horizontálisan 10-10°-os tartományban volt mozgatható a páncéltest mozdítása nélkül.²⁰⁰ A korábbi változatok esetében probléma volt a gyalogság elleni géppuska hiánya, ezért a G változatra felszereltek egy páncéllemezzel védett, MG-34-es géppuskát.²⁰¹

A rohamlővegbe a gyártó Daimler Benz a Panzer IV-hez is használt, 320 lóerős Maybach HL 120 TRM típusú, 12 hengeres, vízhűtéses „V”-motort szerelte, mellyel közúton 45 km/h sebességet tudott elérni. A rohamlőveg öt fokozatú váltóval rendelkezett.²⁰²

¹⁹⁷ HART–HART 1999. 61–62.; Kovács 1997. 4.; TREWHITT 2000. 107.

¹⁹⁸ HART–HART 1999. 64.

¹⁹⁹ Kovács 1997. 4.

²⁰⁰ HART–HART 1999. 64.

²⁰¹ SPIELBERGER–FEIST 1967. 1.

²⁰² HALBERSTADT 2003. 114.

A StuG-III G-t 1942 decemberétől kezdték gyártani, és a háború végéig több, mint 9000 darab készült el belőle, így a második világháború legnagyobb darabszámúban gyártott német harckocsijának tekinthető.²⁰³ A gyártás ilyen mértékű gyorsasága annak köszönhető, hogy a rohamlöveg alvázaként szolgáló Panzer III gyártását leállította a német hadvezetés, hiszen az már elavultnak számított, így a gyár kizárólag a StuG-III G gyártására fordíthatta az erőforrásokat.²⁰⁴

A másik német rohamlöveg, mely jelen vizsgálatunk tárgyát képezi, a Jagdpanzer 38 (t), más néven Hetzer, hiszen a 16. és 20. rohamtüzér osztályokat ezzel a típussal szerelték fel 1944 decemberében.²⁰⁵ A rohamlövegek családjába tartozó új páncélvadász az 1942-ben hadrendből kivont Panzerkampfwagen 38 (t) alvázára épült. A könnyű harckocsi alvázára 1944 tavaszától nagyobb teljesítményű, 160 lóerős motort helyeztek, a frontpáncélt pedig 60 mm-re növelték. A megszületett alacsony, döntött páncéllemezekkel gyártott harcjármű kiváló védelmi jellemzőkkel bírt a szovjet harckocsik és páncélelhárító fegyverek ellen.²⁰⁶

A rohamlöveg fő fegyverét a 75 mm-es, 48 kaliberhosszú páncéltörő ágyú jelentette, mely kifejezetten jó páncélatütő képességgel rendelkezett. Ezt a páncéltést vízszintes középvonalától 380 mm-rel jobbra helyezték el a 30 mm vastag lövegpajzs védelmében.²⁰⁷ A függőleges -6 és +10° között, míg a vízszintes irányzás balra 11°, jobbra pedig 5°-os szögtartományban volt megvalósítható.²⁰⁸ Ez a kis oldalirányú szögtartomány azzal járt, hogy mozgó célpont követése érdekében a löveg helyett a teljes páncéltestet kellett mozgatni, ami által kiszolgáltatottabbá vált az ellenséges páncéltörő fegyverek számára, hiszen a 20 mm-es oldalpáncél átütése jóval kisebb akadályt jelentett az ellenséges lövegek, vagy kézi páncéltörő eszközök számára.²⁰⁹

A Hetzer futóművét a meghajtó és a feszítő görgőn kívül 4 nagy méretű futógörgő alkotta, mely viszonylag kis lehetőséget adott a meghibásodásra. A meghajtásról a cseh gyártmányú, 160 lóerős, Praga EPA R6 típusú, benzin üzemű motor gondoskodott. Bár a

²⁰³ HART–HART 1999. 64–67.; vö. HALBERSTADT 2003. 114.

²⁰⁴ HART–HART 1999. 64.

²⁰⁵ Bár harcban nem igen tudták hasznukat venni, ugyanis Henkey-Hönig őrnagy, az osztályparancsnok visszaemlékezése szerint a frissen átvett 20 Hetzerhez üzemanyagot nem biztosítottak a szovjet csapatok megérkezéséig, így a kialakult közelharc alatt minden üzemanyagot betöltöttek két rohamlövegbe, a többit felrobbantották l. FARKAS 2005. 253.

²⁰⁶ Kovács 1997. 4.; HART–HART 1999. 89.

²⁰⁷ HART–HART 1999. 90–91.

²⁰⁸ HART–HART 1999. 91.

²⁰⁹ HART–HART 1999. 92.

rohamlőveg harci tömege alacsony volt, a gyenge, 160 lóerős motor alacsony sebességet produkált, így országúton is csupán 26 km/h volt a harcjármű maximális sebessége.²¹⁰

A háború végéig a Hetzer páncélvadászból 2584 darab készült, a háború végére pedig a német hadseregben a StuG-III után ez a típus volt a második legnagyobb darabszámban szolgáló harcjármű.²¹¹

²¹⁰ HART–HART 1999. 91.

²¹¹ HART–HART 1999. 90–91.; vö. TREWHITT 2000. 137.; SPIELBERGER–FEIST 1967. 2.

	40/43M Zrínyi-II	Jagdpanzer 38 (t) „Hetzer”	Sturmgeschütz- III G
Harci tömeg (kg)	21.500	16.000	23.900
Magasság (cm)	1.900	2.140	2.160
Szélesség (cm)	2.900	2.630	3.410
Hosszúság (cm)	5.450	6.270	6.770
Fajlagos talajnyomás (kPa/cm ²)	0,72	0,78	1,04
Motor űrtartalom (cm ³)	14.866	7.754	11.867
Motor teljesítmény (LE)	260	160	300
Maximális sebesség (km/h)	43	26	45
Üzemanyag fogyasztás (l/100 km) úton/terepen	180/240	123	200
Homlokpáncél vastagsága (mm)	75	60	80
Oldalpáncél vastagsága (mm)	25	20	30
Hátpáncél vastagsága (mm)	25	8	30

Lövege	40/43M 105 mm tarack	PAK-39 75mm páncéltörő ágyú	75 mm StuK 40 harckocsiágyú
Löveg kaliberhossza	20	24	48
Páncélatütő képesség 1000 méterről (mm)	80	97	91/109
Szállított lőszer (db)	52+38	41	84
Géppuska	-	MG-34	MG-34
Személyzet létszáma (fő)	4	4	4

1. sz. táblázat: Zrínyi-II rohamlöveg összehasonlítása a magyar rohamtüzérség által használt német gyártmányú löveganyaggal²¹²

A rohamlövegek tervezése során végig fontos szempont volt a jármű alacsony építése, hogy minél kisebb célfelületet nyújtson az ellenséges harckocsik számára. Ebből a szempontból a Zrínyi-II szerepelt a legjobban, hiszen mintegy 250 mm-rel alacsonyabb volt a szövetséges rohamlövegeknél. A motor teljesítményének és a harckocsi tömegének az aránya nagyjából megegyezett a Zrínyi-II és a StuG-III G között, aminek köszönhetően a maximális sebességük és üzemanyag-fogyasztásuk is nagyságrendileg azonos volt. A Hetzer ebből a szempontból elmaradt a másik két lövegtől, ami az üzemanyagfogyasztás szempontjából igen előnyös volt, ha csak a háború végén jelentkezett üzemanyaghiányra gondolunk.

A páncélat vastagsága ugyancsak hasonló volt a Zrínyi-II és a StuG-III G esetében, míg a Hetzer ezen a téren is gyengébbnek bizonyult. A beépített lövegek páncélatütő képessége

²¹² A táblázat alapját Kovács Vilmosnak az 1997-es rohamtüzér konferencián elhangzott előadásához készített táblázat jelentette, melyet a szerző egészített ki és módosított I. KOVÁCS 1997. 7.

tekintetében azonban a Zrínyi-II volt a leggyengébb, ami azzal magyarázható, hogy az alkalmazott 105 mm-es tarack nem páncéltörő eszköznek lett elsősorban kifejlesztve. A beépített géppuska ugyancsak hiányzik a magyar rohamtaracknál, ami a gyalogság ellen kiszolgáltatottabbá tette.

Az 1940. évtől gyártott, és a második világháború során legnagyobb példányszámban elkészült T-34 harckocsi volt a tengelyhatalmak páncélelhárító eszközeinek legjellemzőbb célpontja.²¹³ Ebből kifolyólag érdemes megvizsgálni, hogy vajon mennyire volt hatékony a Zrínyi-II, a StuG-III G és a Hetzer ez ellen a harckocsi ellen. A T-34/76 páncélzata hegesztett hengerelt acéllemezekből készült, vastagsága pedig elől és oldalt 45, hátul 40 mm volt. A homlokpáncélt a tervezők 60°-ban döntötték, ami 75 mm vastagságú, függőleges lemeznek megfelelő páncélvédettséget jelentett.²¹⁴ A három rohamlöveg közül, ahogy azt az 1. számú táblázat is mutatja, mindegyik képes volt akár 1000 méterről átütni a T-34/76 harckocsi páncéltését. A T-34/76 közepes harckocsiba épített 41,2 kaliberhosszúságú F-34 löveg 500 méterről képes volt 69 mm vastag páncél átütésére, így a Hetzert ki tudta löni, a Zrínyi-II és a StuG-III G ellen azonban csak 100 méterről volt veszélyes.²¹⁵

A StuG-III G rohamlöveg, kiváló páncéltörő képessége és olcsó gyártási költsége okán, egyre inkább harckocsi feladatkört töltött be.²¹⁶ Erre azonban nem elégséges páncélvédettségéből fakadóan alkalmatlan volt, hiszen a rohamlöveggel szemben támasztott követelmények miatt a tervezésnél feltételezték az állandó gyalogsági biztosítást, így csak a homlokpáncélt kellett a páncélelhárító eszközök ellen ellenállóvá tenni.²¹⁷ Ebben hasonlóság mutatkozik a Zrínyi-II rohamlöveggel, melyet szintén egyre inkább páncélosok elleni elhárító, páncélvadász feladatokra alkalmaztak, azonban a Magyar Királyi Honvédség esetében ezt inkább a harckocsik hiányának tudhatjuk be. A Hetzer páncélvadászt alapvetően páncélelhárításra tervezték, melynek fő oka ugyancsak a harckocsikkal szembeni olcsósága és könnyű gyárthatósága volt. A Hetzer a vele szemben támasztott követelményeknek kiválóan meg is felelt.²¹⁸

²¹³ NÁDORI 2016. 139.; TREWHITT 2000. 38.

²¹⁴ MILLER 2002. 204–208.; HUGHES-MANN 2000. 39.

²¹⁵ HUGHES-MANN 2000. 44.

²¹⁶ HALBERSTADT 2003. 114.; HASKEW 2014. 66.

²¹⁷ NÁDORI 2016. 108.

²¹⁸ NÁDORI 2016. 113.

Az 1941-es év tapasztalatai alapján a szovjet hadvezetés belátta, hogy a könnyű harckocsik ideje lejárt, azok már nem alkalmazhatók sikerrel, így a T-70 könnyű harckocsi alvázára a hatékonyabb, 76 mm-es ZISZ-3 ágyút szerelve megalkották a SZU-76 rohamlöveget.²¹⁹

Az alváz szélességét és hosszúságát növelték, valamint a futóművet kibővítették egy futógörgővel. A páncéllemez homogén volt, a homlokpáncél vastagsága 35, az oldal- és hátpáncél vastagsága 15 mm. A rohamlöveg elejébe építették be a két, egyenként 70 lóerős GAZ-202 folyadékűtéses motort, ezek között foglalt helyet a vezető. A két motor összehangolása és az erőátviteli rendszer elhelyezése állandó vibrációhoz vezetett, ami miatt gyakran következett be a sebességváltó és az erőátviteli rendszer meghibásodása. A legénység többi tagja és a löveg a felépítményben került elhelyezésre.²²⁰

A 42 kaliberhosszúságú, dupla csőszájfékkal ellátott, 1942M 76 mm-es ágyú beépítése függőlegesen $-2,5$ és $+25^\circ$, vízszintesen $15-15^\circ$ elmozdulást tett lehetővé a rohamlöveg páncéltestének megmozdítása nélkül. A rohamlöveghez 6,2 kg tömegű repeszgránát (R-350A), romboló gránát (F-354), repeszromboló gránát (PF-350A), és 6,3 kg tömegű páncéltörő gránát (BR-350, 662 m/s) volt rendszeresítve, melyek egyesített gránátok voltak, vagyis össze volt szerelve a töltet és a robbanótest. Az 1943 áprilisától rendszeresített BR-354P típusú, űrméret alatti lőszerrel a rohamlöveg képes volt 500 méterről akár 90 mm-es páncéllemez átütésére is.²²¹

Bár a SZU-76 nem volt a legénység kedvence, főleg kényelmetlen belső elrendezése okán, mégis hatásos fegyvernek bizonyult, amit az is alátámaszt, hogy a legyártott mennyiség (több, mint 12.000 darab) alapján a szovjet harcjárműgyártás második legnagyobb darabszámban készített terméke.²²²

1943 közepére az eredetileg páncélelhárító harcjárműnek tervezett rohamlöveg már nem volt alkalmas a modern német páncélosok leküzdésére, így új szerepkört kapott, a gyalogság támogatását, vagyis klasszikus rohamtüzér feladatot.²²³

²¹⁹ TREWHITT 2000. 109.; NÁDORI 2016. 103.

²²⁰ STOKES 2016. 5.

²²¹ STOKES 2016. 4–5.; A 76 MM-ES 1950. 12.

²²² HALBERSTADT 2003. 87.; STOKES 2016. 4.

²²³ TREWHITT 2000. 109.; HASKEW 2014. 106.

	40/43M Zrínyi-II	SZU-76
Harci tömeg (kg)	21.500	10.500
Magasság (cm)	1.900	2.100
Szélesség (cm)	2.900	2.714
Hosszúság (cm)	5.450	4.965
Fajlagos talajnyomás (kPa/cm ²)	0,72	n.a.
Motor űrtartalom (cm ³)	14.866	3.480
Motor teljesítmény (LE)	260	Kétszer 70
Maximális sebesség (km/h)	43	45
Üzemanyag fogyasztás (l/100 km) úton/terepen	180/240	93/157
Homlokpáncél vastagsága (mm)	75	35
Oldalpáncél vastagsága (mm)	25	15
Hátpáncél vastagsága (mm)	25	15
Lövege	40/43M 105 mm tarack	1942 M 76 mm-es ZISZ-3 ágyú
Löveg kaliberhossza	20	42

Páncélatűrő képesség (mm)	80 (1000 méterről)	90 (500 méterről)
Szállított lőszer (db)	52+38	60
Géppuska	-	7,62 mm-es DT géppuska
Személyzet létszáma (fő)	4	4

2. sz. táblázat: Zrínyi-II rohamlövég összehasonlítása a szovjet SZU-76 rohamlöveggel

Bár a SZU-76 harci tömege csupán fele annyi volt, mint a Zrínyi-II-nek, a beépített kis teljesítményű motorok miatt a maximális sebessége alig múlta felül a magyar rohamlövégét. A szovjet rohamlövég jóval gyengébben volt páncélozva, mint a magyar, ennek tudható be a SZU-76 alacsonyabb tömege. A beépített löveg páncélatűrő képességének tekintetében a Zrínyi-II sokkal jobb adatokkal rendelkezett, hiszen a SZU-76 500 méterről tudott 90 mm-es páncéllemezt átütni, míg a magyar rohamtarack 1000 méterről 80 mm-est. Ennek köszönhető, hogy a szovjetek lecserélték a SZU-76-ost nagyobb űrméretű löveggel szerelt járművekre, és inkább gyalogságtámogatásra használták.

Az összehasonlítás eredményeként megállapítható, hogy a magyar fejlesztésű és gyártmányú Zrínyi-II rohamlövég nem maradt el a kifejlesztésekor hadrendben állt más rohamlövegektől sőt, azokkal sikeresen vette fel a versenyt. A harcok kimenetelére nagy hatást nem gyakorolt, de ez nem a tervezők hibája, hanem annak köszönhető, hogy a magyar ipar nem volt képes nagy számban gyártani.

ÖSSZEGZÉS

Az 1. rohamtüzér osztály megszervezésekor a Honvéd Vezérkar kiemelt figyelmet fordított arra, hogy a legjobban képzett és legalkalmasabb tisztek kerüljenek az új csapatnem kötelékébe. Miután a tiszti kar gerince összeállt, utána kezdődhetett meg a legénység kiképzése, melyet a friss ismeretekkel rendelkező tisztek tudtak vezetni. Végül fontos volt, hogy a lehető legjobb haditechnikával lássák el a megalakuló rohamtüzér osztályt, így indult el a Zrínyi-II

rohamtarack gyártása, ami kiválóan meg tudott felelni a rohamtüzérség rendeltetéséből fakadó kívánalmaknak.

6. Az 1. ROHAMTÜZÉR OSZTÁLY KISZÁLLÍTÁSA A KELETI HADMŰVELETI TERÜLETRE ÉS HARCTÉRI ALKALMAZÁSA

Magyarország német megszállása az ország háborús szerepvállalásában gyökeres változást hozott. A németek elvárásainak megfelelően nagyobb erőket vagoníroztak be és szállítottak a keleti hadműveleti területre.

Az 1. magyar hadsereg feladata az volt, hogy támadásával elérje a Kolomea és Delatyn közötti vonalat, ezzel megteremtse az összeköttetést az 1. német páncélos hadsereg és a 8. német hadsereg között, melyeket az 1. ukrán front támadása elszakított egymástól. Ezen kívül minél nagyobb szovjet erőt kellett magára vonnia az 1. magyar hadseregnek a Lemberg irányába előretörő ellenség gyengítése érdekében. A Walther von Model vezértábornagy által Lakatos Géza vezérezredesnek, az 1. magyar hadsereg parancsnokának ismertetett terv szerint a VII. hadtestnek Ottynia-Obertyn irányába, a XI. német hadtest alárendeltségében a 24. gyaloghadosztálynak, az 1. hegyidandárnak és a 2. páncélos hadosztálynak Solotwina térségéből Nadworna és Kolomea irányába, a 2. hegyidandárnak Delatyn-Kolomea irányába kellett előretörnie.²²⁴

Mint a VII. hadtest rohamtűzér osztályát, az 1. rohamtűzér osztályt is mozgósították. A Honvéd Vezérkar főnökének mozgósítási parancsa nem maradt fenn, azonban annak vételét követően az osztályparancsnok kiadta saját parancsát. Ebben kijelölte a harctérre elvonuló tiszteket és megtörtént beosztásba helyezésük. Ezután a tartalékos tiszteket és tisztjelölteket rendelték be. Felkészítették a technikai eszközöket és a vagonírozási parancs alapján megkezdték a felszerelés berakodását. A parancs részletezte a szállítás során a szolgálati személyek kötelmeit, a szolgálatváltás időpontját, a fegyelmi elvárásokat, a híradás rendjét, a kiképzési feladatokat és a kirakodás szabályait. Ezután részletezi a három szerelvény (törzsűteg, 2. üteg, 3. üteg) szerelvény számát, a kocsikiutalást, a berakodás idejét és a szerelvények indulásának pontos idejét. Mivel az 1. üteg ekkor még nem volt teljesen feltöltve rohamlövegekkel, így ők Hajmáskéren maradtak és később követték az osztály többi alegységét. A három szerelvény 1944. április 12-én indult el Hajmáskérről, a törzsűteg 3 óra 00 perckor, a 2. üteg 7 óra 50 perckor, a 3. üteg 14 óra 55 perckor.²²⁵

²²⁴ GALLÓ 2003a. 49-51.

²²⁵ M.kir. I. honvéd rohamtűzér osztály parancsnokság. 11. szám. pk. -1944. I. HL Rohamtűzér gyűjtemény

Az 1. rohamtüzér osztály törzse és a 2. üteg április 16-án rakodott ki Stanislawban, a 3. üteg napokig Stryjben várakozott, csak április 19-én tudott kirakodni.

Az 1. rohamtüzér osztály az 1. magyar hadsereg alá tartozó VII. hadtest alárendeltségébe került hadtestközvetlen alakulatként. Így a harctéren főként a 7. és a 16. hadosztályok, valamint a visszavonulás alatt a VII. hadtest alá rendelt 24. gyaloghadosztály harcát támogatták a rohamtüzérek. A rohamtüzér osztály harctérre történt kiszállítását követően az 1. rohamtüzér osztály pótosztályát a II. hadtest parancsnokának rendelte alá, mint a 6. gyaloghadosztály rohamtüzér alakulatát.²²⁶

Április 17-én vett részt először harcban az 1. rohamtüzér osztály állománya. Az osztálytörzs és a 2. üteg tiszti és altiszti kara megfigyelőként vett részt egy támadásban, melynek keretében a német 301. rohamtüzér osztály támogatta 35 főből álló SS gyalogság harcát. Ennek célja az volt, hogy a magyar rohamtüzérek tanulhassanak a németek által alkalmazott harceljárásokból. A magyar katonák az első település bevétele után fellelkesedtek a sikeren és csatlakoztak a küzdelemhez. A nap folyamán 6, vagy 7 falut foglaltak el.²²⁷ A harc eredményeként a 2. üteg 3. szakasza egy szovjet páncéltörő ágyút zsákmányolt.²²⁸ A rendelkezésre álló források, Patay zászlós és Molnár zászlós visszaemlékezése nem említi, hogy a támadásban a rohamtüzérek gyalogosan, vagy saját lövegekkel vettek-e részt.

Április 21-én Stari térségében vetették be először önálló harcfeladattal a rohamtüzéreket.²²⁹ Mivel a támadásra kijelölt helyszínre vonulás során a felderítő járőr Botond típusú tehergépkocsija aknára futott, Barankay százados komoly terepfelderítést írt elő. „A felvonulásnál én kb. 600-800 méterrel az osztályparancsnok terepjáró gépkocsija előtt mentem, és egy átereszhez közeledve láttam azt, hogy az áteresz szét van rombolva. Jobb oldalra egy olyan árok volt, amibe nyugodtan az ember behajthatott. És közeledve az átereszhöz [sic!] mondtam a gépkocsi vezetőjének, hogy húzódjon be jobboldalon az árokba, és amikor közeledtünk, pár méterre lehettünk az aláaknázott átereszhez, akkor a bal kerék alatt robbant a tányérakna. Engem a légnyomás kivágott a... Úgy, hogy a Botondnak az ajtaját zárral együtt kitörtem, és körülbelül pár másodpercig nem voltam eszméletnél.”²³⁰ Mivel komolyabb sérülés nem történt, Mányoki hadnagy, az osztály felderítőtisztje továbbra is részt vett a harcfeladatban. Előreküszott a szovjet állások szemrevételezése érdekében, miközben az osztályparancsnok

²²⁶ M.kir.honvédelmi miniszter 44672.szám/eln.1./a.-1944. 1. rottü. alárendelése.

²²⁷ PATAY é.n.b 1.; MOLNÁR é.n. 4.

²²⁸ PATAY é.n.a 5.

²²⁹ PATAY é.n.a 6.

²³⁰ Interjú Mányoki 2006/II. 2.

személyesen kereste fel az arcvonalban védelemben levő gyalogzászlóalj parancsnokát, hogy egyeztessen vele a fennálló harci helyzetről. Mányoki hadnagy visszatérve jelentette, hogy szovjet tüzérségi állást derített fel, ami egy rohamtüzér szakasz összpontosított tüzeivel felszámolható. A választás Buszek Lőrinc zászlós szakaszára esett.²³¹ A rohamállásba vonulás során Patay Gyula zászlós szakaszát aknavetőtűz érte. A tűz irányába leadott repeszgránát lövés hatására orosz beszéd volt hallható a rádióban, így a szakaszparancsnok gyorstűzre adott parancsot három rohamlövegének. A gyorstűz során a rohamlövegekbe készletezett kocsinkénti 51 gránát nagy részét néhány perc leforgása alatt ellőtték. Utólagos jelentések szerint ezzel sikerült megakadályozni egy szovjet oldaltámadást.²³² A rohamlövegek előrevonását követően Buszek zászlós eligazította szakaszát, majd az osztály felderítőtisztjével és a három lövegirányzóval előreküsztek szemrevételezni a helyszínt és az ellenséges állásokat. Eddigre a szovjetek már meghallották a rohamállásba előrevonuló rohamlövegek motorjának zúgását, és az addig egy erdősávban elhelyezett 6 darab páncéltörő löveget az erdősáv szélére tolták ki, azonban nem a rohamtüzér üteg által elfoglalt rohamállás felé vették fel a lőirányt. Buszek zászlós szakaszához visszatérve ismét eligazította katonáit az aktuális helyzetről. Ezután a három rohamlöveg maximális sebességgel tört előre a rohamállás és az ellenség között húzódó peremvonal közelébe, és két percig tartó gyorstűzet vezettek a szovjet lövegek ellen. A gyorstűz során 20 gránátot lőttek ki az ellenségre, aminek köszönhetően mind a hat páncéltörő löveg megsemmisült. 11:00 órától 18:30 óráig állt harcban a 2. üteg, melynek eredményeképpen 12 kilométerrel visszaszorították a szovjeteket. „[A páncéltörőket] pár perc alatt megsemmisítettük, az időtartamra persze már nem emlékszem, és utána a magyar ezred parancsnokától kaptuk a parancsot, hogy az orosz gyalogságot megfelelő gyorstűzzel küzdjük le. [...] akkor körülbelül egy három-négy perces gyors tüzet adott le [az üteg] az orosz ezredre, és ahogy a gyalogság beszámolt azután erről, volt olyan gyalogos, aki rosszul lett a látványtól, mert ott tulajdonképpen élő embert nem lehetett látni, hanem csak emberroncsokat.”²³³ Buszek Lőrinc zászlós rohamlövegét kilőtték, a lövegevezető súlyosan megsérült. Ugyanezen a napon aknagránát robbant a 2. üteg 2. szakasz parancsnoka, Molnár József zászlós rohamlövegének a hátulján. Mivel Molnár zászlós, ahogy az a rohamtüzérségnél gyakori volt, nem a rohamtarack belsejéből irányított, hanem abból kiemelkedve, így a repeszek miatt komoly fej-, váll- és karsérülést szenvedett. A rohamlöveg irányzója szintén fejsérülést szenvedett. Egy árokba

²³¹ MÁNYOKI é.n. 4–6.

²³² PATAY é.n.b 1.; A lőszer gyors kifogyásának tapasztalata miatt a rohamtüzérek javasolták, hogy növeljék meg a lövegek számára készletezett gránátmennyiséget, így ezt 51-ről 100-110-re emelték.

²³³ Interjú Mányoki 2006/II. 2.

fordult szovjet T-34 harckocsit Buszek zászlós és Tomka szakaszvezető egy német kézi páncéltörő eszközzel, Panzerfausttal akart megsemmisíteni, azonban mindketten megsérültek a karjukon. A harckocsit végül az egyik Zrínyi rohamlőveg lőtte ki.²³⁴

Április 26-án vonult fel újra a 2. üteg a szovjetek ellen, azonban a roham megkezdésekor a támogató német gyalogság nem indult támadásra a rohamlővegekkel, így azok kénytelenek voltak visszafordulni, komoly eredményeket nem sikerült elérni.²³⁵ Április 27-én reggel Waczek Fedor főhadnagyot a 16. gyalogoshadosztály parancsnokának harcálláspontjára rendelték, ahol megkapta a bevetési parancsot. Névery László és Molnár József zászlósokkal Waczek Fedor főhadnagy motoron ment előre terep szemrevételezésre, ezalatt Csáthy Iván hadnagy, az 1. szakasz parancsnoka vezette a tüzlépcsőt, majd Rác Tibor, az üteg elsőtisztje zárta a sort. A bevetés során Csáthy Iván hadnagy hősi halált halt, Waczek Fedor főhadnagy pedig életveszélyes fejsérülést szenvedett. Fekete István tizedes és Szécsy rohamtüzér megsebesültek.²³⁶ Waczek főhadnagy sebesülése miatt a 3. üteg parancsnoki beosztását Rác Tibor főhadnagy vette át. Csáthy hadnagy hősi halála után Szűcs Ervin hadnagyot rendelték ki a hadművelési területre, hogy vegye át az 1. szakasz parancsnokságát, de nem sokkal később át is vezényelték más feladatra. Ezért az 1. szakaszt Egerszegi Károly zászlós, Névery László zászlós vagy Molnár Tibor Lóránt zászlós vezette, felváltva.²³⁷

Május 12-re az 1. magyar hadsereg Kolomea elleni támadása teljesen elakadt. Walther von Model vezértábornok Lakatos Géza vezérezredessel leállította a támadó műveleteket és a hadsereget védelemre rendelte.²³⁸ Elrendelte, hogy a kialakult arcvonaltól, vagyis Tlumacz-Ottynia K-Kolomea NY-Peczenicyn-Pistyu-Kuty-Kosow vonaltól 10 kilométerrel hátrébb építsék ki a Prinz Eugen-állást.²³⁹

Barankay százados május 18-án parancsot kapott, hogy másnap jelentkezzen az 1. hadsereg parancsnokának előretolt harcálláspontján, ahol további eligazítást fog kapni. A harcparancs vétele után az osztályparancsnok kiadta a menetparancsot.²⁴⁰ Az ütközetben az osztálytörzs 1, míg a 3. üteg 8 rohamlőveggel vett részt. Május 20-án az osztálytörzs és a 3. üteg elérte Sloboda Rungurskát, a 25. gyaloghadosztály parancsnokának harcálláspontját, miközben a 2. üteg Krassilovkán maradt.²⁴¹ A 3. üteg nem harcoló részlege Peczenicynben

²³⁴ PATAY é.n.a 6.; vö. PATAY é.n.b 1.; MOLNÁR é.n. 4.

²³⁵ MÁNYOKI é.n. 8.

²³⁶ VÁROSY é.n. 3.

²³⁷ Interjú Egerszegi 1989. 1.

²³⁸ GALLÓ 2003b. 46.

²³⁹ GALLÓ 2003c. 38.

²⁴⁰ 107./1.rotü.oszt.pk.44.V.22.szám I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

²⁴¹ PATAY é.n.a 13.

került elszállásolásra.²⁴² Az osztályparancsnok a 3. üteg parancsnokával, a szakaszparancsnokokkal és a lövegvezetőkkel előre ment szemrevételezni a terepet. Az üteg 17:30 órára elfoglalta a rohamállást, majd az alegységparancsnokok egyeztették a támadás menetét a támadásra kijelölt 26/I. gyalogszászlóalj parancsnokaival. A támadási cél a 445. magaslati pontról kiindulva elérni Peczenicyn délnyugati és Markowka keleti peremét. A gyalogság tájékoztatása szerint Markowka szilárdan magyar kézen van, így onnan támadásra nem kellett számítani, valamint oda tüzet vezetni sem volt szabad. 18:12 órakor indult meg a támadás, melynek lendülete folytán a szovjet zárótűz a támadó csapatok háta mögött feküdt. Elérve egy erdősávot, a rohamlövegek megálltak, hogy a gyalogság megtisztíthassa azt, így a támadókon erős szovjet tüzérségi, aknavető, páncéltörő és Sztálin-orgona zárótűz feküdt. A tüzérségi tűzben az osztályparancsnok repesztől többszörösen megsebesült, valamint a gépkocsitiszt, Becsey Gábor főhadnagy tüdőlövést kapott. Az erős tűz miatt a gyalogság elkezdte a visszavonulást az erdősávba, minek következtében a rohamlövegek is kénytelenek voltak visszavonulni. A visszavonulás során a 3. üteg parancsnoka – a korábbi jelentések szerint magyar kézen lévő – Markowkáról szovjet tüzet kapott, melyet viszonzott. A sebesült gépkocsitiszt feladatát ezalatt Vértesy László hadnagy²⁴³ vette át, aki nyílt közelharcra kényszerült a szovjet gyalogsággal. Ebben a közelharcban járőrének tisztese, Petényi István karpaszományos tizedes szívlövés következtében hősi halált halt, két rádiója megsebesült. Géppuska találatától hősi halált halt Méray József őrmester, az osztályparancsnoki rohamlöveg vezetője is, aki a lövegből kibújva irányította annak tüzet. Az üteg 20:00 órakor parancsot kapott, hogy vonuljon el szálláskörletébe, majd másnap 12:00 órára álljon készen a támadás folytatására.²⁴⁴

Az 1. üteg 1944. június elején tudta követni az osztály többi részét, amikor mind a 10 Zrínyi-II rohamlöveggel feltöltötték, illetve lezajlott a kormányzó, és a hadvezetés számára tartott rohamtüzér harcmódot bemutató hadgyakorlat.²⁴⁵ A hadművelési területre történő kiszállítás probléma nélkül ment végbe, az 1. üteg június 16-án rakodott ki Stanislauban.²⁴⁶

²⁴² Interjú Siklósi Szabó 1987. 4.

²⁴³ 1921. január 11-én született Budapesten, apja vitéz Vértesy Károly nyugalmazott százados. A reáliskolai érettségét követően jelentkezett a Ludovika Akadémiára, ahol 1942. június 18-án avatták hadnaggyá. A 6. tábori tüzérosztálynál szolgált, majd az 1. rohamtüzér osztály parancsnokának segéd tisztje lett. HL V. fondfőcsoport i. m. Vértesy László személyi lapja.

²⁴⁴ 107./1.rotü.oszt.pk.44.V.22.szám l. HL Rohamtüzér gyűjtemény; VÁROSY é. n. 3.

²⁴⁵ SÁNDOR é. n. 3.; A Honvéd Vezérkar főnökének utasítására tartottak bemutatót a rohamtüzérség és a gyalogság együttműködéséről 1944. március 22-én, melyet a tábori tüzér felügyelő és a gyalogsági felügyelő tervezett és vezetett l. M.kir.honvéd vezérkar főnöke 53230.szám/el.n.5.vkf.-1944 Rotü. és gyal. együttműködésének és a sorozatvető tü. működésének bemutatása Hajmáskéren.

²⁴⁶ CSENGERT-PAPP 1987–88. 1.

A 3. üteg Sloboda Rungurskán volt a 25. gyaloghadosztály tartalékaként készenlétben elhelyezve, amikor 1944. július 7-én hajnalban az 1/I. gyalogzászlóalj aknavetőszázad parancsnoka, Waczek Felicián főhadnagy²⁴⁷ értesítette a rohamtüzér üteg parancsnokát, hogy a Rungurytól északra lévő arcvonalszakaszon, miközben az 1/I. zászlóalj 2. százada váltotta le a 26/I. zászlóaljat, a szovjetek betörték a zászlóalj állásaiba és visszavetették azt. Az ütegparancsnok, Rátz Tibor főhadnagy motorkerékpáron az 1/I. zászlóalj parancsnokának harcálláspontjára ment, hogy részletes információkat szerezzen a helyzetről. Ez alapján javasolta, hogy a gyalogság moráljának helyreállítása, valamint az állások visszavétele érdekében vessék be a rohamtüzéreket. A hadosztályparancsnok engedélye nélkül a tartalékban lévő rohamlövegek nem voltak bevethetők, így az ütegparancsnok úgy döntött, hogy a csonka 3. szakasz és az ütegparancsnoki rohamlöveg, együttműködve a 26. tüzérosztállyal, a gyalogság támadását csak tűzzel és ködlövénnyel támogatja, hogy a hadosztályparancsnok más irányú parancsa esetén kivonható és máshol is bevethető legyen. Az ellentámadás végül 200 méter után elakadt, így az ütegparancsnok a hadosztályparancsnok engedélyét kérte a teljes üteg bevetésére. Az engedélyt követően a 3. üteg 8 rohamlöveggel támogatta az 1. gyalogezred tartalék század, a 26/I. és az 1/I. zászlóalj együttes támadását. A cél a 421. számú magaslati pont megszerzése volt, ott a korábbi saját vonal birtokba vétele. Az ütegparancsnok riadóztatta üteget, majd a szakaszparancsnokokkal szemrevételezte a terepet. Ezt követően előrendelte a készenlétben lévő üteget, majd az alparancsnokokkal részletesen egyeztette a támadás tervét. A támadás megkezdése a parancs szerint 15:00 óra volt, azonban a gyalogság felkészülése csúszott, így azt 16:30 órára kellett halasztani. A rohamlövegek 16:00 órakor előrenyomultak a rohamállásba. A támadás megindulásakor a rohamlövegek a gyalogság előtt 150-200 méterrel haladva lendületes rohamba kezdtek, és repeszgránátokkal a szovjet gyalogságnak komoly veszteségeket okoztak. Jelentős ellenállás és páncélelhárítás nem volt. 18:20 órára a rohamüteg minden lövege áthaladt a kijelölt vonalon és megállva biztosította a gyalogság harcát, amíg az visszavette a korábbi állásait. 19:10 órakor az üteg szálláskörletébe vonult vissza.²⁴⁸

Következő napon, július 8-án az 1. gyalogezred parancsnoka, Kelety Lipót ezredes értesítette Rátz Tibor főhadnagyot, hogy az előző napon elfoglalt állások jobb szárnyába beékelődve maradtak ellenséges fészkek, így a támadás megismétlése szükséges. A támadást 18:30 órakor indították meg, melynek során 6 rohamlöveg kísérte a 26/I. és az 1/I. zászlóalj együttes támadását. A támadás 19:00 órára elérte célját, azonban a súlyos szovjet tüzérségi tűz

²⁴⁷ Az 1. rohamtüzér osztály 3. ütegparancsnokának, Waczek Fedor főhadnagynak a testvére

²⁴⁸ 327/1.rotü.oszt.pk.44.VII.13 1. HL Rohamtüzér gyűjtemény; M.ki.25.gyaloghadosztály parancsnokság Harctudósítás a 25.gy.ho.VII.7., 8. és 9-i harcairól. 1-3.

miatt a rohamlővegeket az ütegparancsnok visszarendelte. Az üteg beérkezésekor közölték Rátz főhadnaggyal, hogy az egyik rohamlőveg a felázott talajon elakadt. A közben beérkezett Barankay százados utasítást adott a rohamlőveg másnapi kimentésére, melyet személyesen vezetett.²⁴⁹

Az 1. üteget július 13-án riadóztatták, és Nadworna térségébe rendelték, ugyanis a 16. gyaloghadosztály védőkörletébe az ellenség fél órás tüzérségi előkészítést követően 2-2 zászlóalj erővel csatarepülők támogatása mellett három helyen betört, és 400-1000 méteres mélységig jutott. A felvonulás alatt szovjet légitámadás érte az üteget, melynek során Ábry Endre zászlós, az 1. szakasz parancsnoka repesztalálattól a fején megsérült.²⁵⁰ Szintén légitámadás érte Barankay József százados tüzérségi figyelőjét. „Két üteggel rádiókapcsolat, és egy templom tövében voltak ők. [...] Ilyen harcálláspont, és jött a légitámadás, az emberek, rádiókezelők, mindenki lehasalt, ő állva maradt.”²⁵¹ A bombatalálat következtében hősi halált halt az osztályparancsnok két rádiósa, Fejős Dávid tartalékos tizedes és Tánkos János őrzető is, valamint megsebesült Röder Vilmos főhadnagy, a 2. üteg elsőtisztje.²⁵² Barankay József százados halála után az osztályparancsnoki beosztásra a szigetvári 10. rohamtűzér osztály parancsnokát, Doóry Nándor őrnagyot jelölték ki. Megérkezéséig az osztály elsőtisztje, Guthy Béla főhadnagy látta el az osztályparancsnoki teendőket.

A rohamtűzérek által támogatott ellentámadás a három betörési pontból kettőt megtisztított és a 16. hadosztály visszafoglalta eredeti védelmi vonalát. A harmadik területen egy század kísérelte meg az ellentámadást, de miután majdnem bekerítették, átvágta magát az ellenségen és visszavonult.²⁵³

Az 1. üteget ezt követően a lupejkai erdő térségébe rendelték. Felvonulásuk során jött szembe az a Botond, ami Barankay százados és rádiósa holttestét, valamint két súlyos sebesültet szállított. Az üteget Sándor Dénes főhadnagy távollétében Csengeri Papp Zsigmond

²⁴⁹ 327/1.rotü.oszt.pk.44.VII.13. 1. HL Rohamtűzér gyűjtemény. A rohamlőveg kimentésére tett kísérlet először sikertelen volt, azonban a második napon sikerült beindítani és kimozdítani a fennakadt Zrínyit. A második napi akciót a harctudósítás tanúsága alapján azonban már nem az osztályparancsnok, hanem Rátz Tibor főhadnagy, az üteg parancsnoka vezette, miközben Barankay százados az elterelő tüzérségi tüzet vezette figyelőjéből. Barankay József százados ezért az akcióért kapta meg ötödikként a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmét I. ILLÉSFALVI–KOVÁCS–MARUZS 2011. 57–58.

²⁵⁰ CSENGERT-PAPP 1987–88. 1.

²⁵¹ Interjú Sándor I.

²⁵² ILLÉSFALVI–KOVÁCS–MARUZS 2011. 59.; PATAY é. n.a 27.; MÁNYOKI é. n. 11.; Ekkor sebesülhetett meg Kovács András továbbszolgáló szakaszvezető is, aki július 22-én halt bele sérüléseibe a munkácsi hadikórházban I. <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2024.11.18.). A hősi halált halt osztályparancsnok tiszteletére 1944 decemberétől az osztályt magyar királyi vitéz Barankay József I. rohamtűzér osztálynak nevezték át. A hír az Esti Újság 1944. december 4-i számában jelent meg

²⁵³ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 1.osztály. Tájékoztató a katonai helyzetről 1944. április 09. – 1945. március 26. Tájékoztató 1944.VII.13. 1-2.

hadapród őrmester vezette. Amikor elérték azt a helyszínt, ahol Barankay százados hősi halált halt, a sebesült Róder főhadnagy igazította el Csengeri Papp hadapród őrmestert a meghatározott feladatról. Egy völgyben fekvő faluba kellett vonulniuk, ahol Mányoki István főhadnagy fogadta őket. Időközben megérkezett Sándor Dénes főhadnagy és átvette a parancsnokságot, majd nem sokkal később elakadt a sárban és újra Csengeri Papp hadapród őrmester vezette az üteget. A lupejkai erdőben felvették a kapcsolatot a nagyváradi 4. honvéd gyalogezred parancsnokával. A szemrevételezést követően az üteg szakaszonként felsorakozott, majd utolsóként állt be a harcvonalba Sándor Dénes főhadnagy – időközben kivontatott – lövege. A támadást megelőző gyorstűz során Csengeri Papp hadapród őrmester rohamlövegének lövegcsöve beszorult, így ki kellett állnia a harcvonalból. A fennmaradó kilenc rohamlöveg 19:30-20:00 között rohamra indult az ellenséges állások irányába. A támadás nagyjából éjfélig tartott, mely alatt aknára futott Sándor Dénes főhadnagy lövege – az ütegpáncsnok meg is sebesült – és elakadt két másik. Ezt a három Zrínyit a két arcvonal közti területen hagyták. Az elakadt és sérült rohamlövegeket július 16-án kísérelték meg kimenteni. Sándor főhadnagy lövege menthetetlennek bizonyult, mivel a lánctalp sérült. A másik kettő kivontatása sikerült.²⁵⁴ Ezen a napon a 3. üteg Kolomea térségében indult bevetésre, ahol Cseh szakaszvezető rohamlövegének lánctalpa leszakadt, így a rohamlöveg a szovjet gyalogsági állásokban maradt. Rátz főhadnagy vezetésével indultak este két-három Zrínyivel a kimentésükre. „Nagyon nagy szerencséje volt ezeknek, hogy itt csak gyalogsági tűzvonalon túl voltak és nem volt sem páncéltörő, sem tüzérség ottan, úgyhogy nem robbantották fel. Úgyhogy kézigránátot akartak bedobni a lövegtérbe az ágyúcsövön keresztül, ahogy elmesélték már a fiúk, hogy sapkával letakarták a periszkópokat, hogy ne lássanak ki. És csákánnyal próbálták kinyitni a harckocsi ajtókat.” A rohamlövegek megjelenésére az ellenséges gyalogság visszavonult, és sikerült vontatókötélre akasztani a sérült Zrínyit, és kivontatni őket.²⁵⁵

Ezekben a napokban a 2. üteg számára a Targovice környékén állásban lévő VII. hadtesttel közös gyakorlatot szerveztek, hogy a gyalogság megismerhesse az új harceszközök harcászátát, így hatékonyabban tudjanak együttműködni.²⁵⁶ A 2. üteg harcát erős szovjet légi tevékenység akadályozta, azonban a rohamállásban leálcázott lövegeket a szovjet repülők nem vették észre, így az ütegek vesztesége nem volt.²⁵⁷

²⁵⁴ Interjú Csengeri Papp 1987-88. 1-3.

²⁵⁵ Interjú Siklósi Szabó 1987. 5.

²⁵⁶ SÁNDOR é. n. 6–7.

²⁵⁷ PATAY é. n.b 3.

Július 14-én a Lupejka erdő térségében kísérelték meg a 13-án az ellenállási vonalba betört ellenséges erő kiszorítását.²⁵⁸ Az 1. üteg három löveggel megerősítette a 2. üteget. Feladatuk a szolnoki 10. gyalogezred 16 főre olvadt 3. zászlóalja ellentámadásának támogatása volt. A rohamlövegek az erdő szélén futó úton haladtak előre, és amikor egy emelkedő tetejére értek, lövések érték az üteget Bohorodchanyból és az erdőből. Makai őrzető, Buszek Lőrinc zászlós irányzója először az erdő szélén elhelyezett páncéltörő ágyúkat kezdte kilőni, amikor három találat érte a rohamlöveget, így az irányzó fejsérülést szenvedett. Őt dr. Parczer főhadnagy elsősegélyben részesítette, majd a stanislai kórházba vitette. Buszek zászlós kezén megsebesült, de nem ment vele kórházba. A beásott harcokcsit, ami Buszek zászlós lövegét kilőtte Molnár József zászlós Zrínyije hatástalanította.²⁵⁹ A bevetés tapasztalatai igen lehangolóak voltak. A gyalogság nem követte a rohamlövegeket, így azokat eredmény nélkül kellett visszarendelni. Az ütegpárancsnokot nem tájékoztatták előzetesen arról, hogy a műszakiak elaknásították a támadásra kijelölt területet, így két rohamlöveg is saját aknára futott. Ezek közül később egyet sikerült vontatással kimenteni, a másikat kénytelenek voltak működésképtelenné tenni és elhagyni.²⁶⁰ Az 1. üteg szakaszának visszavonását követően a 2. üteg folytatta a támadást. Délután felmerült az üteg és a kísérő gyalogság bekerítésének a veszélye. A szovjet gyalogság Halmos István törzsőrmester lövegét lángszóróval felgyújtotta, azonban a lövegpárancsnok égési sérülésein kívül ez kárt nem okozott. A kezelők kiugráltak a rohamlövegből és eloltották a tüzet. Közben Halmos törzsőrmester géppisztoly sorozatlövéstől a karján is megsebesült. Kulifay főhadnagy és Buszek zászlós segítettek a rohamlöveg oltásánál, amikor egy közeli szovjet bunkerből közéjük lőttek. Kulifay főhadnagy lövegvezetője, egy őrzető toroklövés következtében azonnal meghalt. Gránátokat dobtak a bunkerbe, utána nem lőttek onnan többet. A bekerítést a támadó ék mögötti erdő területére leadott repeszgránát lövések megakadályozták. Késő délután tért vissza az üteg Targovicére. A nap során az 1. szakaszból Barniák István tizedes irányzója hősi halált halt, valamint 3 löveg

²⁵⁸ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 1.osztály. Tájékoztató a katonai helyzetről 1944. április 09. – 1945. március 26. Tájékoztató 1944.VII.15. 1.

²⁵⁹ Interjú Buszek 1987. 1-2.

²⁶⁰ SÁNDOR é. n. 7.; vö. CSENERGY-PAPP 1987–88. 2–8. Csengerly-Papp Zsigmond visszaemlékezése szerint Sándor Dénes főhadnagy rohamlövege futott aknára, másik kettő pedig a sárban fennakadt, ezek közül a két elakadt Zrínyi-II-t ki tudták vontatni, az ütegpárancsnoki rohamlöveg menthetetlen volt; SZABÓ 1994. 15.; Buszek Lőrinc visszaemlékezésében a soproni 16. gyalogezred szerepel, ugyanakkor említi az egyik századparancsnokot, Vadon főhadnagyot, aki az ellentámadás során mellette esett el. A hadisír nyilvántartás szerint Vadon Pál tartalékos főhadnagy a 10/III. zászlóaljnál szolgált, azonban 1944. április 21-én esett el. Mivel az adatok nem esnek egybe, így ezeket hivatkozási alapként nem lehet elfogadni. ld. Interjú Buszek 1987. 1-2.; Interjú Sándor 3.

elakadt a sárban, de ezeket vontatással sikerült kimenteni.²⁶¹ A következő napon, július 15-én a rohamtüzérek parancsot kaptak, hogy vonuljanak vissza Markovcére. Itt megkezdték a rohamlövegek karbantartását, valamint a felkészülést a várható visszavonulásra.²⁶² Egészen eddig a törzsüteg és a műhely Stanislauban volt elhelyezve, onnan indultak ki egy-egy esetleges feladatra.²⁶³

Doóry Nándor őrnagy július 21-én érkezett meg Bochorodchanyba, és ekkor vette át az osztály parancsnoki beosztását. Az osztály ekkor már három hónapja indult el Hajmáskérről. Az eltelt időszakban – a források tanúsága szerint – hősi halált halt három tiszt és öt legénységi rohamtüzér, súlyos sebesülés miatt kórházi kezelésre szorult öt tiszt vagy altiszt és hat legénységi katona. Ugyanekkor utánpótlásként érkezett két tiszt az osztályhoz. A löveganyag tekintetében tudjuk, hogy Sándor főhadnagy rohamlövege és az 1. üteg egy másik Zrínyije is menthetetlen volt és fel kellett robbantani. Ezekon kívül több elakadás, műszaki hiba, illetve lánctalp sérülés is történt, de ezek javíthatónak bizonyultak. Tehát ekkor még 29 rohamlövege volt az osztálynak.

A szovjet 74. lövészhadtest csapatai, a 147., 155. és 276. lövészadosztály július 20-án támadást indított Stanislautól északra. Július 21-én betörték a 16. hadosztály állásaiba 5-6 kilométeres mélységben egy mintegy 10 kilométer széles arcvonalon. Miután az 1. magyar hadsereg parancsnoka elrendelte Graboviec térségében a visszavonulást, 1944. július 22-én nagyszabású támadást indítottak a VII. hadtest állásai ellen.²⁶⁴

Július 23-ra kibontakozott a szovjetek támadása, a 66. gárda lövészadosztály és a 24. lövészadosztály áttörte a magyar védelmi vonalat és a magyar 7. hadosztály 4. gyalogezredének oldalába és hátába kerültek. A VII. hadtest parancsnoka a Graboviecen elszállásolt 3. üteget alárendelte a VI. hadtest parancsnokának, hogy az támogassa az ellenséges támadás súlya alatt visszavonuló gyalogságot.²⁶⁵ Az 1. és 2. üteg parancsot kapott, hogy vonuljon Ottyniába, és ott fedezze a hadsereg visszavonulását (lásd 6. képmelléklet). Ennek oka az volt, hogy a 7. honvéd gyalogadosztály parancsnoka ellenséges harcokcsi gyülekezést észlelt, melyet egy Ottynia elleni támadás előkészítéseként értékelt. A hadosztálynak tartaléka nem volt és saját felderítő osztályát is elvonta a hadtestparancsnok. A 4. gyalogezred ellenséges nyomás alatt volt, ezért megkezdte a visszavonulást, az 5. gyalogezrednek pedig fogytán volt a

²⁶¹ PATAY é. n.b 3.; Interjú Patay 1988. 18.; Ezen a napon a fennmaradt források szerint Horváth Imre honvéd halt hősi halált nyaklövés következtében. l. <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi katonok (letöltve: 2024.11.18.)

²⁶² MÁNYOKI é. n. 11.

²⁶³ Interjú Mányoki 2006/II. 4.

²⁶⁴ GALLÓ 2004. 33.

²⁶⁵ HL 2548/VII.hdt.1.a.44.VIII.4. szám Harcleírás a VII.hdt.VII.23-tól 31-ig tartó harcáról. 2.

lőszere.²⁶⁶ Július 23-ról 24-re virradó éjszaka folyamán a 16. gyalogezrednek az alárendelt 3. rohamtűzér üteget Markowkára kellett irányítania, ahol ismét hadtestközvetlen tartalékba került.²⁶⁷

Ebben a helyzetben rendelték a 7. hadosztály alá az 1. üteget július 24-én 8 óra 6 perckor. 9 órakor a hadosztály vezérkari főnöke személyesen vezette a csapatokat a „Prinz Eugen” állásba, mivel a korábbi védelmi öv, a „Barna” állás már elérhetetlennek tűnt. 11 órára a vonal megszilárdult, azonban a 4. és az 5. gyalogezred állása között egy 3 kilométeres hézag volt. 11 óra 5 perckor a hadosztályparancsnok parancsa alapján az 5. gyalogezred a rés betöltésére és a beszivárgott ellenség kiszorítására egy rohamüteg támogatásával észak felé támadott. A 151. sorozatvető tüzérosztály jelentése alapján 12 órára a helyzet megszilárdult.²⁶⁸ Az 1/3. rohamtűzér üteg két lövege vett részt két raj erejű gyalogsággal egy Winograd elleni támadásban, majd itt csatlakozott egy másik rohamlöveg és a 744. német páncélvadász század egyik lövege, akik a Winogradba betört ellenséges csapatok között komoly zűrzavart keltettek, ezzel késleltetve a 7. hadosztály visszavonulásának üldözését.²⁶⁹

Július 25-én Voronáról vonult vissza az 1. és 2. üteg, majd ahol a voronai út beletorkollik a winogradi útba, tüzelőállást foglaltak. A 2. üteg ekkor a 7. hadosztály parancsnokának volt alárendelve. A hadosztályparancsnok feladatszabása szerint a Winograd és Vorona közti út mentén kellett az ütegeknek támogatnia a 17. gyalogezred parancsnoka által vezetett harccsoport bal szárnyának visszavételét és megkapaszkodását.²⁷⁰ Barniák tizedes lövege (a 3H-025 számú) helyezkedett el a voronai úttal szemközt, Patay Gyula zászlósé (a 3H-001 számú) tőle balra, majd tőle balra a többi rohamlöveg. Az éjszaka folyamán az erdőből kikanyarodó úton szovjet harckocsik jelentek meg. A 2. üteg első szakasz parancsnoka megparancsolta, hogy várjanak, amíg több harckocsi is láthatóvá válik, azonban amikor már három szovjet harcjármű ért ki az erdőből, az egyik löveg személyzete tüzet nyitott. A három harckocsi pillanatok alatt megsemmisült az ezt követő gyorstűz következtében, azonban az utánuk jövők nem merészkedtek ki az erdőből, így a nap eredménye csupán három kilőtt páncélos volt.²⁷¹ Késő délután a rohamtűzéreknak állást kellett változtatniuk, ugyanis időközben teljesen bekerítették

²⁶⁶ HL 1060/7.ho.1.a.44.IX.1.szám. 7. gyaloghadosztály harctudósítása (1944. VI. 03. – 1944. VIII. 26.) II. rész 67-71.

²⁶⁷ HL 2482/VII.hdt.1.a.44.VII.23. szám Intézkedés a hdt. hátravonására VII.23-ról 24-re virradó éjszaka. 1.

²⁶⁸ HL 1060/7.ho.1.a.44.IX.1.szám. 7. gyaloghadosztály harctudósítása (1944. VI. 03. – 1944. VIII. 26.) II. rész 67-71.

²⁶⁹ HL 1060/7.ho.1.a.44.IX.1.szám. 7. gyaloghadosztály harctudósítása (1944. VI. 03. – 1944. VIII. 26.) II. rész 77.

²⁷⁰ HL 620/7.ho.1.a.44.VII.25.szám. 1.; Ebben az időszakban esett el Hercegh József honvéd aknaszilánk sérüléstől. l. <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2024.11.18.)

²⁷¹ PATAY é.n.b 3.

őket a szovjetek. Harcolva törtek ki a bekerítésből. Ezt követően Kulifay főhadnagy a parancsnokságra ment, hogy tisztázza a helyzetüket és feladatszabást kérjen. Buszek zászlós volt ezalatt a rangidős. A kamienei erdő közelében egy német vezérkari tiszt, aki összekötőként volt beosztva a magyar és német csapatok között, közölte Buszek zászlóssal, hogy az erdőben magyar tüzérek maradtak benn, akiket bekerítették a szovjetek. Erre saját szakaszával és Patay zászlós szakaszával betörték az erdőbe, ahol egy magyar 150 milliméteres üteget találtak, amelynek a vontató eszközei elakadtak. Amíg két rohamlöveg segítette őket kiszabadítani, Buszek Lőrinc zászlós és Patay Gyula zászlós rohamlövegével elindult visszafelé, hogy az őket követő ellenséget feltartóztassák. Az erdőben a szovjet és magyar gyalogság közelharcot vívott, így a Zrínyik 105mm-es tarackjával támogatni nem tudták volna a magyar tüzéreket saját veszteség okozása nélkül. Sorozatlövő fegyverekkel löni kezdtek, mire a szovjet gyalogság elmenekült.²⁷² „Na énhozzám felkapaszzkodott egy magyar katona, ... honvéd, és felkapaszzkodott egy német, ha jól emlékszem őrnagy. Lőrinchez felkapaszzkodott egy német kapitány, Hauptmann, százados, ugye. És fegyverünk volt, ugye, volt akkor már volt német villámgéppuskám is, meg még tele lőszerrel, és akkor [...] akkor mi mentünk, és elkezdtünk löni. De nem lőhattunk az erdőben sem, mert ott is keverve volt az orosz a magyarral. Mi csak a levegőbe lőttünk. Hát most el tudod képzelni, hogy az irányzóm lőtt, a rádiósom lőtt, ez a magyar honvéd lőtt, a német lőtt, én löttem. [...] Na most, gondold el, 8-9 gyorstüzelő fegyver, ugye milyen ricsajt tud csinálni. És mi mentünk rendületlenül előre, hát mire kiértünk az erdőből, ugye nem láttunk, csak a testvéreknek a hátát.”²⁷³

Kamiennen és Tysmieniczanyban is ki kellett törni a körülrésből.²⁷⁴ Mivel az ellenség elfoglalta Nadwornát és innen kisebb részekkel sikerült északnyugat felé előretörnie, veszélyeztette a VII. hadtest déli szárnyát, ahol a pontos helyzet a parancsnok előtt tisztázatlan volt. A helyzet tisztázása és biztosítása érdekében vitéz Vörös vezérőrnagy két felderítőosztatot küldött ki. Ezek közül az egyiket Guthy főhadnagy vezette. Alárendeltségében 25 fő gyalogsággal, 1 rohamlöveggel, 1 német páncélvadász szakasszal és egy motorkerékpárral a Bohorodchany-Nadworna-i műúton kellett megfigyelő állást foglalnia, valamint megakadályoznia, hogy az ellenség észak felé előretörjön. Az ellenség nyomása esetén a 448-as magaslati pontig lassan hátrálva térhetett ki, miközben futár útján folyamatosan tájékoztatta

²⁷² PATAY é.n.b 3.; vö. Interjú Buszek 1988. 1-2.

²⁷³ Interjú Patay 1988. 19.

²⁷⁴ PATAY é.n.b 5.

a hadtestparancsnokságot az aktuális helyzetről.²⁷⁵ A VII. hadtest a kialakult helyzet miatt elszakadt az 1. magyar hadseregtől és a német XI. hadtest alá került.²⁷⁶

A 7. hadosztály hadműveleti naplója szerint július 26-án hajnali 4 órakor a Bohorodchanyból Lechowce felé vezető út lezárására 1 rohamlöveget rendeltek ki, amihez a hadosztály biztosított 30 fő gyalogos katonát. Az éjszaka folyamán 3 német páncélvadász is csatlakozott, és így hajtották végre az út zárását. Doóry őrnagy utólagos elmondása szerint hallani lehetett, amikor a szovjet harckocsik beértek Nadwornába. Ezért gyanították, hogy másnap reggel észak felé fognak előretörni, Bohorodchany irányába. Alacsony fordulatszámon járattva a motort foglaltak tüzelőállást a Bohorodchany felé vezető út nyugati oldalán található erdő szélén, és vártak.²⁷⁷ „Reggel azután hallottuk ám, hogy indították be a T-34-eseket. Warten, kommen sie. És akkor hullámos volt a terep itt ugye, és messziről már láttuk és meg tudtuk számolni, hogy hány darab, hogy hány darab harckocsi. Ott volt vagy negyven, vagy mit tudom én, hány. Nem emlékszem rá egészen pontosan. A németek halálos nyugalommal, halálos nyugalommal szóval hagyták az elejét elmenni előttünk ugye, és akkor meg volt mondva, hogy ami a sorrendbe voltak, hogy első harckocsi, második harckocsi, harmadik harckocsi ahány löveg, annyi harckocsi füttyszóra: Tűz. Ugyanannyi harckocsi rögtön begőzölt. A harckocsik tele voltak gyalogsággal, orosz gyalogsággal ugye. Azokat meg elkapták, akinek géppuskája volt, a németeknek is volt géppuskája. Rettenetes öldöklés volt.”²⁷⁸ A tűz következtében a hadosztályparancsnok a hadműveleti napló tanúsága szerint négy kilőtt ellenséges harckocsit azonosított.²⁷⁹ Még ugyanezen a napon Bohorodchanytól 3 kilométerre, a Lastivtsire vezető út kereszteződésénél kellett biztosítani az 1. és 2. ütegnek. A 7. hadosztály parancsnokságára 14 órakor érkezett hír, hogy Pochowka és Horocholina között egy ellenséges támadás hatására özönlik hátra a gyalogság. A hadosztály vezérkari főnöke utasította Doóry Nándor őrnagyot, hogy a két rohamtüzér üteg hajtson végre ellentámadást és egyben fogja fel a saját csapatok visszavonulását. A vezérkari főnök személyesen győződött meg arról, hogy a parancsot a rohamtüzérek végrehajtották.²⁸⁰ A 2. páncélosadosztály jelentése szerint bár az

²⁷⁵ HL 2509/VII.hdt.1.a.44.VII.25. szám Intézkedés a hdt. D. szárnyának felderítésére és biztosítására. 1.

²⁷⁶ GALLÓ 2004. 34.

²⁷⁷ Interjú Doóry 1988/I. 5-6.

²⁷⁸ Interjú Doóry 1987/I. 7.

²⁷⁹ HL 1060/7.ho.1.a.44.IX.1.szám. 7. gyaloghadosztály harctudósítása (1944. VI. 03. – 1944. VIII. 26.) II. rész 79.

²⁸⁰ HL 1060/7.ho.1.a.44.IX.1.szám. 7. gyaloghadosztály harctudósítása (1944. VI. 03. – 1944. VIII. 26.) II. rész 80. A gyalogság rendezetlen visszavonulását alátámasztja az 52. páncélozott légvédelmi gépágyús tüzérszázad harctudósítása is. „*Hegedeős szds. jelt adott, hogy jöjjenek fel a magaslatra, melyet azok megértettek és kezdtek a magaslatra felhúzódni. Az egység pk-a nálam jelentkezett: Vári őrgy. a 19/II. zlj pk-a. Pcs-ot adtam egységeinek a védelemre való beállítására. A pcs-ot azonban nem teljesítette és a gyal. erők most már a*

ellenlökést a rohamtüzérek harcokcsikkal támogatva valóban végrehajtották, a gyalogság rendezetlen visszavonulását nem tudták ezzel sem megállítani.²⁸¹ A 7. hadosztály parancsnoka, Kudriczy István vezérőrnagy tájékoztatta Doóry őrnagyot, hogy a 7. hadosztály teljes tüzérsége magára maradt Horocholina körzetében a gyalogság visszavonulása miatt.²⁸² Egy erdősávban rekedtek és bekerítették őket a szovjetek. A rohamtüzéreknek egy nagyjából 2 kilométer széles, magasra nőtt rozsföldön kellett volna átvágni, amit Doóry őrnagy veszélyesnek értékelt. Megoldásként az erdősáv szélét kezdték el löni késleltetett gyújtóval szerelt gránáttal. Erre a szovjetek elmenekültek és a fogatolt ütegek sorban ki tudtak törni a bekerítésből.²⁸³ Ekkor az erdőből a szovjetek páncéltörő gránáttal egy rohamlöveget kilőttek. Személyi veszteség és sebesülés nem történt, a rohamlöveg lánctalpát érte a találat, így mozgásképtelenné vált és hátra kellett hagyni.²⁸⁴ A nap folyamán több szovjet támadást is sikerült visszaverniük, azonban a szovjet tüzérségnek sikerült belőnie a rohamlövegeket. Csengeri Papp hadapród őrmester lövegét páncéltörő ágyúval kilőtték, de sikerült visszavonulnia Lachowcégig, ahol a németek nem engedték át a Lukwa hídján. Megpróbált átkelni a folyón, de a rohamlöveg leállt és nem lehetett beindítani. Elmondása szerint ezen a területen öt Zrínyi állt hátrahagyva, mivel kifogyott az üzemanyag, vagy a németek belekényszerítették a folyóba.²⁸⁵ Azért, hogy megakadályozzák az ellenséges tüzérség hatékony tűzvezetését, a rohamtüzérek kilőtték Bohorodchany összes templomtornyát és magaslati pontját. Ezután a szovjetek nem tudtak pontos tüzet vezetni.²⁸⁶ A helyzetről 17 órakor tájékozódott a VII. hadtest parancsnoka, aki a délutáni órákban elrendelte a csapatok visszavonását. A 7. hadosztály és a 2. páncéloshadosztály parancsnoka egyeztetésük után úgy határoztak, hogy a visszavonulást csak a sötétség beállta után kezdik meg.²⁸⁷

A hadtestparancsnok feladatszabása alapján a csapatoknak Rosulnán kellett volna állást foglalniuk, azonban a visszavonulás túl lassan zajlott, valamint az úton kialakult zsúfoltság miatt a csapatokat nem lehetett külön választani, így a hadosztály védelmét Krasne-Sliwki-Porohy vonalán sikerült kialakítani július 27-én. Máthé Jenő alezredes, az 52. páncélozott légvédelmi gépágyús tüzérosztály parancsnokának harctudósításában említi a 2. üteget. „A

magaslaton vonultak hátrafelé.” ld. 1874/2.pc.ho.I.a.44.VII.26.szám 3.;
383./52.pc.lgv.gá.tü.oszt.pk.44.VIII.12.szám 2.

²⁸¹ HL 2548/VII.hdt.1.a.44.VIII.4. szám 8. sz. melléklet. VII.26. 4.

²⁸² Interjú Doóry 1988/I. 7.

²⁸³ Interjú Doóry 1987/I. 9.

²⁸⁴ Interjú Doóry 1988/I. 7.

²⁸⁵ Interjú Csengeri Papp 1987-88. 3-7.

²⁸⁶ PATAY é.n.b 5.

²⁸⁷ HL 1060/7.ho.1.a.44.IX.1.szám. 7. gyaloghadosztály harctudósítása (1944. VI. 03. – 1944. VIII. 26.) II. rész 81.

Lukwa-völgybe beérkezve Kulifay fhdgy. [főhadnagy] Zrínyi pk. [parancsnok] jelentette, hogy a völgyben bekerítették őket és a hop. [hadosztályparancsnok] úr pcs-ára át kell törni. A völgyben ekkor már av. [aknavető] tűz és nyugatabbra igen erős géppi. [géppisztoly] tűz hallatszott. Pcs-ot adtam a tűzharcra, a hop. Urat megpillantva jelentkeztem nála. Nimródjaim kedvező célt találva megkezdték a tüzet. Hop. Úr iratait magához véve hk-nkra [harckocsinkra] szállt és pcs-ot adott az előretörésre. A Zrínyi egységekkel és az időközben Keményffy ezds. [ezredes] csop-tól [csoportjától] bevonult Toldi és Turán hk-kal együtt erős av. tűzben a Lukwa-völgyet lezáró elg-en [ellenségen] áttörtünk kb. 16 h-kor.”²⁸⁸

Július 28-án a 2. üteg megmaradt rohamlövegeit Laczó zászlós vezette fel motorkerékpárral. Őt Doóry őrnagy eligazította, hogy merre kell visszavonulniuk. Az éjszaka során annál a kereszteződésnél, ahol el kellett volna fordulniuk balra, lesállításba futottak. Tűz gyulladt, amitől vakító világosság támadt és Laczó zászlós motorját kilőtték, ő megsebesült. Kulifay főhadnagy vezetésével három rohamlöveg itt továbbment egyenesen, hogy minél előbb kiérjenek a kelepcéből. Ennek során mindhárom Zrínyi megsérült, így innen 2-3 kilométerre működésképtelenné tették őket és hátrahagyták. Ennél a lesállásnál halt hősi halált Fóris Dezső próbaszolgálatos hadnagy, aki páncéltörő gránát fejlövést kapott. A rohamlövegek külsején sebesülteket szállítottak, közülük két-három fő volt mozgásképes, akik gyalog tovább tudtak menni, a többieket hátrahagyták. Ez a csoport két-három nap múlva tudott csatlakozni a rohamtüzér osztályhoz.²⁸⁹ Laczó zászlóst Patay zászlós vette fel a rohamlövegébe, így ők tudták a helyes utat, elfordultak a kereszteződésben balra. „Én nem tudtam akkor még, hogy nekem balra le kell fordulnom. És ahogy odaérünk a tűzfénybe, ott egyszer csak egy rohamtüzér, egy tüzér zászlós, - én csak azt láttam, tüzér zászlós – az arca csupa vér. Nem ismertem meg ott a fényben. Az volt a Laczó Laci, hogy integet, hogy irány balra. *Nem tudtam őket elkapni, beszaladtak az oroszok közé.* [...] És egyedül engem sikerült elkapni, én el voltam maradva. [...] A sarkonfordulónk nem volt jó, úgyhogy tingli-tangli előre, hátra, előre hátra. Mikor bent volt egyenesben, akkor löktük a gázt. [...] Lőttek akkor már utánunk páncéltörővel, de csak a nyomjelzőt láttuk, ahogy elment mellettünk.”²⁹⁰

Doóry őrnagy elmondása alapján az útkereszteződésben szalmakazlak voltak, amikbe a németek rengeteg lőszer rejtettek el. Amikor a szovjetek rálőttek a 2. üteg rohamlövegeire, valószínűleg ez a lőszer gyulladt be, ami még akkor is több robbanást okozott, amikor Doóry

²⁸⁸ 1874/2.pc.ho.I.a.44.VII.26.szám 5.; 383./52.pc.lgv.gá.tü.oszt.pk.44.VIII.12.szám 2.; Interjú Buszek 1988. 1-6.; Interjú Doóry 1987/I. 10.

²⁸⁹ Interjú Buszek 1987. 3-5.

²⁹⁰ Interjú Patay 1988. 5.

őrnagy a parancsnoksága alá tartozó részekkel Rosulnáról kitört.²⁹¹ A nappali világosságot, ami elvakította Buszek zászlósokat, valószínűleg ez okozta.

Krasnéra érve az 1. és 2. ütegnek már csak négy rohamlövege maradt, a többit kilőtték, meghibásodott, vagy elakadt és kénytelen volt a személyzete hátra hagyni. Krasnéból tovább vonulva Rozniatówon át Rowniánál elérték a Lomnica folyót. Doóry őrnagy parancsnoksága alatt ekkor már csak két működőképes rohamlöveg volt. A folyón átívelő hidat az utászok felrobbantották, ezért át kellett gázolni a folyón. Az egyik Zrínyinek a lánctalpába akadt egy nagy kő és lefordította azt, így kénytelenek voltak a folyóparton hagyni. Az utolsó mozgáskész rohamlövegre felrakták a sebesülteket és azzal hajtottak tovább Dolina felé.²⁹² „Hát kisült, hogy Doóry Nándorék vannak ott, az osztályparancsnoki löveggel. [...] Itt, ahol kapaszkodtak fel a patakából, ilyen nagy kövek voltak, ilyen macskafej nagyságú kövek, hát az egyik beszorult a hernyólánc közé, és elszakította a hernyóláncot. És se előre, se hátra.”²⁹³

Július 24-29 között, amíg a visszavonulás tartott, a két összevont üteg öt alkalommal tört ki bekerítésből. A harcok során hősi halált halt Rozgonyi Gyula továbbszolgálo szakaszvezető, Kovács András szakaszvezető, Cserép Nándor címzetes őrvezető.

A Dolinára való beérkezéskor Doóry őrnagy a visszavonulás alatt folyamatosan szedett pervitin (ő Aktedor tablettát említ) élénkítő miatti kialvatlanságtól, a kimerültségtől idegösszeomlást kapott.²⁹⁴ A segédtsízt, Guthy Béla főhadnagy életveszélyes sebesülést szenvedett, így Sándor Dénes főhadnagy, az 1. üteg parancsnoka vette át rangidősként az osztályparancsnokságot addig, amíg Doóry őrnagy ki tudta magát pihenni.²⁹⁵ Az osztály elhelyezési körlete ekkor Wigodán volt. A páncélososztállyal való kapcsolattartásra Vértesy László hadnagyot rendelték ki összekötőtisztnek.²⁹⁶

Az utóvédharcok és a visszavonulás során a Rátz Tibor főhadnagy által parancsnokolt 3. üteg elszakadt az osztálytól, ők a 25. gyaloghadosztály visszavonulását támogatták, ezért Peczenicyn irányából a Rungury-Sloboda-Delatyn-Dora-Jaremcse-Mikuliczyn-Tatár-hágó útvonalon vonultak vissza Kőrösmező felé. Egerszegi Károly zászlós, a 3. üteg gépkocsitisztjének elmondása szerint a Peczenicyntől Delatynig a törzs és a műhely az ő parancsnoksága alatt a fentebb leírt úton haladt, mivel a tehergépkocsiknak járható útra volt szükségük, míg a harclépcső a Rokieta hegyen átkelve lerövidítette az utat a Delatynban

²⁹¹ Interjú Doóry 1987/I. 10.

²⁹² Interjú Doóry 1987/I. 11.

²⁹³ Interjú Patay 1988. 6.

²⁹⁴ Interjú Doóry 1987/I. 12.; Interjú Doóry 1988/II. 3.

²⁹⁵ SÁNDOR é. n. 8–9.

²⁹⁶ Interjú Doóry 1987/III. 12.

elérhető, Pruton átívelő híd felé. Az üteg harclépcsőjét a Pruton átívelő híd védelmére vezényelték, hogy addig tartsák a hídfőt, amíg az 1. hadsereg részei befejezik az átkelést. A visszavonulási parancsot az összeköttetés megszakadása miatt nem kapták meg, így akkor vonultak vissza, amikor már közvetlen irányzással kellett tüzelni a beszivárgó ellenséges erőkre. A híd megsemmisült, így gázlón keltek át a folyón, ami a meredek partfal miatt csak reggelre sikerült, és közben egy löveg felborult a meredek partfalon. A Prutba borult rohamlövegért egy vállalkozás keretében délután két másik Zrínyi visszament és sikerült visszavontatni a Kárpátokba.²⁹⁷ Az üteg és a nem harcoló részleg Tatarównál egyesültek, ahonnan egy nap pihenőt követően indultak el a Tatár-hágóra.²⁹⁸ Mind a tíz rohamlöveggel, teljes feltöltöttséggel érték el a Tatár-hágót, csak a sebesültek voltak távol.²⁹⁹ Doóry őrnagy utólagos elmondása szerint az üteget kikülönítették a Tatár-hágóra, ezért nem vettek részt a visszavonulásban, és tulajdonképpen ezért maradt meg a rohamlövegek nagy része.³⁰⁰

Az 1. és 2. üteg július 29-én vonult be Dolinára, ahonnan immár harc nélkül vonult vissza Husztig.³⁰¹ Ekkorra a két üteg és a törzs 21 rohamlövegéből már csak három maradt meg, melyek közül egy mozgásképtelen volt.³⁰² A törzsüteg a műhely egy részével Stanislauból harc nélkül és veszteség nélkül vonult vissza a Tatár-hágón keresztül Mányoki főhadnagy parancsnoksága alatt. Ők gépjárműveken vonultak vissza, valamint vontattak egy rohamlöveget, ami futómű meghibásodás miatt mozgásképtelenné vált, és a visszavonulás elrendelésekor Stanislauban volt javításon a műhelynél.³⁰³

ÖSSZEGZÉS

Az utóvédharcokat a 2. páncéloshadosztály és az 1. rohamtüzér osztály 1. és 2. ütege vívta meg Zsedényi vezérőrnagy parancsnoksága alatt.³⁰⁴ Az 1. rohamtüzér osztály ezt követően folytatott harcait nem a korábbiakhoz hasonló alaposan előkészített és megtervezett támadó műveletek jellemzik, hanem az aktuálisan kialakult helyzetre adott reagáló, illetve védekező harc. A rohamtüzérek feladata sokszor a visszavonulás fedezése és a szovjet

²⁹⁷ Interjú Siklósi Szabó 1987. 5-7.

²⁹⁸ Interjú Egerszegi 1988/I. 1-2.

²⁹⁹ Interjú Egerszegi 1988/II. 3.

³⁰⁰ Interjú Doóry 1987/III. 10.

³⁰¹ SÁNDOR é.n. 8–9.

³⁰² MÁNYOKI é.n. 12.; A visszavonulás utolsó időszakában kapott fejlődést Győrffy Bence honvéd, aki az ungvári hadikórházban halt hősi halált és robbant fel augusztus 13-án egy aknán Szolák György honvéd. 1. <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2024.11.18.)

³⁰³ Interjú Mányoki 2006/II. 5.

³⁰⁴ SÁNDOR é. n. 8.

előretörés halogatása volt. Ebből következően nem volt lehetőségük a rohamtüzéreknek megválasztani a rohamlövegek alkalmazásához legideálisabb terepet és időt, hanem alkalmazkodniuk kellett a szovjetek által rájuk kényszerített feltételekhez.³⁰⁵ A rohamtüzérség alkalmazási feltételeinek nem felelt meg az a körülmény sem, hogy a rohamtüzér osztály első két ütege főként a 7. gyaloghadosztály visszavonulását támogatta, mely hadosztály saját hadtestparancsnoka, vitéz Vörös Géza vezérőrnagy szerint nem volt képes komoly ellenállást tanúsítani.³⁰⁶ Csekélyebb ellenséges erő támadása esetén is többször megfutottak, vagy az ellenséges támadási vonal útjából kitértek a gyaloghadosztály katonái, így a rohamtüzérek nem kapták meg azt a gyalogsági biztosítást, mely a hatékony harcukhoz alapvető lett volna. A 7. gyaloghadosztályt katonáinak nem megfelelő harctéri bátorsága és kitartása miatt példastatuálásként később fel is oszlatták, személyi állományát beolvastották a 24. gyaloghadosztályba.

Az 1. és 2. üteg együtt kezdte meg a visszavonulást, azonban az időközben kialakult helyzet eredményeként kisebb kötelékekre bomlott a két üteg, mely kötelékek időnként ismét egyesülni tudtak. A visszavonulás ütemét és irányát a 2. páncélosadosztály parancsnokának parancsai határozták meg, melyek előírták, hogy a visszavonuló hadsereg fedezése érdekében mely időpontig kell tartani egyes stratégiai pontokat, vagy településeket. Ez azonban azt eredményezte, hogy az időközben előretörő szovjet erők rendszeresen átkarolták és bekerítették az utóvédként harcoló rohamtüzér alegységeket, melyeknek így át kellett törniük az ellenségen, hogy ismét felvehessék a kapcsolatot a saját erőikkel és utánpótlást vételezhessenek.

Szeptember 21-én a megmaradt hadianyagot átadták a beérkezett 7. rohamtüzér osztálynak.³⁰⁷ Ezt követően szeptember 24-én Huszton bevagonírozták a két üteget és öt napig tartó vasúti szállítással Hajmáskérre szállították. Azért tartott ilyen sokáig az út, mivel a budapesti vasúti hidak már le voltak bombázva, így kerülni kellett Érsekújvár felé és Komáromnál tudtak átmenni a Dunán, majd Celldömölkön át érkezett a szerelvény Hajmáskérre. Ezután Billnitzer vezérőrnagy két hét szabadságot engedélyezett október 1-je és 15-e között.³⁰⁸

³⁰⁵ MÁNYOKI é. n. 12.

³⁰⁶ HL 2548/VII.hdt.1.a.44.VIII.4. szám Harcleírás a VII.hdt.VII.23-tól 31-ig tartó harcáról. 5-6.

³⁰⁷ m.kir.h.rotü.kik.pk 20. l. HL Rohamtüzér gyűjtemény. A m.kir.honvéd rohamtüzér kiképzőtábor parancsnokság 20. számú parancsában, Hajmáskéren, 1944. szeptember 9-én Billnitzer vezérőrnagy elrendelte a 7. rohamtüzér osztály útba indítását az 1. rohamtüzér osztály felváltására

³⁰⁸ PATAY é.n.a 44-46.; Doóry őrnagy a bevagonírozás helyszínéül Nagyszöllőst jelölte meg l. Interjú Doóry 1987/II. 2.

A 3. üteget a Kárpátokon való átkelést követően bevagonírozták, és két új Zrínyi rohamlőveggel megerősítve szeptember 7-én reggelre Nagyváradra szállították.³⁰⁹ „Egy szerelvényre lett feltéve a tíz rohamlőveg és a 30 vagy 40 teherautó. Lőszer, üzemanyag, legénység. És ez egy hegyi pálya volt, hogy ott ereszkedett le a vonat, és egyszerűen a fékek nem bírták ezt a súlyt. Vagy három állomáson is úgy keresztül futottunk, és pokoli mázlink volt. A fékek, mert éjszaka mentünk, olyan szikraeső volt, és a fékek nem tudták leállítani a vonatot, biztosak voltunk, hogy ez felfordul.”³¹⁰ Nagyváradon azt a parancsot kapták, hogy Félixfürdőn kell állást foglalniuk, majd Magyarcsékére rendelték az üteget, ahol a 24. hadosztály tűztámogatását kellett ellátni. Magyarcsékén találkozott az üteg a váltásra kijelölt 10. rohamtűzér osztály ütegparsnokaival, Miketa József főhadnaggyal. A másnapi támadásban mindkét üteg részt vett. A támadás során kézigránát robbanástól megsebesült Városy Péter hadapród őrmester.³¹¹ Szeptember 17-én Robogány térségében haltak ketten hősi halált, Horváth Ferenc honvédet egy baleset következtében a rohamlőveg lánctalpa zúzta halálra, Lakó József továbbszolgálgó szakaszvezető aknaszilánk találattól esett el. Lukács Gábor szakaszvezető Nagykárolyban kapott haslövést október 8-án.³¹² Az üteg részt vett még a Belényes környéki harcokban, majd ezután a hadianyagot át kellett adniuk a váltásra érkezett szigetvári 10. rohamtűzér osztály 3. ütegének, akiket Miketa Dénes főhadnagy parancsnoksága alatt frissen szállítottak az erdélyi harcok folytatására. A legénységet Nagyváradon vagonírozták be és az üteg állománya október 15-én érkezett be Hajmáskérre.³¹³

³⁰⁹ A két rohamlőveg valószínűleg a kolozsvári 25. rohamtűzér osztály rohamlőveg anyagát képezte, ugyanis ez az osztály rendelkezett kiképzési célra rohamlővegekkel, de harcba vetésükkor már nem. A 25. rohamtűzér osztály tisztjei nem tudtak visszaemlékezni, hogy mi történt ezekkel a rohamtarackokkal, de nagyon valószínű, hogy ezeket kapta meg Rátz főhadnagy.

³¹⁰ Interjú Siklósi Szabó 1987. 9.

³¹¹ VÁROSY é.n. 12–13.

³¹² <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2024.11.18.)

³¹³ VÁROSY 1996. 1.; Interjú Csics 1987. 9.

7. AZ 1. ROHAMTÜZÉR OSZTÁLY A FŐVÁROS VÉDELMÉBEN

Az osztály pótosztályát 1944. szeptember 14-én mozgósították és Sélley-Rauscher százados parancsnoksága alatt páncéltörő ágyúkkal felszerelve, valamint gyalogságként vetették be Tiszabábolna térségében.³¹⁴

Az 1. rohamtűzér osztályt október 16-án mozgósították újra. Parancsot kapott Doóry Nándor őrnagy, hogy október 20-án az osztály induljon el Budafokra. Itt a gimnáziumban szállásolták el az osztályt, majd rövidesen átirányították őket Budapestre, ahol a Szent Imre úti ciszterci gimnáziumban rendezték be a főhadiszállást. Október 23-án Doóry őrnagyot berendelték a tűzér szemlélésre, ahol Billnitzer vezérőrnagy Vecsést határozta meg, mint az osztály védőkörletét.³¹⁵ Ekkor rohamszakaszokat alakítottak a rohamtűzér osztály állományából, útegenként egy szakaszt, ezeknek kellett a főváros előterében kialakított védelmi vonalban védőállást foglalni.³¹⁶ Villamosokkal ment ki a kijelölt állomány Vecsésre. „Reggel a villamosokkal mentünk ki. Lefoglaltuk a villamosokat a Gellért téren. Kényszerítettük őket, hogy vigyenek ki bennünket Vecsésre. És akkor jött a kalauz... Először nem akartak kivinni. Mondom: Fogjatok rájuk géppisztolyt. És akkor hát jött a kalauz, hogy Jegyeket! Azt mondja az egyik öreg rohamtűzér: A MÁV engem kivitt a Donhoz ingyen, maguk is kivihetnek Vecsésre ingyen.”³¹⁷ Vecsés térségében a többi rohamtűzér osztállyal együtt védőkörletet kellett elfoglalniuk. Rohamlövegek híján az 1. rohamtűzér osztályt gyalogságként osztották be a főváros védelmében. Billnitzer vezérőrnagy Mányoki főhadnagyot küldte a Várba Szálasi főhadiszállására, hogy jelentse a rohamtűzérek pozícióját és felszereltségét Gömbös Ernő főhadnagynak, Szálasi segédtszjtjének. Ekkor Gömbös főhadnagy intézkedett, hogy a rohamtűzéreket ellássák megfelelő gyalogsági fegyverzettel.³¹⁸

Doóry őrnagy elmondása alapján az első hullámban román csapatok támadtak. Egy teljes román gyalogezred magadta magát az 1. rohamtűzér osztálynak. Ennek az ezrednek a fele

³¹⁴ Ezekben a harcokban esett el október 1-jén Karcagon Takács András őrvezető mellkaslövéstől, október 25-én Tiszabábolnán Czechmeister Ferenc tizedes fejlövéstől, valamint november 12-én Vakaró László honvéd a losonci hadikórházban amputálás során szerzett szepszis következtében. l. <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2024.11.18.)

³¹⁵ Interjú Doóry 1988/II. 6.

³¹⁶ Interjú Vározy é.n. 1.

³¹⁷ Interjú Doóry 1988/II. 7.

³¹⁸ Interjú Mányoki 2006/II. 8.

magyar nemzetiségű katonákból állt.³¹⁹ Doóry őrnagy október 28-án kapott parancsot, hogy térjen vissza Hajmáskérre és adja át az osztályparancsnoki feladatokat Waczek Fedor főhadnagynak.³²⁰ November 2-án érték el a szovjetek a rohamtüzérek állásait.³²¹ Első nap harcokcsikkal támadtak a szovjetek, ezt sikerült kézi páncéltörő fegyverekkel, német Panzerfaustokkal elhárítani. Ezután a harcokcsikk visszavonultak és Vecséstől néhány kilométerre álltak meg. Doóry őrnagy visszaemlékezése szerint ekkor találtak Vecsésen az út mellett egy elhagyott német 105 milliméteres légvédelmi löveget, amit tüzkésszé sikerült tenni és a várakozó szovjet harcokcsikk közül többet is kilőttek.³²²

November 4-ig a rohamtüzérek a Vecsés szélén húzódó vízvezető árok vonalát tartották, több szovjet gyalogsági támadást is visszaverve. Ekkor parancs érkezett, hogy be kell vonulni Vecsésre, ahol főtt ételt kaptak. Az ételosztás közben érkezett egy német tisztekből álló csoport, akik Kulifay főhadnaggyal szóváltásba keveredtek és követelték, hogy embereivel azonnal térjen vissza abba az árokba, ahonnan visszavonultak, amit közben a szovjetek már elfoglaltak. Ennek a teljesítését megtagadták, mivel felesleges áldozattal járt volna.³²³ November 5-én hajnalban kellett volna SS gyalogsággal megerősítve visszafoglalni a Vecsésen kívül húzódó árkot, de a németek az éjszaka folyamán eltűntek. Amikor a rohamtüzérek észrevették, hogy magukra maradtak, ők is megkezdték az elszakadást. Ebben a pillanatban a szovjetek tüzet nyitottak, és komoly gyalogsági harc közben kellett visszavonulniuk.³²⁴

November közepén a rohamtüzér osztálynak az 1. páncéloshadosztály harcálláspontján határozták meg a harc feladatokat. Ebben az időszakban a rohamlövegek mellett a rohamtüzér osztály állománya látta el a gyalogsági biztosítást, valamint a személyi állomány egy részét gyalogsági harcba vetették be. Így halt hősi halált november 16-án Kiss János honvéd az 1. ütegből aknátalálattól; november 18-án a 4. ütegből Lipták László honvéd aknaszilánktól és Vörös Márton őrzető fejsérüléstől; november 19-én a 4. ütegből Kreincz Ottó honvéd fejlövéstől és Katona József honvéd aknaszilánktól; november 20-án a törzsütegből Fraller János honvéd aknaszilánktól, az 1. ütegből Lakatos Mihály továbbszolgáló őrmester és Adorján Gyula honvéd aknaszilánktól, a páncéltörő századból Becső Gyula őrzető aknaszilánktól és megsebesült Fonnyadt József honvéd aknaszilánktól, aki a győri hadikórházban halt bele

³¹⁹ Interjú Doóry 1987/III. 12.

³²⁰ Interjú Doóry 1987/II. 5.

³²¹ PATAY é.n.a 51–56.; vö. Interjú Doóry 1987/II. 3.

³²² Interjú Doóry 1987/II. 4.; Interjú Doóry 1988/II. 7. valószínűleg egy Flak 38 típusú légvédelmi löveg lehetett. Ellentmondásos, hogy október 28-án adta át Doóry őrnagy az osztályparancsnoki teendőket Waczek főhadnagynak, de november 2-i eseményekről beszélt vele készített interjúban. Lehetséges, hogy már csak a bajtársaktól hallott eseményeket mesélte el, de az sem kizárt, hogy a vezénylés időpontjára emlékezett pontatlanul.

³²³ Interjú Patay 1988. 11-15.

³²⁴ Interjú Patay 1988. 16.

sebesüléseibe; november 22-én az 1. ütegből Árvai Gyula honvéd fejröncsolástól, Gányovics Béla honvéd sebesüléstől és Sugár István honvéd fejlövéstől; valamint megsebesült Pintér János honvéd, aki a soproni hadikórházban halt bele sérüléseibe november 27-én.³²⁵ November 20-án Waczek főhadnagy megsebesült, amikor motorján a hadosztály parancsnokságra tartott és közben szemlélte a rohamtűzér osztály állásait.³²⁶ Ezután az osztályparancsnok Guthy Béla főhadnagy lett, aki két nappal később szintén megsebesült, így Sándor Dénes főhadnagy vezette tovább a rohamtűzér osztályt. A következő hetekben a pesti utcai harcokban vettek részt az 1. rohamtűzér osztály rohamlövegei. „...voltam a Kőbányai úton [...] itt a Ludovika, igen, hát itt nagyon sokszor voltunk bevetve. [...] És akkor Asztalos utca, Asztalos Sándor, itt voltak az első bevetések, Népliget sarka, de én voltam egy meg aztán két löveggel voltam itt kint. Meg itt van egy tisztviselőtelep, itt három löveggel voltunk kint... Itt is volt, itt van az a gáztartály, ezen a területen voltak az első harcaink, pesti harcok. Aztán tulajdonképpen Pesten akkor már itt szintén voltam bevetve, Vas utca, Sándor utca, Rákóczi tér, ezen a területen. Aztán [...] valahol itten a Hanákkal, vagy kivel, akkor itt az Üllői úton egy német tiszt beült, és az irányított minket. Akkor már itt olyan anarchia volt, meglátott egy gyalogos tiszt az utcán minket, hogy vonultunk egy löveggel, akkor megkért, hogy lőjünk oda egy párat.”³²⁷ A Százados út környékén is bevetettek német gyalogsággal rohamlövegeket. Itt Városey és Névery zászlósok, Fejes és Szalay voltak a lövegparancsnokok.³²⁸ A rohamtűzéréség képzettségéhez és alkalmazásához alkalmas harcfeladat ezekben a napokban csupán egyszer akadt, amikor a szovjetek a Balaton felé vezető műutat veszélyeztették Ercsi-Baracska térségében, ahol a német 271. népigránátos hadosztály volt védelemben. Először a német 8. páncélos hadosztály feladata lett volna a szovjetek visszaszorítása, de beleszaladtak a megmerevedett szovjet védelembe és komoly veszteségeket szenvedtek. 1944. december 6-án a 10. rohamtűzér osztály kapta a feladatot, hogy megmaradt Zrínyi rohamlövegeivel akadályozza meg a szovjetek előretörését.

³²⁵ <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2024.11.18.)

³²⁶ Interjú Városey é.n. 1-2.

³²⁷ Interjú Városey é.n. 2.; A pesti és budai városi harcok során esett el Németh Miklós honvéd 1944. december 31-én a kórházban, sebesült meg Németh Miklós honvéd, aki az ingolstadti hadikórházban hunyt el 1944. december 31-én. Szintén hősi halált halt 1945. január 6-án Doma László szakaszvezető a 8. kerületben koponyalövéstől, 1945. január 10-én Jónás Gyula őrző a 8. kerületben haslövéstől, 1945. január 13-án Bangó Béla honvéd mindkét láb sérülésétől és 1945. február 7-én Bari Gyula őrmester aknaszilánktól. l. <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2024.11.18.)

³²⁸ Interjú Városey 1999/I. 13-14. Az interjú alatt felelevenítették Városey Péter naplóját, azt olvasva idézték fel az ostrom alatt történeteket. Egy alkalommal érdekes részlet derült ki. „Két rohamlöveggel újra neki indulok. A Kőbányai út sarkánál nagy nyüzsgés az esti félhomályban. Ruzsik. Beleövünk. A helyzet tisztázódik. A Népligetben összeszedett szétzört németeket. [...] Nahát itten finoman elhallgattam. Mert „Beleövünk. A helyzet tisztázódik a Népligetben összeszedett szétzört németeket”... Tehát a németekbe lőttünk bele. Ugyanaz a sapkájuk volt, az az usánka. Lebeg a két füle. Ilyen sapkában jöttek a németek a szürkületben vissza. Azt mondták nekünk a Prägerék, hogy ott oroszok vannak.” l. Interjú Városey 1999/II. 1.

Ehhez a támadáshoz csatlakozott az 1. rohamtüzér osztály 3. ütege is, így a vállalkozásban 14 Zrínyi vett részt. A támadást a 10. rohamtüzér osztály rohamszázada és egy német páncélgránátos szakasz hajtotta végre a rohamtarackok tűztámogatása mellett. A támadás során mintegy 800 méter szélességben és 10 kilométer mélységben tisztították meg a területet az ellenségtől, majd túljutva a kijelölt célterületen, elérték az ercsi vasútvonalat. A támadás eredményeként zsákmányoltak és megsemmisítettek 18 páncéltörő ágyút, 10 darab gépjárművet, rengeteg kézfegyvert, kiszabadítottak 70 hadifoglyot és visszaszereztek 3 légvédelmi ágyút, valamint a szovjeteknek mintegy 250 fő veszteséget okoztak. Eközben a saját veszteség egy fő hősi halott, hat sebesült, és öt javításra szoruló rohamlöveg.³²⁹ „A Váli víznek a két oldalán [...] két üteg és a völgyben is. Az egyik löveg az egyik oldalon, a másik löveg a másik oldalon, mindegyiknek a szárnya a völgybe csatlakozott, úgyhogy a völgyre is jutott három löveg. Na most a ruszki páncéltörőkkel lezárták a völgyet magát, meg itt a magaslatot kétoldalt. Ezek észrevették itt ezen a domboldalon jövöket. Fordították oda a csöveiket. Akkor ezek a völgyben meglátták, hogy hűha vigyázz, komám! Máris kilőtték őket. [...] Szóval ez veszteség nélkül mi ott olyan átrendezést rendeztünk... [...] A Rátz Tibsi is ott volt [...] Aztán így fogadtak bennünket óriási ovációval, amikor látták, hogy milyen szajrékat meg mit hoztunk ki.”³³⁰ „A támadást befejeztük, a ruszkit teljesen visszaszorítottuk a Dunáig. Itt (Ráckeresztúr mellett) beleszorítottuk őket ebbe a halastóba, itt rengeteg sok halottjuk volt, mert nem tudtak hova menekülni. Bebújtak a vízbe, aztán borzasztó csúnya munkát végeztünk, amelyik kidugta a fejét, arra lőttünk.”³³¹ A sikeres támadás után a német 271. népigránátos hadosztály állást foglalt az ercsi vasúti töltés mentén, a rohamtüzérek pedig Sós-kúton és Törökbálinton át vonultak vissza. A visszavonulás közben Érd térségében még egy támadást vezettek, hogy a Budapestet bekeríteni készülő szovjet csapatokat beleszorítsák a Dunába. „És akkor ugrott fel egy jó másfél századnyi orosz, és rohantak le a hajókikötőhöz. Azokat aztán elkezdtek löni, és akkor ugrottak be a vízbe, a Dunába, és igyekeztek ilyen jégtábláskára rákapaszkodni, és azzal menni. Aztán mikor vitte őket a víz már nem lőttünk rájuk, mert fölösleges volt, úgyis elpusztultak előbb, utóbb. Fölösleges volt lőszert pazarolni rájuk.”³³² Itt egy téglagyár területéről eltalálták az egyik rohamlöveg kibúvó nyílásának a fedélzanérját. A fedél leszakadt, ekkor Kiss tizedes hősi halált halt, a gránátrepesz leszakította a fejét.³³³ A visszavonulás után a

³²⁹ VÁROSY 1996. 2.; VÁROSY é.n. 18–19.

³³⁰ Interjú Hanák 1987/I. 11-13.

³³¹ Interjú Egerszegi 1988/II. 6.

³³² Interjú Harkay 1987/I. 8.

³³³ Interjú Harkay 1986/II. 1.; Interjú Egerszegi 1988/II. 8.; Egerszegi Károly szerint Kiss tizedes volt a löveg parancsnoka. Városov Péter úgy emlékezett, hogy nem a lövegparancsnok halt hősi halált, hanem Molnár Tibor

3. üteg a Ráth György utcában szállásolt be.³³⁴ Németh szakaszvezető lövegét Buda és Óbuda között egy elrendelt támadás során lőtték ki a szovjetek egy elhagyott német páncéltörő ágyúval, amit távolról, madzaggal sütöttek el, amikor a Zrínyi a lövegcső vonalába ért.³³⁵

A 2. üteget ekkorra már Turán harckocsikkal szerelték fel, valamint az osztály azon részét, melyet rohamlöveggel ellátni nem tudtak, vagy páncéltörő ágyúkkal látták el, vagy rohamszakaszokba szervezték, és gyalogsági harcban vetették be.³³⁶

A karácsonyt a 3. üteg már az Ybl Miklós téren elszállásolva töltötte. Egerszegi zászlós elmondása szerint az ütegnek ekkor még hét működőképes rohamlövege volt. Rátz főhadnagy és Németh szakaszvezető lövegét lőtték ki, volt egy sérült, a többi működőképes volt.³³⁷

A 3. üteg egyik lövegét a Németvölgyi út és Wolf Károly utca³³⁸ sarkán, a Farkasréti temető környékén lőtték ki, ekkor német csapattest védekezését kellett támogatniuk. A rohamlöveg parancsnoka ekkor Városy Péter szerint Jáger volt, a vezető Bakonyi Béla.³³⁹ Városy Péter említi visszaemlékezésében, hogy Kündiger alá tartoztak,³⁴⁰ ami azt jelenthette, hogy a német 271. népi gránátoshadosztály parancsnoka alá rendelték őket.

Budapest védelme során a rohamtüzérséget annak rendeltetéséhez képest teljesen ellentétes módon használták fel, statikus védelemben, illetve városi harcban. A város különböző pontjain kellett megjelenniük és rövid beavatkozásukkal egy-egy komolyabb szovjet csoportot megsemmisíteni.³⁴¹ Sándor főhadnagy, mint osztályparancsnok naponta ment az Alagútba, ahol a Billnitzer-csoport harcálláspontja volt, és ott kapta a számukra meghatározott feladatot. „Minden nap be kellett nekem mennem az alagútba, ott volt a Billnitzer-csoport, és ott kaptam volna eligazítást. De miről? Többet tudtam, hogy mi a helyzet, mint ott az Alagútban.”³⁴² A rohamlövegekhez az üzemanyagot a németek biztosították. „Volt egy hely a Rózsadombon, hát én most pontosan nem tudnám megmondani, oda kellett felmennünk [...] Akár hol voltunk, mi ide szaladgáltunk fel üzemanyagért. [...] Itt volt a németeknek egy hatalmas nagy üzemanyag

Lóránt zászlós rádiósa. Abban, hogy leszakította a fejét a találat, abban megegyezik a két forrás vö. Interjú Városy 1999/I. 8.

³³⁴ Interjú Egerszegi 1989. 4-5.

³³⁵ Interjú Egerszegi 1989. 5-6.

³³⁶ VÁROSY é.n. 17–20.

³³⁷ Interjú Egerszegi 1989. 5-6.

³³⁸ Jelenleg Hegyalja út

³³⁹ Interjú Városy é.n. 3. Herbert Kündiger altábornagyra vonatkozó utalás; Interjú Városy 1999/II. 3.

³⁴⁰ Interjú Városy 1999/I. 4.

³⁴¹ VÁROSY 1996. 2–6.

³⁴² Interjú Sándor 8.; valószínűleg a Billnitzer-csoport harcálláspontján teljesített szolgálatot Karvalics Vince továbbszolgáló szakaszvezető, aki 1944. december 14-én az I. kerületben szilánksérülés következtében halt hősi halált. Ez abból gyanítható, mert ebben az időszakban itt közelharc nem volt, valamint az ütegek sem ezen a területen voltak elhelyezve. l. <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2024.11.18.)

tároló helyük, védett hely is volt, meg a szabadban is volt, nekünk onnan kellett hozni az üzemanyagot. A lőszerrel meg úgy voltunk, hogy hol itt, hol ott... Azt mindig a németektől tudtuk meg, hogy hol találunk tíz és feles löszert, mert nekik is tíz és feles volt, ugye a Göringekhez, táboriakhoz, és nekünk is tíz és feles volt ugye.”³⁴³

A városi harcban a tűzoltó jellegű feladatot egészen február 9-ig látták el, amikor is ellőtték utolsó gránátjukat. Ez az időszak rendkívül zavaros, sajnos a források hiányában szinte lehetetlen rekonstruálni, hogy melyik üteg, vagy szakasz, esetleg löveg hol volt bevetésen. Azok a rohamtüzérek is, akik vezettek esetleg naplót ebben az időszakban, nehezen tudták felidézni saját tevékenységüket. Ennek oka a magas fokú igénybevétel és fáradtság, valamint a harctéri stressz. Palásthy András készített interjúkat az egykori rohamtüzérekkel, de mintegy fél évszázaddal az események után, így sokszor egymásnak ellentmondó részleteket közölnek, vagy egyszerűen lezárják a kérdéseket azzal, hogy már nem emlékeznek.

Február 10-re már csak néhány darab rohamlövege volt a teljes rohamtüzérségnek. A kitörésben a rohamtüzérek Billnitzer vezérőrnagy parancsára nem vettek részt, így akik túléltek a budapesti gyűrűben folyt harcokat, azok vagy civil ruhát öltve próbáltak elszökni, vagy szovjet hadifogságba estek.³⁴⁴

A 3. üteg állományát Rátz főhadnagy február 10-én összehívta a Budafoki út és Kruspér utca sarkán található harcállásponton és mindenkit feloldozott a katonai esküje alól. A rohamlövegeket megrongálták, hogy a szovjetek ne tudják őket használni, a többi gépkocsinak és tehergépkocsinak a motorjából pedig kiszerezték az elosztófejet, hogy szintén működésképtelenné váljanak.³⁴⁵ Engedélyezte az azonnali távozást, a megadást és a későbbi szökést is. Egerszegi zászlós például az utóbbit választotta. Ahogy elmondta, „én tudtam, hogy Budafokra hoznak minket. Mondom: Akkor már kísérjenek ők, mért menjek én egy aknazáron keresztül, és rálépek. Majd ők a biztos helyen átkísérnek, aztán lelépek. Ez volt.”³⁴⁶

³⁴³ Interjú Egerszegi 1989. 2.

³⁴⁴ VÁROSY 1996. 2–6. Városov Péter három rohamlöveget ír, de máshol, például pont a vele készült interjúban többről beszél, ezért a mennyiség nem fogadható el biztos információnak. I. Interjú Városov 1999/III. 3-5.; Veress Zoltán főhadnagy, a 7. rohamtüzér osztály gh. főnöke úgy emlékezett, hogy a rohamtüzéreket Billnitzer altábornagy azért rendelte a Műegyetemhez, hogy a Viharos őrnagy vezette Viharos-csoport kötelékében fedezzék a kitörés bal szárnyát egy Móricz Zsigmond körtérről Kelenföld irányába végrehajtott támadással. Ebben a feladatban emlékei szerint 60-70 rohamtüzér vett részt gyalogosan I. Interjú Veress 2007/II. 7., Interjú Veress 2007/III. 4.

³⁴⁵ Interjú Egerszegi 1988/II. 2.

³⁴⁶ Interjú Egerszegi 1989. 3.

ÖSSZEGZÉS

A főváros ostroma előtt a rohamtüzér osztályokat Budapestre rendelték, hogy támogassák a város védőit a harcok során. A városi harc a rohamtüzérség alkalmazásának szabályaival teljesen ellentétes volt, ugyanis éppen a rohamtarack mozgékonyaságából fakadó előnyt nem tudták kihasználni a romokkal borított utcákon vívott ütközetekben. A fennmaradt források sajnos igen hiányosak, de az mindenképpen látszik, hogy teljes káosz uralkodott a fővárosban, a rohamtüzéreket ad hoc vetették be, olyan pontokon, ahol a védelmi vonal áttörésének a kockázata a legmagasabb volt. A rohamtüzérek már az ostrom kezdetén is kevés rohamlöveggel rendelkeztek, de az előnytelen körülmények, és az utánpótlás hiánya teljesen felmorzsolta a harcjármű készletet, így a rohamtüzér katonák többségében gyalogsági harcban vettek részt, ami ugyancsak pazarlás volt.

8. AZ 1. ROHAMTÜZÉR OSZTÁLY SZERVEZETTSÉG ÉS VEZETETTSÉG SZERINTI ÉRTÉKELÉSE

„Az összetartozás és egymást cserben nem hagyásának szelleme ezekben a névtelen hónapokban született meg, amikor a legénység azt látta, hogy este az osztályparancsnok úr, Barankay százados és az ütegparancsnokok, tisztek is éppen olyan olajosan, piszkosan, holtrafáradva zuhantak az ágyba, mint ők. Ragaszkodásukat és szeretetüket pedig a bajtársias, közvetlen, szigorú, de mindig igazságos bánásmód alakította ki, no meg az, hogy a tiszturak mindenkiről tudták hovavaló, milyenek a családi körülményei és sasszemmel vették észre, ha bárkinek is nyomta a lelkét valami...”³⁴⁷

A rohamtüzérség egy korszerű, a második világháború idejének harcászataiban modern csapatnem volt. A Magyar Királyi Honvédség szűkös anyagi keretei ellenére is sikerült egy igazán ütőképessé, a kor követelményeinek megfelelő rohamtüzérséget felállítani. Ha a harctéren elért sikereket vizsgáljuk, a fennmaradt források és visszaemlékezések arról tanúskodnak, hogy minden esetben, amikor az új csapatnem harcászatainak megfelelő feladatot kaptak, az előírásoknak megfelelő módon végezték el azt, vagyis a rohamtüzérek minden alkalommal megszervezték az együttműködést a többi alakulattal, felmérték a terepviszonyokat, és a körülményekhez szabták az alkalmazott harcéljárásokat. Olyan alkalmak során, amikor a rohamtüzéreket előnytelen szituációban vetették harcba, mindent elkövettek, hogy hírnevüknek megfelelően, magyar honvédhez méltó módon harcoljanak. A rohamtüzérség rövid, két évre terjedő története mutatja, hogy a magyar katona megállta a helyét, amennyiben megfelelő ellátásban részesült. A rohamtüzér tisztek a legtöbbet kitüntetett honvédtisztek közé tartoztak, hiszen a rohamtüzérség szellemét az elszánt, támadó lelkület és kezdeményezés adta. Véleményem szerint ennek az állandóan támadó szemléletnek az oka a szigorú kiválasztásban és a kemény kiképzésben keresendő.

Barankay József százados személyében olyan parancsnoka volt az 1. rohamtüzér osztálynak, aki szívvel-lélekkel vezette az egységet. A kezdetektől fogva az ő feladata volt a csapatnem megszervezése, személyesen választotta ki a tisztikart és a legénység nagy részét. A katonái körében élt, magánéletét teljesen háttérbe szorította. Nem nősült meg, nem volt

³⁴⁷ Rohamtüzérek előre. Pillanatképek honvédségünk legfiatalabb fegyvernemének dicsőségteljes küzdelmeiből I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

családja, így kizárólag hivatásának és a rohamtüzérségnek tudott élni. Ugyanezt várta el a tisztjeitől is, hiszen aki megnősült, azt áthelyeztette másik rohamtüzér osztályhoz. (Ez történt többek között Kószeghy Barnabás főhadnaggyal is, aki a 7. rohamtüzér osztályhoz került nőülése után.)

Az osztályparancsnok kemény kézzel gondoskodott arról, hogy a rohamtüzérek között bajtársias legyen a viszony, és ne az állománykategóriák közti különbség domináljon. „Aztán a fiúk mondták, a tisztek, hogy májat, marhamájat, azt csináltassak, marhamájat, aztán tudtam, hogy a Döce milyen ember. Mondtam neki: *Százados úr, az volna a tiszteknek a kérése, hogy hát csináltassak reszelt májat a tiszt étkezdének.* Azt mondja a Döce: *Tudod mit, Ferenc – azt mondja – mindenkinek tudsz reszelt májat adni, a legénységnek is?* Mondom: *Hát akkora mája nincsen egy izének, egy marhának, hogy mindenkinek jusson.* Azt mondja: *Akkor édes fiam a tisztek sem esznek reszelt májat, hanem azt szépen belevagdosod a pörköltbe – azt mondja – és akkor májjal együtt adod, ha valakinek jut, jut. Ha nem jut, nem jut, nem gond.* Ilyen ember volt az. Semmi különöset nem engedett meg, semmit, ami a legénységnek volt koszt, azt ette a tiszt étkezde is, a tiszt étkezdének nem volt külön, hogy ez kellene, vagy az kellene, ezt lehetett. Nem is engedte meg.”³⁴⁸

A feladatok meghatározásakor az osztályparancsnok mindig a rohamtüzérség megfelelő alkalmazását tekintette szem előtt. Ahogy azt Patay zászlós visszaemlékezésében kifejtette, „Mert a rohamtüzéreket bevetni utóvédharcba, ez lelkiismeretlenség volt. Mert nekünk nem volt védő fegyverünk. Nekünk csak támadó fegyverünk volt. És egy olyan értékes löveganyagot, mint a rohamlöveg volt, azt bevetni és kockáztatni azt, hogy a legkisebb sérülésnél is ott marad, szóval az nagy könnyelműség volt. [...] hallottam, hogy még szegény Barankay élt, Döce, azalatt például olyasmit akartak megcsinálni hadseregnél, hogy egy szakaszt kiküldeni ellentámadásra. Nem, azt mondja, a legkisebb egység az üteg. Ő nem egyezett bele. És megmondta, hogy ilyen támogatást kérünk, azt a támogatást megkapjuk, megyünk, és elérjük az eredményt. Ha nem adnak támogatást, ezt a támogatást, amit kérek, akkor nem megyünk. És igaza volt, dacára annak, hogy százados volt, szembe szállt ezredesekkel meg magasabb rangúakkal. És neki volt igaza. És mindig igaza lett, és nem tudtak vele mit kezdeni. Ugye ezt lehetett becsülni a Barankay Döcében.”³⁴⁹

Ahogy azt Billnitzer Ernő vezérőrnagy, a rohamtüzérség parancsnoka életrajzában kifejtette, „a rohamtüzér érezze mindenkor, hogy parancsnokának simogató atyai keze, bármily életvonalkozásban, mindenkor mellette áll, ha végzi kötelességét, de kérlelhetetlen a szigora

³⁴⁸ Interjú Móricz 1987. 6.

³⁴⁹ Interjú Patay 1988. 2-3.

akkor, ha bevetve a rohamlöveget, bárki is gyáván megtorpan, és nemcsak a saját egységét, de a támogatásra hivatottakat, egy egész harcegységet végzetes helyzetbe hoz. A parancsnok simogató keze és kérlelhetetlen szigora nem ellentétes.”³⁵⁰ A rohamtüzérek Barankay százados iránti tisztelete abban is megmutatkozott, hogy parancsnokuk hősi halálát követően egyöntetűen kérték, hogy az alakulat az ő nevét vehesse fel.

A rohamtüzérségen belüli bajtársias viszonyra példa Éder Miklós páncélos főhadnagy, a 16. rohamtüzér osztály páncélos kiképzőjének visszaemlékezése. „Vagány fickók voltak, nehezen fegyelmezhetőek. Ott csak majdhogynem baráti alapon lehetett beszélgetni. [...] Debrecenben az osztályparancsnokság előtt állt egy Wanderer személygépkocsi, és nem tudom, hova a csudába mentünk ki egy repülőtiszttel. És beszálltunk, a gépkocsivezető odaszól énnekem: *Főhadnagy úr, van egy szál cigarettája? Legyen szíves adni cigarettát, nincs nálam.* Én minden további nélkül megkínáltam, és utána a repülőtiszttel, én nem tudom, hogy ki volt, ugyancsak egy főhadnagy, rettenetesen fel volt háborodva utána. *Nálatok csak úgy megy, hogy a gépkocsivezető csak odaszól, hogy főhadnagy úr, adjon egy cigarettát?* És akkor még a Gyurka mondta azt, hogy: *Öregem, jegyezd meg, nálunk amíg egy tisztnek van két szál cigarettája, abból az egyik valamelyik legénységé lett. De ugyanúgy, ha a legénységnek van két szál cigarettája, az oda fogja adni a tisztjének. Talán nálatok nem?* Pedig a repülőknél is hasonló.”³⁵¹

Miután az 1. rohamtüzér osztályt kivonták a Kárpátok keleti előterében vívott harcokból, a 7. honvéd gyaloghadosztály parancsnoka (ez a hadosztály volt az, aminek a támogatását legtöbbször ellátta a rohamtüzér osztály), vitéz Kudriczy István vezérőrnagy kiadta kiképzési rendeletét, mely azt szolgálta, hogy a frissen megszerzett harci tapasztalatokat beépítsék a katonák felkészítésébe. Ennek bevezetőjében a hadosztályparancsnok kifejtette, hogy a harcok nagyban hasonlítanak az első világháborús állóharchoz. A tüzérség és a légierő a védőket az árokrendszerbe kényszeríti, miközben a páncélosok és gépesített gyalogság megkísérli a védelem áttörését. Ez ellen leginkább úgy lehet védekezni, ha megfelelően ki vannak építve a műszaki erődítések, a védelmi öv el van aknásítva, hatékony a páncéltörő képesség és a gyalogságot sikerül leválasztani a páncélosokról. Az védelem esetleges áttörése esetén a tartalékok bevetésével el kell reteszelni, majd ellentámadást kell végrehajtani, melyet páncélosok és rohamtüzérség támogat. ³⁵² A gyalogsági kiképzés megszervezésekor a

³⁵⁰ BILLNITZER 2017. 186.

³⁵¹ Interjú Éder 1986/I. 5.

³⁵² HL 240/7.ho.I.a.44.VI.30. szám 7. gyaloghadosztály hadműveleti napló mellékletei 1944.VI.03-VIII.26-ig. 1. sz. melléklet 1.

parancsnok kiképzési célként határozta meg a páncélosokkal és rohamtüzérséggel való együttműködés gyakorlását támadás során.³⁵³ A kiképzési rendeletben külön fejezetet szenteltek a rohamlövegekkel és páncélvadászokkal való együttműködésnek. Ez alapján a gyalogság tapasztalatai egybeestek azzal, amit Sándor Dénes főhadnagy írt emlékiratában. Ahogy a dokumentumban írták, „ha a rohamlövegek és páncélvadászok támadnak, ne ragadjunk hozzájuk, mint valami bogáncs. Ez csak veszteségeket okoz nekünk, mert ezek a páncélozott harcjárművek magukra vonják az ellenséges tüzet és kevés védelmet nyújtanak. Például gondoljunk arra is, hogy az ellenséges lövedékek gellert kapnak!” Arra is felhívták a katonák figyelmét, hogy a páncélosok tüzelésekor ügyelni kell a halláskárosodás veszélyére. Ugyanakkor a rohamlövegek és páncélvadászok védik legjobban a gyalogságot az ellenséges páncélosoktól, harcállásoktól, ellenállási fészkektől, valamint az ellenséges lövészekről. Már megjelenésükkel is távol tartják az ellenséget, de ha az elrettentés nem elég, fegyverzetükkel hatékonyan pusztítják őket. A rohamlövegek helység-harcban és fedezékben levő célok ellen is igen hatásosak. Amennyiben ellenséges páncélosok jelennek meg a harctéren, úgy a rohamlövegek és páncélvadászok a gyalogságot hátrahagyva azonnal támadásba lendülnek. Ebben az esetben a gyalogságnak nem szabad pánikba esnie, a harckocsik leküzdése után visszatérnek az eredeti feladatukhoz, a gyalogsági támadás támogatásához. A támadási cél elérésekor a támogató harcjárművek tovább törnek előre, hogy így biztosítsák a gyalogságot, amíg azok kiépítik a szükséges védőállásaikat. Ezután a rohamlövegek visszavonulnak biztonságos távolba, hogy ne nyújtsanak feleslegesen célpontot. Felszólították a gyalogságot, hogy ne kövessék a rohamtüzéreket, hanem ilyenkor maradjanak az elfoglalt védőállásokban, de figyeljenek, hogy az áthaladó lövegek ne hagyják le őket.³⁵⁴

A 25. gyaloghadosztály parancsnokának, vitéz Ibrányi Mihály vezérőrnagynak az 1944. július 7-10. között lezajlott, a 421. magaslati pont birtoklásáért folyt harcokról írt tapasztalati jelentése alapján „a rohamtüzérség kiválóan támogatta a gyalogság támadását. A rohamlövegek biztonságot adnak a gyalogságnak. Olyan szervezés mellett, ahol a gyalogságnak nincsenek páncélosai, feltétlenül szükségesnek látszik rohamtüzér egységek beosztása. Jelentem, hogy mint követelmény megállapítható az, hogy minden hadosztálynak egy rohamtüzér osztállyal kellene rendelkeznie.”³⁵⁵ Ibrányi vezérőrnagy ezután a tanulságokról is írt egy jelentést. Ebben az írta, hogy „a rohamlövegek a gyalogságnak utat törtek, bevárták a felzárkózást, majd ilyen

³⁵³ HL 240/7.ho.I.a.44.VI.30. szám 7. gyaloghadosztály hadműveleti napló mellékletei 1944.VI.03-VIII.26-ig. 1. sz. melléklet 3.

³⁵⁴ HL 240/7.ho.I.a.44.VI.30. szám 7. gyaloghadosztály hadműveleti napló mellékletei 1944.VI.03-VIII.26-ig. III. fejezet 17-19.

³⁵⁵ M.kir.25.gy.ho.pság Tapasztalati jelentés a VII.7-től 10-ig lefolyt harcokról. 1.

eljárással folytatva az ellentámadást érték el a 421. magaslati pontot. Látva, hogy a gyalogság első állásokat elfoglalja, kiinduló állásukba tértek vissza. Ez a harceljárás a rohamlövegek részéről virtuosos és bajtársias eljárás, de kockázatos és rendszernek nem szabad venni sem a gyalogság, sem a rohamtüzérség részéről. Mert képzeljük el, ha az ellenség például aknákat rakott volna le az első vonal elé vagy bővebben páncélelhárító fegyverei lettek volna, akkor a végrehajtott harceljárás a rohamtüzérségben is veszteséget okozott volna. Az ellenség első vonalán át a gyalogságra felzárkózott rohamtüzérségnek a gyalogság kell, hogy utat nyisson. A rohamtüzérség ezt az „útmegnyitást” közvetlen lövéseivel támogatja. Ha azután szabad az út, akkor lehet szó esetleg arról, hogy a rohamtüzérség előrerántsa egyes helyeken a gyalogságot. A rohamtüzérség harcalakzata kicsit sűrítettnek látszott. Szélesebben támadni, úgy jobban ki lehet a támogató tűzhatást fejteni.”³⁵⁶ A hadosztályparancsnok éppen ellentétesen képzelte el a rohamlövegek bevetését, mint ahogy azt a rohamtüzérség harceljárása előírta.

Abban igaza volt, hogy a rohamlövegeknek is szükségük van a gyalogság támogatására, hiszen a rohamtüzérek korlátozottan látnak ki a harcjárművekből, így különösen erdős, vagy lakott területen megbújhatnak páncéltörölővegek, vagy kézi páncéltörő fegyverekkel felszerelt gyalogosok. Ezeket a kísért gyalogságnak kell felismernie és a rohamtüzéreket – előre megbeszélte jelekkel – értesíteni a veszélyről. Ugyancsak felhívta a figyelmet a 7. hadosztály parancsnoka által kiadott kiképzési segédlet a rohamlövegek és a gyalogság tempója közti eltérésre. A rohamlövegek szökellésszerűen haladnak előre, a tüzelőállás változtatásakor kihasználják sebességüket, míg tüzeléshez megállnak. Ehhez a mozgáshoz a gyalogságnak is alkalmazkodnia kell, vagyis akkor kell utolérniük a rohamtarackokat, amikor azok tüzelnek, ugyanis az ellenség ilyenkor fedezékbe húzódik. A segédlet megfogalmazása szerint „jobb izzadni, mint vérezni!” Közös támadásnál a rohamlövegek rendszeresen bevárják a gyalogosokat, amint megfelelő fedezéket találtak.³⁵⁷ Láthatóan ellentétes állásponton volt a két hadosztályparancsnok a rohamtüzérség alkalmazását illetően.

A Honvéd Vezérkar főnöke 1943-44. évre kiadott Kiképzési rendeletének 5/1. mellékletében meghatározta, hogy a rohamtüzérség alkalmazásáról oktatófilmet kell forgatni, melyet 1944. január 7-től a honvédség összes helyőrségében le tervezett vetíteni. Ezt a filmet minden katonának meg kellett volna néznie, különös tekintettel a lovasságra és a páncélos

³⁵⁶ M.kir.25.gy.ho.pság 1352./25.gy.ho.I.a,44.VII.8.szám 2-3.

³⁵⁷ HL 240/7.ho.I.a.44.VI.30. szám 7. gyaloghadosztály hadműveleti napló mellékletei 1944.VI.03-VIII.26-ig. III. fejezet 18.

fegyvernemre.³⁵⁸ Sajnos a film arról, hogy a film valóban elkészült-e, illetve, ha el is készült, akkor a katonáknak levetítették-e oktatási anyagként, nem maradt fenn információ.

A szigetvári 10. rohamtüzér osztály parancsnoka, Hanák Sándor százados 1944 októberében csapattestüktől elszakadt gyalogosokból szervezett rohamszázadot az osztály rohamlővegeinek támogatására. A rohamszázad parancsnokának, Harkay Tihamér főhadnagynak az elmondása alapján ez a szervezetszerű saját gyalogság megfelelően tudott alkalmazkodni a rohamtüzérség harcászatahoz. „Amíg gyalogsági tűz van, a Zrínyi jól véd minket, mellette kell maradni, és nem lemaradni, és az emberek pedig jórészt megértették, hogy a Zrínyi mögül kiugrani, vagy Zrínyiről leugrani, rárohanni sokkal hatásosabb és jobb história, mint rajta maradni, avagy pedig mellette sétálni. Mert a Zrínyit kilövik, és ha nem is lövik ki, de ami ráesik, annak a szórványai és szilánkjai az mind minket fog érni, tehát annak felesleges kitenni a páncél nélkül harcoló embereket.”³⁵⁹

Hozzá kell tenni, hogy az 1. rohamtüzér osztály a rohamtüzér alakulatok között kivételezett helyzetben volt. Ahogy Török Pál százados, a 7. rohamtüzér osztály parancsnoka visszaemlékezésében felidézte, a hajmáskéri osztály minden technikából a legjobbat kapta, teljesen feltöltötték gépjárművekkel és fegyverzettel, valamint legénységgel. A tiszti kar esetében is látható, hogy „ottan tizenöt ludovikás kiváló tiszt volt a rohamtüzér osztálynál, mikor elindultak. Nálunk meg a többieknél volt három-négy, ez már maga egy olyan különbség volt, amit nem lehetett lezongorázni.”³⁶⁰ Ez a szempont is alkalmassá teszi az 1. rohamtüzér osztályt, hogy vizsgálat alanyává tegyük, hiszen úgy tudott működni, ahogy minden osztálynak kellett volna.

³⁵⁸ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 60000.szám/el.n.5.vkf.-1943. 5/1. melléklet

³⁵⁹ Interjú Harkay 1987/I. 9.

³⁶⁰ Interjú Török 1986. 7-8. A harctérre való elvonuláskor nem tizenöt, hanem tizenkét ludovikás tiszt volt az 1. rohamtüzér osztály állományában, ami így is jóval magasabb szám, mint a többi rohamtüzér osztály esetében.

9. HADTÖRTÉNELMI TANULSÁGOK EGY ÚJ CSAPATNEM MEGSZERVEZÉSÉRŐL

A második világháború harci eseményei megmutatták, hogy a haditechnikai lemaradást nem tudják ellensúlyozni a katonai erények, a katona az alkalmas fegyver nélkül nem képes feladatát teljesíteni. Elengedhetetlen tehát a hadsereg állandó fejlesztése, a korszerű haditechnika hadrendbe állítása. A második világháború során jelent meg a rohamtüzérség, mint korszerű és ütőképes csapatnem. A keleti hadszíntéren szerzett tapasztalatok vezették a katonai döntéshozókat, hogy német mintára a Magyar Királyi Honvédség szervezetén belül megszervezzék ezt az új tüzér csapatnemet.³⁶¹

Meg kell említeni ugyanakkor, hogy a rohamtüzér csapatnem megalkotásának gondolata nem a második világháború alatt született meg, hanem már az első világháború utolsó évében elkezdtek születni a hadtudományi irodalomban olyan tudományos értékű publikációk, melyek fontosnak tartották egy gyalogságot kísérő tüzérségi eszköz megalkotását. Ez az elméleti, szakirodalmi munka fontos alapot jelentett a megvalósítás során.

A gyors csapatok megjelenése a harctéren nagymértékben változtatta meg a harcászati körülményeket, így szükség volt egy új tüzérségi harceljárás kidolgozására. A rohamtüzérség szerepe a gyalogság harcának közvetlen és mozgó tűztámogatása, a kísérőtüzérség feladatkörének betöltése volt. A rohamtüzérség feladatainak meghatározása szerint a rohamlöveg rejtett tüzelőállásból vezet meglepetésszerű tüzet az ellenségre, azonban ezt követően motorizáltságának köszönhetően állást változtat, és új célpontot küzd le.³⁶²

A honvédelmi vezetés több tüzértiszt személyi anyagát is megvizsgálta, és alapos mérlegelést követően bízta meg egy rohamtüzér osztály felállításával vitéz Barankay József századost. Barankay százados 1942-ben önként jelentkezett harctéri szolgálatra, ahol az 5. honvéd gépkocsizó tüzérosztály parancsnokának segédtisztjeként vezetett támadást egy szovjet beton fedezék ellen. Miután ütege megrongálta az erődített állást, elsőként rontott be oda, és a kialakult közelharc során géppisztoly-lövéstől megsebesült. Barankay ezen tetteivel azonban nem csak az egyik legfontosabb – rohamtüzérekkel szemben támasztott – követelménynek, a kiemelkedő harci szellemnek felelt meg, hanem karizmatikus vezető, és kiváló tüzértiszt is volt.

³⁶¹ MÁTYÁS 2020. 208-221.

³⁶² CSANÁDY 1978. 1/1.

Harctéri szolgálatát megelőzően ugyanis a Ludovika Akadémia tüzér oktatója volt, és az első akadémikus üteg parancsnoka.

Mivel a rohamtüzérség új csapatnemként jelent meg a Magyar Királyi Honvédség hadrendjében, így kézenfekvő, hogy felállításához tapasztalatokat kellett szerezni a német szövetségesektől, akik már alkalmaztak rohamtüzérséget a Szovjetunió elleni hadműveletek során.

Komoly támogatást nyert az alakulóban lévő rohamtüzér keret 1943 júliusában, amikor kinevezték Billnitzer Ernő ezredest a magyar királyi honvéd rohamtüzér kiképző tábor parancsnokává. Ezzel a rohamtüzérség nyert egy magas rendfokozattal rendelkező előljárót, aki a katonai hierarchiában betöltött pozíciója révén megfelelően tudta támogatni a csapatnemet és könnyebben megnyíltak előtte bizonyos ajtók. Külön kiemelő körülmény, hogy egy olyan főtitest nevezett ki a Honvéd Vezérkar főnöke a rohamtüzér csapatok élére, aki korábban már foglalkozott a rohamtüzérség kialakításával. A hadtudományi vita című fejezetben részleteztem ezt a kérdést, Billnitzer Ernő több tanulmányt is írt a Magyar Katonai Szemlébe. Ezt a hadvezetés nyilvánvalóan számításba vette, amikor Billnitzer ezredest szemelték ki a feladatra. Bill apó a későbbiekben bizonyította is, hogy rászolgált az új csapatnem vezetésére, ugyanis a főváros védelme során az egyik legaktívabb magyar parancsnok volt, aki személyes jelenlétével is bátorította a harcoló katonákat.

Az 1. rohamtüzér osztály számára a Honvéd Vezérkar főnöke anyagi tekintetben is komoly támogatást nyújtott, hiszen a modern rohamlöveg mellett harckocsikat is kiutalt, nagy számban biztosított teherautókat, motorkerékpárokat, valamint más csapatokhoz képest nagyobb arányban rendelkeztek géppisztolyokkal, golyószórókkal. Ez a felső támogatás nagyban hozzájárult az 1. rohamtüzér osztály harctéri sikereihez.

Az 1943. április közepére felállt törzsállomány kemény munkájának eredményeképpen 1943. július 18-a és augusztus 31-e között lezajlott az első rohamtüzér tiszti tanfolyam.³⁶³ A tanfolyamon a tüzér alakulatoktól önként jelentkezett, harminc évnél nem idősebb, nőtlen tisztak vehettek részt. A rohamtüzérség állományába 113 tiszt és tisztjelölt jelentkezett önként, közülük a résztvevőket főleg Barankay százados válogatta ki, aki – mivel négy évig nevelőtiszt és az 1. akadémikus ütegnél a Tüzérmérő szolgálat tantárgy oktatója volt a Ludovika Akadémián, valamint az alantostiszti tanfolyamon – ismerte az utolsó évfolyamokon

³⁶³ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 5374.eln.1.vkf-1943. 1. HL Rohamtüzér gyűjtemény

végzettek. Ez szám szerint azt jelenti, hogy a tanfolyamon résztvevő, és később rohamtüzér tisztté vált 10 fő hivatásos közül 8 főt tanított Barankay 1937 és 1941 között, Török Pál századost pedig akadémikus korukból ismerte. Egyedül egy főhöz, Henkey-Hónig József századoshoz nem fűzte személyes ismeretség, valamint a négy tisztjelölthöz.³⁶⁴

Ezen a ponton ki kell hangsúlyozni a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia szerepét és fontosságát, ugyanis azon túl, hogy egykori oktatóként lehetősége volt Barankaynak megismernie a fiatal tüzér tiszteket, a Ludovikán nyújtott magas szintű képzés és az elvárt erkölcsi tartás szilárd alapként szolgált, amelyre a rohamtüzérségnél megkövetelt ismereteket és szellemiséget rá lehetett építeni. Az is látható, hogy a Ludovikán az oktatók nagy hangsúlyt fektettek a vezetői képességek fejlesztésére, hogy a csapatokhoz kerülő tisztek képesek legyenek jó parancsnokként vezetni beosztottjaikat. Továbbá arra is ki kell térni, hogy nem a merev ismeretanyag-átadás volt jellemző a Ludovikán, hanem igyekeztek úgy felkészíteni az akadémikusokat a leendő parancsnoki beosztásukra, hogy azok képesek legyenek a hadviselés újdonságait befogadni, elsajátítani és alkalmazni. A tábori tüzér tisztek rövid idő alatt átvették a páncélos szellemiséget és kezdeményező szemlélettel igyekeztek összeállítani a teljesen újdonságnak számító harceszköz használatához szükséges szabályzatokat, harceljárásokat és képzési anyagokat.

Mivel az új rohamtüzérség rendkívül értékes, és ritka harceszközökkel lett ellátva, így különösen fontos és elvárt követelmény volt, hogy az arra legalkalmasabbak kerüljenek az új csapatnem soraiba. Már ekkor gondolni kellett továbbá a harcok során keletkező személyi veszteség pótlására is. Bár a szigorú válogatás indokolt volt, és a hadvezetés is támogatta annak szükségességét, mégis többször szemrehányást tettek Barankaynak, hogy kiválogatja a tüzértisztek színe virágát.³⁶⁵

Ekkor még Zrínyi rohamlövegek nem álltak rendelkezésre, hiszen a Weiss Manfréd Gyár csak augusztusban szállította az első öt darabot, így a kiképzés Turán harckocsikkal folyt.³⁶⁶ (A későbbiek során remek ötletnek bizonyult, hogy az új haditechnikai eszközök megérkezéséig a meglévő harckocsikkal gyakorolva készítették fel a rohamtüzéreket, hiszen Budapest ostroma során – rohamtarackok híján – Turán harckocsikkal vetették harcba az 1. rohamtüzér osztály 2. ütegét. A rohamlöveg vezetése alapjaiban megegyezett a harckocsi vezetésével, hiszen a Zrínyi rohamtarack fejlesztésekor a Turán harckocsi alvázat és

³⁶⁴ HL V. fondfőcsoport Barankay József személyi anyaga

³⁶⁵ CSANÁDY 1978. 3/2.

³⁶⁶ CSANÁDY 1978. 2/7.

meghajtórendszerét vették alapul, egyedül a torony forgathatóságában és a beépített lövegtípusban különböztek egymástól. Az osztályparancsnok haderőtervezési tehetségét mutatja továbbá, hogy a rohamtüzér osztály állománytáblájába egy fő páncélos tisztet is betervezett, aki a tábori tüzekeket a páncélos hadviselésre fel tudta készíteni.³⁶⁷⁾

Még a tanfolyam zárását megelőzően, 1943. augusztus 13-án adta ki a Honvéd Vezérkar főnöke újabb parancsát, melynek értelmében a tábori tüzér alakulatoknak tartalékos tiszti és tisztjelölti állományuk körében is fel kellett mérni a rohamtüzérséghez jelentkezni kívánók számát, és lehetőséget kellett biztosítani ezen tartalékosok átképzésre való jelentkezésére is.³⁶⁸ Ennek oka az volt, hogy a hadvezetés látta a rohamtüzérség szervezésének sikerességét, és további hét rohamtüzér osztály felállítását határozták el,³⁶⁹ valamint fel kellett tölteni ezeket az osztályokat a békeállományon túli, hadi állománnyal is, hogy azokat minél előbb bevethessék a szovjetek elleni harcok során.

A rohamtüzérek tisztában voltak azzal, hogy kivételes harcértéket képviselő csapatnem tagjai, így büszkén viselték a rohamtüzér csapatjelvényt. A fennmaradt emlékiratokban több helyen is olvasható, hogy egységesen léptek fel a rohamtüzérek, amikor valamelyik bajtársuk veszélybe került. Például Budapest ostroma során Billnitzer vezérőrnagyot berendelték az Operaházba egy kitüntetési ünnepségre. Az ünnepség közben észrevette, hogy géppisztolyos rohamtüzérek gyülekeznek a terem bejáratánál. Amikor kérdőre vonta őket, azt mondták, hogy híre ment, hogy merénylet készül a tábornok ellen, így minden elérhető ember az Operaházhoz ment, megvédeni parancsnokukat. A rohamtüzérek a lakosság körében is tisztelt katonák voltak, hiszen a korabeli sajtó igyekezett bemutatni az új fegyverek és csapatnemek hősies harcát. Az összetartás és ez a tekintély kialakított egy erős kohéziót a rohamtüzérek között.

A rohamtüzér csapatnem megszervezésének tapasztalatait természetesen nem szándékozom kivetíteni napjainkra, amikor a Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program keretében újra létrejött a Magyar Honvédség szervezetében az önjáró tüzér képesség. A jelen kor viszonyai merőben eltérnek az 1942-44-ben uralkodó helyzettől, hiszen a professzionális haderő nem kínál oly nagy létszámú humán erőforrást, melyből lehetséges lenne a fentiekben ismertetett kiválasztás, valamint a 101. tüzérosztály átfegyverzésére technikai bázisként

³⁶⁷ Az 1. rohamtüzér osztály páncélos tisztje Éder Miklós pc. főhadnagy volt.

³⁶⁸ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 59622.eln.5.vkf-1943. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

³⁶⁹ M.kir.honvéd vezérkar főnöke 10563.eln.1./a.-1944. I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

beszerzésre kerülő Panzerhaubitze 2000 önjáró löveg sem hasonlítható a 40/43M Zrínyi-II rohamtarackhoz.

A haderőtervezés és a rohamtüzér csapatnem felállításakor figyelembe vett szempontok azonban tanulságul szolgálhatnak napjainkban is. A második világháború során is az volt a hadvezetés szándéka, hogy megfelelő fegyvert adjon a katonák kezébe. A rohamtarack fő fegyverét ugyanis az 1940M 105 mm-es tábori tarack képezte, mely már sorozatgyártás alatt állt. A tarack rendszeresítését hosszas tárgyalások és tervezések előzték meg. Az első 105 mm-es tarackot a német 105 mm-es le. FH. 18 (leichte Feldhaubitze, vagyis könnyű tábori tarack) alapján állította hadrendbe a honvédség, 37M 105 mm-es, a katonai köznyelvben „Göring” tarack néven. Mivel azonban a német fél elzárkózott a gyártási licenz átadásától, a svéd Bofors gyár 105 mm-es tarackjának tesztelése és átalakítása révén született meg a 40M tarack. A tarack sorozatgyártását a MÁVAG diósgyőri lövegüzeme csak 1942-ben kezdte meg, és az első lövegek az év júliusában kerültek ki a gyárból, így a Zrínyi-II rohamlöveg tervezésekor a legmodernebb tüzérségi eszköz került beépítésre, melyből 41 darabot azonnali szállítással rendelt meg a Honvédség.³⁷⁰

A gyakorlati tapasztalatok bemutatásán túl munkámnak további pozitív hatása lehet, hogy a második világháború során kialakult, és híressé vált rohamtüzér szellemiségből meríthetnek napjaink tüzérei, és számukra talán például szolgálhatnak az elődök. Nagy örömmre szolgált látni, hogy a megalakult önjáró tüzérosztály a rohamtüzérség előtti tisztelgésül vitéz Barankay József százados nevét viseli. Remélem, hogy kutatásaimmal és publikációimmal magam is hozzájárulhattam a döntés megszületéséhez.

³⁷⁰ MÁTYÁS 2019 117-128.; KOVÁCS 2014. 166-169.; KERÉKES 2015. 82.

10. A MAGYAR KIRÁLYI 1. ROHAMTÜZÉR OSZTÁLY TISZTI KARA

Ábry Endre István zászlós

1919. május 15-én született Dunavecscén Ábry Gyula postamester és Bereczky Ferdinanda gyermekeként. Dunavecscén végezte az elemi iskolát. Ezután Léván járt gimnáziumba, 1940-ben tette le az érettségi vizsgákat. Civil szakmája postatiszt volt.

1940. december 2-án vonult be sorkatonai szolgálatra a 6. tábori tüzérosztályhoz Komáromba. 1941-ben végezte el a tartalékos tiszti tanfolyamot Székesfehérváron a 4. tábori tüzérosztálynál. 1942-ben tüzér löiskolát végzett Hajmáskéren. 1942. márciusában a 6. könnyű hadosztály kötelékében vonult el a keleti hadműveleti területre, ahol először felderítőtisztként, majd elsőtisztként volt beosztásban. Gránátszilánktól fejsérülést szenvedett. 1943 májusában hazatért Oroszországból, és leszerelt. Mivel nem tudott elhelyezkedni, pályázatot adott be a honvédséghez továbbszolgálatra, és jelentkezett rohamtüzérnek. 1944 februárjától kapott rohamtüzér kiképzést. Az osztály mozgósításakor az 1. üteg 1. szakaszparancsnoka lett. 1944. július 13-án Nadworna térségében szovjet légitámadás során repesztalálattól fejsérülést szenvedett. 1944 novemberétől az 1. üteg parancsnoka volt.

Szovjet hadifogságba esett 1945. január 30-án, az Uzmányi táborban volt kocsis és tiszti lovász. 1947. október 6-án tért haza a hadifogságból, ezt követően Dunavecscén dolgozott fakitermelésen munkásként, majd földművesként. 1949 augusztusában Budapestre költözött, ahol először villanszerelő mellett dolgozott segédmunkásként, majd 1950-től villanszerelő-segédként. 1949. december 17-én vette feleségül Juhász Ilonát, két gyermekük született. 1956-ban három hónapos tartalékos tiszti átképzésen vett részt. 1964-ben beiratkozott villamosmérnök szakra levelező tagozaton, és mérnöki diplomát szerzett.

1972. szeptember 21-én hunyt el, Budapesten.

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon kardokkal³⁷¹

I. osztályú Tűzkereszt

Bronz vitézségi érem

Ezüst vitézségi érem³⁷²

vitéz barankai Barankay József százados (beceneve: Döce)

1909. október 2-án született Újvidéken barankai Demjanovits József néven. Budapesten érettségizett 1928-ban, majd a 2. honvéd tüzérosztálynál végzett karpaszományos tanfolyamot. A Ludovika Akadémián végzett táborigényes tüzérként, 1932-ben avatták hadnaggyá, majd a nyíregyházi 2. lovas tüzérosztály ütegparsnoka lett. 1936. május 1-jétől főhadnagy, 1937-től a Ludovika Akadémia osztálytisztje és tüzér oktatója. 1941. május 1-jén léptették elő századossá. 1942-ben az 5. honvéd gépkocsizó tüzérosztály segédtszjtjeként került ki műveleti területre, a doni hídfőcsatákban már osztályának parancsnoka.

„1942 őszén a megbetegedett oszt. pk. [osztályparancsnok] helyére nevezték ki. Ekkor a suscsei [helyesen: scsucsjei – a szerző]

*forrás: Hadtörténeli
Levéltár*

hídfő visszafoglalásánál az elakadt gyalogos támadásnak az élére állt. Közben az első vonalban bal felső karján súlyosan megsebesült. Helyén maradt, de a nagy vérveszteség miatt elájult.”³⁷³

Bátorságáért kiérdemelte a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét hadiszalagon a kardokkal. Sebesülése miatt hazaszállították, majd felépülését követően – a harctéren bizonyított bátorsága és a kockázatos helyzetekben mutatott teljesítménye okán – rábízták a

³⁷¹ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 155. HM HIM HL TGY 3306.

³⁷² HM HIM HLI Központi Irattár 17914. i. m. Ábry Endre személyi lapja

³⁷³ Buszek é.n. 3.

rohamtüzérség megszervezését. Az 1943. augusztus 1-jén felállított magyar királyi 1. rohamtüzér osztály parancsnoka.

„Az összetartozás és egymást cserben nem hagyásának szelleme ezekben a névtelen hónapokban született meg. A legénység azt látta, hogy este az osztályparancsnok úr, Barankay szds, az ütegparancsnokok, a tisztek éppen olyan olajosak, piszkosak és holt fáradtan zuhannak az ágyba, mint ők! Ragaszkodásukat és szeretetüket a bajtársias, közvetlen, szigorú, de mindig igazságos bánásmód alakította ki. Nehéz iskolán mentek keresztül az újoncok, az bizonyos, de azt tapasztalták, hogy mindig jól járt az, aki becsülettel, egyenesen, kötelességteljesítő bátorsággal viselkedett.”³⁷⁴

Az 1. magyar királyi rohamtüzér osztály parancsnokaként vonult el osztályával a harctérre. 1944. május 20-án megsebesült és a Stanislau kórházba került. 1944. július 13-án Ottynia térségében tüzérségi figyelőjében bombatalálat következtében hősi halált halt. A halálát megelőző napokban tanúsított bátor és hősiességű parancsnoki magatartása miatt ötödikként kapta meg a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmét.³⁷⁵

A Honvédségi Közlöny 1944. augusztus 16-i számában az alábbi szöveggel jelent meg az elismerés:

„A Kormányzó Úr Ő Főméltósága Budapesten, 1944. évi augusztus hó 3. napján kelt legfelsőbb elhatározásával, a Szovjet elleni hadműveletek alkalmából, adományozni méltóztatott: a Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmét: a hősi halált halt vitéz Barankay József századosnak, mint a m. kir. honvédség 5-ik tagjának, az 1944. évi július hó 7-10-i Peczenicyn-i elhárító harc során az ellenség előtt tanúsított kimagaslóan vitéz és önfeláldozó magatartása elismeréséül, amikor is mint rohamtüzér osztály parancsnok, a saját és az ellenséges arcvonal között elakadt és igen

erős ellenséges aknavető- és géppisztolytűz alatt tartott egyik rohamlővegét, pár önként jelentkező tisztjével és emberével VII. 9-10-én, megismételt vállalkozás keretében kimentette s így a már elveszettnek hitt értékes rohamlőveg rövidesen újra bevethető lett. Rettenthetetlen

*Barankay József Magyar Tiszti Arany Vitézségi érme
forrás: Hadtörténeti Múzeum*

³⁷⁴ Buszek é.n. 5.

³⁷⁵ ILLÉSFALVI–KOVÁCS–MARUZS 2011. 53–59., RADA 2001. 563-564.; HL V. fondfőcsoport i. m. Barankay József személyi lapja; <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> Barankay József veszteségi kartonja

bátorsággal végrehajtott vállalkozásával példát adott minden magyar tüzérnek, hogy a lövegét esküjéhez híven, élete és vére kockáztatásával se hagyja az ellenség kezére jutni.”³⁷⁶

A rendkívül magas kitüntetést Billnitzer Ernő vezérőrnagy által vezetett küldöttség adta át Bácsalmáson, a hősi halottak emlékművénél Barankay százados édesanyjának.

„Sokoldalú tehetség volt. Gyors felfogásával fél szavakból is értett, színesen és érthetően adott elő. Soha senkit nem sértett, vagy bántott meg, de magáról gyakran cinikusan beszélt. Magánéletéről soha nem beszélt, csak halála után értesültünk arról, hogy özvegy édesanyját támogatta. Nem cigarettázott, nem ivott, káros szenvedélye nem volt. Szerényen élt, szolidan öltözködött, csak a hivatásának élt. Szolgálaton kívül vidám, kedves jó barát volt. A fiatal tüzértisztek példaképüknek tekintették, szinte rajongtak érte. Így a legkiválóbb tiszteket tudta kiválogatni rohamtüzérséghez.”³⁷⁷

1.	Családi és utóneve:	vitéz némes Barankai Barankay József		2.	Csapatnév:	1. roham tá. oszt.	Rendfokozat:	szob.
5.	születési hely község, város:	Nyíradék		6.	Állományvesztés: (Pótlakutat)	Barankay György		
	járás (Budapest kerület):	Vérszi		7.	Atyjának	Barankay Dezso		
	megye (kattolán születéskor):	Pács - Bodrog		8.	Születemnek leánykori	Károlyi Ilona		
10.	Legközelebbi hozzátartozójának neve, lakóhelye és lakcíme:	Barankay Endre t. orv. Bácsalmás		9.	Házastársának leánykori	Károlyi Ilona		
11.	Gyermekeinek neve és születési éve:	Péter		12.	Azonosság száma:	02.91 -09- 0741		
13.	Vallása:	g. kat.	14. Foglalkozása (általa, alkalmazása):	ht	15. Osmánygyűjtő száma:	984		
17.	Elcsúszott, mikor, hol (év, hó, nap):	1944. IV. 13. Torgovizza		16.	Kihirdetve: Saját iktatószámok:*)	15		
18.	Meghalt, mikor, hol (év, hó, nap):			17.	Kihirdetve:	On. k. d. 633 216/22. sz. 1944. 106		
19.	Eltemetve, mikor, hol (év, hó, nap):	1944. IV. 15. Nemzeti Park 27 987		18.	Kihirdetve:	- 59.338/eh. sz. 1944		
20.	Megsebesült, mikor, hol (év, hó, nap):			19.	Kihirdetve:	e = 638387/27-u-244		
21.	Hadifogságba jutott, mikor, hol (év, hó, nap):			20.	Kihirdetve:			
22.	Elűnt, mikor, hol (év, hó, nap):			21.	Kihirdetve:			
23.	Sérült, mikor, hol (év, hó, nap):			22.	Kihirdetve:			
24.	Beteg, mikor, hol (év, hó, nap):			23.	Kihirdetve:			

Barankay József veszteségi kártyája
forrás: Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Központi Irattár

³⁷⁶ Rendelet száma: 61.001/eln. 8/e. – 1944. évi augusztus hó 12-én.

³⁷⁷ Wácsek Fedor (Csanády György) visszaemlékezése egykori parancsnokára

Becsey Gábor hadnagy (főhadnagy)

1920. augusztus 25-én született Békéscsabán Dr. Becsey Oszkár orvos és Géczy Andrea fiaként. 1939. február 1-jén behívták sorkatonai szolgálatra Budapesten az 1. gépvontatású közepes tarackos üteghez, ahol karpaszományos honvédként gépkocsisítzi beosztásban szolgált. Tisztesi, majd tartalékos tiszti iskolát végzett. Részt vett hadapród őrmesterként az erdélyi bevonulásban. 1940-ben felvételt nyert a Ludovika Akadémiára, ahol 1942. december 6-án avatták táborigazgató hadnaggyá 1941. november 1-jei ranggal. A 2. gépkocsizó könnyű tüzérosztálynál került beosztásba, Kassán, mint gépjármű anyaggyűjtő. 1943-ban került a rohamtüzérséghez, miután találkozott Barankay József századdal Németországban. Az 1. rohamtüzér osztály gépkocsisítzije, majd a harctérre való elvonuláskor a törzsüteg parancsnoka lett. 1944. január 1-jén előléptették főhadnaggyá. 1944. május 20-án Peczenicyn térségében tüdőcsúcslövést szenvedett, átadták a 25. egészségügyi oszlopnak, és repülőgépen Stryjbe szállították.³⁷⁸

„A rohamlövegek az erdő túlsó szegélyét elérve rövidebb időre megálltak, hogy a gyalogságnak időt adjanak az erdő ellenségtől való megtisztítására. Ezen idő alatt az orosz aknavető és tüzérségi tűz is közelebb került úgy, hogy az erdőből kilépve a támadó hullámon erős aknavető, tüzérségi, páncéltörő és Sztálin-orgona tűz feküdt, amelyben a gyalogság a rohamlövegektől vonalban célfelderítést végző Becsey főhadnagy gyalogsági lövedéktől tüdőlövéssel megsebesült, hátraszállítása után követőleg néhány perccel az osztályparancsnok is, aknaszilánktól feje jobb szélén és bal felkarján megsebesült”³⁷⁹

1945. január 31-én szovjet hadifogságba esett, és a voronyezsi hadifogolytáborban raboskodott, ahonnan 1947 szeptember 21-én tért haza. Hazatérte után a 3. Honvéd Kerületi Igazoló Bizottság igazolta (1056/1947). Ezt követően Békéscsabán dolgozott traktorvezetőként 1948 júliusáig, majd a Budapesti Egyesült Középítkezési Vállalatnál anyagbeszerzőként.

1948-ban megnősült. 1950-ben beiratkozott a Műegyetemre, és 1954-ben mérnöki diplomát szerzett. 1954-től mérnökként helyezkedett el Budapesten a Fővárosi Vízműveknél, végül nyugdíjba vonulásáig a Fővárosi Tanács Közmű Igazgatóságánál dolgozott főmérnökként.

³⁷⁸ Becsey Gábor főhadnagy sebesülési katonája I. HM HIM HLI Központi Irattár; HL Rohamtüzér gyűjtemény anyagai

³⁷⁹ 307./1.rotü.oszt.pk.44.V.22.számú harctudósítás

Az 1958. március 28-án kelt 0269. számú HM rendelet mint ludovikás tisztet, honvéddé fokozta le.

Kitüntetései:

Erdélyi Emlékérem

I. osztályú Tüzkereszt 1 sebesülési pánttal³⁸⁰

Billnitzer Ernő altábornagy (beceneve: Bill apó)

1889. június 17-én született Fiumében Billnitzer Lajos torpedógyári üzemvezető fiaként. Pozsonyban érettségizett 1908-ban, majd a Műegyetemen töltött egy év után bevonult sorkatonai szolgálatra. 1911-ben tartalékos tüzér zászlós lett, és visszatért az egyetemre. Egy év után ismét katonai szolgálatot vállalt, immár önként. 1914. november 1-jén tartalékos hadnaggyá léptették elő a miskolci császári és királyi 17. tüzérezrednél, majd kérte hivatásos állományba vételét. Különböző tüzér alakulatoknál harcolta végig az első világháborút, 1918-ban századosként tért haza. Hazatértét követően jelentkezett a Nógrád megyei nemzetőrség megszervezésére, hogy helyreállítsák a rendet. Bár a kommunista eszméktől távol állt, belépett a Vörös Hadseregbe, hogy harcolhasson az országba betörő csehszlovák és román csapatok ellen. A 10. tüzérezred osztályparancsnokaként harcolt folyamatosan visszavonulva a románok ellen, majd felsőbb utasításra Szolnoknál le kellett tennie a fegyvert, és hadifogságba esett. 1919 végén, az aradi fogságból való szabadulását követően beállt a Nemzeti Hadseregbe, és a miskolci tüzérosztálynál, majd a 7. vegyesdandárnál szolgált. 1930-tól a várpalotai gyalogsági iskolában oktatott, 1935-től a budapesti 1. tüzérosztályhoz került. 1939-től az aszódi 1. honvéd tüzérosztály parancsnoka, 1940-től ezredesként. 1942-től a II. hadtest tüzérparancsnoka. 1943. május 1-jével felmentették beosztásából, majd 1943. júliusától a hajmáskéri Rohamtüzér Kiképző Tábor parancsnoka lett, 1944. július 1-től vezérőrnagy. 1944. október 17-én parancsot kapott, hogy a harcban nem álló rohamtüzér csapatokkal vonuljon Budapest védelmére. Harcálláspontja először a sashegyi Notre Dame de Sion apácázárda volt, majd később költözött be törzsével az Alagútba.

³⁸⁰ HM HIM HLI Központi Irattár 3751. i. m. Becsey Gábor személyi lapja.

„A Billnitzerrel utoljára akkor találkoztam, amikor az érdi bevetés volt. A Billnitzer akkor sebesült meg. Jött utánam gyalog, mert meg akart keresni, hogy beszélni akart velem és akkor [...] a Bill apó jött utánunk és akkor megsebesült talán egy repesztől vagy mitől.”³⁸¹ Már az ostrom megindulását követően parancsot kapott, hogy hagyja el repülőn a körülzárt fővárost, de csapatait nem hagyta el. 1945. február 1-jétől altábornagy. A kitörés során az általa vezetett csoporttal Perbálig jutott. Garád Róbert hadnagy segítette a kitörés során, együtt estek szovjet hadifogságba. „...amikor a Billnitzerrel a Hármashatár hegyen túl, a nagykovácsi erdőben gyalogoltunk ugye, már második éjszaka után kezdett hajnalodni. És a mi első oszlopunk, [...] átjutott, de arra már olyan fegyverzaj volt, hogy azt mondtam az öregnek, hogy ő maradjon itt, hát egy bokornál, én előre megyek, megnézem, hogy merre menjek. [...] Megláttam egy orosz légelhárítót. Hát erre én gyorsan dekkoltam, mert nem akartam, hogy azok észrevegyenek, de úgy hajnalodott. Köd volt. De a Billnitzerhez sem tudtam elmenni, 50-100 méterről van szó, de ezt minden egy mezőn. [...] Erre nem tudtam mást csinálni, mint ott a Perbál melletti országútnak az árkába belefeküdtem. Persze hullák voltak [...] úgy feküdtem ott, mint a hulla. Jött egy T-34-es, rajta ült vagy fél tucat orosz. És azok nézték, hogy hol lehet zabrálni [...] egyszer csak érzem, hogy csatolják le az órát. [...] felálltam és röhögtem [...] Szóval így kerültem fogságba, úgy, hogy a Billnitzert ebben a száz méterben elveszítettem. De őt is ezek aztán már megtalálták és őt is behozták.”³⁸²

Három év hadifogságot követően népbíróági tárgyalás keretében nyolc év szabadságvesztésre ítélték, rendfokozatától, vagyonától és nyugdíjától megfosztották. 1956 márciusában szabadult, ezt követően 1976-ban bekövetkezett haláláig segédmunkákból tartotta el magát.³⁸³

Bodnár József továbbszolgáló zászlós

1921. november 14-én született Debrecenben Bodnár József műszerész és Barca Júlia gyermekeként. 1943. augusztus-szeptember folyamán Esztergom-táborban vett részt kiképzésen, majd az 1. ütegnél kapott beosztást.

³⁸¹ Interjú Hanák 1987/II. 2.

³⁸² Interjú Garád 1987/II. 4.

³⁸³ Billnitzer 2017. 7-48.; Interjú Csányi 1986/I. 2.

A Kárpátokba való visszavonulást követő néhány napos pihenő alatt 1944. augusztus 12-én, 8 óra 45 perckor Felsőveresmarton a katonáknak műszaki foglalkozást tartott az osztályhoz beosztott árkász raj, mely során Bodnár zászlós a tányérakna telepítését mutatta be. Az aknát 100 kilogrammra állította be, azonban amikor rálépett, az mégis felrobbant. Huszton temették el augusztus 13-án, majd később szülei Budapestre vitték holttestét.³⁸⁴

1.	Családi és utóneve:	Bodnár József											2.	Csapattest:	1. sz. tüz. oszt.			4.	Rendfokozat:	tsz. zás.		
5.	község, város:	Debrecen											3.	Állománytest:	" "			7.	Atyjának			
	járás (Budapest kerület):												6.	Születési év:	1921.			8.	Szülőanyjának leánykori	Bara Ilia		
	megye (halottak születésének ország):													Születési év:	21.			9.	Házastársának leánykori			
10.	Legközelebbi hozzátartozójának neve, lakóhelye és lakcíme:	Bodnár József, Debrecen, Hajdú u. 20.											19.	Azonossági szám:	3111							
11.	Gyermekeinek neve és születési éve:																					
13.	Vallása:	ref.											14.	Foglalkozása (állása, alkalmazása):				15.	Okmánygyűjtő száma:	1025		
17.	Elesett, mikor, hol (év, hó, nap):	1944. VIII. 12. Felsőveresmart											16.	Saját iktatószámok:*)								
18.	Meghalt, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:	d.e. = 22/10 1944 aug. 26.								
19.	Eltemetve, mikor, hol (év, hó, nap):	1944. VIII. 13. Huszton											Kihirdetve:	R = 636 863/22. v. 1944.								
20.	Megsebesült, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:									
21.	Hadifogságba jutott, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:									
22.	Elhunyt, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:									
23.	Sérült, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:									
24.	Beleg, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:									

Bodnár József veszteségi kártyája
forrás: Hadtörténeli Intézet és Múzeum Központi Irattár

Buday Zoltán hadapród őrmester

A 3. üteg állományába tartozott. Vecsés térségében a felderítő vállalkozásokat általában ő vezette. Egerszegi Károly elmondása alapján túlélte a háborút.³⁸⁵

³⁸⁴ HM HIM HLI Központi Irattár 1025. i. m. Bodnár József személyi lapja; Sándor Dénes kiegészítései Wácsek Fedor hősi halott listájához. I. HL Rohamtűzér gyűjtemény

³⁸⁵ Interjú Egerszegi 1989. 4.; Interjú Egerszegi 1988/II. 4.

Buszek Lőrinc próbaszolgálatos zászlós (tartalékos hadnagy)

1921. július 5-én született Mosonmagyaróvárott, apja Buszek Jenő gimnáziumi tanár volt. A gimnáziumi érettségit követően bányamérnöknek tanult, de anyagi okokból az egyetemet nem tudta befejezni. 1939. október 5-én vonult be katonai szolgálatra a győri 5. tábori tüzérosztályhoz. 1940. január 4. és május 30. között végezte a tartalékos tiszti iskola első évfolyamát. Szakaszparancsnokként részt vett az erdélyi bevonulásban. 1940. november 1. és 1941. április 18. között bemérő tiszti tanfolyamot végzett. Október 1-jén előléptették zászlóssá. 1942. június 20. és augusztus 1. között tartalékos tüzér löiszkolát végzett. 1942. szeptember 1. és november 18.

között hadtest lovagló és bemérő tiszti tanfolyamot végzett. 1943. január 5. és június 1. között tábori tüzér főtishti tanfolyamot végzett. Űteg bemérő tisztt, beosztott tisztt, majd osztály bemérő tisztt beosztásokat töltött be. Áthelyezését kérte a megalakuló rohamtüzérséghez, majd a rohamtüzér tiszti tanfolyamot követően, 1943. október 1-jén beosztásba került, mint az 1. rohamtüzér osztály 2. űtegenek 1. szakaszparancsnoka. 1944. április 13-án szakasza élén osztályával a keleti hadműveleti területre vonult.

„Egy T-34-es becsuszott [sic!] az árokba és mozgásképtelen lett. Elfogni épen nem tudtuk. Buszek Lőrinc zls. és a fegyvermester szakaszvezetőnk, ha jól emlékszem Tomka nevű, „Faust-patronnal” ki akarták löni, de mind a ketten megsebesültek és így az egyik Zrínyi intézte el a dolgot.”³⁸⁶

1944. április 21-én, Stari térségében kilőtték a rohamlövegét. 1944. augusztus 1-jétől 1942. július 1-jei hatállyal tartalékos hadnaggyá léptették elő.

1944. november 1-jétől űtegeparancsnok-helyettes lett.

„Határozott, hidegvérű, vakmerő katona volt. 1944. XI. 4-én éjszaka Vecsésnél átment a szembenálló román alakulathoz, hogy tüzérségi erejét felderítse. Észrevették, de sértetlenül sikerült visszatérnie alakulatához.”³⁸⁷

³⁸⁶ Patay é.n.a. 1.

³⁸⁷ Palásthy András által Gyurkovits György zászlóssal készített kérdőíves kutatásból 1. HL Rohamtüzér gyűjtemény

1945. március 1-jétől a Rohamtűzér Kiképzőiskolában ütegparancsnok lett. 1945. május 4-én esett amerikai hadifogságba, ahonnan október 18-án megszökött. Hazatérése után, 1946. július 10. és szeptember 16. között a 10. Kiegészítő Parancsnokság állományában volt tűzszerész. A honvédségből 1947. június 18-án, mint létszámfelettit, elbocsátották. Ezután folytatta tanulmányait a Műegyetemen és 1949-ben bányamérnöki diplomát szerzett. 1954-ben a mezőkövesdi Betonútépítő Vállalatnál helyezkedett el. 1956 októberében a mezőkövesdi repülőtér építésén dolgozott, és részt vett a forradalom alatt a vállalati tulajdon megvédésére felállított őrség megszervezésében. A vállalati párttitkár fegyverét elkobozta, ezért 1958. február 14-én a Miskolci Megyei Bíróság nyolc hónap börtönbüntetésre ítélte, amelynek letöltését három évre felfüggesztették. 1957 tavaszától az oroszlanói külfejtésen dolgozott építésvezető mérnökként. 1958. március 7-én osztályidegenként honvéddé fokozták le.

Feleségével, Artner Eleonórával Németországba emigrált, majd hazatérése után építésvezetőként és egy vízgazdálkodási társaság vezetőjeként dolgozott. 1994 májusában hunyt el.

Kitüntetések:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal³⁸⁸

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Kormányzói Dicsérő Elismerés újjólag, hadiszalagon a kardokkal

Csapattest parancsnoki dicséret

Rohamtűzér felügyelői dicsérő okirat

I. osztályú Tűzkereszt két sebesülési pánttal

II. osztályú német Vaskeresztet³⁸⁹

³⁸⁸ Fabinyi József: A magyar tűzérség nevezetes korszakai. 161. HM HIM HL TGY 3306.; vö. Nem szerepel Maruzs Roland: Középkereszt, tisztikereszt, lovagkereszt című művében, és Buszek hadnagy sem tudta az elismerést igazoló parancs számát és keltét.

³⁸⁹ HM HIM HLI Központi Irattár 7308. i. m. Buszek Lőrinc személyi lapja

nemes Csáthy Iván hadnagy

1921. június 4-én született Egerben, apja Csáthy György csendőr alezredes volt. A Ludovika Akadémián tanulmányi eredményéért többször dicséretben részesült, 1942. június 18-án avatták hadnaggyá. A 6. tábori tüzérosztályhoz, majd az 1. rohamtüzér osztályhoz került, mint a 3. üteg első szakaszparancsnoka. 1944. április 27-én 18 óra körül Cseremkov térségében halt hősi halált fejlövés következtében.³⁹⁰ Fabinyi József leírása alapján „rohamtüzér szakasza élén előretört és több ellenséges fészket megsemmisített. A gyalogságot magával ragadta és az ellenséget hatásosan visszavetette. A támadás során a jobb tájékozódás érdekében a tetőt kinyitotta és kiemelkedett. Fejlövés következtében hősi halált szenvedett a helyszínen a rohamlővegben.”³⁹¹

„Mellém fektették kedves barátomat és szakaszparancsnokomat Csáthy Iván hdgy-ot. Őt is fejlövés érte, azonnal hősi halált halt.”³⁹²

Hősi halála után két nappal Sztaniszlav hősi temetőjében helyezték örök nyugalomra.³⁹³ Posztumusz kapta meg a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét, hadiszalagon a kardokkal.³⁹⁴

1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20		21		22		23		24	
1.		Családi és utóneve:		nemes Csáthy Iván		2.		Csapatott:		1. roham tüz. oszt.		3.		Rendfokozat:		hadnagy																															
5.		Születési közeg, város:		Eger		6.		Állománytétel (Pótalkotás):		n		7.		Atyjának		György		8.		Szülőanyjának		Katalin		9.		Házastársának		Muhlman, Mária																			
10.		Legközelebbi hozzátartozójának neve, lakóhelye és lakcíme:		- - Gyöngy - Bpest. I. Ybb. Helyes ter. 5.		11.		Gyermekének neve és születési éve:				12.		Azonosítási száma:		1145		21		0366																											
13.		Vallása:		nt.		14.		Foglalkozása (állása, alkalmazása):		nt.		15.		Omnagyváltó száma:		835.																															
17.		Elesett, mikor, hol (év, hó, nap):		1944. IV. 27. Cseremkóvár		18.		Még halt, mikor, hol (év, hó, nap):				19.		Eltemetett, mikor, hol (év, hó, nap):		1944. IV. 29. Sztaniszlav hősi tem. VIII. sor		20.		Megsebesült, mikor, hol (év, hó, nap):		SJ: 21063 - 3. sor		21.		Hadifogságha jutott, mikor, hol (év, hó, nap):																					
22.		Elűnt, mikor, hol (év, hó, nap):				23.		Sérült, mikor, hol (év, hó, nap):				24.		Beles, mikor, hol (év, hó, nap):																																	

Csáthy Iván veszteségi kártyája
forrás: Hadtörténeli Intézet és Múzeum Központi Irattár

³⁹⁰ HM HIM HLI Központi Irattár 835. i. m. Csáthy Iván személyi lapja; <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> Csáthy Iván veszteségi kártyája (letöltve: 2020.01.28. 18:44).

³⁹¹ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 161. HM HIM HL TGY 3306. A hősi halál dátumát a szerző hibásan adta meg május 28-ra.

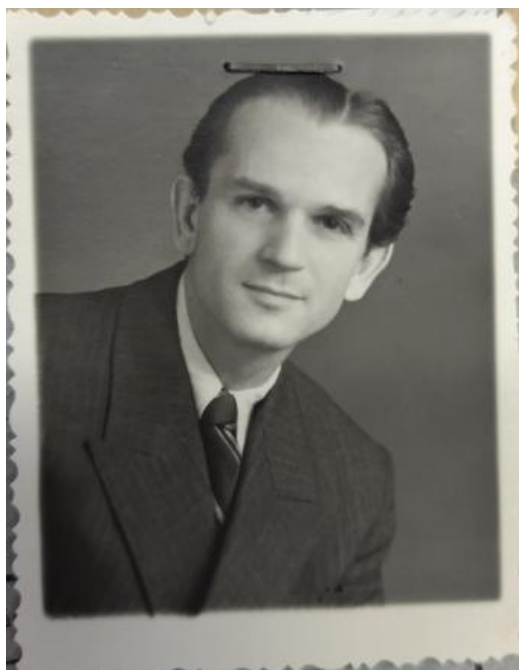
³⁹² Csanády 1978. 5.

³⁹³ HM HIM HLI Központi Irattár i. m. Csáthy Iván személyi lapja; <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> Csáthy Iván veszteségi kártyája (letöltve: 2020.01.28. 18:44).

³⁹⁴ MARUZS 2013. 77.; Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 162. HM HIM HL TGY 3306.

Csengery-Papp Zsigmond zászlós³⁹⁵

1920. április 14-én született Budapesten. Apja férfi fehérnemű készítő és kiskereskedő volt. Öccse, csengeri Papp László hadnagy, a 16. rohamtüzér osztály tisztjeként 1944. december 25-én halt hősi halált. A fővárosban végezte el a gimnáziumot, majd az érettségit követően postatisztként helyezkedett el Budapesten, az 1. számú postahivatalban. 1942. október 5-én kezdte meg sorkatonai szolgálatát az 1. gépkocsizó könnyű tüzérosztálynál, és még ebben az évben megkezdte a tartalékos tiszti iskola első évfolyamát Nagykőrösön a 6. gépkocsizó könnyű tüzérosztálynál. 1943-ban elvégezte a második évfolyamot Hajmáskéren, majd 1944. március 1-jén

áthelyezték az 1. rohamtüzér osztályhoz. Hadapród őrmesterként az 1. üteg 1. szakaszának tisztjelöltjeként vett részt a Kárpátokon túl folytatott harcokban 1944. június 13-tól. Ábry Endre zászlós sebesülése után az 1. szakasz parancsnoka volt. Július 25-én rohamlövegét páncéltörő ágyúval kilőtték.

„Pechowka és Lachowce között vezető úton voltunk fenn ácsorogva és egy keleti irányú támadás volt a ruszók ellen, és engem kilőttek egy páncéltörő lövedékkel. Kaptam egy agyrázkódást, a vezetőm a karján sérült, az irányzóm egy kicsit megpörköldött, még a rádiósom az úszta meg, csak a fejét verte.”³⁹⁶

1944. október 1-jén előléptették zászlóssá. 1945. február 12-én Budapesten szovjet hadifogságba esett. A kiskunfélegyházi és foksani gyűjtőtáborok után az uzmányi, majd a georgievszki hadifogolytáborokban raboskodott, ahonnan 1948. május 9-én tért haza. A háború és a hadifogság alatt szerzett betegségből fakadóan 25%-os rokkanttá nyilvánították. Tagja lett a postás szakszervezetnek, majd üzemi bizottsági tag lett, és belépett a Magyar Szovjet Társaságba. Ezt követően a 114. számú postán és a Posta számvevőségén dolgozott Budapesten. 1950-től a Posta főosztály munkaügyi ügyosztályán volt előadó. 1950 szeptemberében feleségül vette Lüley Magdolnát, de 1957-ben elváltak. 1952-ben született meg fiuk, Csengeri

³⁹⁵ Néhol a Csengeri Papp Zsigmond nevet használta

³⁹⁶ Csengery-Papp 1987-88. 8-9.

Pap Zsigmond László, akit egyedül nevelt fel. 1963-64-ben gépjárműipari technikumot végzett Budapesten. Különböző munkaköröket töltött be a Postánál és hírközlési vállalatoknál.

Kitüntetései:

Erdélyi Emlékérem

I. osztályú Tűzkereszt

Magyar Nagyezüst Vitézségi Érem³⁹⁷

*Csengery-Papp Zsigmond azonossági jegytokja
forrás: Hadtörténeli Intézet és Múzeum Központi Irattár*

³⁹⁷ HM HIM HLI Központi Irattár 53525. i. m. Csengery-Papp Zsigmond személyi lapja

Doóry (Hartmann) Nándor őrnagy

1906. május 14-én született Pécsarányoson. Először Pécssett tanult a jezsuitáknál, de Kaposváron szerzett gimnáziumi érettségét. 1925-ben felvételt nyert a Ludovika Akadémiára. 1929-ben avatták főhadnaggyá a táborig tüzérséghez, és Tolnára került beosztásba a 4. táborig tüzérosztályhoz, mint a hegyiágyús üteg parancsnoka. 1931-ben tüzértiszti lovaglótanfolyamot végzett Sopronban, 1932-ben pedig tüzérmérő tanfolyamot Hajmáskéren. 1936. június 10-én feleségül vette Doóry Andreát, majd 1937. március 26-án felvette felesége vezetéknevét. 1937. április 25-én vitézzé avatták. 1938-tól ezred segédtiszt, majd 1939. február 1-jén áthelyezték a Budapesten állomásozó 3. táborig tüzérosztályhoz ütegparancsnoknak és május 1-jén előléptették századossá. 1941-ben született meg Andrea nevű kislánya. 1941. október 1-jén a 3. táborig tüzérosztály feloszlását követően az 1. gépvontatású közepes tarackos üteg állományaiba került elsőtisztként. 1943-ban hathetes német táborig tüzér átképzésen vett részt, abban az időben, amikor Barankay százados és Gömbös főhadnagy rohamtüzér képzésen voltak. Hazatérése után az Erődítési Parancsnokságra került, ahol a Kárpátok lezárásához alkalmas pontokat jelölték ki. 1943. december 13-án helyezték a rohamtüzér kiképző kerethez, mint a szigetvári 10. rohamtüzér osztály osztályparancsnokát. 1944. áprilisában költözött az osztály a kijelölt helyőrségébe, Szigetvárra. 1944. április 23. és június 2. között az ő vezetésével vett részt a Magdeburg melletti Burgban Sturmgeschütz III tanfolyamon 16 tiszt, 24 lövegvezető és 8 rohamlöveg-szerelő.³⁹⁸ 1944. július 1-jén előléptették őrnaggyá. Barankay százados hősi halálát követően kinevezték az 1. rohamtüzér osztály parancsnokának. Egy Ju-52-essel repült Stryjbe, onnan pedig futárrepülővel Bochorodchanyba. Az osztályt ideiglenesen vezető Guthy Béla főhadnagytól 1944. július 21-én átvette a parancsnokságot, azonban kellő tapasztalat és tájékozottság hiányában a visszavonulás során visszaadta azt Guthy főhadnagynak. Guthy Béla július 26-i súlyos sebesülését követően újra ő lett az osztály parancsnoka, viszont a kaotikus viszonyok és a 3. üteg elszakadása miatt idegösszeomlást kapott.

„Dolinára érkezve egy vezérkari századosnál jelentkeztem. [...] Dóry [sic!] őrgy. úr nem tudom innen hovátűnt [sic!]. Pár nappal később mikor találkoztunk Felsőveresmarton,

³⁹⁸ Bonhardt 2015b. 10.

akkor jöttem rá, hogy mikor találkoztunk a folyópartján, már teljesen ki volt készülve, mert megkérdezte tőlem, hogy Roznatov után hová tűntem [sic!]? Mögöttem ült a lövegben a rádiós helyén.”³⁹⁹

Ekkor Sándor Dénes főhadnagy vette át az osztály vezetését, amíg Doóry őrnagy kipihente magát. Doóry őrnagy pár nappal később ismét a rohamtűzér osztály élére állt és ő irányította a bevagonírozást, amikor visszatértek Hajmáskérre. A Budapest körüli elhárító harcok alatt is ő volt a parancsnok addig, amikor Billnitzer vezérőrnagy parancsa szerint 1944. október 28-án átvette tőle az osztályparancsnokságot Wáczeck Fedor főhadnagy. Doóry őrnagy ekkor a Rohamtűzér Kiképző Tábor parancsnokhelyettese lett, Billnitzer vezérőrnagy távollétében ő vezette a kiképzőtábort. 1944. december 19-én parancs szerint a tábor állományaival Németországba vonult vissza. 1945. május 6-án esett amerikai hadifogságba, majd az amerikaiak átadták az angoloknak. A hadifogságból 1946. május 14-én indulhatott haza a parancsnoksága alá tartozó maradék rohamtűzér legénységgel és május 30-án tértek haza.

1946. október 25-én B-listázták és létszámfelettiként elbocsátották a hivatásos szolgálatból. Beiratkozott a Műegyetemre, ahol rádió- és elektroműszerész diplomát szerzett, és Budapesten dolgozott elektroműszerészként. 1952-ben kitelepítettként lefokozták honvéddé.

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagok a kardokkal⁴⁰⁰

Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem

Koronás Bronzérem, hadiszalagon a kardokkal

Kormányzói Dicsérő Elismerést, hadiszalagon a kardokkal⁴⁰¹

³⁹⁹ Patay é.n.a. 7.

⁴⁰⁰ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 164. HM HIM HL TGY 3306.

⁴⁰¹ HM HIM HLI Központi Irattár 11686. i. m. Doóry Nándor személyi lapja

Drenyovszky László zászlós

Az 1. üteg felderítő tisztje volt a Kárpátokon túli hadműveleti területen.⁴⁰²

1945. január 6-án gránátszilánk találattól hősi halált halt a Nagy Lajos király úton, a rohamtüzér osztály kötözőhelyén.⁴⁰³ „Aztán annyira megnyomták az arcvonalat, tudod, hogy egyszer csak már a Gyarmat utca, meg ezeken a környékeken voltak itt Budapesten. Oda megint kellett adjunk pár embert, ottan két derék hadapród őrmester esett el, a Drenyovszky, [...] meg a Daráncsik, ez a kettő, két fiatal hadapród. [...] Annyi volt, hogy azért mindenkit sikerült fakoporsóba tenni, és itt az Ybl Miklós téren, ott temettük el a hősi halottainkat.”⁴⁰⁴

Éder Miklós pc. főhadnagy

1920. február 23-án született Székesfehérvárott. Apja méneskari alezredes volt, lótenyésztési igazgató. 1938-ban tett érettségi vizsgát Kőszegen, majd megkezdte tanulmányait a Ludovika Akadémián, majd 1941. augusztus 20-án avatták páncélos tisztté. Az 1/III harckocsi zászlóaljnál került beosztásba Rétságban. 1943-ban került a rohamtüzérséghez páncélos kiképzőként. Az 1. rohamtüzér osztály felállítása után a 16. rohamtüzér osztályhoz került Debrecenbe. Amikor a 16. rohamtüzér osztályt is mozgósították, 1944 őszén ismét az 1/III. harckocsi zászlóaljhoz került Rétságba, már századparancsnokként.

1945. január 30-án elvonult Németországba a 2. honvéd harckocsi kiképző zászlóaljjal. 1945 áprilisában a 103/V. páncélromboló század századparancsnoka volt Bergenben. Április 28-án Neumünsternél megsebesült. 1945. május 1-jétől 1946. július 27-ig szovjet hadifogságban volt Neumünsterben, majd Eiselhüttenstadtban. 1948-ban történt hazatérését követően több vállalatnál is dolgozott gépkocsivezetőként. 1953-ban feleségül vette Karacs Júliát, akitől egy lánya született, Mercedes.

A Magyar Köztársaság honvédelmi miniszterének 20/1995. számú határozata alapján rehabilitálták és alezredessé léptették elő.

⁴⁰² Csengery-Papp 1987-88. 2. Csengery-Papp Zsigmond visszaemlékezésében Drenyovszky Györgyként szerepel.

⁴⁰³ Palásthy András által dr. Vályi Lajos orvos hadapród őrmesterrel készített kérdőíves kutatásból 1. HL Rohamtüzér gyűjtemény. Dr. Vályi Lajos Drenyovszky Bélaként emlékezett rá vissza.

⁴⁰⁴ Interjú Sándor 8.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem

I. osztályú Tűzkereszt

Bátorsági Érem

Emlékérem életmentésért⁴⁰⁵

vitész Egerszegi Károly zászlós

1920. június 11-én született Budafokon. Apja, vitész Egerszegi Károly kocsmáros volt, anyja, Haász Teréz könyvelő. Sümegen érettségizett a Kisfaludy Sándor Reál gimnáziumban, 1939-ben. Az érettségi után apjánál dolgozott kisegítőként. 1940. május 1-jétől állást kapott a Honvédelmi Minisztériumban tisztviselőként. 1941. október 13-án vonult be Budapestre, az 1. gépkocsizó könnyű tüzérosztályhoz

sorkatonai szolgálatra. 1941 decemberétől őrzető, 1942 áprilisától tizedes. 1942 októberében beiratkozott tartalékos tiszti tanfolyamra, így ekkortól karpaszományos szakaszvezető, az első év elvégzését követően 1943 márciusától hadapród őrmester, majd októbertől zászlós. 1943 októberében került Hajmáskérre, az 1. rohamtűzér osztályhoz, majd a tiszti tanfolyam elvégzése után a 3. üteg 3. szakaszának parancsnokaként vonult el a harctérre 1944 áprilisában, majd az üteg gépkocsitiszti beosztását látta el. A 3. üteg gépkocsitiszteként vett részt egy rohamlöveg kimentésében 1944. július 9-én. Az 1944. július-augusztusi visszavonulás során a 3. üteg műhelyszakaszát és szállító szakaszát ő vezette a Tatár-hágón át. A visszavonulás alatt veszteségük nem volt. Az üteg további harcai során is a gépkocsitiszti beosztást látta el, folyamatosan gondoskodva az üzemanyag- és lőszerellátásról, valamint a műhely működéséről.

⁴⁰⁵ HM HIM HLI Központi Irattár 16616. i. m. Éder Miklós személyi lapja.

1945. február 13-án, a főváros elestekor a Műgyetem területén a 3. üteg nagy részével együtt megadta magát a szovjeteknek, majd Budafokon kilépett a sorból, civil ruhát vett és hazament.

1950. augusztus 5-én vette feleségül Konrád Annát, akitől 1951-ben született meg Anna nevű lánya. Az Igazságügyi Minisztériumban dolgozott segédkönyvelőként.

1958. március 25-én, mint osztályidegent, megfosztották rendfokozatától és tartalékos honvéddé fokozták le.

Kitüntetései:

I. osztályú Tűzkereszt

Nemzetvezetői Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal⁴⁰⁶

Erdélyi András Ferenc tartalékos zászlós

1920. augusztus 10-én született a Fejér megyei Csóron. Apja Erdélyi András mészáros volt. Kistarcsán dolgozott tisztviselőként. Bevonult a rohamtűzér osztály pótkeretéhez, és a 4/2. páncéltörő ágyús század kötelékében vetették be a Tiszánál vívott hídfőharcokban. Tiszabábolnánál halt hősi halált mellkaslövés következtében 1944. október 25-én reggel fél 8 körül, és másnap a tiszabábolnai temetőben temették el.

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje
hadiszalagon a kardokkal⁴⁰⁷

*Erdélyi András
azonossági jegytokja
forrás: HM Központi Irattár,
személyi anyaggyűjtő*

*Magyar Érdemrend
Lovagkeresztje hadiszalagon
a kardokkal*

⁴⁰⁶ HM HIM HLI Központi Irattár 297/2387. i. m. Egerszegi Károly személyi lapja; Interjú Egerszegi 1989.

⁴⁰⁷ HM HIM HLI Központi Irattár 1406. i. m. Erdélyi András személyi lapja

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1. Családi és utóneve:		Erdélyi András												2. Csapattest:	42. pót. d. ned.		4. Rendfokozat:	Ezred.					
5. Születési		község, város:		Esztergom										3. Állománytest (Pótállomány):	1. ro. tü. oszt.		E. András						
		járás (Budapesten kerület):		Sz. Fekérvári j.										6. Születési év:	1920.		Jókai Éva						
		megye (külföldön születetteknek ország):		Fejérv.										7. Atyjának									
														8. Szülőanyjának leánykori:									
														9. Házastársának leánykori:									
10. Legközelebbi hozzátartozójának neve, lakóhelye és lakcíme:		Kémeth György, Kintarcra Fejérv.												12. Azonosítási szám:		0793							
11. Gyermekének neve és születési éve:		Mária - 6. 19.														-20-							
13. Vallása:		r. kat.		14. Foglalkozása (állása, alkalmazása):		tiszv.						15. Okmánygyűjtő száma:		1406									
17. Elcsúszott, mikor, hol (év, hó, nap):		1944. X. 25. Tiszabárdon										Kihirdetve:		16. Saját iktatószámok:*)									
18. Meghalt, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:		Esztergom - 1944. II. 25.									
19. Eltemetett, mikor, hol (év, hó, nap):		1944. X. 26. Tiszabárdon										Kihirdetve:											
20. Megsebesült, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:											
21. Hadifogságba jutott, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:											
22. Elhűnt, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:											
23. Sérült, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:											
24. Beteg, mikor, hol (év, hó, nap):												Kihirdetve:											

Erdélyi András veszteségi kártyája
forrás: Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Központi Irattár

Fenyvesi Elemér hadapród őrmester

Név szerinti említésén kívül nem maradt fenn róla más adat.

Fillinger Pál zászlós

1921. február 5-én született Budapesten. A rohamtüzér osztály pótkeretéhez vonult be, és a 4/1. nehéz páncceltörő ágyús század állományában vett részt a Tiszánál vívott harcokban. Felsőbarakonynál halt hősi halált 1944. október 3-án aknátalálat következtében.

1.	Családi és utóneve:	Fillinger Pál										2.	Csapattest:	1. roham tüz. oszt.					4.	Rendfokozat:	tart. 2. sz.																																							
5.	község, város:	Bpest										6.	Állománytest (P/átalakítás):	- u -					7.	Atyjának	8.	Születemének időpontja:	1921. II. 5.																																					
	járás (Budapesten kerület):												7.	Születemének időpontja:	1921. II. 5.																																													
	megye (éntről órákban születettéknél órákban):													8.	Házastársának időpontja:	1921. II. 5.																																												
10.	Legközelebbi hozzátartozójának neve, lakóhelye és lakcíme:	Fillinger Dezső Bpest Boráros tér 2.										11.	Gyermekeinek neve és születési éve:							12.	Azonosítási száma:	3007 21 0218.																																						
13.	Vallása:											14.	Foglalkozása (állása, alkalmazása):						15.	Okmánygyűjtő száma:																																								
17.	Elérett, mikor, hol (év, hó, nap):	1944. 3. Felcsanakban										18.	Meghalt, mikor, hol (év, hó, nap):	mellette harcokban					19.	Eltemetve, mikor, hol (év, hó, nap):	temetetlen maradt a harcok során elg. foglalták el					20.	Megsebesült, mikor, hol (év, hó, nap):						21.	Hadifogságba jutott, mikor, hol (év, hó, nap):						22.	Eltűnt, mikor, hol (év, hó, nap):						23.	Sérült, mikor, hol (év, hó, nap):						24.	Beteg, mikor, hol (év, hó, nap):					
													Saját iktatószámok:*)													C = 670487 / 22-V-945 e = 35.382 / 8 ny. v. 945.																																		
													*) A saját iktatószám eld a 29. rovatban feltüntetett a-f jelzés is bejegyzendő, pl. 29/b = 642363/1942.																																															

Fillinger Pál veszteségi kártyája
forrás: Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Központi Irattár

Forintos István zászlós

1920. június 30-án született Sárváron, apja a bajor hercegi uradalomban volt lakatos. Sárváron végezte a polgári iskolát, majd 1935-től a győri, 1937-től a szegedi felsőipari iskola gépészeti képzésére járt. 1941. október 13-án vonult be sorkatonai szolgálatra a szegedi 14. tábori tüzérosztályhoz. 1941 decemberében kezdte meg a tartalékos tiszti tanfolyamot Szegeden, majd a második évet 1942 októberétől végezte Hajmáskéren. 1943. november 19-én léptették elő tartalékos zászlóssá. A rohamtűzér osztály megalakulásakor a 2. üteg 2. szakaszparancsnoka lett, majd az osztály harctérre való elvonulásakor műhelyparancsnoki beosztásba került.

Amikor 1944. szeptember 14-én mozgósították az 1. rohamtüzér osztály pótosztályát, szakaszparancsnokként vett részt a Tiszabábolna környéki harcokban. 1944. október 26-án megsebesült, és hadikórházba került, ahol november 26-án bal lábát combtól amputálták. 1945. január 2-től Szombathelyről Németországba szállították kórházvonattal. Angol hadifogságba esett és 1946. április 26-án tért haza. 1948-ban jelentkezett ismét munkára, és a Ganz Vagon- és Gépgyárban helyezkedett el tervező technikusként. Feleségül vette Liptai Évát, egy lányuk született. 1955-ben, mint igénybe nem vehetőt, elbocsátották a honvédségtől.⁴⁰⁸

Sándor Dénes főhadnagy tévesen emlékezett vissza, miszerint 1944. december 31-én hősi halált halt a Budafoki úton, amikor a vasúti töltés alá beásott szovjet tüzérség kilőtte rohamlövegét.⁴⁰⁹

Fóris Dezső próbaszolgálatos zászlós (psz. hadnagy)

1915. november 10-én született Abaujkéren, tartalékos tisztként szolgált a 15. tábori tüzérosztálynál. Az 1. rohamtüzér osztályhoz került és részt vett a Kárpátok előterében lezajlott harcokban. 1944. április 27-én lövege aknára futott. 1944. július 27-én Krasna térségében halt hősi halált páncéltörő lövedék okozta fejlövés következtében.⁴¹⁰

„1944. július hó 27-én 23 h körül Krasna és Topolskó-i úton az ütegparancsnoki rohamlöveg mögé közvetlen voltunk besorolva rohamlövegünkkel, melynek parancsnoka Fóris Dezső hadnagy volt. A Topolskó-i útkereszteződésnél a rohamüteg közvetlen közlől géppisztoly, kézigránát és igen erős páncéltörő tüzet kapott egészen közlől. Parancsnokunk Fóris Dezső hadnagy a páncéltörő lövegeket és a közeltámadókat lövegünkblől kihajolva golyószórójával akarta elhárítani, miközben egy páncéltörő lövedéktől jobb halántékát eltalálva azonnal hősi halált halt. A seb nagysága félkölnyi volt. A halál azonnal beállt.”⁴¹¹

Holttestét a heves harcok miatt nem tudták hátravinni, így eltemetni sem lehetett.

⁴⁰⁸ HM HIM HLI Központi Irattár 20596. i. m. Forintos István személyi lapja.

⁴⁰⁹ Sándor é.n. 9.; Interjú Sándor 9.

⁴¹⁰ <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> Fóris Dezső veszteségi kartonja (letöltve: 2020.01.28. 18:44);

⁴¹¹ Palásthy András által Gyurkovits György zászlóssal készített kérdőíves kutatásból l. HL Rohamtüzér gyűjtemény

Posztumuszt kapta meg a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét hadiszalagon, kardokkal.⁴¹²

Kitüntetései:

Újólagos Kormányzói Elismerés, hadiszalagon a kardokkal⁴¹³

1.	Családi és utóneve:	Fóris Dezső		2.	Csapattest:	Hocham tüz. oszt.		4.	Rangfokozat:	vez. hdggy		
5.	község, város:	Abauyker		6.	Állománytest:	(Pótlakulat)		7.	Atyjának	8.	Születésének és utóneve:	
	járás (Budapest kerület):				Születési év:	1915.			Születésének és utóneve:		Tóth Erősebet	
	megye (külöldön születetteknek):	Abauy-Toma vm.			Születési év:	XII. 10.			Születésének és utóneve:			
10.	Legközelebbi hozzátartozójának neve, lakóhelye és lakcíme:	Fóris János Abauyker		12.	Azonosítási száma:	- 0002 15 0037						
11.	Gyermekeinek neve és születési éve:			13.	Vallása:			14.	Foglalkozása (állása, alkalmazása):	1096.		
17.	Elcsúszt, mikor, hol (év, hó, nap):	1944. VII. 27.		18.	Meghalt, mikor, hol (év, hó, nap):	Krasna		19.	Eltemetett, mikor, hol (év, hó, nap):	- Berchényes Kamencza ut. feletlen temető		
20.	Megsebesült, mikor, hol (év, hó, nap):			21.	Hadifogságba jutott, mikor, hol (év, hó, nap):			22.	Eltűnt, mikor, hol (év, hó, nap):			
23.	Sérült, mikor, hol (év, hó, nap):			24.	Beteg, mikor, hol (év, hó, nap):			HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM Budapest 442587 *) A saját iktatószám el. a 20. sorbanban feltüntetett a-i jelszó is bejegyzendő. pl. a:b = 642663/1912.				

Fóris Dezső veszteségi kártyája
forrás: Hadtörténeti Intézet és Múzeum Központi Irattár

⁴¹² MARUZS 2013. 111.

⁴¹³ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 166. HM HIM HL TGY 3306.

vitéz jákfai Gömbös Ernő főhadnagy

1916. április 5-én született Bécsben, Gömbös Gyula legidősebb fiaként. 1931-35 között Kőszegen tanult a Hunyadi Mátyás Magyar Királyi Reáliskolai Nevelőintézetben, 1936-ban felvették a Ludovika Akadémiára, ahol táborig tüzéreként végzett, és 1939. január 15-én avatták hadnaggyá. Avatását követően a 2. táborig tüzérosztály és az 1. gépkocsizó könnyű tüzérosztály kötelékében szolgált. 1943 szeptemberétől a Haditechnikai Intézetben és a Műegyetemen folytatott tanulmányokat, így kivált a rohamtüzérség kötelékéből. 1944 októberében Szálasi Ferenc segédtisztje lett, és a háború végéig ezt a beosztást töltötte be. 1944. november 1-jén

Gömbös Ernő főhadnagy nyilaskeresztes karszalaggal, Szálasi Ferenc segédtisztjeként

forrás: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára

előléptették századossá. A fegyverletételt követően amerikai hadifogságba került, az ő birtokában voltak a Szent Koronát tartalmazó láda kulcsai. Az Egyesült Államok kiadta őt a magyar hatóságoknak, így hazaszállítását követően hadbírószág elé állították, és 10 év börtönre ítélték. 1946. szeptember 19-én megszökött a szegedi börtönből, és Németországba emigrált. 1992. május 10-én hunyt el Klagenfurtban.⁴¹⁴

⁴¹⁴ KURUCZ 2014. 14–19.; RADA 2001. 1097.; HM HIM HLI Központi Irattár 26566. i.m. Gömbös Ernő személyi lapja.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem

Kormányzói Dicsérő Elismerést hadiszalagon kardokkal

Újólagos Kormányzói Dicsérő Elismerést hadiszalagon kardokkal⁴¹⁵

német II. osztályú vaskeresztet

I. osztályú Tűzkereszt

Szálasi Ferenc a Várban, mögötte segédtszjtje, Gömbös Ernő főhadnagy

Forrás: Bundesarchiv/Faupel

⁴¹⁵ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 167. HM HIM HL TGY 3306.

Guthy (Oszvald) Béla főhadnagy (beceneve: Jocó)

1916. szeptember 29-én született Ungváron. Apja dr. Oszvald Károly járásbíró volt. A trianoni békediktátum megkötését követően Pestszentlőrincre költöztek, itt végezte az elemi iskolát. 1927-től a kőszegi „Hunyadi Mátyás” Reáliskolai Nevelőintézetben tanult, 1930-tól pedig a soproni „Rákóczi Ferenc” Reáliskolai nevelőintézetbe járt, ahol érettségi vizsgát tett 1936-ban. 1933-ban változtatott nevet, és édesanyja után felvette a Guthy vezetéknevet. 1936. október 1-jén vonult be Debrecenbe a 6. tábori tüzérosztályhoz sorkatonai szolgálatra karpaszományosként, 1937. október 1-jén kezdte meg tanulmányait a Ludovika Akadémián. Részt vett a

felvidéki bevonulásban. 1939-ben avatták hadnaggyá, melyet követően a 24. tábori tüzérosztályhoz került Ungvárra. 1940. március 1. és 1943. október 1. között a 33. határvadász zászlóalj állományában szolgált Szokolyon, illetve az erdélyi bevonulást követően Besztercén. 1942. április 1-jén előléptették főhadnaggyá. Beiskolázták a Központi Híradó Iskolába híradótiszti tanfolyamra. Itt találkozott egykori ludovikás tanárával, Barankay századossal, akinek javaslatára a rohamtüzér kiképző kerethez került híradótiszti beosztásba. A rohamtüzér kiképzéseken híradást oktatott. 1943. október 1-jén, az 1. rohamtüzér osztály felállításakor híradótiszt lett, majd 1944. április 1-től a törzsüteg ütegparancsnoka. Barankay százados hősi halála után, július 13-án átvette az osztály parancsnokságát, de 1944. július 26-án aknasérülés következtében megsebesült, és kórházba szállították Husztra. Később átszállították Kassára, majd Budapestre. „Guthy Béla főhadnagytársunk, aki valószínűleg az osztálytörzsnek a rohamlövegével megpróbált ugyancsak feltartóztatni egy ilyen orosz támadást, vagy legalábbis valamilyen orosz alakulatot megsemmisíteni [...] ott súlyosan megsebesült. A májába vivő eret találta el egy szilánk, hát időben hátra sikerült őt vinni, és hát a gondos szülői ápolás stb. úgyhogy megmaradt, életben maradt.”⁴¹⁶ 1944. november 7-től osztályparancsnok-helyettes, majd Wáczeck főhadnagy sebesülése után, november 19-től osztályparancsnok három nappal később bekövetkezett sebesüléséig, november 22-ig. Budapestről Sopronba szállították a tiszti kórházba, majd a szovjet csapatok közeledése miatt december 26-án Németországba vitték. 1945. április 12-én amerikai hadifogságba esett a sonnebergi, 204. számú katonai kórházban. Hadifogságát a Bad Salzshlirf-i magyar hadifogolykórházban töltötte. 1946. január 18-án

⁴¹⁶ Interjú Sándor 5.

bocsátották haza, kórházvonaton február 5-én ért Budapestre. Létszámcsökkentés okán 1946. augusztus 31-én elbocsátották a Honvédségtől, azonban fellebbezésének a honvédelmi miniszter helyt adott, és 1947. augusztus 19-én megsemmisítette az elbocsátó határozatot. Az 1. kerületparancsnokság segédhivatalában kapott beosztást, közben a Műegyetemen hallgatott mérnöki tanulmányokat. 1949 és 1952 között a Honvédelmi Minisztérium Tüzér Szemlélőség harcászati kiképzési előadója. 1950. május 1-jén léptették elő századossá. 1951. március 2-án feleségül vette Gyopári Annát.

Ezt követően Cegléden ezred törzsfőnök-helyettes, Szabadszálláson ezred tüzérparancsnok, majd törzsfőnök. 1953. november 7-én léptették elő őrnaggyá. 1955. január 27-én egészségügyi okokból (bal felkarja háborús sebesülése folytán bénult) tartalékos állományba helyezték.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem

I. osztályú Tűzkereszt

Köztársasági Elnök Elismerésének Bronz Koszorúja⁴¹⁷

Gyurkovits György zászlós

Várpalotán született 1917. január 1-jén. Elemi iskoláit Pusztavámon végezte, majd Győrben járt gimnáziumba, és Szentgotthárdon érettségizett 1936-ban. Először Budapesten kezdte el az állatorvosi egyetemet, majd 1940-ben Mezőgazdasági Akadémiát végzett Mosonmagyaróváron. 1938-ban, a felvidéki bevonuláskor belépett az akadémiai hallgatókból szervezett lövészászlóaljba. 1940. december 2-án hívták be sorkatonai szolgálatra. A tartalékos tiszti iskola első évfolyamát Győrben végezte az 5. tábori tüzérosztálynál 1941. február-május között. A második évet 1942. február-május között teljesítette Hajmáskéren, majd fogatostiszti tanfolyamot végzett. 1943. szeptember 30-ig teljesített hátországi szolgálatot, majd 1944. június 14-én behívták az 1. rohamtüzér osztály pótkeretéhez

⁴¹⁷ HM HIM HLI Központi Irattár 2446. i. m. Guthy Béla személyi lapja; Guthy Béla életrajza I. HL Rohamtüzér gyűjtemény.

Hajmáskérre rohamtüzér átképzésre, ekkor már tartalékos zászlósként volt szakaszparancsnoki beosztásban. 1944. szeptember 1-jén leszerelték. Billnitzer vezérőrnagy 1944. október 15-én készenlétet rendelt el a Szálasi-féle puccs miatt, majd az osztály megindult október 17-én Budapestre. Október 23-án Vecsésen szállásolták be a pótkeretnél lévő 70 főnyi legénységgel. November 5-én Ecsér térségében csatlakoztak az 1. üteghez, majd 12-én az osztály állományába olvasztották a pótkeretet. Gyurkovits zászlóst ekkor az osztály lőszertishti beosztással bízta meg Guthy Béla főhadnagy, osztályparancsnok. 1944. december 20-án az ecseri harcok során comblövés érte, de nem ment kórházba. Megkapta a Signum Laudist, mivel Ecsernél gránátvetővel megállított egy szovjet támadást. 1945. január 12-én aknaszilánkoktól sebesült, de ekkor sem ment kórházba.

„1945. I. 30-án 12 órakor 11. ker. Ady u. 1. szám alatti tartózkodási helyünkön orosz hadifogságba estem. Napostiszt voltam. Délben az udvaron ebéd kiadásra készülve bejött egy hólepelbe öltözött járőr és a gyülekező legénységgel együtt fogjul [sic!] ejtett. Engem azonnal továbbvittek.”⁴¹⁸

Gyalogmenetben terelték Kiskunfélegyházáig. A foksáni, az uzmányi, majd a georgievsvki hadifogolytáborba került, és 1947. június 15-én tért haza. Horváth Gizellát vette feleségül, akitől három gyermeke született, István, Cecília és Csaba. 1947-ben a Kisalföldi Földművelési Tanácsnál helyezkedett el tisztviselőként, majd 1948-tól a Töltéstavai Gépállomáson főmezőgazdász. 1956-ban bevásztották a munkástanácsba, ezért 1957. március 13-án letartóztatták. 1957. szeptember 5-én a Győri Megyei Bíróság egy év letöltendő szabadságvesztésre ítélte, melyet a Legfelsőbb Bíróság három év próbaidőre változtatott.

A honvédelmi miniszter 1959. november 4-én kelt, 0638/59. számú parancsa alapján lefokozták.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem

Bronz Vitézségi Érem⁴¹⁹

⁴¹⁸ Palásthy András által Gyurkovits György zászlóssal készített kérdőíves kutatásból I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

⁴¹⁹ HM HIM HLI Központi Irattár 85217. i. m. Gyurkovits György személyi lapja

vitéz Henkey-Hőnig József százados

Miskolcon született 1907. augusztus 4-én, Henkey-Hőnig Vilmos tábornok elsőszülött fiaként. A Ludovika Akadémián 1929-ben avatták főhadnaggyá. 1929 és 1941 között a miskolci 7. és 19. tábori tüzérosztályoknál szolgált különböző beosztásokban. 1931-ben tüzér tiszti lovaslovag tanfolyamot végzett Kecskeméten. 1932. április 24-én feleségül vette Külley Lenkét. 1939. november 1-jén előléptették századossá. 1941. február 1-jétől páncélos tanfolyamon vett részt, majd október 1-jétől az 51. páncélvadász zászlóalj századparancsnoka lett, ebben a beosztásban vett részt a doni harcokban. Uriv és Storosevoje térségében kisebb egységeit is személyesen vezetve támogatta az 1. páncélos hadosztály és a 7. gyaloghadosztály harcait.⁴²⁰ 1942. január 10-től március 15-ig a németországi Wünsdorfban vett részt páncélos átképző tanfolyamon. 1943 júliusában került a rohamtüzérséghez, ahol a kiképző-keret parancsnoka, majd 1944. szeptember 1-jétől a 20. rohamtüzér osztály parancsnoka lett. 1944. május 27-én másodszor nősült, és feleségül vette Hollós Ibolyát. 1944. decemberében osztályát alárendelték a Szent László Hadosztálynak, és Jagdpanzer 38(t) Hetzer páncélvadászokkal szerelték fel. 1944. december 25-én Ipolyszalkáról Letkés irányába indított támadás során komoly szovjet páncéltörő tüzérséggel kerültek szembe, mely harc során az osztály 30 Hetzeréből 5-6 kivételével mind megsemmisült, és az osztályparancsnok is megsebesült. Osztálya megmaradt páncélvadászait át kellett adnia a németeknek, majd visszavonultak Ausztriába. Brit hadifogságba esett, ahonnan nem tért haza, Svédországban telepedett le. 1994. március 13-án hunyt el.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal

I. osztályú Tűzkereszt, 1 sebesülési pánttal⁴²¹

⁴²⁰ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 168-169. HM HIM HL TGY 3306.

⁴²¹ RADA 2001. 664.; BILLNITZER 2017. 180-181.; HM HIM HLI Központi Irattár 4569. i.m. Henkey-Hőnig József személyi lapja

Horváth Béla zászlós

Az 1. üteg tisztje. 1944. augusztus 12-én autóbalesete volt.

Sándor Dénes főhadnagy visszaemlékezése szerint Vecsésnél halt hősi halált. „Vecsésnél esett el, vagy eltűnt a Horváth Béla nevű zászlós is, többen megsebesültek, s aztán még ilyen gyalogharcot kellett végeznünk.”⁴²²

Kálmán Elemér főhadnagy

1914. február 9-én született, Felsőgallán. 1937. december 9-től tüzér szertiszti tisztviselői tanfolyamot végzett. 1938-ban tartalékos tiszti tanfolyamot végzett, és előléptették karpaszományos tűzmesterré. 1939-től a 12. tábori tüzérosztály, majd a III. tüzér és fegyverjavító műhely állományában szolgált. 1939. áprilisában tűzszerész tanfolyamot végzett. 1940. szeptember 1-jén előléptették hadnaggyá, október 1-jén áthelyezték a 8. tábori tüzérosztályhoz. 1943. július 25-től az 1. rohamtüzér osztály tüzér szertisztje volt az osztály 1945. februári megszűnéséig. 1943. augusztus 1-jén előléptették főhadnaggyá.

1944. júliusában részt vett abban a vállalkozásban, melynek célja az 1. üteg két elakadt Zrínyi-II-ének a kimentése volt.

„Kálmán Elemér főhadnagy hajnalban az erdőben másodmagával előrekúszik a sérült rohamlöveg magasságáig. Ellenséggel nem találkozott. A sérült rohamlöveg körüli terepet jól meg tudta figyelni és ennek alapján a műszaki tervet elkészíteni. A vállalkozásban résztvevő 3 rohamlöveg a déli órákban foglalta el készenléti helyét. Kálmán főhadnagy részletes eligazítást tartott a vállalkozásban /főleg önként/ résztvevő 3 rohamlöveg parancsnokainak és legénységének + kb. 4 fő szerelőnek és a parancsnokságom alá tartozó 10-12 fő „gyalogos rohamtüzérnek”. A terv lényege: a felkapcsolás pontossága és gyorsasága, az indulás időpontja: szürkületben, hogy a rohamlöveghez érve már sötét legyen. [...] A meglepetés jól sikerült és a rohamlöveget kimentettük.”⁴²³

⁴²² Interjú Sándor 8.

⁴²³ Mányoki é.n. 12. sz. Melléklet, Vállalkozás egy sérült rohamlöveg megmentésére 44.07.16.

1944. december 20-án távházasságot kötött. Szovjet hadifogságba esett.⁴²⁴

Kelemen Béla hadapród őrmester

Név szerinti említésén kívül nem maradt fenn más adat.

Kocsner Imre zászlós

1919-ben született, anyja neve Klein Eleonóra.

Az osztály megalakulásakor a törzsütegben töltötte be a híradótiszti beosztást.

1944. december 30-án halt hősi halált Budapesten, fejlövés következtében.⁴²⁵

„Támadás volt itt lent a Budafoki úton itt erre lefelé... [...] azt hiszem egy szakasz volt, vagy visszafelé jöttek már, befejezték a támadást, ő kibújt a kocsiból, integetett, és a Meinyárból egy ablakból egy ruszki lelőtte őt. Úgy halt meg.”⁴²⁶

⁴²⁴ HM HIM HLI Központi Irattár 46390. i. m. Kálmán Elemér személyi lapja.

⁴²⁵ <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> Kocsner Imre veszteségi kartonja

⁴²⁶ Interjú Egerszegi 1989. 7.

nemes winkelsteini Kőszeghy Barnabás hadnagy (főhadnagy)

1920. február 19-én született Budapesten. A Ludovika Akadémián 1941-ben történt tábori tüzér hadnaggyá avatását követően a 11. tábori tüzérosztályhoz került Pécsre, majd áthelyezték a szerveződő 1. rohamtüzér osztályhoz. 1943. augusztus 1-jétől az 1. üteg gépkocsitisztje volt. 1944. január 1-jén előléptették főhadnaggyá. 1944. augusztus 26-án történt nősülése miatt nem maradhatott az osztály állományában. Házassága után 1944. szeptember 1-től a 7. rohamtüzér osztály 2. ütegének parancsnoka lett. 1944 szeptemberében a 7. rohamtüzér osztály Hódmezővásárhely térségében rendeződött be védelemre. Kőszeghy főhadnagy ütege szeptember 25-én elfoglalta Mezöhegyest, azonban szeptember 26-án éjszaka kelepcébe hajtott rohamlövegével, melynek során hősi halált halt Királyhegyes térségében. Az esetről szóló források egymásnak ellentmondanak, ugyanis egyesek szerint a teljes 2. üteg elpusztult, amikor egy szovjet harckocsiszerezzel kerültek közelharcba, Garád Róbert visszaemlékezése szerint viszont egy löveggel kísért gyalogságot, amikor páncéltörő ágyú lőtte ki.⁴²⁷

„Te, ha nincs löveged, akkor odaadom az enyémet. És akkor szállt be a Barna a Paja (Török Pál százados – a szerző) lövegébe, és azt mondta: Te, az a feladat, hogy azt a gyalogsági csoportot kísérd. [...] Én ezekkel a gyalogosokkal aztán találkoztam hajnal felé. És ezek mondták azt, hogy [...] a löveget kilőtték és ő is hősi halott lett. [...] Én azt elfogadom, hogy lesállításban páncéltörő lövegek voltak, vagy kisebb-nagyobb ágyúk, ezt elfogadom, de ha ott nagyobb egység lett volna, már harckocsi egység, akkor ott megsemmisült volna minden. Mert azok bekerítették volna a gyalogságot is. [...] Én ott voltam a helyszínen, mondom. Én húztam ki őket a romok közül összeéve.”⁴²⁸

*Kőszeghy Barnabás sírja
forrás:
hungarianarmedforces.com*

⁴²⁷ ADONYI 1954. 231-237.; <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> Kőszeghy Barnabás veszteségi kartonja.; HM HIM HLI Központi Irattár 57466. i.m. Kőszeghy Barnabás személyi lapja

⁴²⁸ Interjú Garád 1987/I. 12-13.

Kitüntetései:

Vezérkar Főnöki Dicséret

Felvidéki Emlékérem

Dr. Kuczka Antal hadapród őrmester

1919. október 10-én született Jolsván. Civil foglalkozása tisztviselő volt. 1942. október 6-án vonult be katonai szolgálatra az 5. gépkocsizó közepes tarackos tüzérosztályhoz Kecskemétre, ahol bemérő tisztként szolgált. 1944. május 1-jén került az 1. rohamtüzér osztály pótosztályához segédtszti beosztásba, majd november 15-től második segédtszti. 1944 november 20-án Guthy főhadnaggyal együtt sebesült meg Ecsér térségében, nehézpuskával átlőtték a bal felső combját. Először a 11. számú helyőrségi kórházba szállították, majd november 25-én a mosonmagyaróvári 522. hadikórházba került. 1944. december 25-én szállították az L05. kórházvonattal a neuhausi magyar hadikórházba, Németországba, ahova december 30-án érkezett meg. A kórházból 1945. április 18-án bocsátották el, ezután október 1-jéig amerikai hadifogságban volt.⁴²⁹

Kulifay András főhadnagy

1919. december 24-én született Aradon, a magyar királyi „Hunyadi Mátyás” honvéd reáliskolai nevelőintézetben érettségizett, majd a 2. honvéd tüzérosztállyal teljesített csapatszolgálat után jelentkezett a Ludovika Akadémiára. Barankay József százados ütegénél tanult, igen jó bemérőtiszt minősítéssel értékelte. 1940-ben avatták hadnaggyá, a 14. tábori tüzérosztályhoz került Szegedre. Részt vett a doni harcokban, a 2. urivi csatában

⁴²⁹ HM HIM HLI Központi Irattár 129076. i. m. Dr. Kuczka Antal személyi lapja

ütegparancsnokként súlyosan megsérült.⁴³⁰ Felépülését követően jelentkezett a rohamtüzérséghez, az 1. rohamtüzér osztály 2. üteg ütegparancsnoka lett. 1943. május 1-jén előléptették főhadnaggyá. 1944. áprilisában autóbalesetben eltört a lába, így ütegét Róder Vilmos hadnagy vezette el a harctérre. Felépülését követően részt vett a Kárpátok előterében vívott harcokban, majd ütegével visszaszállították Hajmáskérre. A Budapest védelméért vívott harcok során ütege Turán 75 harckocsikkal vett részt, 1944. december 31-én Kelenföld irányába vezette ütegének támadását, amikor páncéltörő ágyú találat következtében harckocsija teljes személyzetével együtt hősi halált halt.

„Ahogy elindultunk, gyalogság többet nem volt, és akkor kibújtunk ez alatt a vastraverz alatt, és akkor már ott szemben láttuk a kelenföldi pályaudvart, és akkor az a szerencsétlen Kulifay egy mellékutcába... [...] Megy a kocsis, egyszer csak befordul így balra. [...] Mi megyünk tovább, és a kelenföldi pályaudvart kezdtük lőni. Azt lőttük, mert ott parancs [sic!]. Egyszer visszanézek, óriási nagy füst. Böszörményi út, vagy milyen utcában lőtték ki a szerencsétlent. Egy keskeny utcában. [...] Hát az egy kertben volt, páncéltörőjüket beágyazva. Tehát az utcában így oldalt. Ezek előlről azt mondták, azt tételezték fel, hogy hol vannak a T-34-esek, azokat keresték. [...] Ezek kilőtték onnan. Mert ezek előre lőttek, előre egy-két lövést leadtak, ezek meg oldalba telibe találták.”⁴³¹

„A Kulifay Bandi volt velük. Ez a főhadnagy nagyon hős gyerek volt, a Kulifay Bandi. Elsőrendű tiszt volt, elsőrendű tiszt volt. Elesett itt Budapest ostrománál.”⁴³²

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal

Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem

I. osztályú Tűzkereszt 1 sebesülési pánttal⁴³³

⁴³⁰ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 174. HM HIM HL TGY 3306.

⁴³¹ Interjú Papp 1999. 4. Később említi, hogy Kulifay harckocsija a Somogyi utcába fordult be. Az a Somogyi út lehetett, akkor pedig a Bartók Béla úton kellett menniük, ezt nevezte Papp László tévesen Böszörményi útnak.

⁴³² Interjú Doóry 1987/II. 12.

⁴³³ RADA 2001. 490.; HM HIM HLI Központi Irattár 57623. i. m. Kulifay András személyi lapja; <http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> Kulifay András veszteségi katonja

Kulik István zászlós

1920. január 21-én született Magyarszentmiklóson, paraszti családban. 1938-ban reálgimnáziumi érettségét tett Nagykanizsán, majd jegyző gyakornokként helyezkedett el Magyarszerdahelyen és Búcsúszentlászlón. 1941. október 13-án vonult be sorkatonai szolgálatra Nagykanizsára a 9. tábori tüzérosztályhoz. 1942. január 6-án kezdte el a tartalékos tiszti tanfolyam első évét Nagykanizsán karpaszományos őrzetőként. 1942. december 15-én kezdte a második évfolyamot

Hajmáskéren, mint hadapród szakaszvezető. 1943. június 1-jén visszakerült a 9. tábori tüzérosztályhoz hadapród őrmesterként, majd október 1-től előléptették zászlóssá. 1944. január 6-án leszerelték, majd május 2-án behívták az 1. rohamtüzér osztály pótosztályához. 1944. május 3-án lábtöréssel került a szombathelyi kórházba. 1944. szeptember 7-én leszerelték, majd 11-én újra behívták. 1944. decemberében Lengyelországba vitték, ahol 1945. február 5-én esett szovjet hadifogságba, és 1947. október 1-jén tért haza.

1947. decemberében feleségül vette Szegi Etelkát, és 1949-ben született meg István nevű fiuk.

Hadifogságból való hazatérését követően a Magyar-Amerikai Olajipari Rt-nél helyezkedett el Bázakerettyén, mint a termelési adatkiértékelő csoport vezetője.

1956-ban beválasztották a forradalmi munkástanácsba, ezért 1957-ben letartóztatták. A honvédelmi miniszter 1958/0187. számú parancsa alapján megfosztották tiszti rendfokozatától, és lefokozták tartalékos honvéddé.⁴³⁴

⁴³⁴ HM HIM HLI Központi Irattár 7713. i. m. Kulik István személyi lapja

Laczó László zászlós

1916. június 4-én született Székesfehérvárott. 1935-ben tett reálgimnáziumi érettségét, majd beiratkozott a székesfehérvári Hittudományi Főiskolára. 1939. október 15-én hívták be sorkatonai szolgálatra. 1940 januárjában kezdte meg a tartalékos tiszti tanfolyamot a 4. tábori tüzérosztálynál. A 4. tábori tüzérosztály kötelékében részt vett az erdélyi bevonulásban, mint felderítő tisztés őrzetői rendfokozatban. 1940 októberétől 1941 áprilisáig fogatos tiszti hadapród tanfolyamot végzett Hajmáskéren hadapród őrmesterként. 1941. október 1-jén előléptették zászlóssá. 1941 novembere és 1943

novembere között a székesfehérvári Pénzügyigazgatóságon dolgozott számvevőségi tisztviselőként. 1943 novembere és 1944 áprilisa között vezényelték az 5035. szerb munkásszázad századparancsnokának hátországi hadiszolgálatra. 1944 áprilisától júniusig részt vett rohamtüzér tiszti tanfolyamon Hajmáskéren, és került át az 1. rohamtüzér osztály állományába. A Stanislau térségében vívott harcok alatt az osztály gépkocsitiszti feladatait látta el.

1944. július 28-án, a Kárpátokba való visszavonulás során, Kraszna és Roznatov között megsebesült.

„...később tudtam meg, hogy Laczó László zls. BMW-vel vezetett bennünket. Egyszer csak azt láttam, hogy jobbról nyomjelzősök jönnek és valami elől kigyullad. A teljes kivilágításban ott állt Laczó zászlós véres arccal és integetett, irány balra. Kézigránátokat dobtam szét, hogy megakadályozzam a közeltámadást. Telitalálatot többet is kaptunk, mert a sarkonfordulóm nem működött és így előre-hátra tingli-tanglizni kellett, míg be tudtunk fordulni balra. Laczót felhúztam a lövegre és nekivágtunk a sötétnek.”⁴³⁵

1944 októberétől a Budapest védelméért folyt harcok során szakaszparancsnok, majd osztálysegédtiszt volt. 1944 novemberében a Vecsés térségében vívott harcok során megsebesült.

⁴³⁵ Patay é.n.a. 6.

1944. december 16-án vette feleségül Horváth Ilonát, akitől négy gyermeke született, András, Zsuzsanna, Tamás és Klára.

1945. január 30-án megsebesült Budapesten Krisztinavárosban, és az óbudai katonai kórházba került. Gyógyulását követően visszatért munkahelyére, a Pénzügyigazgatóságra, ahol 1950 augusztusáig dolgozott, majd több hivatalban és vállalatnál töltött be pénzügyi, számvevőségi pozíciót.

A honvédelmi miniszter 1958/0187. számú rendelete alapján, mint osztályidegent, megfosztották rendfokozatától, és lefokozták tartalékos honvéddé.⁴³⁶

Lappints Béla zászlós

1918. március 18-án született Darufalván, kispolgári családból származott. 1937-ben tett reálgimnáziumi érettségét Győrben. Községházán helyezkedett el díjnokként. 1940. december 1-jén hívták be sorkatonai szolgálatra Komáromba, a II. gépkocsizó tarackos üteghez. 1941-ben tüzér bemérő tiszti iskolát végzett Hajmáskéren. 1942. október 1-jén előléptették zászlóssá. 1943. október 1-jén leszerelt. Egy győri vállalatnál helyezkedett el beszerzőként, majd 1944. április 1-jén újra behívták az 1. rohamtüzér osztályhoz.

Kőszeghy Barnabás főhadnagy áthelyezését követően ő lett az 1. üteg gépkocsisítzje, ebben a beosztásban vonult el a műveleti területre. 1945. április 1-jén esett szovjet hadifogságba Somorján, majd a Moszkva melletti hadifogolytáborból 1947. július 24-én térhetett haza. Ezután visszament a Ganz Vagongyárba bérellenőrnék.

A honvédelmi miniszter utasítására 1958-ban megfosztották rendfokozatától.

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal⁴³⁷

I. osztályú Tűzkereszt⁴³⁸

⁴³⁶ HM HIM HLI Központi Irattár 91540. i. m. Laczó László személyi lapja

⁴³⁷ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 175. HM HIM HL TGY 3306.

⁴³⁸ HM HIM HLI Központi Irattár 91343. i. m. Lappints Béla személyi lapja

Mányoki Andor zászlós

Mányoki István hadnagy testvére, aki öccse közbenjárására került a tábori tüzér alakulatától az 1. rohamtüzér osztályhoz.

„Amikor én mentem a hadtest tüzérparancsnokhoz motorkerékpárral, akkor hát látom, hogy egy ilyen szedett-vedett kocsioszlop jön. És egy torzonborz ember vezeti. Látom, egy zászlós, és akkor olyan ismerős volt a mozgása. Hát kérlek szépen, a bátyám volt. És akkor még annyit kértem a Szil Gellértől, hogy ha kap egy olyan távmondatot, hogy a Barankay kéri, hogy a Mányoki zászlóst a rohamtüzérséghez helyezték, akkor ezt megígérte nekem. [...] Valahol a bátyám súlyosan, meg a Guthy Béla is ott sérült meg, [...] aknaszilánkot kaptak mind a ketten.”⁴³⁹

„Egy motorkerékpáros hírvivő jött a Billnitzer-csoporttól, adott egy írásbeli utasítást, hogy másnap vonuljak vissza az alakulattal a Várba. [...] Hát ezt én jól megtárgyaltam az én igen derék segédtszemmel, a Mányoki Andor tartalékos zászlóssal, és úgy határoztam, hogy nem hajtjuk végre ezt a parancsot.”⁴⁴⁰

„Különben a polgári foglalkozása bíró volt. Tehát egy intelligens, tanult ember, de ezzel én már egyszer az erdélyi bevonulásnál összetalálkoztam. Akkor is ott volt annál az alakulatnál, de azok még akkor lovas tüzérek voltak, ott ismertem tulajdonképpen meg. [...] De már ott megszerettem, mert nagyon derék gyerek volt ez, komoly, nem ivott, ami nálam azért mondtam azt, hogy döntő szerepet játszott. [...] Na, most ennek a szegény Mányoki segédtsztnak a sorsa elég szomorú. Megúsza a háborút, fogságba kerültünk, és Romániában volt egy ilyen nagy áteresztő tábor, [...] ő már kb. 10-15 nap múlva beteg lett mellettem. És vörhenyt kapott. Vagy skarlát más izé [...] és ez egy két nap alatt el is vitte.”⁴⁴¹ „Csak hallottam a Sándor Dénestől, hogy ők eljutottak, kérlek szépen Foksianiig és ott már súlyos beteg volt a bátyám, és kórházba vitték még, a Sándor Dénes vitte, és ott halt meg.”⁴⁴²

⁴³⁹ Interjú Mányoki 2006/II. 10.

⁴⁴⁰ Interjú Sándor 9.

⁴⁴¹ Interjú Sándor 10-11.

⁴⁴² Interjú Mányoki 2006/III. 3.

Mányoki István hadnagy

Füzes pusztán született 1919. november 1-jén, apja Mányoki József gazdatiszt, anyja Moldoványi Jolán háztartásbeli volt. Győrben tanult a bencés gimnáziumban, a gimnáziumi érettségét 1937-ben tette le, majd két félévet hallgatott a Műegyetem gépészmérnöki szakán. Ezt követően a Ludovika Akadémián kezdte meg tanulmányait, ahol 1941. augusztus 20-án avatták hadnaggyá. Első szolgálati helye Budapesten volt a „Bercsényi Miklós” 2. tábori tüzérosztály 3. ütegénél, mint szakaszparancsnok, majd elsőtiszt és ütegparancsnok. 1943. február 2-től március 30-ig tüzér

bemérőtiszti tanfolyamon vett részt Hajmáskéren. 1943. július 18-án bevonult Hajmáskérré az első rohamtüzér tiszti tanfolyamra. 1943. október 1-jétől a rohamtüzér kiképző keret parancsnoka és a karpaszományos iskola parancsnoka, 1944. január 1-jén előléptették főhadnaggyá. 1944. március 25-től az 1. rohamtüzér osztály felderítőtisztje lett, ebben a beosztásban vonult el egységével a keleti harctérre. 1944. április 21-én gépkocsija aknára futott, de komoly sérülés nem történt. 1944 júniusában részt vett egy vállalkozásban, melynek célja egy szovjet vonal előtt sárban elakadt rohamlöveg kimentése volt. A művelet során megsérült, viszont a Zrínyi-II-es rohamtarackot sikerült kivontatni. Ezt követően harcban nem vett részt, a Kárpátokba történő visszavonulás alatt a törzsüteget és a műhelyt irányította. A Hajmáskérré való hazaszállítás elrendelésekor Billnitzer vezérőrnagy parancsba adta neki, hogy a vasúton szállított osztály beérkezését megelőzően Hajmáskérré kell érnie, ahol elő kell készítenie a műszaki átvételt. Ekkor az 1. üteg parancsnoka, Sándor Dénes főhadnagy látta el az osztályparancsnoki feladatokat, így Mányoki főhadnagy vezette ideiglenesen az 1. üteget, majd 1944. október 20-tól ténylegesen átvette az 1. üteg parancsnokságát. November 23-án robbanástól légnyomást kapott, majd felépülése után, december 12-én Esztergomtáborba vezényelték a rohamtüzér átképző keret parancsnokának. Közben 1944. december 9-én feleségül vette Csaba Magdolnát. 1944 karácsonyán meglátogatta feleségét a fővárosban, és az ostromgyűrű bezárulásával Budapesten ragadt. Bevonult a megmaradt rohamtüzér egységekhez. Ezt követően Billnitzer vezérőrnagy személyesen határozott meg számára különböző feladatokat, nem került vissza alegységhez.

1945 januárjában az ő vezetésével alakult volna meg a Mányoki-csoport, aminek feladata a kitörés jobb szárnyának a biztosítása lett volna, de ebből végül nem lett semmi. 1945.

február 11-én az 1. rohamtüzér osztály megmaradt állománya átvonult a Műegyetemre, hogy ott várja be a szovjet csapatokat. Ennek során fején és lábán szilánktalálat érte, így ő lett az osztály első és utolsó sebesültje is. A Műegyetemen civil ruhát vett és úgy kísérelt meg eltűnni. 1945. február 12-én édesanyja lakására ment, ahol a házmester feljelentette a szovjeteknél, így február 23-án szovjet hadifogságba esett. Jászberény, Máramarossziget után a 95., 278/3, 278/7, 278/5, 7278/7. számú hadifogolytáborokban volt. A Szovjetunióból 1947. szeptember 30-án került haza. Hazatérését követően a Műegyetemi Nyomdában dolgozott munkásként.

1949-ben villany- és lánghegesztő tanfolyamot végzett, és a zuglói Fűtőberendezési Vállalatnál helyezkedett el a bojler üzemben. 1948-51 között társadalmi munkában a Magyar Öttusa Szövetség titkára volt. 1951-ben kiemelték műszaki állományba, majd vállalati diszpécser lett. 1953-ban ludovikás múltja miatt visszaminősítették hegesztőnek.

„Még mindig megvan az a minősítés, aminek a lényege az volt, hogy vissza kellett minősíteni, mert katonatiszt volt, hogy hegesztőnek és azóta is ugyanolyan szorgalmas”⁴⁴³

1955 őszén újból beiratkozott a Műegyetem gépészmérnöki szakára. 1956 februárjától a Widenta vállalat szerszámrészlegénél lett művezető, majd 1956 decemberétől üzemvezető. 1958. március 25-én a honvédelmi miniszter parancsa alapján megfosztották rendfokozatától és lefokozták honvéddé. Később másodszor is megnősült és feleségül vette Palásty Izabellát. Egy gyermekük született, Ildikó. A honvédelmi miniszter 113/1992. számú parancsában visszaadta rendfokozatát, és egyben előléptette alezredessé. 2009. január 31-én hunyt el Budapesten.

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal

Vezérkar Főnöki Dicséret

Tüzérfelügyelői Dicséret

Hadtest Tüzérparancsnoki Dicséret⁴⁴⁴

⁴⁴³ Interjú Mányoki 2006/III. 4.

⁴⁴⁴ HM HIM HLI Központi Irattár 313/292. i.m. Mányoki István személyi lapja; Interjú Mányoki 2006/I-III.; Interjú Városy-Mányoki 2000.

Molnár József zászlós

Miskolcon született, 1923. augusztus 13-án. Szülővárosában végezte az iskoláit, 1941-ben tett érettségi vizsgát. 1941 őszén sorkatonai szolgálatra hívták be a miskolci 7. gépkocsizó táborig tüzérosztályhoz. 1941-42-ben Komáromban tartalékos tiszti tanfolyamot végzett, melyet követően visszakertült a miskolci 7. gépkocsizó táborig tüzérosztály állományába karpaszományos örvezetőként. 1943. június-július folyamán elvégezte Hajmáskéren a hadapródiskolát, majd jelentkezett a rohamtüzérséghez. Esztergom táborigban harcokcsivezető és szerelő tanfolyamot végzett 1943. augusztus-szeptemberben, és az 1. rohamtüzér osztály 2. üteg 2. szakaszparancsnoka lett. 1943 novemberében zászlóssá léptették elő. Szakaszparancsnoki beosztásában vett részt az osztály harcaiban. 1944. április 26-án rohamlővegének motorházán akna robbant.

„Nemsokkal később az én rolg-om [rohamlővegem – a szerző] /221. számú/ hátulján robbant egy akna, a légnyomás a rolg. belsejébe nyomott. Rövid időn belül éreztem, hogy a bal kezemen folyik a vér. Kiderült, hogy a bal felső feszítő izmába, a bal nyakizomba, s a fejembe kaptam szilánkokat.”⁴⁴⁵

Sebesülése miatt Miskolcra szállították hadikórházba, ahol a város június 4-i bombázásánál eltört a sérült, bal karja. Augusztus 18-án visszakertült a pótosztályhoz Hajmáskérre, majd páncéltörő ágyúkkal felszerelték fel szakaszát. Belényes-Nagyszalonta-Debrecen-Polgár útvonalon vonultak vissza. Debrecenben megsebesült 1944. október 19-én, majd gyalogoként bevetették Sélley-Rauscher százados parancsnoksága alatt a tiszabábolnai hídfő ellen 1944 októberében. Itt október 24-én négy aknarepesztől sebesült, és beszakadt a dobhártyája, ezért az egri kórházba szállították, ahonnan önkényesen visszatért az alakulatához. 1944. november 6-án a Vecsés környéki harcokban jobb halántékán sebezte meg egy aknaszilánk, de nem ment kórházba.

1945. február 11-én esett szovjet hadifogságban, melyet követően Bécsbe vitték, ahol a szovjet győzelmi emlékmű építésén kellett dolgoznia 1945. augusztus 20-ig. Hazaengedése után, a miskolci Pénzügyigazgatóságon helyezkedett el adótisztként. 1948. június 5-én

⁴⁴⁵ Molnár é.n. 4-5.

feleségül vette Czira Borbálát, akitől megszületett Marian nevű lánya. 1951 és 1954 között a Központi Statisztikai Hivatalnál dolgozott termékbecslőként. 1952-ben tartalékos tiszti átképzésen vett részt Cegléden. 1954-től a Borsod Megyei Tanácsnál, 1967-től a Dél-Borsodi Termelő Szövetkezet Szövetségénél helyezkedett el.

1956-ban beiratkozott a gödöllői Agrártudományi Egyetemre, ahol üzemgazdász szakmérnöki diplomát szerzett.⁴⁴⁶

Molnár Tibor Lóránt zászlós

Taktaharkányban született 1920. január 5-én. 1938. szeptember 2-án vonult be a kecskeméti 16. honvéd lövészzászlóaljhoz, majd átkerült a 15. tábori tüzérosztályhoz. Részt vett a felvidéki bevonulásban. Kecskeméten végezte el a tartalékos tiszti iskolát, és 1942-ben karpaszományos tizedes lett. A hadapródiskolát Hajmáskéren végezte el 1943-ban, majd jelentkezett a rohamtüzérséghez. Esztergom táborban harckocsivezető és harckocsiszerelő tanfolyamot végzett. 1943. december 1-jén zászlóssá léptették elő.

1943. augusztus 1-jétől a 3. üteg 2. szakaszának parancsnoka, ebben a beosztásban vonult el a harctérre.

1944. december 11-én Érd térségében kilőtték a harckocsiját, majd december 22-én a 156. kórházvonattal a németországi Konstantinsbadba szállították. 1945. június 14-én a kórházban esett amerikai hadifogságba, és a regensburgi hadifogolytáborba került.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem

Nemzetvédelmi Keresztet.

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Kormányzói Dicsérő Elismerés újjólag, hadiszalagon a kardokkal⁴⁴⁷

⁴⁴⁶ HM HIM HLI Központi Irattár 60677. i. m. Molnár József személyi lapja.; Molnár é.n. 1-10.

⁴⁴⁷ Palásthy András által Molnár T. Lóránt zászlóssal készített kérdőíves kutatásból I. HL Rohamtűzér gyűjtemény

Móricz Ferenc gazdasági főhadnagy

1912. december 4-én született Szombathelyen Móricz István Ignác és Kapitány Irma gyermekeként. Szombathelyen végezte az elemi iskolát, polgári iskolát, majd ugyanott kereskedelmi iskolai érettségit szerzett 1932-ben. Ezután Szombathely városnál állt alkalmazásban szükségmunkásként. 1934. október 4-én vonult be katonai szolgálatra a szombathelyi 5. tábori tüzérosztály II. zászlóaljához. Tartalékos tiszti iskolát végzett, majd 1935. szeptember 27-én leszerelték.

Visszatért szülővárosába, és szellemi szükségmunkásként dolgozott. 1938. szeptember 15-én ismét bevonult az 5. tábori tüzérosztályhoz. Részt vett a felvidéki bevonulásban, ezután 1939. szeptember 1-től a szombathelyi 8. dandár parancsnokságon szolgált. 1940 májusa és októbere között a 35. tábori tüzérosztálynál volt beosztásban. Részt vett az erdélyi bevonulásban, majd 1940. december 7-től hivatásos gazdasági tiszti tanfolyamot végzett Budapesten. 1941. június 1-től 1942. szeptember 15-ig a 101. gépkocsizó vegyiharc zászlóaljnál volt a gazdasági hivatal főnöke Piliscsabatáborban. Közben 1941. október 1-től 1942. február 15-ig Alsódabasra vezényelték az alsódabasi 6. Bevonulási Központhoz. 1941. november 1-jétől előléptették zászlóssá. 1942. október 1-jén előléptették hadnaggyá 1939. május 1-jei dátummal. 1942. szeptember 15-én áthelyezték a jászberényi 5. Bevonulási Központhoz. 1943. szeptember 17-től az 1. rohamtüzér osztály gazdasági hivatalának főnöke lett.

„Szóval akkor már tudtam a népnek élelmet adni, csak más probléma merült megint fel, hogy nem volt fa, és nem volt tüzelőanyag. Közben jöttek a hűvösebb, hidegebb idők. Elmentem Veszprémbe a káptalanhoz, mert ott annak volt egy nagy erdeje, hogy onnan igényeljek tüzelőanyagot. [...] a káptalan mondta, hogy sajnos nem tudnak adni, mert amit én látok az erdőben, ölbe rakott fát, arra már nekik kötésük van [...] hát mikor jöttünk visszafele, megállottam az erdőben [...] aztán két Botondot megrakattam a fával. Aztán jött az erdész a puskával, és kezdett ottan kérdőre vonni és felelősségre vonni, aztán mondtam neki, a puskával hagyja a fenébe, itten géppisztolyok vannak, itt nem érdemes játszogatni. Hanem nézze, itt van a névjegyem, Hajmáskér táborban megtalálják, az 1. rohamtüzér osztályt keressék.”⁴⁴⁸

⁴⁴⁸ Interjú Móricz 1987. 3.

„Külön ki kell emelni még az osztály gazdasági hivatalának kifogástalan működését. Dicséret illeti Móricz Ferenc gh. főhadnagyot, aki mindig minden körülmények között biztosította az ellátást. Soha egyetlen pillanatig az osztály semmit nem nélkülözött!”⁴⁴⁹

„A Móricz Feri az egy valódi rohamtüzér gh főnök volt. Már vonultunk vissza és itt álltunk Bochorodchanyánál valahol az út mellett. [...] Egyszer látok vagy négy darab tehergépkocsit jönni. Előveszem a távcsövet, megnézem. Ezek az én tehergépkocsiim, mi az isten-nyilat csinálnak ezek itt. Hát odaérnek, hát a Móricz Feri. *Hová mész, te? Hát,* – azt mondja – *megyek Stanislauba vételezni. Bolond vagy?* Hát mondom: *Lövöldöznek, már bent vannak az oroszok.* Hát azt mondja, ő megpróbálja. Hát, hogy valamit. Hát ott volt egy izé, egy óriási nagy élelmiszerraktár. Onnan felvételez. Mondom: *Idehallgass, Feri, ne történjen bajotok, az Isten áldjon meg benneteket, vigyázzatok nagyon. Vigyázunk, őrnagy úr, nem lesz semmi baj. Ha baj van, elsöprünk.* Eltelik egy óra, eltelik két óra, végül nem tudom, mennyi idő után feltűnik a négy tehergépkocsi. Távcsővel nézem. Jönnek a Móricz Feriek. *Das gut und teuer.* Minden a tehergépkocsira felrakva. *Élelmiszer, ital, minden, amit csak akarsz.* Szóval négy darab, nem tudom, 5 tonnás vagy 4,5-5 tonnás tehergépkocsi, el lehet gondolni, mi fér föl. Tudniillik, mikor odaért, éppen fel akarták gyújtani a raktárt. Úgy, hogy géppisztollyal kényszerítette a pofákat, hogy menjenek a fenébe, majd ő felgyújtja. Ott volt az izé, a nagy rongyköteg benzinnel leöntve, és hogy meggyújtják a raktárt. *Majd én meggyújtom.* Kiállított egy pofát, vigyázni, ha orosz lát, vagy mi a fenét... A motorok jártak, felvételeztek, és ami létezett jó, azt mind hozták. Így rettenetesen jól éltünk. [...] A hadsereg-parancsnokságnak nem volt semmije sem. Hát aztán egy könnyű gépkocsit megpakoltattam ennivalóval, és beküldtem nekik, hogy legyen mit enni.”⁴⁵⁰

„Leszállottak a fiúk. Két marhát onnan az út mellett volt, a jobbkat kinézték, leterelték oda a kocsi mellé. [...] mind a kettőt feldobták a kocsira [...] aztán beugráltak a kocsiba, mentünk. Hát volt két marha mindjárt ott egy iskolának a kertjében. [...] A lényeg az, hogy valami 12 darabot így elloptunk lassanként, úgyhogy nekünk problémánk soha nem volt az étkeztetéssel. [...] Akkor már jöttünk vissza Királymezőn, amikor kapok egy idézést, hogy Királymezőre menjek hadbírószági tárgyalásra. [...] Hát elmentem a bírósági tárgyalásra, és ott mondták, hogy a németektől jött feljelentés, hogy ekkor és ekkor az én alakulatom elloptott két vágómarhát. A rendszámot akkor úgy látszik meglátták, mert elfelejtettük bekenni. Hát tudok róla. Mert nekem tudnom kell. Mondom: *Tudok róla, de én úgy tudom, hogy az két gazdátlan*

⁴⁴⁹ Sándor é.n. 9.

⁴⁵⁰ Interjú Doóry 1987/II. 2.

elkóborolt jószág volt, és azt jogosan feltehetjük a kocsira. Mi történt azokkal az állatokkal? Mondom: *Az történt, hogy le lettek vágva, és a legénységi étkeztetésre fel lettek használva. Hogy én tudom-e ezt bizonyítani?* Mondom: *Én nem tudtam, miért rendelnek ide, én nem hoztam el az étkezési naplókat – mondom – hát az étkezési naplóban bent van az, hogy ezek igenis le lettek vágva. És fel lettek használva. Csak ne rendeljék ide – gondoltam – mert akkor itten nagy disznóságok lesznek. Mindent összeloptunk. Na most a lényeg az volt, hogy hát levették a napirendről ezt az ügyet.*⁴⁵¹

A gazdasági hivatal és a raktárak az osztálytörzsszel együtt vonultak vissza, mint a gépkocsioszlop zárása. Ezután Móricz főhadnagy is visszatért Hajmáskérre, ahonnan két hét szabadság után a főváros védelmére vezényelték az 1. rohamtüzér osztályt. „A budai dolgokról annyit tudok mondani, hogy ott én nekem, miután Stanislauból hazajövet, mert Stanislauból nagyon sok élelmet is hoztam, minden. Nagyon sokat segítettem a polgári lakosságnak is, akik ott a környéken voltak az óvóhelyen. És meglátogatott a báró Jekelfalussy és a báró Villányi, az egyik a [...] a másik úgy tudom, a párizsi nagykövet volt, és megköszönték azt, hogy ennyit segíték ott a polgári lakosságon. És megkérdezték, hogy hát mi lehet az én sorsom. Hát mondom három eset lehetséges, vagy elesek, vagy megsebesülök, vagy hadifogságba kerülök. Aztán mondták, hogy van egy negyedik is, adnak ők nekem civil ruhát, átvisznek a svéd követségre, kapok svéd menlevelet, és nem nyúlhat hozzám senki. És akkor el van intézve. De mondom, ez nekem nem járható út, mert énnekem a legénységem ott van, és nem hagyom ott őket. Hát aztán mondták, hát igen, a katonának meg ez a becsület. Így maradtam aztán ott a népemmel, és érdekes volt, mihelyt hadifogságba kerültünk, abban a pillanatban a tiszteket külön választották a legénységtől, úgyhogy többet én a népemmel nem is találkoztam.”⁴⁵²

1945 januárjában az 1. rohamtüzér osztály iratanyagát egyes visszaemlékezések szerint Budán ásták el, az Ady Endre utca 1. környékén található Ifjúsági Szálló parkjában. Ezek az anyagok a mai napig nem kerültek elő. 1945. január 30-án szovjet hadifogságba esett.

„Onnan vittek el minket Fogsániba, és Fogsániból Uszmányba. Uszmányban voltunk majdnem egy évig, utána felkerültünk Borovicsibe, ott voltunk hadifogságban, és onnan hoztak bennünket haza két és fél év múlva.”⁴⁵³ 1947. június 23-án térhetett haza.

⁴⁵¹ Interjú Móricz 1987. 5-6.

⁴⁵² Interjú Móricz 1987. 9.

⁴⁵³ Interjú Móricz 1987. 9.

Hazatérése után kezdetben alkalmi munkákból élt, majd 1948 decemberétől villanyszerelő tanulónak szerződött. 1949 novemberétől villanyszerelő segédként dolgozott, majd a szombathelyi Villanyszerelő KTSZ-nél helyezkedett el tekerceslőként.

1948. szeptember 1-jén nyugállományba helyezték. 1950. december 10-én vette feleségül Mányai Erzsébetet.

A honvédelmi miniszter 113/1992. számú parancsa alapján rehabilitálták és előléptették századossá. 1995. május 6-án hunyt el Szombathelyen.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem

Honvédelmi Miniszteri Dicsérő Elismerés

I. osztályú Tűzkereszt⁴⁵⁴

Nagy hadapród őrmester

Híradótiszt volt.

Narancsik Imre hadapród őrmester

Sándor Dénes főhadnagy visszaemlékezése szerint Budapesten, az Amerikai úton halt hősi halált. „Aztán annyira megnyomták az arcvonalat, tudod, hogy egyszer csak már a Gyarmat utca, meg ezeken a környékeken voltak itt Budapesten. Oda megint kellett adjunk pár embert, ottan két derék hadapród őrmester esett el, a Drenyovszky, [...] meg a Daráncsik, ez a kettő, két fiatal hadapród. [...] Annyi volt, hogy azért mindenkit sikerült fakoporsóba tenni, és itt az Ybl Miklós téren, ott temettük el a hősi halottainkat.”⁴⁵⁵

⁴⁵⁴ HM HIM HLI Központi Irattár 67202. i. m. Móricz Ferenc személyi lapja.

⁴⁵⁵ Interjú Sándor 8.

Névery László zászlós

A II. gépkocsizó közepes tarackos ütegnél szolgált, majd az 1. rohamtüzér osztály 3. ütegeinek gépkocsi tisztje lett.

„Ott van három gépkocsi egymás mögött, azt is kihordtuk. [...] A Névery Laci is ott volt, mint gépkocsi tiszt. Annyi eszük volt nekik, hogy leszedték az elosztófejeket. De viszont volt két kilótt kocsi, arról nem szedték le, és a Névery Laci rögtön áthozta, erre föltette, gyönyörűen beindult és hoztuk kifelé. Ilyen Studebaker amerikai gépkocsik voltak.”⁴⁵⁶

„A Turánokat javították nekünk, a mi részünkre. Ott rendbe hoztak öt-hat Turánt. Üzemképesé tettek. Honnan jött, honnan nem, én már nem emlékszem. Névery Lacival én ott találkoztam először. A szerelőműhelyben volt, annyit tudok, hogy tehát ő is a fronton lehetett, mert egy Studebaker amerikai kocsit zsákmányoltak valahol, és azzal szaladgáltak össze-vissza anyagért.”⁴⁵⁷

„Névery zls-t megelőzően csak névről ismertem. Uzmányi tiszti hadifogoly táborban [sic!] találkoztam vele. 1945. VIII. hó körül 2 társával megszökött. Nem tudták elfogni. Egy hónap múlva szerencsés hazaérkezéséről értesítette közvetlen társait.”⁴⁵⁸

Pál Géza zászlós

1920. május 27-én született Pestszenterzsébeten. A rohamtüzér osztály pótkeretéhez vonult be. Berekböszörménynél halt hősi halált 1944. október 13-án aknatalálattól.

⁴⁵⁶ Interjú Hanák 1987/I. 13.

⁴⁵⁷ Interjú Papp 1999. 10.

⁴⁵⁸ Palásthy András által Gyurkovits György zászlóssal készített kérdőíves kutatásból I. HL Rohamtüzér gyűjtemény; Hanák Sándor visszaemlékezéséből derül ki, hogy négyen szöktek meg, Névery László, Hanák Sándor, Gaál Béla és Péterdy Márton I. Interjú Hanák 2006/II. 8.

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje hadiszalagon a kardokkal

1.	Családi és utóneve:	Pál Géza		2.	Csapatost:	1. roham. tá. oszt.	4.	Rendfokozat:	Lo. C. Z. I. S.		
5.	Születési	község, város:	Postsztorosébet	6.	Születési év:	1920.	7.	Atyjának	Hürnberger Miklós		
	járás (Budapesten kerület):					1.	Születésének leánykori				
	megye (kétoldalán születetteknl ország):	Pest vvu.				2.	Házastársának leánykori				
10.	Legközelebbi hozzátartozójának neve, lakóhelye és lakcíme:	P. Rezsőné, Sümegegyesi, Kapolna-u. 17.							13.	Azonossági szám:	1080 10 0508
11.	Gyermekeinek neve és születési éve:	Zala vvu.									
13.	Vallása:		14.	Foglalkozása (állása, alkalmazása):		15.	Okmánygyűjtő száma:				
17.	Elcsúszott, mikor, hol (év, hó, nap):	1944. X. 13. Berekböszörmény						16.	Saját iktatószámok:*)		
18.	Meghalt, mikor, hol (év, hó, nap):								Q=070.504/944-22v.		
19.	Eltemetett, mikor, hol (év, hó, nap):	Eltemetni nem lehetett.									
20.	Megsebesült, mikor, hol (év, hó, nap):										
21.	Hadifogságba jutott, mikor, hol (év, hó, nap):										
22.	Eltűnt, mikor, hol (év, hó, nap):										
23.	Sérült, mikor, hol (év, hó, nap):										
24.	Beteg, mikor, hol (év, hó, nap):										

Pál Géza veszteségi kártyája
forrás: Hadtörténeli Intézet és Múzeum Központi Irtatár

Papp László hadnagy

A 2. üteg gépkocsi tisztjeként vett részt a Kárpáton előterében vívott harcokban, majd gyalogos szakaszparancsnokként vetették be Ecsér térségében.

Itt teljesített bátorságáért ütegparancsnoka, Kulifay főhadnagy felterjesztette kitüntetésre. Turán harcokcsival szerelték fel az üteget, ő is ott volt, amikor Kulifay András főhadnagy harcokcsiját kilőtték a szovjetek.

Később szovjet hadifogságba esett.

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal⁴⁵⁹

Dr. Parczer József orvos főhadnagy

Az 1. rohamtüzér osztály orvosfőnöke volt az osztály 1943. augusztus 1-jei megalakulásától. 1944. május 19-én aknaszilánktól a mellkasán megsebesült, de saját kérésére alakulatánál maradt. 1944. november 10-ig, amikor az osztályparancsnok tudtával megszökött.⁴⁶⁰

nemes báji Patay Gyula hadapród őrmester (zászlós)

1917. november 16-án született Egerlövön, apja bor nagykereskedő volt Mezőkövesden. A gimnáziumot Sáropatakon végezte, itt tett érettségi vizsgát. 1935-39 között a Műegyetemen tanult vegyészmérnöknek, majd a Műegyetem sportrepülő egyesületében volt oktató. Tényleges katonai szolgálatra 1941. október 13-án vonult be Budapestre, az 1. gépvontatású közepes tüzérüteghez. 1942 januárjától május 28-ig Komáromban végezte el a tartalékos tiszti tanfolyam első évfolyamát,

majd 1942. november 15-től 1943. március 30-ig a második évfolyamot Hajmáskéren, előléptették hadapród őrmesterré. 1943-ban feleségül vette Mezei Irént. A rohamtüzérséghez 1943 júniusában került, majd a rohamtüzér tanfolyam elvégzése után 1943. szeptember 30-án leszerelték, és október 1-jén előléptették zászlóssá. 1944 tavaszán a karpaszományos iskola

⁴⁵⁹ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 179. HM HIM HL TGY 3306.; Interjú Papp 1999.

⁴⁶⁰ Palásthy András által dr. Vályi Lajos orvos hadapród őrmesterrel készített kérdőíves kutatásból I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

műszaki kiképzője volt, gépkocsi- és motorkerékpár vezetést, valamint műszaki ismereteket oktatott, amikor április 1-jén mozgósították a rohamtüzér osztályt. A karpaszományos iskola feloszlását követően a 2. üteg 3. szakaszparancsnoka lett. 1944. április 12-én behívták, és részt vett a Stanislau körzetében vívott harcokban.

„Első bevetésünk. A rohamállásba vonulásunkkor jobbra hátulról elszórt aknavetőtüzet kaptunk. Az úton vonulva az én szakaszom volt az utolsó, úgyhogy mi kaptuk. Addig nem izgatott míg egy repesz a pipámat ki nem ütötte a számból. A pipám is eltört. Dühömben jobbra hátra vaktában leadtam egy lövést egy erdős domboldaltetejére [sic!]. A lövés után nem sokkal a rádióban ideges orosz beszédet hallottam. Gondoltam, hogy valakinek a tyúkszemére léptem és röktön [sic!] kiadtam a szakaszomnak a parancsot: ködgránátom becsapódására gyorstűz. A fiuknak nem kellett több biztatás, pár perc alatt, mire leadtam a tüzet szüntess parancsot, már a lövegenkénti 51 lövésből alig maradt egy pár. Viszont az akna tűz megszűnt. Pár nem múlva a gyalogosoktól hallottuk, hogy ott egy nagyobb Szovjet alakulat volt, akik valószínűleg a mi oldalba támadásunkra készültek. Gyalogosok szerint ennyi hullát még egy rakáson nem láttak. Azt a helyet el is nevezték „Halálerdőnek”.”⁴⁶¹

Harctéri helytállásáért, mivel sikeresen visszahozta rohamlövegét a Kárpátokig, és sértetlen maradt a legénysége is, ütegparancsnoka, Kulifay főhadnagy felterjesztette a Signum laudisra, de csak Hadseregparancsnoki dicséretet kapott. „Ahogy vezettem, hát fölülről csurgott a vér, és ott minden véres volt. 13-14 napos szakáll, por, bűz, minden az arcomon. Semmit nem éreztem az arcomon, mint egy páncél úgy volt a kosz meg a lőporfüst meg minden, meg a vér rátapadva. Akkor bőrmellény volt rajtam, a bőrmellény az egy merő vér volt az egész.”⁴⁶²

Szeptember 30-án érkezett vissza az osztály Hajmáskérre, majd október 15-ig szabadságon tartózkodott. A Szálasi-féle hatalomátvétel miatt bevonult Hajmáskérre, ahonnan az osztállyal útba indították Budapestre. Október 23-tól Vecsésnél foglaltak állást. 1944. november 5-én Vecsésen egy éjszakai visszavonulás során combján megsebesült.

„...akkor kézigránát dobálás, minden, egyszer csak egy robbanás, hogy földhöz vágtam magam, vagy a légnyomás vágott le, ugye, ezt nem tudnám megmondani, csak azt tudom, hogy én a földre kerültem, ugye, és mint ahogyha tüzes vassal idecsaptak volna a bal combomra. Hát ugye felkelek [...] és azzal hajtottam a népet, de... és én mentem utánuk, de közben mindig hátrafele egy-egy sorozatot leadtam. Mögém került valamelyik srác, nem tudom melyik, elkezd

⁴⁶¹ Patay é.n.a. 1.

⁴⁶² Interjú Patay 1988. 8.

kiabálni: *Álljatok meg, a zászlós úr megsebesült!* Én tudtam, hogy megsebesültem, de nem éreztem [...] Kicsit égett a seb, de nem volt baj. Hát repeszt kaptam. [...] Jött a szanitéc, bekötözött, ezek meg leálltak ottan, [...] addig ezek állandóan lóttek. De hát borzalmasan. El lehet képzelni, vaddisznók voltak.”⁴⁶³ Ezután Kulifay főhadnagy parancsba adta neki, hogy menjen kórházba, de mivel nem akart befeküdni, a Fő utcai lakásából járt be kötözésre a Vörös Kereszt kórházába. December 11-én vonult be újra a rohamtüzér osztályhoz, mint az 5. üteg (parancsnoka Rákosi Béla hadnagy volt) gépkocsi tisztje az Andrassy laktanyában. A gyűrű szűkülése miatt a nem harcoló részleggel áttelepültek a belvárosba, a Korzó mozi óvóhelyére. December 26-án combsérülést szenvedett, de nem ment kórházba. 1945. január 3-án lőszerszállítmányt vett volna át a Váci utcában, amikor légiaknától megsebesült. „ebéd után megint felmentünk, hogy várjuk a kocsit, és megint jönnek a repülőgépek. [...] Mentünk, de már nem jutottunk el az óvóhelyre, mert már ott jött a gép. [...] Az előtte lévő háznál beléptünk a kapu alá. [...] Megfogom a kaput, hogy kinyitom, kilépek. [...] Irtó robbanás, beszakadt a lábam alatt a talaj. [...] és akkor lenézek, és akkor látom, hogy a jobb lábam keresztbe áll a bal előtt.”⁴⁶⁴ Lábát a Bajor Szanatóriumban amputálták. 1945. január 16-án a kórházban esett szovjet hadifogságba. A hadifogságból 1945. március 23-án sérülése miatt hazaengedték, és szolgálatra alkalmatlanként leszerelték.

A háborút követően saját tulajdonú bor és szeszfőzdéjében dolgozott Mezőkövesden, majd elektrotechnikusként helyezkedett el. 1948-ban született meg Katalin nevű leánya. 1955 júniusában rokkantsága és politikai megbízhatatlansága miatt elbocsátották a honvédség állományából, a létszámból törölték. 1995 áprilisában hunyt el.

Kitüntetései:

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Hadseregparancsnoki elismerés⁴⁶⁵

⁴⁶³ Interjú Patay 1988. 17.

⁴⁶⁴ Interjú Patay 1989/II. 2.

⁴⁶⁵ HM HIM HLI Központi Irattár 14543. i. m. Patay Gyula személyi lapja; Interjú Patay 1988.; Interjú Patay 1989/I-II.

Rákosi Béla hadnagy

1922. november 5-én született Budapesten. Édesapja Rákosi Béla altábornagy volt, a Magyar Királyi Honvéd Légierők parancsnoka. Az elemi iskolát a fővárosban végezte, majd Kőszegen és Pécsen járt középiskolába. 1940-ben kezdte meg tanulmányait a Ludovika Akadémián, ahol 1942. december 6-án avatták hadnaggyá. Első beosztása Székesfehérvárott volt a 4. tábori tüzérosztálynál. A rohamtüzér tiszti tanfolyamot követően az 1. üteg 1. szakaszparancsnoka lett az osztály megalakulásakor. 1944. június-júliusban páncéltörő és páncélromboló tanfolyamot végzett Pujovban, majd

oktatótisztként vett részt a következő tanfolyamon. 1944. augusztus 23-án bevonult az osztályához és felderítőtisztként részt vett a Stanislautól végrehajtott visszavonulásban.

1945 januárjában Budapest védelme során összeesett a németekkel, ezért nem értesítették az utolsó hidak felrobbantásának időpontjáról, és a pesti oldalon rekedt. Január 18-án esett szovjet hadifogságba, és március 20-ig a Gödöllőn volt hadifogságban. Ekkor jelentkezett a demokratikus hadseregbe, és az 1. tábori tüzérosztálynál lett ütegparancsnok, majd törzsüteg parancsnok. 1945. október 1-jén szolgálaton kívüli jogviszonyba helyezték.

A Műegyetemen szerzett gépészmérnöki diplomát 1949-ben. A budapesti Dinamó Elektromotor és Gépgyárnál helyezkedett el, majd 1951-től a Villamos Forgógéptervező Irodánál dolgozott tervező mérnökként.⁴⁶⁶

dr. Rác tartalékos főhadnagy

Győrben volt ügyvéd.

A pótosztály tisztjeként részt vett az alföldi harcokban. Tiszabábolnánál ő vezette 1944. október 24-én az oroszok elleni gyalogos támadást, amikor combján megsebesült.

⁴⁶⁶ HM HIM HLI Központi Irattár 1914. i. m. Rákosi Béla személyi lapja.

vitéz nemes nagylaki Rátz Tibor hadnagy (főhadnagy)

Kassán született 1920. március 22-én. A középiskola első négy osztályát a budapesti Szent Benedek rendi reálgimnáziumban végezte, majd a kőszegi magyar királyi „Hunyadi Mátyás” honvéd reáliskolai nevelőintézetben érettségizett, kitűnő eredménnyel. A Ludovika Akadémián magasugró bajnok volt. 1941-ben avatták táborigazgató tüzér hadnaggyá, a debreceni 17. táborigazgató tüzérosztálynál szolgált és részt vett a doni hídfő harcokban. A doni áttörést követően, 1943. január 17-én szabadságáról tért vissza ütegéhez, közben comblövéstől megsebesült. A rohamtüzér tiszti tanfolyam elvégzését követően a 3. üteg első tisztje lett. 1944. január 1-jén főhadnaggyá léptették elő. 1944. április 28-án, Wácsek Fedor főhadnagy sebesülését követően átvette az üteg parancsnokságát.

forrás: hungarianarmedforces.com

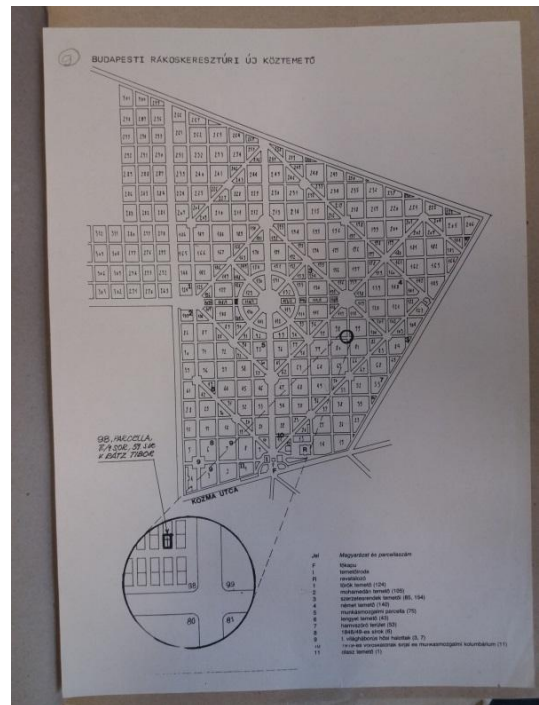
„Vitéz Rátz Tibor fhdgy., mint az 1./3. rohamüteg parancsnoka, lendületes előre törésével [sic!] a támadás lelke volt, osztályparancsnoka megsebesülése után az irányítást öntevékenyen átvette, majd amikor meglepetés szerűen orosz állásokra bukkant a sajátjának tudott területen, példaadóan bátor és higgadt magatartásával lehetővé tette, hogy a rohamlöveget elszigetelt helyzetéből kilehetett [sic!] menteni.”⁴⁶⁷

Az 1944. augusztusi visszavonulást követően, amikor az 1. rohamtüzér osztályt visszaszállították Hajmáskérre, a 3. üteget Rátz főhadnagy parancsnoksága alatt az erdélyi harcokban vetették be, Belényes környékén. Novembertől a főváros környéki harcokban vett részt Ecsér és Vecsés térségében. 1945. december 6-án ütegeivel csatlakozott a 10. rohamtüzér osztály Székesfehérvár irányába megindított támadásához, mely a magyar rohamtüzérség utolsó támadó művelete volt. Ezért a haditettért megkapta a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét hadiszalagon a kardokkal.

⁴⁶⁷ 307./1.rotü.oszt.pk.44.V.22.számú harctudósítás

„Szent Imre herceg út sarkán, akkor is az volt, az első emeleten beszorultam, mert lent a földszinten ruszlik voltak. És akkor megjelent a Rátz Tibor rohamlöveggel, szétlőtte a földszintet, úgyhogy mi le tudtunk jönni. Úgyhogy így kimentett onnan.”⁴⁶⁸

Rohamlövegét páncéltörő-gyújtó gránáttal lőtték ki a pesti harcok során, ekkor lövegvezetője hősi halált halt, Rátz főhadnagy könnyebben sebesült. Menyasszonyáról elnevezett, Sáríka nevű 40/43M Zrínyi-II rohamlövege híressé vált, mely kilőve a Déli pályaudvar előtt állt 1945-ben. 1945. február 11-én esett szovjet hadifogságba, ahol szökés közben egy ór lelőtte.

*Rátz Tibor feltételezett nyughelye
forrás: HL Rohantüzér Gyűjtemény*

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Tisztikeresztje, hadiszalagon a kardokkal

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal

I. osztályú Tűzkereszt

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Kormányzói Dicsérő Elismerés újjólag, hadiszalagon a kardokkal

Magyar Koronás Ezüstérem, hadiszalagon a kardokkal

Hadtestparancsnoki Dicséret

I. osztályú német Vaskereszt

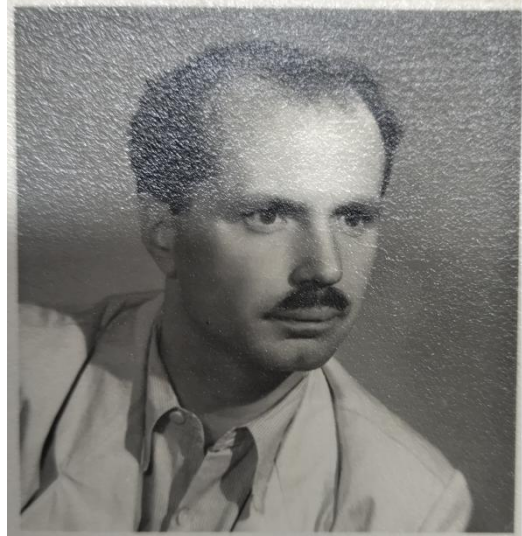
II. osztályú német Vaskereszt⁴⁶⁹

⁴⁶⁸ Interjú Ágotay 1992/II. 4.

⁴⁶⁹ RADA 2001. 621-623.; HM HIM HLI Központi Irattár 1704. i.m. Rátz Tibor személyi lapja

Röder Vilmos hadnagy

1920. július 1-jén született Budapesten. Apja Röder Vilmos gyalogsági tábornok, aki 1936 és 1938 között honvédelmi miniszter volt. Elemi iskoláit 1926 és 1930 között Budapesten és Székesfehérvárott végezte. 1930 és 1934 között Budapesten, majd Esztergomban járt középiskolába a bencésekhez, ezután a kőszegi magyar királyi „Hunyadi Mátyás” reáliskolai nevelőintézetben tanult. 1938-ban tett reáliskolai érettségét, majd felvételt nyert a Ludovika Akadémiára. 1941.

augusztus 20-án avatták hadnaggyá, a soproni 7. tábori tüzérosztály tisztje lett. 1942 júliusában, mint a 6. üteg parancsnoka került ki osztályával a keleti hadműveleti területre, majd januártól visszavezényelték Sopronba. 1943 júliusától részt vett az első rohamtüzér tiszti tanfolyamon, melynek elvégzését követően a 2. üteg elsőtisztje lett. 1944. január 1-jén előléptették főhadnaggyá. Az osztály harctérre való elvonulásakor – Kulifay főhadnagy autóbalesete miatt – ő vezette a 2. üteget. 1944 júniusában Stanisluban kötött házasságot telefonon keresztül Papp-Kökényesdy Ágnessel. Később két gyermekük született, Tamás (1945-ben) és Mária (1948-ban). 1944 augusztusában a Kárpátokba való visszavonulás során megsebesült.

Házasságkötése miatt 1944 októberében áthelyezték a sümegi 7. rohamtüzér osztályhoz, mint a pótkeret parancsnoka (az 1. rohamtüzér osztályban csak nőtlen tiszték szolgálhattak). 1945, mint a Rohamtüzér Kiképző és Felszerelő Központ beosztott tisztje, részt vett a visszavonulásban Ukkon és Csornán át Linz környékére. 1945 májusában Linznél amerikai hadifogságba esett, ahonnan július 2-án tért haza. 1945 októberétől decemberig a budapesti 1. kerületi parancsnokságnál volt beosztott tiszt, majd 1946. februárig a 12. kiegészítő parancsnokságnál anyagi tiszt. Ekkor létszámfeletti állományba tették, majd 1946. augusztus 23-án mint nélkülözhetőt, végelbánás alá vonták.

1946-tól az Organisatio Irodafelszerelési Kft-nél helyezkedett el számvevőként, majd a Dinamó Elektromotor és Gépgyár könyvelési osztályvezetője 1951-ig. 1950-ben adminisztratív termelési szervezőnek tanult a Munkaerőtervezési Hivatalnál. 1951 januárjától a Pamutzövőipari Vállalatnál lett főkönyvelő, majd termelési vezető. 1951 és 1953 között a Számviteli Főiskolán szerzett mérlegképes könyvelő végzettséget. Közben 1952-ben a

Központi Statisztikai Hivatalnál iparstatisztikusi tanfolyamot végzett. 1956 októberében munkahelyén a munkástanács elnökévé választották.

1958. március 31-én osztályidegenként honvéddé fokozták le.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Hadseregparancsnoki Dicséret

Fegyvernemi Felügyelői Dicséret

II. osztályú Vaskereszt

I. osztályú Tűzkereszt 1 sebesülési pánttal⁴⁷⁰

Sándor (Skala) Dénes főhadnagy (beceneve: Dini)

1914. december 7-én született Trencsénben. 1933-ban tett reálgimnáziumi érettségét, majd felvették a Kereskedelmi Akadémiára, ahol kereskedelmi oklevelet szerzett. 1936-ban felvételt nyert a Ludovika Akadémiára, ahol 1939. augusztus 20-án avatták hadnaggyá. A győri 5. tábori tüzérosztályhoz került alantos tisztként. 1939 novemberében a győri 2. utász zászlóaljnál végzett gáztiszti tanfolyamot. 1940. januártól márciusig a budapesti 1. híradó ezrednél végzett csapat híradótiszti tanfolyamot. 1941-től 1943. szeptember 30-ig az 5. tábori tüzérosztálynál volt segédtszt. 1942. november 1-jén előléptették főhadnaggyá.

⁴⁷⁰ HM HIM HLI Központi Irattár 297/2704. i.m. Röder Vilmos személyi lapja

1943. október 1-jén áthelyezték az 1. rohamtüzér osztály állományába. 1944. április 12-ig a pótkeret parancsnoka, majd az osztály mozgósításakor az 1. üteg parancsnoka lett. Mivel ütege nek rohamlövegekkel való ellátása nem fejeződött be, Barankay százados parancsára ütegevel a teljes feltöltésig Hajmáskéren maradt. 1944 májusában a hajmáskéri gyakorlótéren nagyszabású bemutatót rendeztek a rohamtüzérség harctéri alkalmazásáról, ezen a Sándor főhadnagy vezette 1. üteg vett részt. A bemutatót Horthy Miklós kormányzó és a honvédség vezetése is megtekintette. 1944. június elején állt rendelkezésre az üteg mind a 10 rohamtarackja, és június 16-án érkeztek meg a műveleti területre.

„...körülbelül éjfél tájban érkezett vissza az üteg kilenc megmaradt lövege, illetve abból csak hat, mert Sándor Dénes lövege aknára futott. Ekkor sérült meg Sándor Dénes a lupejkai erdőben 1944. július 13-án éjfél körül.”⁴⁷¹

1944. július végén az 1. üteg és a törzs egy részét vezette a Kárpátokba való visszavonulás során. 1944. november 22-én, Wácsek Fedor főhadnagy, majd Guthy Béla főhadnagy osztályparancsnok újabb sebesülését követően újra átvette a parancsnoki beosztást, és egészen a fegyverletételig irányította az osztályt.

1945. január 30-án szovjet hadifogságba esett. Az uzmányi hadifogolytáborból 1946. március 29-én Voronyezsbe, majd Georgievskbe szállították át. 1947. július 7-én tért haza a hadifogságból. 1947. október 18-án elbocsátották a honvédségtől. 1947-48-ban a Magyar Vagon- és Gépgyárban dolgozott villamos tekercselőként.

1947. szeptember 7-én házasságot kötött Marton Eleonórával, két gyermekük született, Előd és Nóra. 1949-ben villanyszerelő segédi vizsgát tett, majd Győrben helyezkedett el villanyszerelőként. 1954. április 21-től a budapesti Betonépítő Vállalatnál volt villanyszerelő technikus, majd építésvezető. 1958. március 7-én a honvédelmi miniszter parancsa alapján megfosztották tiszti rendfokozatától és lefokozták honvéddé.

⁴⁷¹ Csengery-Papp 1987-88. 2-8.

A honvédelmi miniszter 69/1992. számú parancsa alapján rehabilitálta és előléptette őrnaggyá. 2004. április 24-én hunyt el Budapesten.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem

Vezérkar Főnöki Dicsérő Elismerés

I. osztályú Tűzkereszt 1 sebesülési pánttal⁴⁷²

Sélley-Rauscher Aurél százados (beceneve Buci)

Budapesten született 1915. március 1-jén. 1936. augusztus 20-án avatták a Ludovika Akadémián tüzér hadnaggyá. Gépvontatású tüzéralakulatoknál szolgált, 1942 nyarán részt vett a doni harcokban, mint a 121. önálló gépvontatású ágyús üteg parancsnoka. 1942. október 7-én maláriát kapott és hazaszállították. Felépülését követően a 103. nehéztüzérosztály pótkeretének lett a parancsnoka, ahonnan rohamtüzér tanfolyamra jelentkezett. Az 1. rohamtüzér osztály 1. ütegének lett a parancsnoka, majd az osztály harctérre vonulásakor a pótkeret parancsnoka lett. 1944 szeptemberében a pótkeretet páncéltörő ágyúkkal az alföldi harcokban vezette. 1944 novemberétől Budapest előterében egyesült a Billnitzer-csoporttal. 1944. december 23-án Németországba vezényelték, ahol a 26. Hungária SS gránátoshadosztály páncélromboló osztályának lett a parancsnoka. Doóry Nándor őrnagy visszaemlékezése szerint, amikor a rohamtüzér pótosztályokat kivezényelték Németországba, megkereste őt Sélley-Rauscher százados, hogy adjon katonákat neki, de Doóry őrnagy megtagadta ezt. Amerikai hadifogságba esett, hazatérését követően 1949-ben a Népbíróság, mint háborús bűnöst, hathavi fogházra ítélte és megfosztotta rendfokozatától.⁴⁷³

⁴⁷² HM HIM HLI Központi Irattár 47434. i.m. Sándor Dénes személyi lapja

⁴⁷³ BILLNITZER 2017. 193.

Sándor Dénes jegyzetein az alábbi megjegyzés szerepel róla: „Örökké csodálkoztam, hogy az hogy került közénk! Nem tartottam jellemes embernek, de legfőképpen nem barátnak, bajtársnak.”⁴⁷⁴

Siklói Szabó Béla karpaszományos tizedes

1943. október 4-én vonult be Párkányánára az 1. páncélosezredhez. Amikor pár nappal később meghallotta, hogy van lehetőség jelentkezni a rohamtüzérséghez, azonnal átkérte magát. Hajmáskérre került a 3. üteg állományába, ahol először gyalogsági, majd műszaki kiképzésen esett át. Decemberben beiskolázták karpaszományos iskolába, aminek Mányoki István hadnagy volt a parancsnoka. Az 1. rohamtüzér osztály mozgósításakor a karpaszományos iskola állományát bevonultatták újra az osztályhoz. Karpaszományos tizedesként került ki a 3. üteg motorkerékpáros hírvivőjeként a keleti hadműveleti területre. A Tatár-hágóra való visszavonulás során az üteg harcoló részével tartott, majd, amikor az erdélyi hadszíntérre szállították az üteget, a Belényes környéki harcokban már rohamlöveg irányzóként vett részt. Amikor az 1. rohamtüzér osztályt Budapest védelmére rendelték, ő Hajmáskéren maradt a kiképző kerettel és a pótkerethez bevonult újoncokat kellett felkészítenie. Amikor a szovjetek már Hajmáskér környékére értek, motorja mellé aknagránát csapódott, és a légnyomás miatt szájzarat kapott. A székesfehérvári hadikórházba került, ezután későbbi információ nem maradt róla.⁴⁷⁵

⁴⁷⁴ Csanády 1978. 5. Sándor Dénes tollal írt megjegyzése

⁴⁷⁵ Interjú Siklói Szabó 1987.

vitéz Szüts Ervin hadnagy (főhadnagy)

1920. május 23-án született Sopronban. Apja vitéz Szüts Antal ezredes. A kőszegi katonai reáliskolában tanult, majd a soproni magyar királyi „Rákóczi Ferenc” reáliskolai nevelőintézetben szerzett reáliskolai érettségit. 1939-ben felvételt nyert a Ludovika Akadémiára, ahol 1942. június 18-án avatták hadnaggyá. A nagykanizsai 9. tábori tüzérosztály 3. ütegének állományába került elsőtisztként. 1942. augusztus 1-jétől Hajmáskéren szolgált oktatóként az erdélyi tartalékos tiszti

átképző tanfolyamon, majd a tanütegnél elsőtisztként. Közben, 1942. augusztus-szeptember folyamán híradó tanfolyamot végzett. 1943. június és augusztus között a 9. tábori tüzérosztály pótosztályánál volt kiképzőtiszt. 1943. szeptember 1-től rohamtüzér tiszti tanfolyamot végzett Hajmáskéren. 1943. októbertől a 9. tábori tüzérosztállyal vett részt a Szovjetunió ellen vívott harcokban, majd 1943. november 20-án kézigránáttól megsebesült, melynek folytán a veszprémi és szombathelyi katonai kórházakban lábadozott. 1944. január 1-jén áthelyezték a szigetvári 10. rohamtüzér osztályhoz segédtsztnak. 1944. június 14-én az 1. rohamtüzér osztály 3. ütegéhez került ki a keleti hadműveleti területre arcvonal mögötti tiszti beosztásban. Csáthy Iván hadnagy hősi halálát követően átvette a 3. üteg 1. szakasz parancsnoki beosztását. 1944. szeptember 15-én a 10. rohamtüzér osztály leváltotta az 1. rohamtüzér osztályt, és átvette felszerelését és megmaradt löveganyagát. Ekkor Szüts főhadnagy a műveleti területen maradt eredeti osztályával, és részt vett a Torda környékén vívott harcokban segédtsztnként, majd a 3. üteg arcvonal mögötti tisztjeként. 1944. október 15-én Szilágysomlyótól vonultak vissza Budapestig. 1944. november 1-jén előléptették főhadnaggyá. 1944. december 15-én egy üteg kivételével osztályát kivonták a műveleti területről és Mosonszólnokra rendelték vissza. 7 darab megmaradt rohamlövegüket leadták Mosonmagyaróváron javításra, ezt követően harcokban nem vettek részt.

1944. december 26-án feleségül vette Hajdú Edithet, akivel két fiuk született, Gábor (1946) és András (1948). Később elvált és 1952. augusztus 16-án feleségül vette Vályi Máriát.

1945. március 26-án parancsot kapott a 10. rohamtüzér osztály, hogy vonuljon vissza Németországba. 1945. május 8-án Regensburgban esett amerikai hadifogságba, ahonnan

szeptember 15-én engedték szabadon, és november 26-án ért haza Sopronba. A soproni 3. kerületi parancsnokság 1945. november 28-án vette állományba. 1946. szeptember 24-én elbocsátották az aktív szolgálatból. 1947. január 28-tól a Magyar Nemzeti Banknál helyezkedett el könyvelőként. 1948. augusztus 1-jén nyugállományba helyezték. 1951-1952 között közszerűs szakmunkás végzettséget szerzett. Az 1956-os forradalom után nyugatra emigrált. A honvédelmi miniszter 1957. december 24-én kelt parancsa alapján megfosztották rendfokozatától és honvéddé fokozták le.

Kitüntetései:

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Újólagos Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

I. osztályú Tűzkereszt⁴⁷⁶

Takács Károly főhadnagy

Az 1. rohamtüzér osztály gépkocsi szertisztje volt annak megalakulásától 1945. februári megszűnéséig. Személyéről további információ nem maradt fenn.

Toperczer Oszkár pc. főhadnagy

Páncélos kiképző volt, más adat nem maradt fenn róla.

⁴⁷⁶ HM HIM HLI Központi Irattár 80403. i. m. Szűts Ervin személyi lapja; Interjú Egerszegi 1989. 1.

vitéz nemes harasztosi Török Pál százados (beceneve: Paja)

1911. október 24-én született Pozsonyban, apja Török András tüzér alezredes volt. A reáliskolai érettségi után a Ludovika Akadémián tanult, 1933-ban avatták hadnaggyá. Az 1. tábori tüzérosztálynál szolgált Hajmáskéren Billnitzer Ernő ezredes osztályparancsnok segédtszjtjeként, majd az 1. üteg parancsnokaként. Amikor Billnitzer ezredes más beosztásba került, jelentkezett a szervezés alatt álló rohamtüzérséghez. Részt vett az első rohamtüzér tiszti tanfolyamon. A kezdetekkor az volt az elképzelés, hogy ő lesz az osztályparancsnok helyettese, de aztán az 1. rohamtüzér osztály felállításakor nem kapott beosztást, ugyanis már ekkor úgy számoltak vele, hogy a felállítandó további rohamtüzér osztályok egyikének parancsnoka lesz. Burg bei Magdeburgba vezényelték rohamtüzér tanfolyamra és a német rohamlöveg anyag megismerésére. 1944. április 1-jétől a frissen felállított sümegi 7. rohamtüzér osztály parancsnoka lett. 1945 februárjában Budapesten szovjet hadifogságba esett. Április végén a hadifogságból átkerült a katonai politikai osztály Nádor utcai fogházába, az 1-es cellába, ahol október végéig tartották fogva. Innen a Markó utcai gyűjtő fogházba került, 24 pontos vádiratából 21 halállal büntethető tétel volt. 1946. augusztus 20-án megszökött a fogságból. Veress Zoltán főhadnagy szerint apja, aki ekkor már vezérőrnagy volt, szervezte meg a szöktetését. Először Ausztriába ment, ahol 1948 júniusáig tartózkodott, majd az Egyesült Államokba emigrált, ott is hunyt el.⁴⁷⁷

Kitüntetései:

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal⁴⁷⁸

Dr. Vályi Lajos orvos hadapród őrmester

Budapesten született 1920. január 1-jén. 1941 májusától szeptemberig a 15. honvéd gyalogezred állományában tartalékos tiszti tanfolyamot végzett Esztergom táborban. A tanfolyamot követően tartalékállományba került, visszatért az orvosi egyetemre. A diploma megszerzését követően, 1944. október 1-jén bevonult karpaszományos orvos szakaszvezetőként a XI. helyőrségi kórházba, az Alkotás utcába. November 3-8. között a 9.

⁴⁷⁷ BILLNITZER 2017. 178-179.; HM HIM HLI Központi Irattár i. m. Török Pál személyi lapja.; Interjú Veress 2007/II. 7-8.

⁴⁷⁸ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 188. HM HIM HL TGY 3306.; Interjú Török 1986

rögtönzött gyalogzászlóalj orvosi teendőit látta el Vecsés környékén. A zászlóalj felőrlődését követően, november 10-én az 1. rohamtüzér osztályhoz osztották be, mivel az addigi orvos főnök, Parczer orvos főhadnagy hivatalosan beteget jelentett, de a valóságban hazaszökött. 1944. november 10-től az osztály megszűnéséig Dr. Vályi orvos hadapród őrmester töltötte be az orvosfőnöki beosztást.

Az Ecsér környéki harcokban való szerepéért 1944 decemberében Nagy Ezüst Vitézségi Éremmel tüntették ki.

„[...] a zászlóalj-vezetőorvosunk, orvos nélkül voltunk ottan. Aztán jelentkezett egy fiatalember, hogy ő szeretne rohamtüzér lenni. Oké fiam, rendben van. Hát kérdezem neve, miegymás, foglalkozása, azt mondja, orvos. Hát mondom, nekem orvos kell. Hát mondja, ő fegyverrel akar harcolni. Mondom itten fegyveres harc nem lesz, nekünk orvosra van szükségünk. Hát ez volt a Vályi Lajos, dr. Vályi Lajos, ez lett a zászlóalj-vezetőorvosunk. Fiatalember volt, de egy végtelen kedves, helyes, aranyos és lelkiismeretes fiú volt. Azzal is mentünk aztán hadifogságba.”⁴⁷⁹

1945. január 30-án szovjet hadifogságba esett. A kiskunfélegyházi hadifogolytáborból a Szovjetunióba szállították. 1948 augusztusában szállították haza, azonban Máramaroszigeten visszatartották, és a hadifogoly kórházban dolgozott. 1948. október 8-án érkezett Debrecenbe.⁴⁸⁰

Városov Péter hadapród őrmester (zászlós)

A rohamtüzér kiképzőkeret tagja volt. A harctérre a 3. üteggel vonul el, ahol az ütegvonatnál került beosztásba. A Kárpátokba való visszavonulást követően a 3. üteg kötelékében részt vett a Belényes környéki erdélyi harcokban.

„Reggel 7 óra helyett 9 órakor kezdődik a támadás. Erős aknatüzet kapunk. Én Ravasszal a jobbszárnyon elindulok, hogy kerülővel az erdön át az oláhok mögé jussunk. Légvédelmi gépágyúk is érkeznek, hogy közvetlen célzással/lövéssel segítsék a támadást.

⁴⁷⁹ Interjú Móricz 1987. 9.

⁴⁸⁰ Palásthy András által dr. Vályi Lajos orvos hadapród őrmesterrel készített kérdőíves kutatásból I. HL Rohamtüzér gyűjtemény

Sikerül az ellenséges géppuskafészeket hátulról megközelíteni, de a támadás túlságosan jól sikerült, s a hátramenekülő román gyalogság szinte elsöpör bennünket. A sűrűerdőben Ravasszal elveszítjük egymást. Én géppisztolysorozatokkal védekezek az elsodrás ellen, de kapok egy célzott kézigránátot, amely elől már hiába hasalok le. Sűrű géppuska tűzben próbálok az ellenség elől kitérni. A géppisztolyomat nem tudom két kézre fogni, mert a véremtől úgy csúszik mintha ázott szappanból volna. Nagy nehezen visszavánszorgok. Bekötöznek, nincs nagy bajom.”⁴⁸¹

A Budapest környéki harcok során a 3. üteget kísérő gyalograjok egyikének parancsnoka. 1944. november 20-án aknavető tűztől könnyebben megsérült (Ugyanekkor vesztette el lábát Wácsek Fedor főhadnagy). Részt vett az 1944. december 6-i Székesfehérvár irányába végrehajtott sikeres rohamtüzér támadásban, melynek során a 10. rohamtüzér osztály és az 1/3. rohamtüzér üteg 800 méter szélességben, és 10 kilométer mélységben nyomult előre az ercsi-i vasútvonalig. Ütegeivel beosztották a német 271. hadosztályhoz tartozó Kündiger-csoportba. 1945. január 26-án megkapta a II. osztályú német Vaskeresztet.

„[...] rohanás a Daróci útra, ahol a katonai ruharaktárba beszivárogtak az oroszok. Napokig tartó küzdelemben támogatjuk a németek kísérletét az épület visszafoglalására. Végül a Zrínyivel nekihajtunk a 2,5 m[éter] magas téglafal kerítésnek, majd gyors balrát az udvaron és hátbatámadjuk a meglepett ruszkikat. Az utánunk jövő német lángszórós kocsit fejezi be az ellenség kifüstölését.”⁴⁸²

Budapest ostromának utolsó napjaiban szüleinél lakott több rohamtüzér tiszt is. Szovjet hadifogságba esett.

Kitüntetései:

Bronz Vitézségi Érem

Kis Ezüst Vitézségi Érem

I. osztályú Tűzkereszt

II. osztályú német Vaskereszt⁴⁸³

⁴⁸¹ Városy é.n. 13.

⁴⁸² Városy 1996. 5.

⁴⁸³ Városy é.n. 1-28.

vitéz nemes Vértessy László főhadnagy

1922. január 11-én született Budapesten, apja vitéz Vértessy Károly nyugalmazott százados. A pécsi katonai reáliskolában érettségizett, majd ezt követően jelentkezett a Ludovika Akadémiára, ahol 1942. június 18-án avatták hadnaggyá. A komáromi 6. tábori tüzérosztálynál szolgált, majd 1943. június 3-ig a tábori tüzér központi lőiskolán volt segédtanár és ütegparancsnok. 1943. szeptember 30-ig a hajmáskéri 1. tábori tüzérosztálynál volt üteg alantás tiszt, majd a rohamtüzér tiszti tanfolyam elvégzését követően – 1943. október 1-jétől – az 1. rohamtüzér osztály parancsnokának segédtszjtje.⁴⁸⁴ Részt vett a Kárpátok előterében, Staniszlau térségében vívott harcokban.

„Vitéz Vértessy László hdgy, mint az 1. rohamtüzér osztály segédtszjtje önként vállalkozott arra és kérte, hogy a már több alkalommal súlyos harcokban részt vett felderítőtszjtet leváltva, tekintettel a bizonytalan gyalogsági helyzetre és korlátolt figyelési viszonyokra, mint felderítő tiszt saját gyalogságukkal szárnyának első vonalában támadjon előre. Ezen feladatát igen erős ellenséges gyalogsági, aknavető, tüzérségi, páncéltörő és Sztálin-orgona tűzben hajtotta végre, értékes célfelderítésével és tűzmegfigyelésével osztályparancsnokának munkáját igen megkönnyítette. Felderítő járőréből felderítő tisztese hősi halált halt, mindkét rádiósa súlyosan megsebesült.”⁴⁸⁵

A Kárpátok vonaláig való visszavonulás során „...feladatom ez időben az volt, hogy az osztály ellátó részlegeit mozgatva, azokat a harcok előrehaladásának megfelelően irányítsam mindig biztonságos helyre, annyira hátra, hogy ellenséges behatáson kívül legyenek, de a harcoló egységek támogatását is végezni tudják.”⁴⁸⁶

„Átmentünk Ecserre. Vértessy L. hdgy-al itt találkoztunk, aki lánykérőbe készülvén, indulás előtt szerzett egy zsák burgonyát, s virág helyett azt vitte magával.”⁴⁸⁷

1944. november 1-jén előléptették főhadnaggyá. 1944. december 31-től – Kulifay András főhadnagy hősi halálát követően – a 2. üteg parancsnoki teendőit látta el. 1945. január 30-án Budán esett szovjet hadifogságba, ahonnan 1947. szeptember 30-án térhetett haza. 1948. január 2-án feleségül vette Bán Lenkét, és még ebben az évben megszületett László nevű fiuk, majd 1950-ben Leila leányuk. 1948. január 26-án végelbánás alá vonták és elbocsátották a

⁴⁸⁴ HM HIM HLI Központi Irattár i. m. Vértessy László személyi lapja.

⁴⁸⁵ 307./1.rotü.oszt.pk.44.V.22.számú harctudósítás

⁴⁸⁶ Vértessy é.n. 2-3.

⁴⁸⁷ Molnár é.n. 8.

honvédség kötelékéből. Ekkor belépett a Vegyipari Dolgozók Szakszervezetébe, majd 1955-ben a Vas- és Fémipari Dolgozók Szakszervezetébe. Először gépkocsivezetőként, majd könyvelőként dolgozott különböző vállalatoknál. 1951-52-ben mérlegképes könyvelő képesítést szerzett. A forradalmi események alatt aktív szerepet vállalt a munkástanácsban, ezért szerepe miatt 1958-ban megfosztották rendfokozatától és internálták.

Kitüntetései:

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Vaskereszt II. fokozata

I. osztályú Tűzkereszt

dunaszentgyörgyi Wácsek Fedor (később: Csanády György) főhadnagy

1919. február 26-án született Budapesten. Nagy múltú katonacsaládból származott, dédapái az 1848-49-es szabadságharcban harcoltak, nagyapái tábornokok voltak az első világháborúban, apja pedig Wácsek Ferenc huszár alezredes volt, Szentes városparancsnoka. A kőszegi, majd a pécsi katonai reáliskolákban tanult, és reálgimnáziumi érettségi vizsgát tett. 1936-ban felvételt nyert a Ludovika Akadémiára. Csapatszolgálatát Győrben teljesítette a 2. tábori tüzérosztálynál. 1939. augusztus 20-án avatták hadnaggyá tábori tüzérként, és a szegedi 14. tábori tüzérosztálynál kapta meg első tiszti beosztását. 1942. április 1-jén előléptették főhadnaggyá, és áthelyezték a munkácsi 24. tábori tüzérosztályhoz segéd tiszti beosztásba. 1942. május 6-tól ütegparancsnokként harcolt a doni harcokban. A nyári timi csatában eredményes tűzvezetésével több nehézfegyvert is megsemmisített. Egy harckocsiárok elleni támadásnál a gyalogság vonalából irányította kilenc üteg tüzét.⁴⁸⁸ 1943 februárjában Németországba vezényelték tüzér tanfolyamra, majd hazaérkezése után jelentkezett a megalakuló rohamtüzérséghez, és részt vett annak megszervezésében. A felállított 1. rohamtüzér osztály 3. ütegeinek parancsnoka lett. 1944. április 15-én az osztályt a keleti arcvonalra vezényelték. A hadműveleti területre kiérkezett üteg 1944. április 25-én esett át a tűzkeresztségen. Wácsek főhadnagy a támadásra kijelölt terület bejárása közben aknaszilánktól a combján megsérült. „Három motorkerékpárral elmentünk felderítésre, és véletlenül... [...]

⁴⁸⁸ Fabinyi József: A magyar tüzérség nevezetes korszakai. 189. HM HIM HL TGY 3306.

Szóval bementünk egy égő faluba [...] egyszer csak egy ilyen kézigránátokat hajigáltak ránk, már akkor a szovjet vonalaknál voltunk. És akkor gyorsan megálltunk, fedezékbe húzódtunk, [...] és akkor sebesült meg első alkalommal a Waczek Fedor. Észre sem vette, mert egy ilyen kézigránát szilánktól...”⁴⁸⁹ A magyar védőállások ellen meginduló szovjet harckocsik közül ezen a napon kettőt kilőttek, a többi visszavonult. 1944. április 28-án Nadvorna térségében kellett egy készülő szovjet támadást elhárítani. A ködben felbukkanó harckocsikról nem tudták eldönteni, hogy szovjet, vagy német páncélosok-e, így az ütegparancsnok a rohamlövegéből kiemelkedve igyekezett megállapítani, amikor fejlövéstől súlyosan megsebesült. „A következő pillanatban, egy a közelben fekvő maradt nehézpuskából egy találat ért. A lövedék a jobb halántékom fölött széttörve a bukósisakomat a fejemet érte. A meleg vér ömlését éreztem az arcomon, visszazuhantam a rohamlövegbe. Tudatküszöbömet átlépte, hogy súlyosan megsebesültem. Irány hátra!”⁴⁹⁰

Waczek főhadnagyot repülőn szállították Budapestre, felépülését követően, 1944 szeptemberétől az 1. rohamtüzér osztály pótkeretének parancsnoka, majd október 28-án átvette az 1. rohamtüzér osztály parancsnoki beosztását. 1944. november 20-án Maglód térségében szemrevételezés közben aknatakalat érte motorkerékpárját, melynek következtében súlyosan megsebesült. Az oldalkocsis 750 köbcentis motorkerékpárt Mányoki István főhadnagy vezette, aki úgy emlékezett, hogy Waczek Fedor bátyjához indult, az 1. páncélos hadosztály vezérkari főnökéhez, hogy tájékoztatást adjon neki a rohamtüzérek helyzetéről, hátha egy részük a gyalogsági alkalmazás helyett a páncélos hadosztályhoz tudna kerülni.⁴⁹¹ A budapesti 1. számú sebészeti klinikán jobb lábát amputálták, majd december 11-én a soproni 205. számú katonai kórházba szállították. 1945. január 1-jén a 108. számú kórházvonattal Németországba szállították, és a sonneburgi katonai kórházban esett brit hadifogságba 1945. április 11-én. 1946. december 18-án szabadult a hadifogságból, és 1947 januárjában tért haza. 1947. május 16-án lezajlott tárgyaláson elítélték (az ítélet mértékéről nem maradt fenn forrás), mint az 1. rohamtüzér osztály egykori parancsnokát, mivel az elit alakulatnak számító osztály a vád szerint a nyilas uralom fenntartását segítette. 1947. december 9-én nevét Csanády Györgyre változtatta. Felvételt nyert a Közgazdasági Egyetemre, de innen 1950-ben eltanácsolták tiszti múltja miatt. 1948. január 1-jén hősi halált halt rohamtüzér tiszti bajtársának, Kószeghy Barnabás főhadnagynak özvegyét vette feleségül, Illgen Kornélia Veronika Etelka Emma Irén Máriát, akivel öt gyermekük született. Üzemmérnökként helyezkedett el a Kohó- és Gépipari Tervező

⁴⁸⁹ Interjú Siklósi Szabó 1987. 3.

⁴⁹⁰ Csanády 1978. 3-4.

⁴⁹¹ Interjú Mányoki 2006/II. 8-9. A kezdeményezésből végül nem lett semmi.

Irodánál, majd a Budapesti Mezőgazdasági Gépgyárban. Ő szervezte meg a Rohamtüzérek Bajtársi Körét. A honvédelmi miniszter 366/1993. számú parancsa alapján rehabilitálták és előléptették őrnaggyá. Németországban hunyt el 1994. március 27-én.⁴⁹²

„Waczek Fedor /Csanády György/ fhdgy. volt a viccesináló. A tisztiétkezdében – az ezredes úr és Barankay szds. úr távoztával – kezdődött a vigalom. Kicsi a rakás, derékszíjak elcserélése, sapkák összekötözése stb. mind az ő ötlete volt.”⁴⁹³

Kitüntetései:

Kormányzói Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

Magyar Érdemrend Tisztikeresztje, hadidíszítménnyel a kardokkal

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal újílagosan

I. osztályú Tűzkereszt

Zábory (Záborszky?) Sándor pc. hadnagy

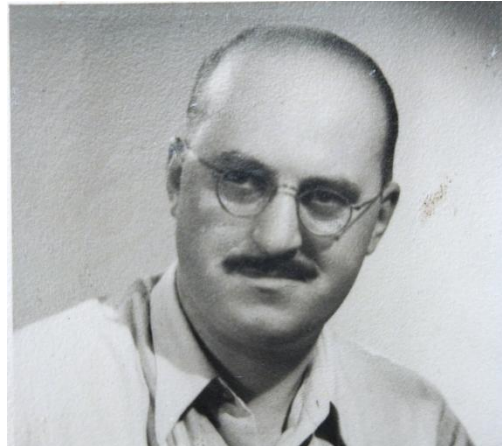
Páncélos kiképző volt az 1. rohamtüzér osztálynál. További adat nem áll rendelkezésre.

⁴⁹² BILLNITZER 2017. 191.; HM HIM HLI Központi Irattár 7821. i. m. Waczek Fedor személyi lapja.

⁴⁹³ Molnár é.n. 3.

Dr. Zálnoky (Prohászka) Jenő zászlós (hadnagy, főhadnagy)

1917. január 25-én született Budapesten. 1935-ben szerzett reálgimnáziumi érettségét, majd a debreceni Jog- és Államtudományi Egyetemen folytatta tanulmányait. 1938-ban megszakította jogi tanulmányait, és 1939. február 1-jén bevonult katonai szolgálatra a kassai 2. gépkocsizó könnyű tüzérosztályhoz. 1939-ben végezte el a tartalékos tiszti iskola első évét, majd 1939. október 1. és 1940. október 1. között a második évet Budapesten. 1940.

október 1-jén előléptették hadapród őrmesterré. A 2. gépkocsizó könnyű tüzérosztály bemérőtisztjeként a 2. páncélosadosztály alárendeltségében részt vett Kárpátalja, Felvidék, Erdély és Délvidék visszacsatolásában. 1941. július 1-jén osztályával került ki a keleti hadműveleti területre, azonban augusztus 9-én közelharcban váll-lövéstől megsebesült és a tulcsini katonai kórházba szállították. 1941 novemberében zászlóssá léptették elő. 1942 szeptemberében hivatásos tiszti vizsgát tett Kassán. 1942. november 1-jén átvették hivatásos állományba. 1943. május 1-jén 1941. október 1-jei ranggal előléptették hadnaggyá. 1943 augusztusától részt vett az első rohamtüzér tiszti tanfolyamon Hajmáskéren, majd a megalakult 1. rohamtüzér osztály gépkocsitisztje lett. A második, harmadik és negyedik rohamtüzér tiszti tanfolyamon oktató volt. 1944. március 15-ig a 2. üteg beosztott tisztje volt, majd áthelyezték a 24. rohamtüzér osztályhoz Kassára, a 3. üteg parancsnokának. 1944. április 20-tól június 1-ig a burgi első németországi magyar rohamtüzér tanfolyamon vett részt. Június 1-jén előléptették főhadnaggyá. Osztályával 1944. október 29-től Budapest védelmére rendelték, és részt vettek a főváros előterében vívott elhárító harcokban. 1944 novemberében a Pécel környéki harcokban közelharcban mindkét lábán és karján lövéstől és kézigránátszilánktól súlyosan megsebesült, és a soproni 526. tábori kórházba szállították. 1945. január 26-án beosztották a debreceni 16. rohamtüzér osztályhoz, ahol a 2. üteg ütegparancsnoki, illetve osztálysegédtiszti beosztásokat látott el. A Balatontól északra zajló harcok során folyamatosan vonult vissza osztályával Ausztria irányába. 1945. május 9-én az ausztriai Steyrnél érte a háború vége. Osztályával Mehrnbach községbe vonult, és települt amerikai felügyelet alatt. A 16. rohamtüzér osztály megmaradt hadianyagával együtt október 20-án térhetett haza. A debreceni 4. honvéd kerületi parancsnokságon létszám feletti állományba helyezték, majd 1946. szeptember 1-jén leszerelték.

1946 és 1947 között befejezte a félbehagyott jogi tanulmányait, majd 1948-ig ügyvédjelöltként dolgozott Debrecenben.

Fényképész segédi oklevelet szerzett, és 1950-ig ebben a szakmában helyezkedett el. 1950-ben a Budapesti Építőipari Műszaki Egyetemen műszaki rajzoló végzettséget szerzett.

1954 augusztusában feleségül vette Vörös Irént.

Kitüntetései:

Felvidéki Emlékérem, Erdélyi Emlékérem, Délvidéki Emlékérem

Koronás Bronzérem, hadiszalagon a kardokkal

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje, hadiszalagon a kardokkal

Dandárparancsnoki Dicsérő Elismerés, hadiszalagon a kardokkal

I. osztályú Tűzkereszt 2 sebesülési pánttal⁴⁹⁴

⁴⁹⁴ HM HIM HLI Központi Irattár 83328. i. m. Dr. Zálnoky Jenő személyi lapja.; Interjú Zálnoky 1986. 1-6.

11. A ROHANTÜZÉR TISZTEK ÉLETRAJZAIBÓL LEVONHATÓ KÖVETKEZTETÉSEK

A levéltári és irattári kutatás során az 1. rohamtüzér osztály tiszti karából 61 főt sikerült név szerint azonosítani. Ez a szám magába foglal minden olyan személyt, aki akár csak rövid ideig is, de szolgált a rohamtüzérség megalakulása idején még hadrendi számmal nem rendelkező alakulatnál, vagy a már kiforrott, állománytáblával felállított osztálynál. Azért döntöttem amellet, hogy nem szűrök ki senkit a vizsgálati körből, mert ha például a keleti harctérré történt elvonulás előtt áthelyezték is valamelyik személyt másik alakulathoz, akkor is nyomot hagyott a gondolkodásmódja, személyisége a rohamtüzérek körében. Ennek alapján minden vizsgálati szempontnál a 61 fős keret volt a kiindulópont.

Életkor:

A 61 fő közül 44-ről találtam születési adatot. Mivel az osztály hadrendi betagozása 1943-ban történt meg, így azt néztem meg, hogy ebben az évben mekkora volt a rohamtüzérséghez jelentkezett tisztek életkora. Ebben az évben a 44 főből hatan múltak el 30 évesek, Barankay százados, Billnitzer ezredes, Henkey-Hőnig százados, Török százados, Móricz főhadnagy és Doóry őrnagy. A legfiatalabbak Vértesy hadnagy és Rákosi hadnagy voltak, akiket az előző évben avattak a Ludovika Akadémián, ők 21 évesek voltak. A teljes állomány átlag életkora 25,8 év volt, ebből a hivatásos tisztek átlag életkora 27,5 év, a tartalékosoké 24,3 év. Mivel főleg a tartalékosok köréből ismeretlen a születési év, így a hiányzó adatok kis mértékben valószínűleg még inkább csökkentenék az átlag életkort. Összességében megállapítható, hogy igen fiatal tisztek vezették az osztályt.

Származás:

A vizsgált 61 főből harmincról rendelkezünk olyan információval, amiből következtetni lehet a család társadalmi státuszára.

Nemesi/katonacsalád: 15 fő

Polgári/értelmiségi család: 13 fő

Munkáscsalád: 1 fő

Paraszteszalád: 2 fő

Nincs adat: 31 fő

A nemesi származást a viselt névből tudjuk kikövetkeztetni, hiszen többen is használták a nemes előnevet, illetve a nemesi birtokra utaló helyiségnevet. A katonacsalád nagyrészt a ludovikás tisztelnél látható, ugyanis az akadémiára történt beiratkozaskor meg kellett adni az apa foglalkozását. A polgári vagy értelmiségi származásúak közül négyen voltak ludovikások, Becsey hadnagy, Guthy főhadnagy, Sándor főhadnagy és Doóry őrnagy. A többiek tartalékosok voltak. Az ő származásukat abból az önéletrajzból lehetett azonosítani, amit az 1940-es évek végén írtak az egykori honvédtisztekkel, ugyanis részletesen le kellett írniuk a családi hátterüket. Munkáscsaládból Forintos zászlós származott, az ő apja lakatos volt. Paraszti családból ketten származtak, Kulik zászlós apja gazdálkodott, Erdélyi zászlós apja pedig mészáros.

Ezek az adatok a Horthy-kor tisztjeinek származási adatait tükrözik, hiszen középfokú oktatási intézménybe főként azok tudtak bekerülni, akinek a családja azt anyagilag finanszírozni tudta. Ez a tartalékosokra és hivatásosokra egyaránt igaz, hiszen tartalékos tiszt csak az lehetett, akinek gimnáziumi vagy polgári középfokú végzettsége volt.

Honvéd középiskolába jártak:

Az egykori rohamtüzér tisztek közül 13 főről rendelkezünk olyan adattal, miszerint tanulmányaik során valamelyik reáliskolában tanultak.

Csak a kőszegi Hunyadi Mátyás Alreáliskolában: Gömbös főhadnagy, Kulifay főhadnagy, Rátz főhadnagy, Éder főhadnagy és Róder hadnagy

Csak a soproni Rákóczi Ferenc Alreáliskolában: Szüts főhadnagy

Csak a pécsi Zrínyi Miklós Főreáliskolában: Vértesy hadnagy

A kőszegi Hunyadi Mátyás Alreáliskolában és a soproni Rákóczi Ferenc Alreáliskolában: Guthy főhadnagy

A kőszegi Hunyadi Mátyás Alreáliskolában és a pécsi Zrínyi Miklós Főreáliskolában: Wácsek főhadnagy és Rákosi hadnagy

Nem ismert, hogy melyik intézményben: Török százados, Sándor főhadnagy és Zálnoky hadnagy

A trianoni béke után a katonai középiskolákat meg kellett szüntetni. A magyar kormány úgy játszotta ki ezt a korlátozást, hogy a négy honvéd középiskola a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium alárendeltségébe került, a parancsnokokat igazgatónak nevezték át, a tanárok nem hordhattak egyenruhát és nem viselheték rendfokozatukat, de a nevelés legfőbb célja továbbra is az volt, hogy leendő honvédtisztek kerüljenek ki az iskolák falai közül. A Ludovika Akadémiára külön felvételi nélkül kerülhettek be azok, akik sikeresen végezték el a reáliskolát. 1936-tól a „honvéd” szó is bekerült az iskolák nevébe és teljesen nyíltan folyt tovább a katonai nevelés.

Ludovika Akadémiát végeztek:

A rohamtüzér tisztek közül huszonhárman végezték el a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémiát.

Avatás ideje	Avatottak neve
1929.08.20.	Henkey-Hönig százados, Doóry őrnagy
1932.08.20.	Barankay százados
1933.08.20.	Török százados
1936.08.20.	Sélley-Rauscher százados
1939.01.15.	Gömbös főhadnagy
1939.08.20.	WáczeK főhadnagy, Guthy főhadnagy, Sándor főhadnagy
1940.08.20.	Kulifay főhadnagy
1941.08.20.	Mányoki hadnagy, Rátz hadnagy, Róder hadnagy, Kőszeghy főhadnagy, Éder pc. főhadnagy
1942.06.18.	Csáthy hadnagy, Szüts hadnagy, Vértesy hadnagy
1942.12.06.	Becsey hadnagy, Rákosi hadnagy
?	Toperczer pc. főhadnagy, Zábory pc. hadnagy, Papp hadnagy

Az avatási időpontok mutatják, hogy a későbbi rohamtüzér tisztek jó részét oktatta a Ludovika Akadémián Barankay százados, hiszen 1937. és 1942. között a tüzér akadémikusok tanára volt, vagyis jól ismerte a később kiválókat beosztottai jellemét és képességeit. Szintén érdekes összehasonlítani a reáliskolai és ludovikás évfolyamokat. Eszerint Gömbös főhadnagy, WáczeK főhadnagy, Kulifay főhadnagy, Guthy főhadnagy már Kőszegen is ismerték egymást, többen évfolyamtársak voltak, majd a Ludovika Akadémián egyaránt tüzér szakirányra jártak, így nyolc-tíz éves ismeretség után szolgáltak együtt a rohamtüzérségnél. Ugyanez rajzolódik ki Vértesy hadnagy és Rákosi hadnagy esetében.

Állománykategória:

A 61 főből 22-en kezdték katonai pályájukat hivatásosként, 34-en voltak tartalékosok és öten lettek tartalékosból hivatásosok. Azok közül, akik tartalékosból lettek hivatásosok, Becsey hadnagy volt az egyetlen, aki a Ludovika Akadémiát elvégezte. Billnitzer ezredes, Móricz főhadnagy, Takács főhadnagy és Zálnoky hadnagy tartalékosként került a Magyar Királyi Honvédségbe, de mivel megtalálták a helyüket, átkérték magukat hivatásos állományba.

Fronttapsztalat:

Az 1. rohamtüzér osztály mozgósítása előtt a rendelkezésre álló adatok tanúsága szerint 11-en vettek részt harci cselekményben. A délvidéki, erdélyi és felvidéki bevonulásokban való részvételt nem tekintettem harci tapasztalatnak, hiszen egyrészt az esetek többségében nem volt fegyveres érintkezés, másrészt a források sem említenek a rohamtüzér tisztek esetében ilyen eseményt.

A fronttapsztalattal rendelkezők közül Billnitzer ezredes az első világháborúban, majd a Vörös Hadsereg kötelékében a bevonuló románok ellen harcolt. Barankay százados, Henkey-Hőnig százados, Sélley-Rauscher százados, Kulifay főhadnagy, Wácsek főhadnagy, Rátz hadnagy, Röder hadnagy, Zálnoky hadnagy és Ábry zászlós a doni harcokban vett részt. Közülük hatan sebesültek kerültek haza, kettejüket tanfolyamra vezényelték, egy főt pedig más beosztás átvétele miatt vezényelték el. Egy fő, Szüts hadnagy 1943. október-november folyamán vett részt a keleti harcokban a szovjetek ellen, és sebesülten tért haza. Az, hogy a fronttapsztalattal rendelkező 11 fő közül heten is megsebesültek, de ezt követően önként jelentkeztek egy nagy veszteségeket ígérő csapatnemhez, nagy fokú elkötelezettséget mutat.

Rohamtüzér tanfolyam:

A teljes létszámból 30 főről tudjuk, hogy milyen rohamtüzér tanfolyamot végzett.

Jüterbogban volt képzésen 2 fő

A rohamtüzér kiképző keret tagjaként 3 fő

Az 1. rohamtüzér tiszti tanfolyamon 14 fő

A 2. tiszti tanfolyamon 9 fő

A 3. tiszti tanfolyamon 4 fő

Esztergom-táborban 1 fő

Nem végzett rohamtüzér tanfolyamot 1 fő

Barankay százados és Gömbös főhadnagy a németországi Jüterbogban vett részt rohamtüzér képzésen, majd ők oktatták Wácsek főhadnagyot, Guthy főhadnagyot és Becsey hadnagyot, akikből megalakult a rohamtüzér kiképző keret. Ők tartották az 1. rohamtüzér tiszti tanfolyamot 1943 nyarán. A sikeresen végzetek adták az 1. rohamtüzér osztály tiszti karának gerincét. A 2. és 3. tiszti tanfolyamot főként tartalékosok teljesítették, illetve Esztergom-táborban is Molnár zászlós harckocsi vezető és szerelő tanfolyamot. Az egy fő, aki ismertem nem végzett semmilyen speciális rohamtüzér képzést a rohamtüzérség felügyelője, Billnitzer ezredes volt.

Átkerültek más alakulathoz:

Azok közül, akik a rohamtüzér kiképző keret, vagy a megalakult 1. rohamtüzér osztály állományába tartoztak hét személyről tudunk, akik más alakulathoz kerültek.

Henkey-Hönig százados a 20. rohamtüzér osztály parancsnoka lett

Török százados a 7. rohamtüzér osztály parancsnoka lett

Szüts hadnagy a 10. rohamtüzér osztály parancsnokának segéd tisztje lett

Sélley-Rauscher százados a 26. Hungaria SS gránátos hadosztály páncélromboló osztályának lett a parancsnoka

Röder hadnagy a 7. rohamtüzér osztály pótkeretének parancsnoka lett

Kőszeghy főhadnagy a 7. rohamtüzér osztály 2. ütegének parancsnoka lett

Zálnoky hadnagy a 24. rohamtüzér osztály 3. ütegének, majd a 16. rohamtüzér osztály 2. ütegének parancsnoka lett

Látható, hogy azok, akik más alakulathoz kerültek, ott magas beosztást töltöttek be, vagyis megbecsültséget jelentett az 1. rohamtüzér osztályban szolgálni.

Kitüntetések:

A teljes tisztikarból csupán 33 főnek ismerjük a kitüntéseit, illetve könnyen lehet, hogy azoknak csak egy részét. Amiért feltételezem, hogy a kitüntetések listája nem teljes az az, hogy többek esetében csak a Magyar Érdemrend Lovagkeresztje ismert, ugyanis akiknek posztumusz ítéltek meg ezt a kitüntetést, azok szerepelnek a Maruzs Roland alezredes által összeállított gyűjteményben. Ezeknek a személyeknek a többi kitüntetése azonban a legtöbb esetben nem ismert, hiszen a hősi halottak személyi anyagait a Honvédelmi Minisztérium Központi Irattárából nagyrészt selejtezték a második világháborút követő időszakban.

A forrásokban megtalálható kitüntetések az alábbiak:

Kitüntetés neve	Egyszer kiérdemelte	Ismételten kiérdemelte
Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érem	1 fő	
Magyar Érdemrend Tisztikeresztje	2fő	
Magyar Érdemrend Lovagkeresztje	16 fő	1 fő
Kormányzói Dicsérő Elismerés	7 fő	5 fő
Magyar Koronás Ezüstérem	1 fő	
Bátorság Érem	1 fő	
Magyar Koronás Bronzérem	2 fő	
Nemzetvédelmi Kereszt	1 fő	
Köztársasági Elnöki Elismerés (későbbi)	1 fő	
Honvédelmi Miniszteri Dicséret	1 fő	
Vezérkar Főnöki Dicséret	3 fő	
Hadseregparancsnoki Elismerés	2 fő	
Hadtestparancsnoki Elismerés	1 fő	
Hadtest Tüzérparancsnoki Elismerés	1 fő	

Tüzér Felügyelői Dicséret	2 fő	
Dandárparancsnoki Elismerés	1 fő	
Rohamtüzér Felügyelői Dicsérő Oklevél	1 fő	
Csapattestparancsnoki Elismerés	1 fő	
Nagy Ezüst Vitézségi Érem	2 fő	
Kis Ezüst Vitézségi Érem	2 fő	
Bronz Vitézségi Érem	3 fő	
Bronz Koszorús Érdemérem	1 fő	
Életmentésért Érdemérem	1 fő	
Erdélyi Emlékérem	11 fő	
Felvidéki Emlékérem	11 fő	
Délvidéki Emlékérem	5 fő	
I. osztályú német Vaskereszt	1 fő	
II. osztályú német Vaskereszt	6 fő	
I. osztályú Tűzkereszt	19 fő	

A Magyar Tiszti Arany Vitézségi Érmert 23-an kapták meg, ebből ötödikként Barankay százados, vagyis az összes adományozás 4%-a az osztályhoz tartozott. (Barankay századoson kívül még két rohamtüzér érdemelte ki ezt a rendkívül magas presztízzsel járó kitüntetést, Vértés Vilmos százados és Bozsoki János zászlós. Így a rohamtüzérek az összes adományozás 12%-át jelentették.)

A Magyar Érdemrend kapcsán Maruzs Roland alezredes végzett komoly gyűjtést, de sajnos ez a mű is csak a posztumusz adományozásokat tartalmazza, így közel sem teljes körű. A Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét 82-en kapták meg posztumusz, a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjét pedig 794-en.⁴⁹⁵ Következtetni ebből az adományozások teljes számára nem lehet, de mindenesetre látszik, hogy nem könnyen megítélt kitüntésekről van szó. A tisztikeresztet elnyert két fő és a lovagkeresztet kiérdemelt 17 személy igen kiemelkedőnek mondható.

⁴⁹⁵ Maruzs 2013. 10.

A Kormányzói Dicsérő Elismerésnek, vagy más néven Signum Laudisnak három fokozata volt, a Magyar Koronás Aranyérem, a Magyar Koronás Ezüstérem és a Magyar Koronás Bronzérem. Továbbá a Magyar Koronás Ezüstérem korábbi elnevezése a Bátorság Érem, melyet Éder főhadnagy kitüntetési sorában lehet megtalálni, így az is ebbe a kategóriába tartozik. A forrásokban eltérő megnevezést használtak a visszaemlékezésekben, harctéri naplókban, személyi anyaggyűjtőkben, így úgy döntöttem, nem egységesítem, nehogy bármi torzulást okozzon a változtatás és a volt rohamtüzérek által használt elnevezéseket használom. Ez alapján Kormányzói Dicsérő Elismerést, Magyar Koronás Ezüstérmet, Bátorsági Érmet és Magyar Koronás Bronzérmet összesen 16 fő kapott. A Magyar Koronás Ezüstérem katonai tagozatát 1939. január 1. és 1944. december 31. között összesen 549 fő kapta meg, a Magyar Koronás Bronzérmet 6734 alkalommal adományozta a kormányzó.⁴⁹⁶ Látszik, hogy ez egy nagy számban adományozott elismerés.

A többi kitüntetés kapcsán sajnos nem ismert az összes adományozás száma.

A különböző szintű parancsnoki dicséretnek összes száma 14. Ezek közül a Köztársasági Elnöki Elismerést Guthy főhadnagy már a néphadsereg tisztjeként kapta.

A vitézségi érmek száma hét, melyet kevésnek tartok, valószínűleg a források hiányossága miatt nem maradt fenn a valós szám.

Az Erdélyi Emlékérem, Felvidéki Emlékérem és Délvidéki Emlékérem is többek mellkasát díszítette. Érdekes, hogy a Délvidéki Emlékérem jóval kevesebb tiszt kitüntetéslistáján szerepel, pedig az volt a legkésőbbi a három közül.

A német vaskeresztet is többen elnyerték, ez a különböző német alakulatokkal való szoros együttműködésnek volt köszönhető. Az I. osztályú Vaskeresztet egyedül Rátz Tibor hadnagy érdemelte ki.

Valószínűleg az I. osztályú Tűzkereszt darabszáma sem teljes, hiszen aki ténylegesen, fegyverrel részt vett a hadműveletekben, az automatikusan elnyerte ezt az elismerést. Így a rohamtűzér tisztek mindegyike kiérdemelte. A sebesülési pántok száma általában nem szerepel a forrásokban, de a következő szempontban látható, hogy igen sok rohamtűzér tiszt Tűzkeresztjén volt akár több is.

⁴⁹⁶ web.archive.org Signum Laudis...Katonai Érdemérem szócikk (letöltve: 2024.05.22. 21:53)

Sebesülések:

A rendelkezésre álló források alapján 28 tiszt szenvedett valamilyen sebesülést az osztály felállítása és 1945 februárja között, tehát a teljes létszám 46%-a. Ebben az időszakban összesen 47 sebesülési eset történt. 16-an sebesültek meg egy alkalommal, heten kétszer, négyen háromszor és egy fő ötször. Sebesülés elszenvedése szempontjából Molnár József zászlós a csúcstartó, aki felépülését követően szinte azonnal újabb sebesülést szenvedett.

A sérült testrész alapján 1 esetben volt érintett a törzs (tüdőlövés), 3 esetben a fej, 15 esetben a végtagok, itt külön kiemelendő, hogy 3 főnél lábamputálásra került sor a sebesülésből fakadóan, valamint 28 olyan eset van, amikor csak a sebesülés tényét ismerjük, de az érintett testrészt nem. Azt is érdemes megemlíteni, hogy a fejlövések a rohamlövegből való kiemelkedés miatt következtek be, aminek a hátterében vakmerőség állt. A végtagsérülések nagy részt közelharcban keletkeztek, amikor ellenséges aknavetőtűz vagy kézigránát sebezte meg a rohamtüzér tiszteket.

A sebesülés oka 9 esetben lövés, 16 esetben aknaszilánk, 5 esetben a rohamlöveg kilövése, 2 esetben légiakna okozta légnyomás, 3 esetben baleset volt és 12 eset van, amikor nincs információ arról, hogy mi okozta a sérülést. Az aknaszilánk okozta sérülések többsége gyalogsági roham során keletkezett. A balesetek közül kettő a háterszámban bekövetkezett autóbaleset volt, nem a harcok következtében történt, egy esetben pedig kiképzési foglalkozás alatt műszaki meghibásodás állt a hátterében, egy taposóakna érzékenyebb volt a terhelésre, mint az megengedett lett volna. Érdekes, hogy a kilövések száma elég alacsony, ami mutatja azt is, hogy az osztály rohamlövegeinek nagy része nem az ellenség keze által veszett oda, hanem a visszavonulás során elégtelen műszaki támogatás miatt.

A sebesülést követően 19 esetben került kórházba az illető, 13 esetben a csapattesténél maradt és nem vett igénybe magasabb szintű ellátást, valamint 15 esetről nem rendelkezünk információkkal. Az ismert esetek 31%-ában maradtak a tisztek az alakulatuknál, ráadásul a kórházba kerülések nagy részében egyenesen életmentő beavatkozásra volt szükség. Véleményem szerint ez is jól mutatja, hogy erős volt a morál az osztály tiszti karában, fontosabb volt a bajtársakkal való összetartás, mint az egyéni testi épség.

Hósi halottak:

Az osztály tiszti karából 1943. október és 1945. május között 14 fő halt hősi halált. Légibomba okozta 1 fő (Barankay százados), aknaszilánk 3 fő (Drenyovszky zászlós, Pál zászlós, Fillinger zászlós), kilövés 2 fő (Kulifay főhadnagy, Kőszeghy főhadnagy), lövés 5 fő (Rátz hadnagy, Csáthy hadnagy, Fóris zászlós, Erdélyi zászlós, Kocsner zászlós), baleset 1 fő (Bodnár zászlós) halálát, valamint 2 fő (Horváth zászlós, Narancsik hadapród őrmester) esetében nem ismerjük a halál okát.

Az osztály tiszti karának 22,9%-a halt hősi halált. Ezek nagy része nem klasszikus rohamtűzér szerepkörben való alkalmazás során következett be, hanem nagy részt gyalogosként harcolva.

Hadifogságba esés:

A hősi halált haltakat a teljes létszámból leszámítva ez azt jelenti, hogy ha azok, akikről nincs adat, nem voltak hadifoglyok, akkor is a teljes létszám 70%-a volt hadifogoly. Ellentétes esetben, ha közülük is mindenki lett volna, akkor 89,5% lenne ez az arány. Mivel az 1. rohamtűzér osztály tisztjeinek túlnyomó többsége harcolt a bekerített Budapest védelmében, ahol a hadifogság elkerülésére kevés volt az esély, valószínűleg a nagyobbik szám állhat közelebb a valósághoz, de sajnos biztosat sosem lehet már tudni.

Az ismert 34 személy közül 21-en lettek szovjet hadifoglyok, 10-en amerikai, hárman pedig brit fogságba estek. Szovjet hadifogságba főként Budapest elestekor kerültek, míg amerikai vagy brit fogságba általában sebesülten, nyugati kórházban, vagy esetleg korábban más csapattesthez kerülve alakulatuk nyugatra való visszavonulása során kerültek.

A 34 személy összesen 41 év hadifogoly időt töltött el. A szovjet hadifogolytáborokban eltöltött átlagos idő 25,4 hónap, az amerikai táborokban 6,9 hónap, a brit fogságban 15 hónap volt, a teljes átlag pedig 19 hónap.

Leghosszabb ideig dr. Vályi orvos hadapród őrmester volt hadifogoly, ő 3 és fél évet töltött a Szovjetunióban, majd hazaszállítását követően még két hónapig dolgoztatták orvosként

egy debreceni hadifogoly kórházban. Legrövidebb idő után Röder hadnagy, Rákosi hadnagy és Patay zászlós szabadultak, ők két-két hónappal a fogságba esést követően térhettek haza.

Öt szökési kísérletről van információ. Rátz hadnagyot szökés közben lelőtték, Egerszegi zászlós és Névény zászlós viszont szerencsésen hazaért. Gömbös főhadnagy ellen büntetőpert indítottak, melynek végét nem várta meg, hanem a szegedi börtönből megszökött és Németországba emigrált. Török százados szintén börtönből szökött meg, sikeresen. Így a szökési kísérletek 80%-a volt sikeres.

Emigráltak:

A háború után külföldre történt emigráció vizsgálata esetében természetesen ki kell vonni a teljes létszámból a hősi halottakat, így 47 fő a vizsgált állomány. 16 fő esetében nincs arról információ, hogy a háború vége után hogyan alakult a sorsa. A többi 31 fő közül öt személyről ismert, hogy elhagyta az országot.

Gömbös főhadnagyot hadbírószág elé állították háborús bűnösneként, aki nem várta be az ítéletet és Németországba emigrált. Henkey-Hönig százados Svédországban, Török százados az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le és külföldön hunytak el.

Buszek zászlós és Szüts hadnagy az 1956-os forradalom után hagyták el Magyarországot, Buszek zászlós Németországban telepedett le, Szüts hadnagyról csak annyit tudunk, hogy nyugatra szökött. Buszek zászlós a forradalmi eseményekben játszott szerepe miatt börtönbe került, szabadulása után hagyta el az országot. Szüts hadnagy esetében a forradalomban vállalt szerepről nincs információ.

Mindenesetre az látszik, hogy bár a rohamtüzér tiszték a háború után nem a nekik jogosan kijáró megbecsülést kapták, kevesen hagyták el az országot, és a menekültek között is olyanokat találunk, akik okkal távoztak nyugatra. Véleményem szerint a hazaszeretet állhatott az mögött, hogy a legtöbben Magyarországon maradtak és kezdtek új életet.

Katonai pálya vége, leszerelés ideje:

24 főről rendelkezünk adattal arra nézve, hogy mikor szűnt meg a katonai státuszuk. Jelen esetben a státusz megszűnését úgy értem, hogy nem katonatisztként szolgáltak tovább. Sokan tartalékos állományban voltak még és később fokozták le őket megbízhatatlanság miatt, vagy törölték a hadkötelezettek sorából, de ennek ellenére is civilként éltek tovább. A katonai pálya lezárulása az alábbiak szerint alakult:

Évszám	Leszerelt személyek száma
1945-ben	4 fő
1946-ban	5 fő
1947-ben	9 fő
1948-ban	2 fő
1949-ben	1 fő
1952 után is	1 fő
1955-ben	1 fő
1956 után is	1 fő

A katonai jogviszony megszűnése az esetek túlnyomó többségében megegyezett a hadifogságból való hazatérés idejével. A hazatért fogoly az Igazoló Bizottság előtt megjelent, igazolta katona múltját és legtöbbször létszámfeletti nyilvántartásba vették és leszerelték. Az 1945 és 1949 között leszerelt tisztek mindegyike így távozott a honvédség állományából. Érdekes Guthy főhadnagy esete, akit 1946-ban leszereltek, de fellebbezett a döntés ellen és 1947-től 1955-ig folytathatta katonai karrierjét.

Forintos zászlóst 1952-ben, Ábry zászlóst pedig 1956-ban behívták tartalékos tiszti átképzésre és három hónapot töltöttek a néphadseregben aktív állományban. Az ő jogviszonyuk megszűnéséről nincs adat.

Tulajdonképpen Guthy főhadnagy kivételével senki sem folytatta katonai karrierjét, a néphadsereg nem tartott igényt ezeknek a tapasztalt tiszteknek a szolgálatára, mivel a ludovikások osztályidegenek, a többiek általában megbízhatatlanok voltak az új hatalom szemében.

Továbbtanultak:

A háború végén a rohamtüzér tisztek túlnyomó többségét elbocsátották a honvédségből. Ezt követően új életet kellett kezdeniük. Tizenegy személyről van tudomásunk, akik leszerelésük után valamilyen felsőoktatási intézményben továbbtanultak.

Felsőoktatási intézmény	Név
Közgazdasági Egyetem	Wácsek főhadnagy
Műegyetem	Becsey hadnagy, Guthy főhadnagy, Mányoki hadnagy, Buszek zászlós, Rákosi hadnagy, Doóry őrnagy, Ábry zászlós
Számveteli Főiskola	Róder hadnagy
Debreceni Jogi Egyetem	Zálnoky hadnagy
Gödöllői Agrártudományi Egyetem	Molnár zászlós

A tizenegy fő közül nyolcan hivatásosok voltak és csak hárman tartalékosok. Ennek az lehet a magyarázata, hogy a tartalékosok egy kialakított egzisztenciából kerültek behívásra a honvédséghez és leszerelésük után folytatni tudták korábbi életüket. A ludovikásoknak nem volt olyan végzettségük mellyel el tudtak volna helyezkedni, így a legtöbben segédmunkásként dolgoztak és később tanultak tovább, hogy új karriert kezdhessenek már a civil életben.

A továbbtanultak közül öten 1950 előtt fejezték be a tanulmányaikat, 1950 és 1956 között négyen, 1956 után ketten, Molnár zászlós és Ábry zászlós. Vagyis az egykori tartalékosoknak nem volt sürgős a továbbtanulás, hiszen csak Buszek zászlós kezdte meg a tanulmányait közvetlenül a hadifogságból való hazatérését követően.

Egy fő kivételével valamilyen műszaki vagy gazdasági szakon szereztek diplomát az egykori rohamtüzér tisztek. Zálnoky hadnagy korábban megkezdett jogi tanulmányit fejezte be. Molnár zászlós bár a Gödöllői Agrártudományi Egyetem hallgatója lett, de ott üzemgazdász szakmérnökként diplomázott.

Érdekes, hogy Guthy főhadnagy és Rákosi hadnagy pályája a háború után is párhuzamosan futott, hiszen mindketten jártak a kőszegi Hunyadi Mátyás Alreáliskolába, utána

a Ludovika Akadémián végeztek tüzértisztként, a rohamtüzérséghez kerültek, majd a hadifogság után a Műegyetemen tanultak, egy időben.

12. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Ahogy az értekezés elején a hipotézisek felsorolásánál megfogalmaztam, a kutatás során feltételeztem, hogy a rohamtüzérség a Magyar Királyi Honvédség egyik legütőképesebb csapatneme volt. Ezt a hipotézist a kutatás során az egykori rohamtüzér tisztek memoárjait, emlékiratait olvasva állítottam fel.

A disszertáció megírásakor igyekeztem a lehető legalaposabban rekonstruálni az 1. rohamtüzér osztály harcéri alkalmazásának körülményeit, a harcok részleteit és eredményességét. Ezt követően a rohamtüzér tisztek életrajzainak felvázolásán keresztül bemutattam azokat a katonai vezetőket, parancsnokokat, akik meghatározták a rohamtüzérség hírnevét. Az életutak kiértékelése alaposan rámutat arra, hogy a rohamtüzérséghez került honvédtisztek szigorú válogatáson mentek keresztül, jól képzettek és motiváltak voltak.

Szintén bemutattam az 1. rohamtüzér osztály által alkalmazott legfőbb haditechnikai eszközt, a 40/43M Zrínyi-II rohamtarackot, összehasonlítva más rohamtüzér osztályok által használt löveganyaggal és a szembenálló fél rendelkezésére álló SZU-76 rohamlöveggel. Ebből kivilágosodott, hogy a magyar fejlesztésű Zrínyi-II rohamlöveg komoly harcértéket képviselt, a versenytársakkal összehasonlítva elmaradottabb magyar harckocsigyártásnak sikerült kiemelkedőt alkotnia ezzel a rohamlöveggel. (Hozzá kell tenni, hogy egyesek részéről kritika érte a Zrínyi 105 milliméteres tarackját, hogy nem elegendő a lövedék energiája a modernebb szovjet harckocsik páncélatának átütéséhez. Ugyanakkor a Zrínyi rohamtarackot nem erre a célra tervezték és gyártották, erre a Zrínyi-I rohamágyút szánták volna.).

Szorosan kapcsolódik ide a második felvetett hipotézis, miszerint a visszaemlékezések tanúsága alapján a Zrínyi-II rohamlövegek többsége nem a rohamtüzér harc feladatok során semmisült meg, hanem a Kárpátokba való rosszul szervezett visszavonulás során műszaki meghibásodás miatt a légénységnek kellett megrongálnia és harcképtelenné tennie. Ezzel párhuzamosan a rohamtüzérek nagy számú szovjet páncélost lőttek ki, így magas fokú harcértéket képviseltek.

A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály tiszti kara fejezetben bemutatott rohamtüzér tisztek közül ketten haltak hősi halált bizonyítottan a harcjárművük kilövésekor. Közülük Kulifay András főhadnagyot a budapesti csata során Turán harckocsival érte a hősi halál, nem Zrínyi-II rohamlöveggel, Kőszeghy Barnabás főhadnagy pedig StuG-III rohamlöveggel harcolt

és ekkor már a 7. rohamtüzér osztály ütegparancsnoka volt. A sebesülések között találunk öt esetet, amik a rohamlöveg kilövése során keletkeztek. Ezek közül kettő kilövés történt bizonyíthatóan a Kárpátok előterében vívott harcok során, Buszek Lőrinc zászlós és Csengery-Papp Zsigmond hadapród őrmester Zrínyiét érte páncéltörő gránát találat. Forintos István zászlós rohamlövegét a budapesti harcok során, Molnár T. Lóránt zászlósét pedig az Érd irányába végrehajtott ellenlökés során lőtték ki a szovjetek. Tudomásunk van még a Déli pályaudvarnál kilőtt Zrínyi rohamlövegről, aminek Rátz Tibor főhadnagy volt a parancsnoka, ez a Sáríka névre keresztelt rohamtarack a főváros eleste után még hónapokon át állt a Városmajor szélén. Ezzel együtt öt rohamlöveg kilövéséről van tudomásunk. Mivel a keleti hadműveleti területre való elvonulás és a Kárpátokba való visszavonulás közben biztosan nem kapott az osztály új löveganyagot, így ezt az időszakot külön kezelem. A harcokból való kivonás során a megmaradt rohamlövegeket az osztály átadta a 7. rohamtüzér osztálynak és a források hiánya miatt nem tudjuk, hogy a később használt rohamtarackok új ellátmányból származtak, vagy visszakapták az eredetileg használt Zrínyi-II-ket. Így azt lehet biztosan kijelenteni, hogy az 1944. júniusáig 31 Zrínyi-II rohamlöveget szállítottak ki a keleti hadműveleti területre az 1. rohamtüzér osztály löveganyagaként, ezek közül kettőt a szovjetek kilőtték.

Az 1. és 2. ütegről annyi információ maradt meg, hogy a Kárpátok vonalát elérve már csak négy rohamlövegük maradt meg. A 3. üteg a visszaemlékezések szerint teljes rohamtarack állományával rendelkezett, amikor elérték a Tatár-hágót. Ez ellen szól, hogy két Zrínyi-II-vel kiegészítették, mielőtt átszállítva Erdélybe, harcba vetették az erdélyi elhárító harcok során. Ha a két ütegnek (és a velük tartó törzsnek) csak négy lövege maradt, akkor ebből következik, hogy az eredeti hadi állomány szerinti 21 Zrínyi-II-ből 17 elveszett. Ehhez a két üteghez tartozott Buszek zászlós és Csengery-Papp hadapród őrmester, tehát a feltételezett 17 rohamlövegből kettőt lőtt ki az ellenség bizonyíthatóan, a többi 15 nagy része valószínűleg műszaki okokból vált harcképtelenné. A visszavonulásról szóló visszaemlékezések többször említik, hogy az út melletti patakba kényszerítették a németek a Zrínyiket, vagy kénytelenek voltak megrongálni az elakadt rohamtarackot.

A források tanúsága szerint a konkrét harci cselekmény során elveszett kis számú rohamlöveg ellenére a rohamtüzérek nagy veszteségeket okoztak az ellenséges páncélosoknak és az előerő soraiban is nagy pusztítást végeztek. Sajnos a fennmaradt források hiányos voltára tekintettel nem lehet számszerűsíteni a rohamtüzérek eredményességét, de az elszenvedett és

az okozott veszteség aránya alapján mindenképpen kijelenthető, hogy magas harcértéket képviselt a csapatnem.

A harmadik hipotézis vitéz barankai Barankay József százados személyéhez kötődik. A feltételezés a kutatás elején az volt, hogy az osztályparancsnok személye nagy mértékben meghatározta a csapatnem harctéri hatékonyságát. A levéltári anyagok rendszerezése során többször találkoztam olyan megjegyzésekkel az egykori rohamtüzér tisztek részéről, miszerint komoly rajongás övezte Barankay századost. Az osztályparancsnokot Döce beceneven nevezték enyhe sántítása miatt, ami a közvetlen, baráti viszony jele. Ahogy a tisztí életutak elemzése során rámutattam, a hivatásos tisztí kar 23 Ludovika Akadémiát végzett tagjából valószínűsíthetően tizennégynek oktatója volt. A rohamtüzér csapatnem megszervezésének kezdetén ezek a fiatal honvédtisztek önként jelentkeztek egykori tanáruk parancsnoksága alá. Mivel ismerték Barankay századost, így kétség nem férhet hozzá, hogy tudták, az osztályparancsnok teljes elkötelezettséget vár el beosztottjaitól. Ezt mutatja az is, hogy a megnősült tiszteket áthelyeztette más rohamtüzér osztályhoz, hiszen az 1. rohamtüzér osztálynál csak olyanok szolgálhattak, akik csak a rohamtüzérségnek élnek és nem torpannak meg az életveszélytől sem.

Szintén az osztályparancsnok iránti mély tiszteletet mutatja, hogy az osztály állományának egyöntetű kérésére felvette az alakulat a hősi halált halt parancsnok nevét.

Az utolsó hipotézis, melyet a disszertáció megírása során vizsgálni szerettem volna, a rohamtüzérséghez jelentkezett önkéntesek szűrési feltételeinek hatása a harctéren tanúsított bátorságra és vitézségre.

Az első rohamtüzér tiszteket Barankay százados maga válogatta ki. Ez garanciát jelentett a csapatnem parancsnoki állományának elkötelezett keménységére. Ezt követően a legénység kiválasztásakor már a kiválogatott tisztek végezték el a szűrést, akik csak a legrátermettebbeket engedték maguk közé, hiszen így a saját megbecsültségüket is fenntarthaták. Ahogy Wácsek Fedor főhadnagy leírta a visszaemlékezésében, mind a jelentkezők műveltségét, mind pedig elszántságukat tesztelték, és csak a legalkalmasabbak maradhattak és kezdhették meg a rohamtüzér kiképzést.

A visszaemlékezésekben többször is olvashatók olyan események, amikor egy veszélyesebb vállalkozásra önkénteseket kértek. Az ilyen feladatokra rendszerint meg is voltak a jelentkezők, a rohamtüzérek nem rettentek vissza a nagyobb veszélyektől sem.

Patay Gyula zászlós írt naplójában egy esetet, amikor még a Budapest körüli védelmi harcok folytak és néhányan elmentek a fővárosban moziba kikapcsolódni. A filmhíradóban bemutatták a rohamtüzérek harcait és a nézők megtapsolták a fekete kezeslábás és a rohamtűzér csapatjelvényt viselő rohamtűzér tiszteket. Ennek a megkülönböztető jelzésnek a viselése nagy megtiszteltetést jelentett, melynek a kiérdemlésére a viselői mindent meg is tettek.

A disszertáció összegzéseként elmondható, hogy a rohamtűzér csapatnem története a második világháborús hadtörténet egy szűk, de igen érdekes szegmense. Rövid, nem egészen kétéves fennállása során a magyar királyi honvéd rohamtűzérség a szervezés első lépéseitől eljutott odáig, hogy nyolc rohamtűzér osztály állt hadrendben, akik beírták a rohamtűzér csapatnemet a magyar hadtörténelembe.

Ahogy a bevezetőben írtam, a disszertáció megírásának fő motivációja az volt, hogy egy nyolcvan éves hiányt pótoljon. A kilencvenes években volt egy kezdeményezés az egykori rohamtűzér tisztek részéről a rohamtűzérség történetének megírására. Az ebben résztvevő volt rohamtűzérek magas életkora, a betegségek és elhalálozások sajnos gátat szabtak a munka folytatásának. Ezt a munkát folytatta Palásthy András és Bonhardt Attila, akik hangfelvételre rögzített interjúkat készítettek az idős rohamtűzérekkel. A munka ezután mintegy két évtizedig megállt és a forrásanyag a Honvédelmi Minisztérium Hadtörténeti Intézet és Múzeum Hadtörténelmi Levéltárban állt. Úgy szembesültem ezzel, hogy néhai nagyapám, Kovács József Jenő egykori rohamtűzérrel kerestem valami forrást, ugyanis a szovjet hadifogságból való visszatérését követően nem szívesen beszélt háborús emlékeiről. Édesanyám úgy tudta, hogy hadnagyi rendfokozatot viselt, de részletekkel nem tudott szolgálni. A kutatás során kiderült, hogy nem hadnagy volt, hanem honvéd, majd őrző a sümegi magyar királyi 7. rohamtűzér osztály állományában és csak a háború után kapott tartalékos tiszti rendfokozatot a jogi egyetem elvégzését követően. Sajnos az ő személyes történetéhez ennél nem sikerült közelebb kerülnöm, de az ő révén szembesültem a rohamtűzér csapatnem történetének feldolgozatlanásával, a korábban összegyűjtött anyaggal és a Rohamtűzér Bajtársi Kör hírleveleivel, amik elindítottak azon az úton, hogy rendezzem azt a tartozást, amivel a hadtörténet és a hadtudomány adós maradt a rohamtűzér katonák felé.

A disszertáció megírása során katonatisztként is sokat tanultam. Hálás vagyok, hogy megismerhettem ezen kiváló emberek életének egy fontos időszakát. Ismét köszönettel tartozom mindazoknak, akik elindítottak a kutatásban és azoknak is, akik támogattak benne.

Rohamtűzérek előre!

13. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Elemeztem a két világháború közti magyar katonai szakirodalomban a kíséző tüzérséggel kapcsolatos elméleti műveket.
2. Felhasználtam minden rendelkezésre álló forrást ahhoz, hogy részletekbe menően bemutassam az 1. rohamtüzér osztály által alkalmazott harcászati technikákat, a veszteségeket, valamint a részvételt a magasabb szintű hadműveletek során.
3. Rekonstruáltam az osztály történetét az előljáró parancsnokságok dokumentumai, az azonos hadműveleti területen működő alakulatok iratanyaga, a résztvevők visszaemlékezései és a személyi anyaggyűjtőkből kinyerhető adatok alapján.
4. Értékeltem az új csapatnem felállítását annak szervezettsége és vezetettsége szerinti.
5. Feldolgoztam azokat a kiképzési rendeleteket és tapasztalati jelentéseket, melyek részletesen foglalkoztak az új csapatnem harcászával, előnyeinek kihasználásával, valamint azokkal a körülményekkel, melyekre a gyalogságnak ügyelnie kellett a rohamlővegekkel való közös bevetések alkalmával.
6. Összeállítottam az 1. rohamtüzér osztály tiszti állományát és elkészítettem a tiszti életrajzokat

14. AJÁNLÁSOK

A disszertációt ajánlom a történelem, azon belül a hadtörténet iránt érdeklődőknek, ugyanis egy katonai egység történetének lehető legalaposabb feldolgozását jelenti. A mikrotörténeti kutatások alkalmasak arra, hogy egy kisebb témát minél több szemszögből vizsgáljunk, így érdekes bepillantást engednek a múlt egy apró szeletébe.

Ajánlom a jelen munkát a Magyar Honvédség felső vezetésének, hiszen tanulságul szolgálhat egy új csapatnem megszervezése esetén. Úgy gondolom, hogy a múltból pozitív és negatív tanulságokat egyaránt érdemes levonni, és ez az 1. rohamtüzér osztály története esetében sincs másként.

Szintén ajánlom a tüzér fegyvernemhez tartozó katonáknak, hiszen az elmúlt években ismét hadrendi elemként felállított önjáró tüzérosztály valamilyen szinten elődjének tekintheti a második világháborús rohamtüzéreket.

Ajánlom továbbá azoknak a fiataloknak, akik jelenleg a Magyar Honvédség valamelyik oktatási intézményében tanulnak, akár a Ludovika Zászlóalj állományában, az Acélkocka Altisztképzési Rendszerben, vagy a Honvéd Kadét Program valamelyik szintjéhez tartozó oktatási intézményben. Úgy gondolom, hogy nagyon fontos, hogy a fiatalok példaképeket találjanak, akiknek az életútjából motivációt, erőt meríthetnek. A rohamtüzér katonák igazán alkalmasak arra, hogy ezt a példakép szerepet betöltsék.

15. A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA

A disszertáció elkészítése során elért kutatási eredmények hasznosíthatók a haderőtervezés során, hiszen rávilágítanak, hogy a legmodernebb, a harcfeladathoz alkalmas haditechnikai eszköz birtokában képesek a katonák hazájukat a legmagasabb szinten megvédeni.

Használható a disszertáció a kiképzési programok összeállításakor is, ugyanis megmutatja, hogy fontos a szövetségeseiktől eltanulni a lehető legtöbbet, majd a megszerzett tudást a hazai viszonyok között adaptálni. A rohamtüzér tanfolyamokon fontos alapelv volt, hogy a vezetők élen jártak a feladatok teljesítésében, és csak azután követeltek meg valamit a kiképzendőtől, miután bemutatták, hogyan kell helyesen végrehajtani. Továbbá fontos, hogy a ritka és drága harceszközöket csak a legalkalmasabb, legrátermettebb emberekre szabad rábízni, a haza szolgálatára a társadalom legjobbjaira van szükség.

Gyakorlati haszna van a disszertációnak a jövő honvédtisztjeinek képzése szempontjából is, hiszen Cicero-t idézve, „a történelem az élet tanítómestere.” A leendő honvédtisztek tanulhatnak abból, ahogy a rohamtüzér tisztek a beosztottaikról gondoskodtak, ahogy képezték és vezették őket.

16. LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

Hadtörténelmi Levéltár Rohamtűzér gyűjtemény anyagai

12491. szám/el.n.I.-1943. I. HL Rohamtűzér gyűjtemény

- Billnitzer é.n. Billnitzer Ernő (é. n.): Feljegyzések a rohamtűzérsegről. Kézirat, I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Buszek é.n. Buszek Lőrinc (é. n.): A magyar királyi rohamtűzérység hadrendbe állítása. Kézirat, I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Csanády 1978 Csanády György (1978): A magyar rohamtűzérység története 1943. januártól 1945. február végéig. Budapest. Kézirat, I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Csengery-Papp 1987-88 Csengery-Papp Zsigmond karpaszományos őrmester 1987-88-ban, Budapesten magnószalagra vett visszaemlékezésének leirata I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Fabinyi é.n. Fabinyi József: A tüzérység mozgatásának kérdései 1945-ig. Kézirat, 1995. I. HM HIM HL TGY
- Mányoki é.n. Mányoki István feljegyzései főleg Patay Gyula naplója alapján a végén két térképvázlattal és Vértesy László 3 oldalas kézírásos megjegyzéseivel. Kézirat I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Molnár é.n. Molnár József (é. n.) visszaemlékezése az 1/2 üteg harcaira és kísérő levele. Kézirat I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Patay é.n.a Patay Gyula (é. n.a): Visszaemlékezés az 1/2 üteg harcaira. Kézirat I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Patay é.n.b Patay Gyula (é. n.b) naplója. Kézirat I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Rohamtűzérek é.n.
- Sándor é.n. Sándor Dénes (é. n.): A magyar rohamtűzérység. A magyar királyi I. rohamtűzér osztály története. Kézirat I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Városovics é.n. Városovics Péter (é. n.): *Az 1/3. rohamtűzér üteg a II. világháborúban 1944.IV.12.–1945.II.13-ig.* Kézirat, I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény
- Városovics 1996 Városovics Péter (1996) *előadás terve a HOHE konferenciájára, ami elmaradt. Helyette a rohamtűzérek 1996. I. negyedévi összejövételén olvasta fel* I. I. HL Rohamtűzér Gyűjtemény

Vértesy é.n.

Vértesy László: Kiegészítések az 1. rotü. oszt. 1944.VII. 23-29-ig terjedő harcaihoz. Kézirat 1. HL Rohamtüzér Gyűjtemény

Egyéb levéltári források

1921. évi XXXIII. tvc 104-119. cikkely

HL 1060/7.ho.1.a.44.IX.1.szám. 7. gyaloghadosztály harctudósítása (1944. VI. 03. – 1944. VIII. 26.)

HL V. fondfőcsoport, V/6 Magyar Királyi Ludovika Akadémia Iratok

HM HIM HLI Központi Irattár személyi anyaggyűjtők

<http://hadisir.hu/hadisir-nyilvantarto> oldalon fellelhető veszteségi kartonok (letöltve: 2020.01.28.)

Interjúk

- Interjú Ágotay 1992 Palásthy András által Ágotay Istvánnal 1992-ben készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Bozsoki 1985 Palásthy András által Bozsoki Jánossal 1985 nyarán készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Buszek 1987 Palásthy András által Buszek Lőrincsel 1987 nyarán készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Buszek 1988 Palásthy András által Buszek Lőrincsel 1988. november 2-án készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Csányi 1986 I-II Palásthy András által Csányi Balázssal 1986 októberében készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Molnárné Kovács Mária, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Csengeri Papp 1987-88 Palásthy András által Csengeri Papp Zsigmonddal 1987-ben és 1988. október 27-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Molnárné Kovács Mária, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Csics 1987 Palásthy András által Csics Györggyel 1987-ben készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Molnárné Kovács Mária, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Doóry 1987 I-III. Palásthy András által Doóry Nándorral 1987-ben készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Doóry 1988 I-II Palásthy András által Doóry Nándorral 1988. október 25-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Éder 1986 I-II Palásthy András által Egerszegi Károllyal 1986 októberében készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.

- Interjú Egerszegi 1988 I-II Palásthy András által Egerszegi Károllyal 1988. október 23-án készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Egerszegi 1989 Palásthy András által Egerszegi Károllyal 1989. szeptember 27-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Garád 1987 I-II Palásthy András által Garád Róberttel 1987. szeptember 27-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Győrik 2006 Bonhardt Attila által Győrik Jánossal 2006. május 27-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Hanák 1987 I-II Palásthy András által Hanák Sándorral 1987. augusztus 16-án készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Hanák 2006 I-II Bonhardt Attila és Számvéber Norbert által Hanák Sándorral 2006. november 14-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Harkay 1986 I-II Palásthy András által Harkay Tihamérral 1986-ban készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Harkay 1987 I-II Palásthy András által Harkay Tihamérral 1987-ben készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Mányoki 2006 I-III Palásthy András által Mányoki Istvánnal 2006. október 19-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Móricz 1987 Palásthy András által Móricz Ferencsel 1987-ben készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Papp 1999 I-II Palásthy András által Papp Lászlóval 1999. október 23-án készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.

- Interjú Patay 1988 Palásthy András által Patay Gyulával 1988. október 28-án készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Patay 1989 I-II Palásthy András által Patay Gyulával 1989. szeptember 20-án készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Regős 1994 I-II Palásthy András által Patay Gyulával 1994. augusztus 6-án készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Sándor Palásthy András által Sándor Dénessel készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Siklósi Szabó 1987 Palásthy András által Siklósi Szabó Bélával 1987-ben készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Török 1986 Török Pál magnószalagra mondott visszaemlékezése Palásthy András kérdései alapján. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Városey é.n. Palásthy András által Városey Péterrel ismeretlen időpontban készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Városey 1999 I-III Palásthy András által Városey Péterrel 1999-ben készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Városey-Mányoki 2000 Palásthy András által Városey Péterrel és Mányoki Istvánnal 2000. április 27-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Veress 2007 I-II Palásthy András által Veress Zoltánnal 2007. április 5-én készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Kátay Aladárné, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.
- Interjú Zálnoky 1986 Palásthy András által Zálnoky Jenővel 1986 októberében készített, magnószalagon rögzített beszélgetés. Legépelte: Molnárné Kovács Mária, lektorálta: dr. Bonhardt Attila.

17. FELHASZNÁLT IRODALOM

- 76 mm-es A 76 mm-es rohamlöveg (segédlet). Honvéd Sajtó és Lapkiadó Vállalat, Budapest, 1950.
- Anderson 2016 Thomas Anderson: *Sturmartillerie: Spearhead of the Infantry*. London, 2016.
- Árvay 1932 Árvay Viktor: Tüzérség és harckocsik együttműködése támadásnál. *Magyar Katonai Szemle* II. évf. (1932) 12. szám, 121-126.
- Badinszky 1926 Badinszky László: Aknavetők, gyalogsági kísérő és tankelhárító lövegek. *Magyar Katonai Közlöny* XIV. évf. (1926) 3-4. szám, 237-243.
- Bangha 1920 Bangha Imre: A tankok. *Magyar Katonai Közlöny* VIII. évf. (1920) 1-2. szám, 88-97.
- Benke 1940 Benke József: Elgondolások a jövő háborújáról *Magyar Katonai Szemle* X. évf. (1940) 1. szám, 31-41.
- Billnitzer 1934 Billnitzer Ernő: A korszerű gyalogsági és lovassági löveg mozgatása. *Magyar Katonai Szemle* IV. évf. (1934) 3. szám, 76-80.
- Billnitzer 1938 Billnitzer Ernő: Harckocsi elhárító ágyú – gyalogsági löveg. *Magyar Katonai Szemle* VIII. évf. (1938) 3. szám, 59-64.
- Billnitzer 2017 Billnitzer Ernő: *Két világháború emlékei* [szerk. Bonhardt Attila]. Budapest, 2017.
- Bíró 1996a Bíró Ádám: A 40/43M Zrínyi-II rohamtarack fejlesztése és alkalmazása I. rész. *Haditechnika* 30. (1996/1) 66 – 71.
- Bíró 1996b Bíró Ádám: A 40/43M Zrínyi-II rohamtarack fejlesztése és alkalmazása II. rész. *Haditechnika*, 30. (1996/2) 43 – 45.
- Bíró 1997 Bíró Ádám: Hungary's unknown warrior: Zrinyi assault howitzer. Development and application of the 40/43M Zrínyi-II assault howitzer. *Armour modelling* (1997/10) 102.
- Bokross Bokross László: Gyalogsági (lovassági) üteg. *Magyar Katonai Szemle* X. évf. (1940) 3. szám, 638-642.
- Bonhardt 2015a Bonhardt Attila: A magyar páncélos fegyvernem kiépítése 1920-1945. In: Hattyár István–Pánczél Mátyás (szerk.): *A magyar*

- páncélosalakulatok története. Harckocsik, páncélosok a magyar haderőben. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015.
- Bonhardt 2015b Zrínyi-II rohamtarack. A Magyar Királyi Honvédség páncélosai. PeKo Publishing Kft., Budapest, 2015.
- Csatay 1931 Csatay Lajos: Korszerű könnyű tüzérség. Magyar Katonai Szemle I. évf. (1931) 5. szám, 117-132.
- Cziegler 1929 Cziegler István: A megfigyelés kérdése a korszerű tüzérségnél. Magyar Katonai Közlöny XVII. évf. (1929) 9. szám, 890-893.
- Cziegler 1930 Cziegler István: A tüzérség feladata a harckocsik elleni védelemben. Magyar Katonai Közlöny XVIII. évf. (1930) 5. szám, 436-448.
- Czigler 1928 Czigler István: Páncéljárműves csapatok támadásának tüzérségi támogatása. Magyar Katonai Közlöny XVI. évf. (1928) 5. szám, 492-496.
- Deák 1931 Deák András: A tüzérség motorizálása. Magyar Katonai Szemle I. évf. (1931) 5. szám, 147-150.
- Demény 1922 Demény Géza: Tüzérfelderítő és tüzérközvetítő járőrök. Magyar Katonai Közlöny X. évf. (1922) 2. szám, 129-136.
- Elekes 1934 Elekes Antal: Tüzérség a mechanizált seregtestek kötelékében. Magyar Katonai Szemle IV. évf. (1934) 11. szám, 135-145.
- Elekes 1935 Elekes Antal: A rögtönzött gyors seregtestek tüzérsége. Magyar Katonai Szemle V. évf. (1935) 5. szám, 69-77.
- Fári 2006 Fári László Márton: A Magyar Királyi Honvédség Rohamtüzér Osztályainak létrejötte, és alkalmazásuknak elméleti kidolgozása. *Studia Caroliensia* (2006/3-4) 447-454.
- Farkas 2005 Farkas Jenő, Dr: A Szent László Hadosztály Katonái írták...(jegyzet). Gödöllő, 2005.
- Ferjentsik 1921 Ferjentsik Ottó: A támadás. Magyar Katonai Közlöny IX. évf. (1921) 7-8. szám, 417-438.
- Fuller 1923 John Frederick Charles Fuller: The reformation of war. London, 1923.
- G. 1927 G.: A hadsereg motorizálásának befolyása a hadműveletekre és a vezetésre. Magyar Katonai Közlöny XV. évf. (1927) 11. szám, 923-933.

- Galló 2003a Galló Krisztián: A magyar királyi 2. páncélosadosztály galíciai harcai 1. rész. *Belvedere Meridionale* XV. évf. (2003) 1-2. szám, 49-57.
- Galló 2003b Galló Krisztián: A magyar királyi 2. páncélosadosztály galíciai harcai 2. rész. *Belvedere Meridionale* XV. évf. (2003) 3-4. szám, 35-47.
- Galló 2003c Galló Krisztián: A magyar királyi 2. páncélosadosztály galíciai harcai 3. rész. *Belvedere Meridionale* XV. évf. (2003) 5-8. szám, 38-46.
- Galló 2004 Galló Krisztián: A magyar királyi 2. páncélosadosztály galíciai harcai 4. rész. *Belvedere Meridionale* XVI. évf. (2004) 1-2. szám, 32-41.
- Gerbert 1931 Gerbert Károly: A harckocsik összműködése a többi fegyvernemekkel. *Magyar Katonai Szemle* I. évf. (1931) 4. szám, 14-25.
- Gerbert 1929a Gerbert Károly: Páncélsapatok. *Magyar Katonai Közlöny* XVII. évf. (1929) 10. szám, 973-984.
- Gerbert 1929b Gerbert Károly: Páncélsapatok. *Magyar Katonai Közlöny* XVII. évf. (1929) 12. szám, 1201-1213.
- Gerbert 1934 Gerbert Károly: Páncéloscsapatok és motorizált erők alkalmazása. *Magyar Katonai Szemle* IV. évf. (1934) 5. szám, 34-53.
- Góthay 1943a Góthay Artúr: A rohamtüzérség. *Magyar Katonai Szemle* XIII. évf. (1943) 7. szám, 51-52.
- Góthay 1943b Góthay Artúr: Páncélos seregtestek tüzérsége. *Magyar Katonai Szemle* XIII. évf. (1943) 8. szám, 239-242.
- Halberstadt 2003 Halberstadt, Hans: Tüzérségi eszközök a középkortól napjainkig. Hajja és Fiai Könyvkiadó, Debrecen, 2003.
- Hart 1924 Basil Liddell Hart: The Development of the „New Model” Army: Suggestions on a progressive but gradual mechanicalisation. *Army Quarterly* IX. évf. (1924) 1. szám, 37-50.
- Hart–Hart 1999 Hart, S.–Hart, R.: A II. világháború német páncélosai. Hajja és Fiai Könyvkiadó, Debrecen, 1999.

- Haskew 2014 Haskew, Michael E.: A II. világháború fegyverei. Kossuth Kiadó, Budapest, 2014.
- Hazai 1931 Hazai Imre: Gyakorlati tapasztalatok a gyalogsági ágyu harcászati alkalmazása terén. Magyar Katonai Szemle I. évf. (1931) 4. szám, 41-50.
- Heigl 1927a Heigl Frigyes: A tüzérségi anyag tökéletesítése a háború alatt. Magyar Katonai Közlöny XV. évf. (1927) 6. szám, 571-585.
- Heigl 1927b Heigl Frigyes: A tüzérségi anyag tökéletesítése a háború alatt. Magyar Katonai Közlöny XV. évf. (1927) 7-8. szám, 639-659.
- Heigl 1927c Heigl Frigyes: A tüzérségi anyag tökéletesítése a háború alatt. Magyar Katonai Közlöny XV. évf. (1927) 9. szám, 742-759.
- Heigl 1927d Heigl Frigyes: A tüzérségi anyag tökéletesítése a háború alatt. Magyar Katonai Közlöny XV. évf. (1927) 11. szám, 933-938.
- Heigl 1928 Heigl Frigyes, Dr.: Korszerű harckocsielhárító fegyverek. Magyar Katonai Közlöny XVI. évf. (1928) 3. szám, 277-298.
- Heszlényi 1935 Heszlényi József: Motoros alakulatok tüzérsége. Magyar Katonai Szemle V. évf. (1935) 5. szám, 144-160.
- Horváth 1931 Horváth László: A harckocsik alkalmazása és a jövő harcászata. Magyar Katonai Szemle I. évf. (1931) 2. szám, 17-31.
- Horváth 1940 Horváth Sándor: Páncélos seregtestek. Magyar Katonai Szemle X. évf. (1940) 11. szám, 311-324.
- Hughes-Mann 2000 Hughes, Dr. Matthew–Mann, Dr. Chris: A T-34-es közepes harckocsi. Hajja és Fiai Könyvkiadó, Debrecen, 2000.
- Illésfalvi-Kovács-Maruzs 2011 Illésfalvi Péter–Kovács Vilmos–Maruzs Roland: „Vitézségért”. A Magyar Tiszti Arany Vitézségi Éremmel kitüntetettek a második világháborúban. HK Hermanos Kiadó, Budapest, 2011.
- Kerekes 2015 Kerekes András: The role and creation of the Royal Hungarian assault artillery, and the Zrínyi-II assault howitzer. *Hadmérnök* 10. (2015/2) 75–88.
- Kovács 1997 Kovács Vilmos: A Zrínyi rohamlöveg, a rohamtüzérség fegyvere. Az 1997. szeptember 16-án lezajlott rohamtüzér konferencián elhangzott előadás (kézirat). 1. (HL Rohamtüzér Gyűjtemény)

- Kovács 2014 Kovács Vilmos: A magyar királyi Honvédség tüzérsége (1920-1945). In: Horváth Csaba (szerk.): A magyar tüzérség 100 éve. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2014. 147-211.
- Kovács házy 2013 Kovács házy Miklós: A Zrínyi járműcsalád története I. rész. *Haditechnika* 47. (2013/6) 10 – 24.
- Kovács házy 2014 Kovács házy Miklós: A Zrínyi járműcsalád története II. rész. *Haditechnika* 48. (2014/1) 52 – 57.
- Kováts 1939 Kováts Kálmán: A szovjet-országi tüzérség. Magyar Katonai Szemle IX. évf. (1939) 2. szám, 44-59.
- Kováts 1931 Kováts Kálmán: Összműködés a tüzérséggel. Magyar Katonai Szemle I. évf. (1931) 3. szám, 19-29.
- Kurucz 2014 Kurucz Ádám: Vitézként a hungarista úton: Dr. vitéz jákfai Gömbös Ernő. *Katonaujság* 5. szám (2014. október) 14–19.
- Láng 1943 Láng Dénes: A gépkocsizó tüzérség fejlődési lehetőségei. Magyar Katonai Szemle XIII. évf. (1943) 6. szám, 593-597.
- Markó 1928 Markó Árpád: A gyalogság nehéz fegyverei. Magyar Katonai Közlöny XVI. évf. (1928) 11. szám, 1064-1073.
- Marton 1927 Marton Gábor: A gyaloghadosztály tüzérségének felfegyverzése. Magyar Katonai Közlöny XV. évf. (1927) 11. szám, 180.
- Maruzs 2013 Maruzs Roland: Középkereszt, tisztikereszt, lovagkereszt. A Magyar Érdemrend hősi halottainak emlékkönyve. Budapest, 2013.
- Mátyás 2019 Mátyás Botond: A 40/43M Zrínyi-II rohamlöveg korszerűségének szempontjai. *Hadtudományi Szemle* 12. (2019/1) 117-128.
- Mátyás 2020 Mátyás Botond Hunor: A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály személyi állományának kiválasztása és kiképzése. In: *A hadtudomány és a 21. század* [szerk. Kovács Petra-Pollák Orsolya Luca]. Budapest, 2020. 208-221.
- Mayer-Csejkovics 1929 Mayer-Csejkovics Károly: A jövő hadviselése és annak eszközei. Magyar Katonai Közlöny XVII. évf. (1929) 1. szám, 23-42.
- Mersich 1935 Mersich Jenő: Az utolsó kétszáz méter a támadásban. Magyar Katonai Szemle V. évf. (1935) 7. szám, 10-26.
- Miller 2002 Miller, David: *The great book of tanks. The world's most important tanks from World War I to the present day.* Salamander Book, London, 2002.

- Módy 1923 Módy Zoltán: Lövegek és aknavetők a németeknél és a franciáknál. Magyar Katonai Közlöny XI. évf. (1923) 5-6. szám, 292-303.
- Nádori 2016 Nádori Attila (szerk.): Harckocsik és páncélozott járművek 1900–1945. Ventus Libro Kiadó, Budapest, 2016.
- Németh 1931 Németh József: A gyorsan mozgó csapatok időszerű kérdései. Magyar Katonai Szemle I. évf. (1931) 9. szám, 29-49.
- Osztovcics 1933 Osztovcics Ferenc: Támadás tűzhenger oltalma alatt. Magyar Katonai Szemle III. évf. (1933) 4. szám, 49-59.
- Ölvedi 1969 Ölvedi Ignác (szerk.): Szemelvények a szovjet katonai teoretikusok és katonai írók műveiből 1917-1940. Budapest, 1969.
- Praznovszky 1941 Praznovszky Kálmán: A gyalogezred korszerű fegyverzete. Magyar Katonai Szemle XI. évf. (1941) 9. szám, 568-579.
- Rada 2001 A Magyar Királyi Ludovika Akadémia és a testvérintézetek összefoglalt története (1830-1945) II. kötet [szerk. Rada Tibor]. Calgary-Budapest, 2001.
- Rákosi 1922 Rákosi Béla: A modern közelharctüzérség. Magyar Katonai Közlöny X. évf. (1922) 4-5. szám, 304-314.
- Rákosi 1932 Rákosi Béla: A tábori tüzérség korszerű harcáról. Magyar Katonai Szemle II. évf. (1932) 6. szám, 33-44.
- Riedl 1930a Riedl Lajos: A tüzérség a világháborúban és a jövőben. Magyar Katonai Közlöny XVIII. évf. (1930) 6. szám, 548-565.
- Riedl 1930b Riedl Lajos: A tüzérség a világháborúban és a jövőben. Magyar Katonai Közlöny XVIII. évf. (1930) 11. szám, 1051-1063.
- S 1921a S.: A gyalogság támogatása a harcban. Kisérő és támogatótüzérség. Magyar Katonai Közlöny IX. évf. (1921) 1. szám, 54-58.
- S 1921b S.: Kisérő tüzérség. A Militär Wochenblatt 1920-21-iki évfolyama 121. számában megjelent cikk alapján. Magyar Katonai Közlöny IX. évf. (1921) 4. szám, 258-263.
- S 1921c S.: Még egyszer az „összműködésről”, a kísérő gépek és tüzérségről. Magyar Katonai Közlöny IX. évf. (1921) 10-11. szám, 690-695.
- Saáry 1937 Saáry István: A kísérő lövegtől a lovas ágyús szakaszig. Magyar Katonai Szemle VII. évf. (1937) 11. szám, 54-63.
- Schweiz 1987 A. P. Schweiz: Die Ungarische Sturmartillerie. *Der Sturmartillerist* 37. (1987. április) 1967-1970.

- Spielberger 1967 Spielberger, Walter J.–Feist, Uwe: Sturmartillerie from Assault Guns to Hunting Panther. Aero Publishers, Fallbrook, 1967.
- Stokes 2016 Stokes, Neil: SU-76 on the battlefield. PeKo Publishing, Budapest, 2016.
- Suhay 1928 Suhay Imre: A motorizálás kérdése és jelenlegi állapota a nyugati államok hadseregeiben. Magyar Katonai Közlöny XVI. évf. (1928) 6. szám, 583-592.
- Suhay 1929 Suhay Imre: Angol páncélos csapatok 1928-ban. Magyar Katonai Közlöny XVII. évf. (1929) 2. szám, 190-195.
- Szabó 1994 Szabó József (1994): Ismeretlen dokumentumok az 1. magyar hadseregről. *Új Magyarország Magazin* 4. évf. 48. sz. (1994. február 26.)
- Szalay 1940 Szalay Tibor: Adjunk-e a zászlóaljnak üteget? Magyar Katonai Szemle X. évf. (1940) 8. szám, 361-364.
- Számvéber 2015 Számvéber Norbert: Páncélosok a budapesti csatában – 1944. október 29. – 1945. február 13. Jaffa Kiadó, Budapest, 2018.
- Tarnay 1931 Tarnay József: Kisérő tüzérség. Magyar Katonai Szemle I. évf. (1931) 6. szám, 144-153.
- Trewhitt 2000 Trewhitt, Philip: Páncélozott harcjárművek. Gabo Könyvkiadó, Budapest, 2000.
- Virágh 1931 Virágh László: A tüzérség motorizálása korszerű hadseregekben. Magyar Katonai Szemle I. évf. (1931) 10. szám, 43-60.
- Wagner 1934 Wagner János, dr.: Gyorsanmozgó seregtestek. Magyar Katonai Szemle IV. évf. (1934) 4. szám, 44-55.
- Zugi 1938 Zugi Aladár: Gépcsoportok alkalmazása és harca. Magyar Katonai Szemle VIII. évf. (1938) 6. szám

internetes forrás:

web.archive.org Signum Laudis...Katonai Érdemérem szócikk (letöltve: 2024.05.22. 21:53)

18. Képmelléletek

1. képmelléklet: A második rohamtüzér tiszti tanfolyam résztvevői egy Klöckner teherautón. Előtérben Mányoki István főhadnagy, a tanfolyam parancsnoka, háttérben a „Zrínyi” Rohamtüzér Parancsnokság körlete, az E53-as épület.

1. HL Rohamtüzér gyűjtemény

Pályázó tisztek /: ht.,psz.,tsz.:/ és thts-ok
részéről.

- I./ Követelmény a./ önként jelentkezés.
b./ 42 évnél ne legyen idősebb
c./ sportkedvelő, erős fizikumú, rá-
menős szellemű legyen.

II./ Kérdőpontok a pályázatnál :

- 1./ Név
- 2./ Rendfokozat
- 3./ Állományviszony /: ht.,psz.,tsz.:/
- 4./ Csapattest
- 5./ Jelenlegi beosztása /: pk.,sgt.,táv.ti.,
ü.alantostiszt, stb.:/
- 6./ Eddigi beosztásai /: pl.7 hónap ü.alantosti.,
5 hónap üpk.a harctéren.:/
- 7./ Harctéri szolgálata, mikor, hol, milyen
beosztásban.
- 8./ Háborus kitüntetései.
- 9./ Sebesülései
- 10./ Milyen gépjármű vezetői igazolványa van
- 11./ Sporteredményei
- 12./ Családi állapota
- 13./ Gyermekei neve és kora
- 14./ Jelentkezésének rövid indokolása.

5635 273
348

2. képmelléklet: Jelentkezési lap hivatásos tisztek és tiszthelyettesek számára.
M.kir.honvéd vezérkar főnöke 59622.eln.5.vkf-1943. 1. HL Rohamtűzér gyűjtemény

J E L E N T K E Z É S I L A P

a rohamtüzérséghez való beosztásra, tart.tü.tisztek és ti.
jelöltek részére.

I. Állománytest tölti ki.

- 1./ Név :
- 2./ Rendfokozat:.....
- 3./ Állománytest :
- 4./ Születési hely és idő :
- 5./ Anyja neve :
- 6./ Tényleges szolgálatának ideje:-tól.....-ig

II. Ha jelentkezik a rohamtü-hez töltse ki az alábbi adatokat:

- 7./ Esetleges harctéri szolgálat :.....
 - a./ mettől, meddig :
 - b./ hol :.....
 - c./ milyen beosztásban :.....
- 8./ Esetleges háborus kitüntetései:.....
- 9./ Sebesülései :.....
- 10./ Milyen gépjárművezetői jogosítványa van:
- 11./ Milyen honvédségi tanfolyamokat és mikor végzett,
azokon belül milyen szakkiképzési ágazatot: /:pl.
felderítőtishti, bemérő tiszti, fogatos tiszti, gép-
kocsi tiszti, távbeszélő tiszti, stb.:/.....
.....
- 12./ Polgári foglalkozása :.....
- 13./ Családi állapota :.....
- 14./ Gyermekeinek száma és kora :.....

Kelt.:.....1943.....hó.....-n,

5635

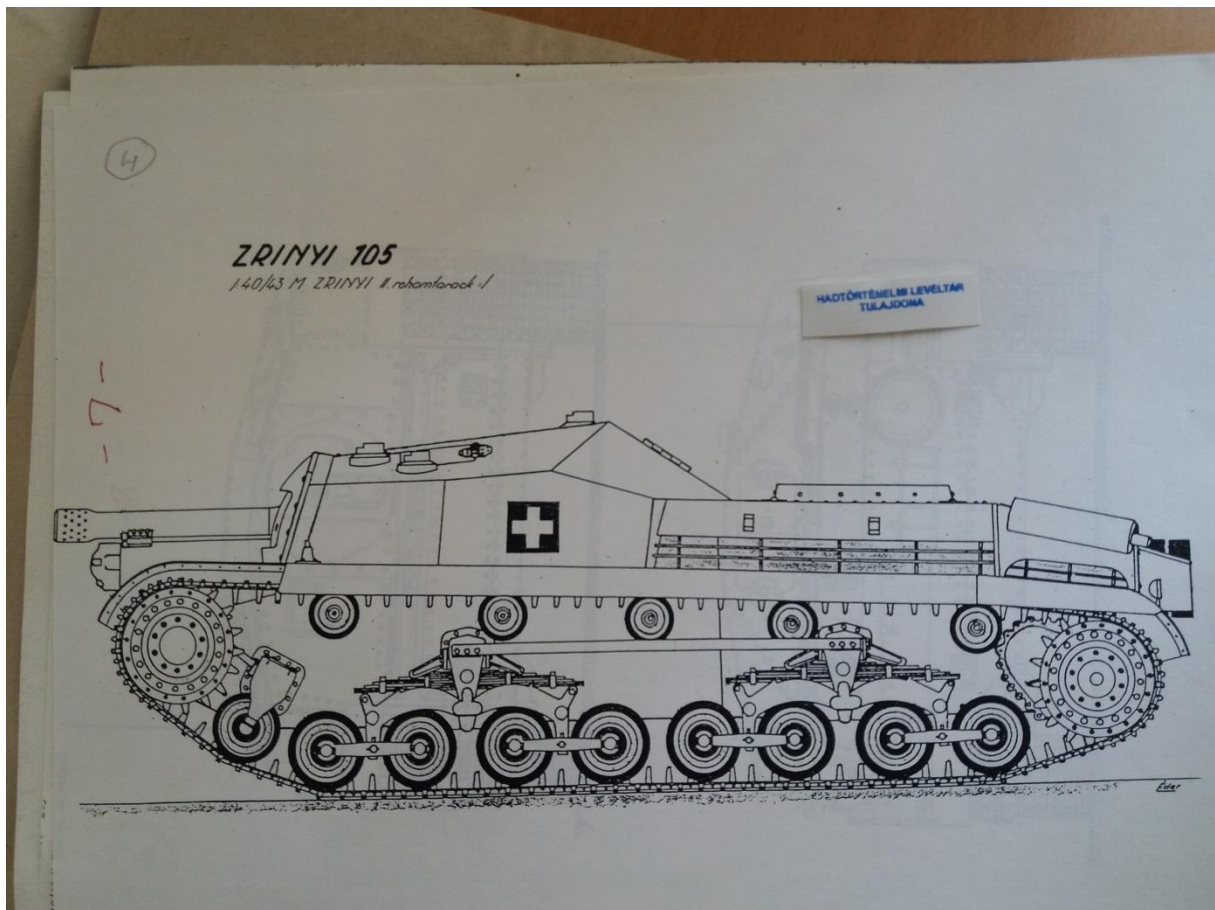
351

3. képmelléklet: Jelentkezési lap tartalékos tisztek és tisztjelöltek számára M.kir.honvéd
vezérkar főnöke 59622.eln.5.vkf-1943. I. HL Rohamtűzér gyűjtemény

M. 43.000/eln. 1.a.-1943. sz. Fedőnév: **SZITTYA**
 M.kir. 7, 10, 13, 16, 20, 24. és 25. honvéd rohamtűz osztag

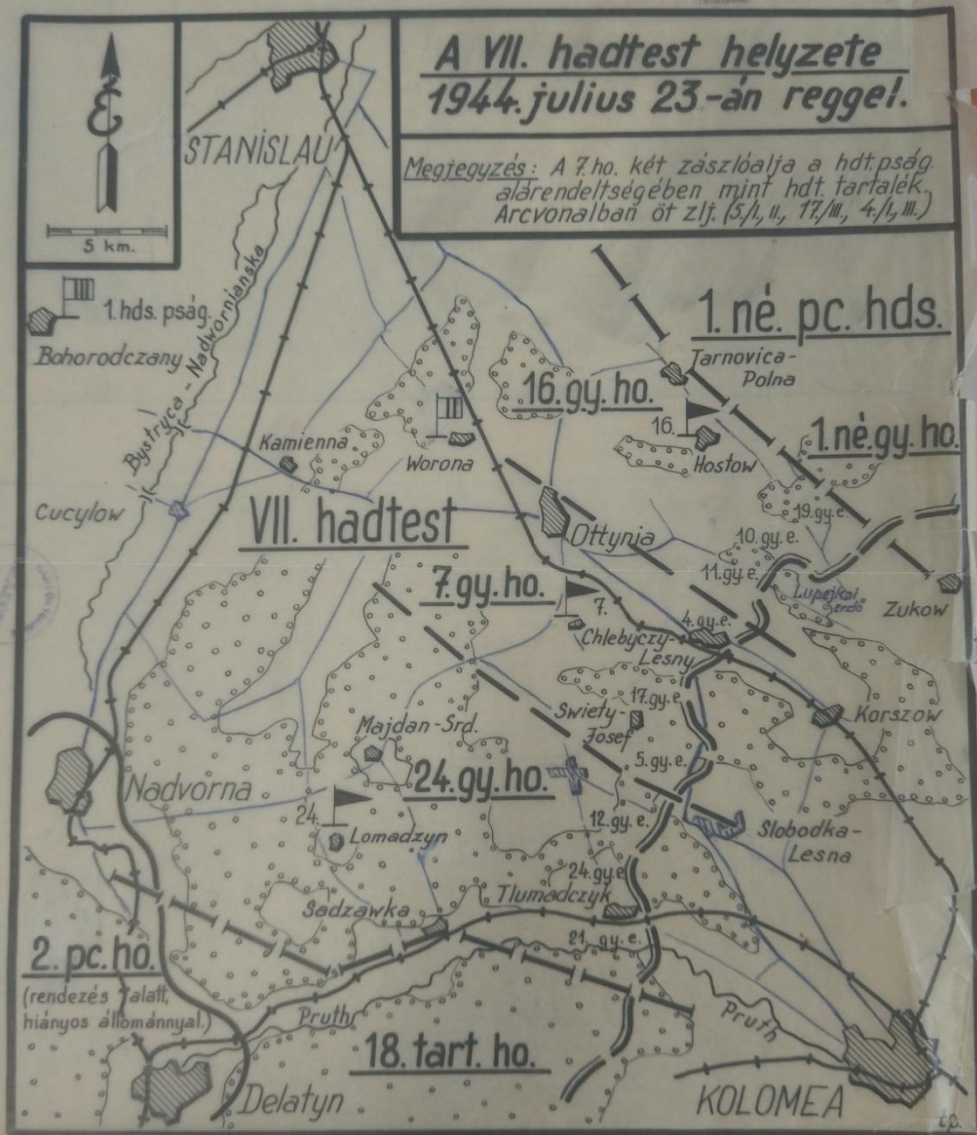
Folyószám	1.	2.	3.	Egy ROTU. oszt.							11.	12.	13.	14.	15.	16.
				oszt.	törzs	törzs	oszt.	törzs	oszt.	törzs						
Állomány-csoport	BEOZTÁS			Rendőfak.	EGY ROTU. OSZTÁLY							EBBŐL		MEGJEGYZ.		
					SZITTYA							SZITTYA				
					3 ütveg							összesen				
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
6.																
7.																
8.																
9.																
10.																
11.																
12.																
13.																
14.																
15.																
16.																
17.																
18.																
19.																
20.																
21.																
22.																
23.																
24.																
25.																
26.																
27.																
28.																
29.																
30.																
31.																
32.																
33.																
34.																
35.																
36.																
37.																
38.																
39.																
40.																
41.																
42.																
43.																
44.																
45.																
46.																
47.																
48.																
49.																
50.																
51.																
52.																
53.																
54.																
55.																
56.																
57.																
58.																
59.																
60.																
61.																
62.																
63.																

4. képmelléklet: M.kir.honvédelmi miniszter 43000.eln.1/a.-1943. A felállítandó rohamtűz osztagok állománytáblája.

5. képmelléklet: A 105 milliméteres 40M tarackkal szerelt Zrínyi-II rohamlöveg tervrajza I.
HL Rohamtűzér gyűjtemény

1.számú melléklet.

7. képmelléklet: HL 2548/VII.hdt.1.a.44.VIII.4. szám Harcleírás a VII.hdt.VII.23-tól 31-ig tartó harcáról 14. A VII. hadtest helyzete 1944. július 23-án reggel

A szerző megjelent publikációinak jegyzéke

- A 40/42M Zrínyi II rohamlöveg korszerűségének szempontjai. Hadtudományi Szemle XII. évf. (2019) 1. szám, 117-128.
- A magyar királyi 1. rohamtüzérosztály harctéri alkalmazása a rohamtüzérek emlékiratai tükrében. In: Biztonság és honvédelem. Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok II. [szerk. Pohl Árpád]. Budapest, 2020. 1133-1148.
- A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály személyi állományának kiválasztása és kiképzése. In: Hadtudomány és a 21. század [szerk. Kovács Petra – Pollák Orsolya Luca]. Budapest, 2020. 208-221.
- A Magyar Királyi 1. Rohamtüzérosztály harctéri alkalmazása a rohamtüzérek emlékiratai tükrében. Fejezetek a hadtörténelemből 9. Az ókori hadtörténettől a modern fegyveres konfliktusokig. A Fialat Hadtörténészek Országos Konferenciájának anyagai [szerk. Bene Krisztián-Fazekas Ferenc-Kiss Márton-Sarlós István]. Pécs-Budapest, 2021. 287-307
- Hadtörténelmi tanulságok egy új csapatnem megszervezéséről – Rohamtüzérség, avagy önjáró tüzérség. Hadtudományi Szemle XIV. évf. (2021) 2. szám, 45-54.
- A kísérő tüzérség témakörében folytatott hadtudományi vita (1920-1943). In: Hadtudomány és a 21. század [szerk. Dr. Szelei Ildikó]. Budapest, 2022. 89-105.
- Argument on infantry support gun on academic level (1920-1943). Hadtudományi Szemle XV. évf. (2022) 4. szám, 23-36.
- A magyar királyi 1. rohamtüzér osztály törzsütegének tisztikara. Hadtudományi Szemle XVIII. évf. (2025) 2. szám (megjelenés alatt)